

דברי הכנסת

הישיבה המאה-ותשעים-וחמש של הכנסת הארבע-עשרה

יום שלישי, כ"ו באדר התשנ"ח (24 במרס 1998)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:03

תוכן העניינים

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת
דיווח משלחת הכנסת לכינוס האספה הצפון-אטלנטית –
– בפראג NAA נאט"ו
הצעה לסדר-היום
הושבת בני הפלאשמורה בהתנחלויות
הצעה לסדר-היום
יום האדמה ה-22
הצעת חוק להנצחת זכרו של מנחם בגין, התשנ"ח-1998
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)
הצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון מס' 6), התשנ"ח-1998
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)
הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת
חילופי גברי בוועדות הכנסת
השלמת הרכב ועדות הכנסת
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת
הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 21), התשנ"ח-1998
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)
הצעת חוק הכנסת (תיקון מס' 4), התשנ"ח-1998
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)
הצעת חוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, התשנ"ח-1998
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)
הצעת חוק הספקת החשמל (הוראת שעה) (תיקון), התשנ"ח-1998
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)
שאלות ותשובות
ביטול השתתפות בקורס הסבה מקצועית בשל היריון
מספר המפקחים על אכיפת חוקי העבודה
קיצוץ בפרויקט קבוצות עבודה לנוער בסיכון
אי-הוצאת נכים אל מחוץ למעונם
מעונות חסות לנוער במצוקה
עובדים זרים בלתי חוקיים
סיוע משרד העבודה והרווחה למינהל הקהילתי ברמות
קיצוץ מספר העובדים הזרים
הטיפול בתלונה נגד שוטר שהכה חרדי
הצלבת מידע בין משרד הפנים ובין בנק עידוד
פרסום על איום שוטר בנשק על מפגין
חקירת תלונה למחלקה לחקירות שוטרים

קבלני ההוצאה לפועל
דוח על פעילות ההוצאה לפועל
פרסומת מטעה ב"קול ישראל"
חקירת תלונה נגד נער מתנדב במשמר האזרחי
שימוש בלוחיות רישוי בדויות לתפיסת עבריינים
אלימות שוטרים בהפגנות
מעצרי בית באילת
בחינות בשפה הרוסית לקבלת רשיון בתיווך מקרקעין
העמדה לדין בגין ביזיון בית-המשפט
סגירת תיק של נער שהואשם בתקיפה
עובדים ערבים בהנהלת משרד המשפטים ובהנהלת בתי-המשפט
קביעת תאריכי משפטים בבתי-המשפט
ייצוג משפטי לעצורים
בחינות מועצת שמאי המקרקעין
כתבי-אישום נגד אזרחים שהתלוננו על אלימות שוטרים
עובדים זרים המוחזקים במעצר ללא משפט
סיוע המדינה בהוצאות ההגנה של עובדי ציבור
חקירת אלימות שוטרים בהפגנה
חקירת תלונה על אלימות שוטרים כלפי חרדים
חקירת תלונה על אלימות שוטרים כלפי חרדי
סיוע מכספי עיזבונות המדינה
חברי הוועדה הציבורית לקביעת ייעודם של עיזבונות המדינה
הצוות בפרקליטות המטפל בעבירות הסתה והמרדה
פרסום על התחייבות למתן מעמד חוקי לערוץ-7
הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 26) (הוכחת הרשעות קודמות
והטלת מאסר במקום קנס), התשנ"ח-1998
(קריאה ראשונה)
הצעה לסדר-היום החלטת שופט באשקלון המתיר לעירייה לאכוף את החוק בעניין מכירת החזיר
הצעה לסדר-היום
מי את, דליה איציק?
הצעות לסדר-היום
עלייה מדאיגה ברצח נשים על-ידי גברים
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת
הצעות לסדר-היום
עלייה מדאיגה ברצח נשים על-ידי גברים
הצעות לסדר-היום עבריינים מתחת לגיל 12; עלייה באלימות בערים רמלה-לוד
הצעה לסדר-היום

קבלת עובדים ערבים לחברת החשמל

הצעות לסדר-היום המדד הנמוך של חודש פברואר 1998 והמדיניות הכלכלית;

הצהרת שר האוצר כי לא יעלה מסים

הצעה לסדר-היום התוכנית לאפשר לישראלים לרכוש דירות ולפתוח חשבונות בנק בחוץ-לארץ

הצעה לסדר-היום

המצוקה הכלכלית ביישובים הערביים

הצעה לסדר-היום

עידוד יזמות לעסקים קטנים

הצעת חוק איסור אפיית לילה (תיקון מס' 4) (ביטול החוק), התשנ"ח-1998

(קריאה ראשונה)

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר מ' שטרית:

אחר-צהריים טובים. אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת היום, יום שלישי, כ"ו באדר התשנ"ח, 24 במרס 1998.

הודעה למזכיר הכנסת, בבקשה.

מזכיר הכנסת א' האן:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת, לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת, הצעת חוק איסור אפיית לילה (תיקון מס' 4) (ביטול החוק), התשנ"ח-1998, של חבר הכנסת אליעזר זנדברג.

עוד אודיעכם, כי הונחו אתמול על שולחן הכנסת –

לדיון מוקדם: הצעת חוק הבחירות לכנסת (דרכי תעמולה) (תיקון – הדבקת מודעות), התשנ"ח-1998, של חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – מענק לימודים), התשנ"ח-1998, של חבר הכנסת מקסים לוי; הצעת חוק לתיקון פקודת המועצות המקומיות (תקופת כהונתן של מועצה מקומית ראשונה ושל מועצה ממונה), התשנ"ח-1998, גם היא של חבר הכנסת אברהם פורז. תודה רבה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה, אדוני.

דיווח משלחת הכנסת לכינוס האספה הצפון-אטלנטית –

– בפראג NAA נאט"ו

היו"ר מ' שטרית:

NAA אנחנו עוברים לסדר-היום: דין-וחשבון משלחת הכנסת לכינוס האספה הצפון-אטלנטית – נאט"ו – שהתקיים בפראג, מפי חבר הכנסת חגי מירום. בבקשה.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, כבוד השרים, בסוף השבוע שחלף נערך כינוס פרלמנטרי של הפרלמנט הצפון-אטלנטי. יש מי שקוראים לזה נאט"ו, אבל זה לא נאט"ו. נאט"ו זה הכוח הצבאי; , זה כמו הכנסת. זה מקום שיושבים בו חברי פרלמנטים מ-NORTH ATLANTIC ASSEMBLY 16 , ועוד חמש NAA מדינות אירופיות, לידן עוד כ-15 מדינות אירופה אחרות שמוזמנות אך לא שייכות ל- מדינות של המזרח התיכון, או נקרא לזה של הים התיכון, שהחלו להיות מוזמנות כמדינות פרלמנטריות משקיפות, ובהן ירדן, מצרים, מרוקו, מאוריטניה, וכמובן מדינת ישראל.

הם הזמינו את המדינות לאורך חופי הים התיכון מתוך כוונה ליצור מערכת יחסים מתרחבת של נאט"ו עם המדינות השכנות ולדאוג ליציבות באזור הזה.

חברי חברי הכנסת, אחד הדברים המדהימים שהיו בכינוס הזה הוא, שקיימנו אותו בפרלמנט הצ'כי. דהיינו, באנו אל הפרלמנט, כמו הכנסת הזו, והתיישבנו במושב חברי הפרלמנט הצ'כי. הדיונים התקיימו משולחן הדיונים של הפרלמנט, והתנהלו משולחן היושב-ראש של הפרלמנט. אני עוד לא ראיתי מדינה שמוסרת את הפרלמנט שלה בידי פרלמנט אחר.

ובכל זאת, מדוע הצ'כים עושים את זה? כי הצ'כים מאוד מאוד רוצים להצטרף לנאט"ו ולהיות חלק מהברית הצפון-אטלנטית, להיות חלק מהמערכת שהיום היא מערב-אירופה. לא רק הצ'כים כך, גם הפולנים וגם ההונגרים.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

גם הרומנים.

חגי מירום (העבודה):

גם הרומנים, אבל הם ברשימה הממלכתית. ברגע זה עומדים לדיון ממשי על צירוף שלוש המדינות הללו.

שמענו שם את יושב-ראש הפרלמנט הצ'כי מתאר לנו את הקשיים שיש למדינה כמו צ'כיה להצטרף לנאט"ו, מפני שנאט"ו דורשת רמה צבאית, נאט"ו דורשת יחידות של ממש, ונאט"ו דורשת גם חקיקה מסודרת, שתבטיח את העליונות של הדמוקרטיה על הצבא ואת היכולת של הדמוקרטיה הצ'כית, או ההונגרית, או הפולנית, לפקח על התהליכים האלה.

הדיונים בכינוס הזה היו מאוד מעניינים, כי הם היו כמו חקירה נגדית. יושבות 16 מדינות וצולבות ממש את נציגי צ'כיה, הונגריה ופולין בשאלות: למה אתם חושבים שאתם מתאימים? איזה מין צבא

יש לכם? האם התגברתם על בעיות של שפה שתוכלו להגיע לנאט"ו? איזה פיקוד יש לכם? איזו רמת השכלה יש לחיילים? איזו רמת השכלה יש למפקדים? מאוד מאוד מעניין.

התהליך הזה נמשך שלושה ימים, ומה שהיה חשוב מהאספקט הישראלי הוא דבר אחד קטן: אנחנו לא שייכים להרחבה של נאט"ו, וההרחבה של נאט"ו לא נוגעת לנו באופן ישיר, אבל אותה אספה צפון-אטלנטית שולחת בחודש הבא משלחת של הפרלמנט הזה למדינת ישראל. אני מקווה שהם יבקרו כאן אצלנו בכנסת, ואני מקווה שיושב-ראש הכנסת יקבל אותם, ויבקשו לעקוב מקרוב אחרי מערכת היחסים בינינו לבין הפלסטינים, בינינו לבין הסורים, בינינו לבין הלבנונים והמצרים וגם הירדנים. הם יהיו בירדן, הם יהיו כאן, הם יהיו ברשות הפלסטינית, הם יסיירו ויכינו דוח.

אנחנו בדקנו ובחנו שם את הרצונות שלהם, ובשילוב עם משרד החוץ, אני משוכנע שהמשלחת הצפון-אטלנטית תבוא לכאן, ואנחנו נכין להם סדר-יום מאוד מעניין. הם ביקשו לסייר גם ברמת-הגולן, והם אפילו יהיו ביום הזיכרון באחד מבתי-העלמין, כדי לחוש את האווירה במדינה שיש לה צבא, שעומדת על קיומה ועל משמר קיומה.

הם ביקשו להיפגש עם המגזר הערבי בישראל, הם ביקשו להיפגש עם הפלסטינים, כי הם רוצים לחוש את הדופק כאן, והם מאוד מודאגים מהתהליך המדיני או מהאין תהליך מדיני.

היו"ר מ' שטרית:

אני מבין שאתה חיצקת את עמדת הממשלה.

חגי מירום (העבודה):

הייתי, שלא כדרכי, במצב סכיזופרני כבד ועמוק, כי שעה שאני מייצג את מדינת ישראל אני צריך לייצג אותה בכבוד ולדבר ולהציג בעיקר את הקשיים והבעיות. ובניגוד למה שאני נוהג כאן, כשאני אומר לכם, ממשלת ישראל, תפסיקו כל הזמן להאשים את הפלסטינים, מצאתי את עצמי פה ושם גם מאשים את הפלסטינים –

היו"ר מ' שטרית:

מגן על הממשלה.

חגי מירום (העבודה):

– מפני שאנחנו צריכים לא לשכוח את הטרור –

היו"ר מ' שטרית:

כך צריך לנהוג.

חגי מירום (העבודה):

— — ולא לשכוח את ההתחייבויות בהסכמים, וכן הלאה וכן הלאה. אני מודה שהיה לי קשה מאוד, אבל כשאנחנו מייצגים אנחנו מייצגים — — —

היו"ר מ' שטרית:

הייתי רוצה לראות את זה.

חגי מירום (העבודה):

אני מוכרח להגיד לכם כאן, שבדרך כלל אנחנו נוסעים יחד כנציגי הכנסת לאספה הפרלמנטרית הצפון-אטלנטית, חבר הכנסת קליינר ואני. הפעם קליינר לא היה בסיור הזה, אבל כשקליינר מגיע אתי לשם הוא מקבל עליו אחריות, הוא לא מכוח-17 והוא לא מהקיצוניים, הוא נכנס למרכז והוא נוהג בממלכתיות בלתי רגילה.

היו"ר מ' שטרית:

יפה, כך צריך לנהוג.

חגי מירום (העבודה):

מבחינה זו, יש משהו — — —

דוד צוקר (מרצ):

אז איפה הקליינר האמיתי?

חגי מירום (העבודה):

קליינר האמיתי נמצא עכשיו בחדרו כאן.

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת צוקר, גם הוא אמר שכשהוא היה עכשיו לבד הוא ייצג את הממשלה בצורה אובייקטיבית יותר ולא את עמדותיו האישיות, וכך צריך לנהוג.

דוד צוקר (מרצ):

לחגי מירום יש תעצומות נפש אם הוא יכול לייצג את הממשלה.

חגי מירום (העבודה):

עכשיו אני רוצה להגיד לך, קשה מאוד לייצג את הממשלה, אבל כשאתה בפראג קצת יותר קל לייצג אותה. יש לי חבר שחי בארץ, אבל מדי פעם הוא בפלורידה, והוא אומר שבפלורידה החיים קשים, אבל מישו צריך לעשות את זה. אז אני עשיתי את זה הפעם בפראג בשם הכנסת.

אני מקווה שיושב-ראש הכנסת יקבל את המשלחת, ואני מקווה שנמשיך לשמור על מערכת היחסים, כי היא בונה מערכת יחסים עם אירופה.

אני רוצה לסיים ולהודות לגרשון קידר ממשד החוץ, לגברת סימונה פרנקל ולאלי לב שעזרו לי בהכנת הכינוס. כמו כן לגברת רותי קפלן, סגנית מזכיר הכנסת, והמשד שלה, שטיפלו היטב בסידורים. אני מקווה שנקבל היטב את המשלחת של נאט"ו פה בארץ. תודה רבה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה רבה לחבר הכנסת חגי מירום, אני מודה לך על הדיווח.

הצעה לסדר-היום

הושבת בני הפלאשמורה בהתנחלויות

היו"ר מ' שטרית:

אנחנו עוברים להמשך סדר-היום. הנושא בסדר-היום הוא הצעות לסדר-היום מס' 4183, 4187, 4201 ו-4208: הושבת בני הפלאשמורה בהתנחלויות. ראשון הדוברים הוא חבר הכנסת אליעזר זנדברג, ואחריו – חבר הכנסת עזמי בשארה. לכל דובר, רבותי, שלוש דקות. אני מבקש להקפיד על זמן הדיבור, כי יש לנו סדר-יום מאוד ארוך, ואם נקפיד על רשות הדיבור עוד נגמור אותו בזמן ולא נצטרך לשבת עד מאוחר בלילה.

חבר הכנסת זנדברג, בבקשה.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הערה לדבריו של חבר הכנסת חגי מירום. אולי כדאי לשלוח כל אחד מחברי האופוזיציה לסדרת חינוך והסברה בחוץ-לארץ; מומלץ מאוד, אם אלה התוצאות.

חגי מירום (העבודה):

אל תשלה את עצמך, אני לא אשנה ממנהגי פה.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

בסדר, אבל לפחות תהיה שם ותועיל שם, אני לא יודע מה קורה כאן.

כן, רבותי, הנושא הוא פרסומים בדבר תנאי המגורים הקשים של בני הפלאשמורה. בעצם, את ההצעה לסדר-היום הגשתי בעקבות כתבה בטלוויזיה, שבה נראו הקרוונים שהעולים מתגוררים בהם. לכאורה, נוצר הרושם כאילו מדובר בתופעה חמורה שצריך לטפל בה באופן מיידי וכאילו יש איזה מחדל של הממשלה. אבל חשוב לי כאן לבוא ולהעביר כמה עובדות, שלדעתי לא מצאו את ביטויין בכתבה.

ראשית, הייתי באתיופיה, ביקרתי וראיתי היכן מתגוררים האנשים שם. משפחות של שש ושמונה נפשות מתגוררות בחדרון של 3.5 מטרים על 3 מטרים, 2.5 מטרים על 3 מטרים, שש-שמונה נפשות בלי חשמל, בלי מים. החדרון הזה לפעמים הוא בסך הכול שירותים או איזשהו מחסן בבית גדול, בבניין שצמוד לבית גדול שבעל הבית משכיר אותו לאנשים. ובנסיבות האלה, כל מה שלא מוצע להם במדינת ישראל היום טוב אלף מונים מהתנאים שבהם התגוררו. אני לא בא להגן על הקרוונים; להיפך, אני סבור שצריך לפנות את האנשים מהקרוונים מהר ככל האפשר. אבל היום, רבותי, יש בפנינו אפשרות אחת – להביא את האנשים ולשכן אותם במקום שניתן, ומשם צריך לחלץ אותם בהקדם האפשרי.

אני חושב, שמי שבחוסר אחריות – ואני מכון את דברי גם לחבר הכנסת אדיסו מאסלה, שלא נמצא כאן – מי שמנסה בחוסר אחריות, פעם אחר פעם, להטיל רפש ולהאשים את הממשלה ופעולותיה בנושא הקליטה, שלא לצורך, מחטיא את המטרה ועלול להביא אפילו לתגובה הפוכה. כי אם אין

מקום אלטרנטיבי לשיכון בני הפלאשמורה העולים, יכול להיות שיבוא מישהו ויאמר: רגע, אז לא נביא אותם. וזאת בדיוק הנקודה המסוכנת, כי אני הייתי שם וראיתי את התנאים, ואני יודע, אדוני היושב-ראש, על מקרים שבהם, לדוגמה אשה בחודש השמיני להריונה נפטרה כתוצאה מחוסר יכולת לקבל טיפול רפואי שם, כאשר בקשתה נדונה בארץ. הבקשה אושרה יום לפני שהיא נפטרה.

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת זנדברג, אם מותר לי להעיר לך, תעמוד ישר, כי המיקרופונים היותר-רחוקים הם הקולטים, ואז קולטים יותר טוב גם בלי שתצטרך להתכופף.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

אבל אז לא אוכל להישען ולהתבונן על היושב-ראש.

היו"ר מ' שטרית:

אתה יכול, אבל אני רואה שאתה מתכופף ואני רוצה שיהיה לך יותר נוח.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

בכל מקרה, אדוני היושב-ראש, הנקודה ברורה. צריך להציל את החיים של האנשים שנמצאים שם. הדרך להציל את חייהם היא להביא אותם, בראש ובראשונה, לכאן. כל קרוון טוב יותר מן התנאים שהם נמצאים בהם. זה לא אומר שבעוד פרק זמן לא ארוך אני לא אהיה בין אלה שילחצו לחלץ אותם מהקרוונים. אבל בשלב הזה, מי שעומד על כך שהתנאים בארץ יהיו אחרים, עלול להביא לעיכוב בעלייה.

בהזדמנות הזאת אני רוצה לומר, אדוני היושב-ראש, שני משפטים אחרונים: אחד, לשבח את רפי כהן, ראש מינהל אוכלוסין, ואת השר סויסה על השינוי במדיניות משרד הפנים, שהביא לכך שסוף סוף הבקשות מטופלות בקצב הולם וראוי.

מנסים להפיץ שמועות, ואני לא רוצה לכוון אותן לחבר כנסת זה או אחר שמפיץ אותן, אבל מפיצים שמועות שלכאורה משרד הקליטה רוצה ומבקש להאט היום את קצב ההגעה של בני הפלאשמורה, בין היתר בגלל הביקורת כאן. אני מבקש מהשר, שכשישיב לי יתייחס לנקודה הזאת; אני משוכנע שהוא יפריך אותה, כי אני יודע שזאת לא עמדת המשרד, אבל חשוב שהעובדות תהיינה ידועות לכולם, וכל מי שמנסה להתייפף כאן עלול לחבל בסיכויי ההגעה של אלה שנמצאים שם ולסכן את חייהם – במפורש לסכן את חייהם. תודה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסת אליעזר זנדברג. אני מזמין את חבר הכנסת עזמי בשארה, ואחריו – את חבר הכנסת אלי גולדשמידט.

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, רציתי קודם כול, אם מותר לי, להעיר הערה לחבר הכנסת חגי מירום, שכאשר הוא נוסע לחוץ-לארץ הוא מייצג את כולנו ולא את הממשלה. אם הוא מייצג את הכנסת, הוא מייצג את הכנסת ולא את ממשלת ישראל ולא את מדיניותה של ממשלת ישראל. אני גם לא חושב, שבהיותו שם, גם אם הוא ציוני נאמן, יש צורך לייצג את ממשלת ישראל ולא את הכנסת. ולדעתי, יש כמה דעות – – –

חגי מירום (העבודה):

אנחנו מייצגים את מדינת ישראל.

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

– – – לא לא, אני אומר, מצאת את עצמך מגן על ממשלת ישראל – – –

היו"ר מ' שטרית:

תיקון, תיקון. חבר הכנסת בשארה, תיקון טכני: כל חבר כנסת שנכנס לתפקידו נשבע אמונים. שבעה האמונים אומרת – – –

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

כן, כן, למדינת ישראל וחוקיה וכו' וכו', אבל לא לממשלת ישראל וחוקיה.

היו"ר מ' שטרית:

אתה נשבע אמונים למדינת ישראל – – –

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

לא לממשלת ישראל ולא לתוכנית הפוליטית שלה.

היו"ר מ' שטרית:

למדינת ישראל ולחוקיה.

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

כן, ולחוקיה. אני מייעץ לזנדברג, בעקבות הדברים החיוביים שנאמרו על קליינר. צריך לייעץ לחברי הקואליציה לנסוע ולראות את העולם. זה ישנה את השפה הפוליטית שלהם; הם ימצאו את עצמם מדברים בשפת שלום בעל כורחם. אתה לא יכול לדבר כמו קליינר על כוח-17; זה לא עניין של בושה, אתה פשוט לא יכול לדבר בעולם הגדול בשפה הזאת.

עכשיו, אדוני היושב-ראש, אולי תהו כמה אנשים למה אני מדבר על הנושא הזה, על קליטת הפלאשמורה, לאו דווקא הפלאשמורה, אלא על קליטת אנשים בהתנחלויות בכלל. אם זה לא היה מקומם אותי מבחינה מוסרית, כל השימוש הציני הזה בבני עדת הפלאשמורה – – –

בנימין אלון (מולדת):

בסוריה איך מגיבים, כמו קליינר?

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

אתה מרגיש את עצמך פתאום בפרלמנט הסורי? אולי זה מתאים לך יותר, אני לא יודע.

בנימין אלון (מולדת):

אני לא הייתי שם, אתה היית שם.

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

אדוני בני אלון, אנחנו מתווכחים בפרלמנט הסורי? אולי היית רוצה תנאים כאלה, אני יודע.

בנימין אלון (מולדת):

--

נסים דהן (ש"ס):

אין לו סיכוי.

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

כן, כן, גם אתה, גם כבודך, אלא אם אתה נמצא עם תימהונים או פונדמנטליסטים נוצרים, מאלה שנתניהו מחפש עכשיו הרבה בארצות-הברית, כי הוא לא יכול יותר לשבת עם אנשים נורמליים בארצות-הברית; הוא חייב לחפש את הפונדמנטליסטים הנוצרים פתאום, בשביל שידברו בשפה משותפת.

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת בשארה, תגיע לנושא. אתה עוד מעט מסיים את זמנך.

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

אני מגיע לנושא.

בנושא הפלאשמורה אני חושב שנעשה שימוש ציני מלכתחילה. לאנשים האלה נאמר לעזוב את כפריהם ויישוביהם, לבוא ולהתאסף בבירה ובכל מיני מקומות, ואחר כך הוטל ספק ביהדותם. עכשיו נעשה בהם שימוש ציני בעניין יישוב ההתנחלויות. בכלל, אני חושב שההתנחלויות הן לא המקום לעשות מבחן למדיניות הקליטה הישראלית, כי אני לא רואה את ההתנחלויות כחלק ממדיניות הקליטה הישראלית. לכן, לא הייתי רואה זאת כעניין של קליטה ושל שר הקליטה. זו דעתי, על כל פנים. לכן גם התערבתי בוויכוח הזה, כדי שזה לא יהיה ויכוח קהילתי, בתוך הקהילה הישראלית, בין אפליה ולא אפליה של יהודים בישראל. אני חושב, שאם יהודי הוא פלאשמורה, או מאיזו ארץ אחרת בעולם, אין זו זכותו לגור בהתנחלויות.

אבל – וזה, לדעתי, הדבר העיקרי והמיוחד במה שקרה – אפילו במבחן הזה, בשימוש הציני באנשים מסכנים ומדוכאים גם בארצם וגם פה, המתנחלים לא הצליחו. אפילו שם הם לא יכלו להסתיר את גזענותם נגד אנשים אחרים. אם זוהי התרבות הפוליטית של ההתנחלויות נגד הפלאשמורה ונגד

אחרים, תארו לכם מה היא התרבות הפוליטית של ההתנחלויות ומה עומק הגזענות כאשר מדובר ביחסים עם סביבתם הערבית. תודה רבה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסת עזמי בשארה. אני מזמין את חבר הכנסת אלי גולדשמידט. אחריו – חברת הכנסת מרינה סולודקין.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני השר, אני חושב שהידיעה שהתפרסמה בדבר שיכונם של כ-4,000 בני הפלאשמורה בהתנחלויות היא דבר קשה, חמור, והייתי אומר אפילו במידה רבה מזעזע. אני אומר את הדברים לא כדי לנגח את ההתנחלויות ולא כדי להביע עמדה פוליטית. עמדתי הפוליטית ידועה. אנחנו שייכים למחנה שנקרא לו מחנה השלום, מחנה השמאל. יש לנו דעה מאוד מגובשת בנושא ההתנחלויות והרחבת ההתנחלויות. כמה זה תורם לתהליך המדיני ומה זה עושה למדינת ישראל – ברגע זה אני שם את הנושא הזה בצד.

אני שואל שאלה פשוטה מאוד: אנחנו יודעים שההליכה להתנחלות היא אמירה פוליטית של אדם שעושה את הצעד הזה. אני יכול להתנגד לו, או להסכים אתו, אבל הוא עושה את זה כאמירה פוליטית. האם האנשים שבאים מאתיופיה ביטאו אמירה פוליטית והביעו רצון לחיות בהתנחלויות? מילא, אם היה מדובר על כך שיהיה פיזור טבעי של העולים האלה בין כל מיני יישובים וגם התנחלויות.

נסים דהן (ש"ס):

אבל לא רוצים לקלוט אותם.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני לא יודע כמה ניסן, חבר הכנסת דהן. אני לא יודע כמה ניסן.

נסים דהן (ש"ס):

אתה מסכים לקלוט אותם בדגניה?

אלי גולדשמידט (העבודה):

חבר הכנסת דהן, זה לא הוגן. בחשמונאים אתה רוצה לקלוט אותם? אצלך בבית אתה רוצה לקלוט אותם? תקלוט אותם בחשמונאים. אל תפנה אלי עכשיו ברמה האישית. זה לא הוגן להתייחס לרמה האישית. גם בתנועה הקיבוצית נעשים ניסיונות לקלוט את בני אתיופיה, כשם שיש אצלנו "בית ראשון במולדת". אבל זה לא הוגן להתייחס לעניין הזה ברמה של – אתה יכול, אתה לא יכול וכו'. זה עניין לאומי. מצוות קליטת העלייה, זו משימה של מדינת ישראל.

כאשר שולחים אנשים להתנחלויות, בעצם כופים עליהם דעה פוליטית, בלי שהם מודעים לעניין. הממשלה בעצם בזה לאותם עולים בכך שהיא עושה זאת, כי היא לא באה ושואלת אותם שאלה אמיתית, לאחר שהם מבינים את ההתלבטות הקשה בתוך מדינת ישראל סביב הסוגיה הזאת ומקבלים החלטה רציונלית, שלהם, שהם רוצים ללכת להתנחלויות. אם הם יקבלו החלטה כזאת – זו זכותם.

היו"ר מ' שטרית:

את ההורים שלי שאלו?

אלי גולדשמידט (העבודה):

נכון. את ההורים שלך לא שאלו, ואני לא בטוח אם חלק מהמחיר שאנחנו משלמים היום בחברה הישראלית לא נובע מזה שלא שאלו את ההורים שלך.

חוץ מזה, אני רוצה לעשות אבחנה בין שני הדברים. גם כשקלטו בעבר, בשנות ה-50 ובשנות ה-60, ושלחו עולים חדשים לספר, לנגב, לפחות האזורים האלה היו בקונסנסוס של כל מדינת ישראל. ההתנחלויות אינן בקונסנסוס של כל מדינת ישראל. ואני אומר עוד הפעם: אני מתנתק כרגע, אני מקווה שהיה לי היושר האינטלקטואלי להגיד אותם דברים גם אם הייתי שייך למחנה הזה, למחנה הימין. יש דברים שהם בבחינת דבר שלא יעשה. לשלוח עולים חדשים, שזה עתה הגיעו לארץ, שלא הביעו עמדה פוליטית? ואני כבר לא מדבר על התנאים שבהם הם משוכנים שם. זה סיפור אחר, אלה תנאים מחפירים. איזה מין דבר זה?

יושבים פה נציגים של העלייה מרוסיה, מברית-המועצות לשעבר, ששמו להם לדגל, בניגוד למה שהיה בעבר, ובמידה רבה של צדק, לאפשר לכל עולה להחליט איפה הוא רוצה להתיישב בארץ. הוא רוצה – ילך לכרמיאל; הוא רוצה – ילך לתל-אביב; הוא רוצה – ילך לקיבוץ; הוא רוצה – ילך למושב; הוא רוצה – ילך לישיבה דתית. הוא יעשה את מה שהוא מבין ואת מה שהוא רוצה. בכל מקום ייתנו לו סל קליטה ובכל מקום יסייעו לו במידת האפשר.

למה אותו דין שחל על היהודים מחבר העמים אתם לא מחילים על בני הפלאשמורה? בכך עשיתם מהם אזרחים מדרגה שלישית, לא מדרגה שנייה. אתם עושים את זה. זה לא שתושבי ההתנחלויות

הם אזרחים מדרגה שלישית. הם אזרחים מדרגה ראשונה, במידה רבה מדרגה ראשונה שבראשונה. אבל הם הלכו להתנחלויות מתוך בחירה חופשית?

זה ציני. מדוע? משום שהממשלה הזאת רוצה להראות שהיא מרחיבה את ההתנחלויות ומגדילה אותן בכל מחיר. איך באים ומנופפים לנו? אומרים: תראו כמה אנחנו מתרחבים בשטחים, כמה אנחנו גדלים ואיזו נהירה יש לשטחים. וזה בדרך של כפייה. זו כפייה; זו כפייה. כשמכריחים בן-אדם, לא בהכרח שמכריחים אותו בכוח; לעתים מכריחים בן-אדם על-ידי זה שלא מעמידים אותו על משמעות הדברים.

אני קורא לך, אדוני שר הקליטה, ואני אומר עוד הפעם – בלי שום קשר להשקפותיך המדיניות, שהן לגיטימיות, שאני יכול לכבד אותן ואני יכול גם להתווכח אתן – אני חושב שזה תקדים מסוכן. זו נסיגה אחורנית של עשרות שנים במדיניות קליטת העלייה. זה הפיכת האזרחים האלה לאזרחים מסוג ג'. אתם נותנים לזה עכשיו הכשר.

מייד באים ומגדירים שיהיה גם חינוך דתי, גם חינוך לאומי וגם חינוך שנוגד את הערכים שמחצית העם מאמינה בהם. מדוע לעשות את זה? מדוע לא לתת לאותם אזרחים שמגיעים מאתיופיה תקופה של שלוש-ארבע שנים כדי להתמודד עם מה שקורה בחברה הישראלית, ולהגיע לכלל החלטה, אם הם חושבים שהם רוצים להיות במחנה הזה, או במחנה האחר – האם הם רוצים להיות חברים של בני אלון ולשרת את השקפת עולמו, או שהם רוצים להיות חברים של אדיסו מאסלה ולשרת את השקפת עולמו?

היו"ר ד' תיכון:

עליך לסיים. היית צריך לסיים כבר מזמן.

בנימין אלון (מולדת):

גם לקיבוצים של השמאל לא נשלח אותם עד שהם ילמדו את השקפת עולמם? לא נשלח אותם לשם?

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

הקיבוצים לא מוכנים לקבל אותם.

אלי גולדשמידט (העבודה):

זה לא נכון שהם לא מוכנים לקבל אותם. זה לא נכון.

אדיסו מאסלה (העבודה):

האם אתה פנית לקיבוצים וביקשת לקלוט אותם?

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

ועוד איך שפנית.

אדיסו מאסלה (העבודה):

לאיזה קיבוצים פנית? לאיזה קיבוץ פנית?

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

אני יכול להראות לך את הרשימות.

אלי גולדשמידט (העבודה):

זה לא מה שאומר חבר הכנסת אדיסו מאסלה.

תראו, אפשר להשתמש פה באלף דמגוגיות, אדוני שר הקליטה.

היו"ר ד' תיכון:

אבל הוא פנה. אבל הוא פנה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני מציע לכולנו לא להשתמש בדמגוגיה. העלייה של יהודי אתיופיה היא בדרך כלל עלייה מאוד מסורתית. היא עלייה עם תפיסת עולם מסורתית. חבר הכנסת בני אלון, עם כל חילוקי הדעות בינינו בתחום המדיני, אני עוד מעריך את היושר האינטלקטואלי שלך. אתה יודע היטב, שמרבית עולי אתיופיה – מרביתם ולא כולם – מתקשים לעתים קרובות להיקלט בחברה שאיננה שומרת מסורת.

מרבית הקיבוצים הם חברה שאיננה שומרת מסורת. זו בעיה אובייקטיבית. אתה יודע זאת היטב. זה לא היה הוגן להעלות את נושא הקיבוצים.

בכלל, כל פעם שאני עולה על הבמה הזאת, כל דבר שאני מפנה באיזו התרסה כלפי הצד הזה של הבית, הנשק האחרון של הימין הוא הקיבוצים. אתמול רצינו להעביר את הצעת חוק דיור ציבורי ולעשות דבר טוב לכל האזרחים שחיים בדירות "עמידר" ו"עמיגור". עלינו לדבר על כך, וזרקו לנו: קיבוצים. מספיק. אתם יודעים מה? הגעתי למסקנה, שכשאינן לכם מה להגיד, אתם משתמשים בקיבוצים. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

חברת הכנסת מרינה סולודקין, בבקשה.

קריאות:

היו"ר ד' תיכון:

זה, כמעט, מתנהל כאן באווירה משפחתית.

קריאות:

אלי גולדשמידט (העבודה):

חבר הכנסת שאקי, תן להם את חופש הבחירה, תן להם את חופש ההחלטה.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי. חבר הכנסת גולדשמידט, דיברת, שמענו, לא הגבנו. בבקשה. במיוחד אני. בבקשה. הרי התכוונת אלי.

מרינה סולודקין (ישראל בעלייה):

כבוד היושב-ראש, כבוד שר העלייה והקליטה, כנסת נכבדה, הייתי רוצה לבחון את שאלת שיכון עולי הפלאשמורה בהתנחלויות מכמה אספקטים. ראשית הייתי רוצה להתעכב על הבעייתיות שבקליטת עולי הפלאשמורה בערים הגדולות. הגל הראשון של העולים מאתיופיה הגיע ברובו מן הערים הגדולות דוגמת אדיס-אבבה. לכן קליטתם בערים הגדולות של מדינת ישראל היתה מהירה ומוצלחת. הגל השני של העולים, שהגיע בשנת 1991, הורכב מקבוצות של אנשים שהתגוררו בחלקם בכפרים המרוחקים יותר של אזור גונדאר. אני סבורה, שהנשירה מבתי-הספר בעיר, האבטלה של הגברים, המשבר של פער הדורות וכן קריסה מסוימת של היחסים בתוך המשפחה של העולים מאתיופיה נובעים, ברובם, משגיאות במדיניות הקליטה שהופעלה באותה תקופה. כוונתי לניסיון לקליטה ישירה של תושבי כפרים באתיופיה בערים הגדולות בישראל.

גם הניסיון לקלוט עולים אלה באתרי הקרוונים הגדולים בשכונות לעיירות הפיתוח הוא טעות, לפי דעתי, שכן שיטה זו מנציחה את הפערים החברתיים בין עולים חדשים לאוכלוסייה הוותיקה.

אין זה מקרי שוועדת העלייה והקליטה בכנסת, שאני חברה בה, עוסקת בתדירות של לפחות אחת לחודש בבעיות המיוחדות לאוכלוסיות אלה.

אני משוכנעת, שהפתרון הטוב ביותר גם לחלק מן העולים של הגל הקודם, ובוודאי עבור עולי הפלאשמורה, הוא הושבתם בקיבוצים ובמושבים בעלי אופי חקלאי. זהו אורח חיים קרוב יותר ומוכר לעולים החדשים הללו, שיכול גם להעניק להם פרנסה מכובדת.

לצערי הרב, התברר לי משיחה עם כבוד שר העלייה והקליטה מר יולי אדלשטיין, שהקיבוצים והמושבים לא כל כך רצו לסייע בקליטת העולים האלה, לכן הפתרון של שיכון בהתנחלויות, מבחינה חברתית, הוא הפתרון הטוב והנכון ביותר האפשרי.

אדיסו מאסלה (העבודה):

למה לא – – –

מרינה סולודקין (ישראל בעלייה):

בכל מה – – –

אדיסו מאסלה (העבודה):

חברת הכנסת מרינה, תעני לי, למה לא קולטים אותם במרכזי קליטה במבשרת-ציון, במקום שנקלטים העולים שמגיעים בימים אלה מחבר העמים?

מרינה סולודקין (ישראל בעלייה):

לפי דעתי זו טעות, אבל אני צריכה להמשיך. בכל מה שנוגע – – –

אדיסו מאסלה (העבודה):

– – –

היו"ר ד' תיכון:

תן לה, תן לה, חבר הכנסת אדיסו מאסלה. תן לה לדבר. בסוף, אם תרצה – תענה. אם לא תרצה – לא תענה.

מרינה סולודקין (ישראל בעלייה):

בכל מה שנוגע לשאלה המדינית שהתעוררה, אני מסכימה שקיימת בעיה, אולם אני רוצה להאמין שהיא תמצא את פתרונה במסגרת המשא-ומתן על הסדר הקבע באזור. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

ישיב השר לקליטת העלייה.

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, אני רואה שחבר הכנסת עזמי בשארה לא מעוניין לשמוע את התשובה, אבל אני אתחיל ממה שאולי לא קשור לקליטת עולי הפלאשמורה.

כשר, כאזרח וכיהודי הזדעזעתי לשמוע את המשפט שנאמר כאן לפני כמה דקות, במיוחד על-ידי נציג המיעוטים כאן בכנסת: ראש הממשלה יושב עם נוצרים אדוקים בארצות-הברית, כיוון שעם אנשים נורמליים הוא לא יכול לשבת. כשאומר נציג המיעוטים משפט מסוג זה, בלי כל קשר לדעות פוליטיות ודתיות, אני מזועזע ואני מאוד מופתע שנציג הקהילה הנוצרית לא מגיבים, ואני צריך – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

הוא לא התכוון לפגוע במוצרים; הוא התכוון לפגוע בקיצונים.

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

הוא התכוון לפגוע בראש הממשלה, אבל מה שיצא לו מהפה היה משפט מזעזע.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

הוא לא התכוון לזה. אתה יודע שהוא לא התכוון לזה.

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

אני לא יודע למה הוא התכוון. אפשר להביט בפרוטוקול של הכנסת ולראות שהם לא אנשים נורמליים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

— — —

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת דראושה, לפעמים הנייר לא סובל את — — —

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

הייתי רוצה לשמוע אותו, באמת, בנושא הזה — למה הוא התכוון? אני לא מבין למה אני צריך להתבטא ולא אותם נציגים שנבחרו על-ידי הקהילה הזאת כאן.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

אדוני היושב-ראש, נחזור לנושא שעליו בעצם הוזמנתי להשיב. אני, לצערי הרב, עומד וחושב כאן על המשפט הנודע: אל תבלבלו אותי עם עובדות. בעצם, בזה אחר זה עולים לדוכן הזה ואומרים: אל תבלבל אותי עם עובדות, אדוני שר הקליטה.

נתחיל מכך שיש שמועה כלשהי שמשרד הקליטה פועל להאטת עליית בני הפלאשמורה. אני רוצה לשאול את המפיצים של השמועה הזאת, שלא הוזכרו כאן, ידידי חבר הכנסת מאסלה: מי קיבל את ההחלטה להעלות את בני הפלאשמורה? אולי למישהו שלא רוצים לבלבל אותו עם העובדות לא ידוע שהקומפאונד באדיס-אבבה קיים משנת 1991, ומאז היו אי-אלו ממשלות, עד שהתכנסה ועדת שרים לעלייה וקליטה של הממשלה הזאת, שעבדכם הנאמן חבר בה, בראשותו של השר נתן שרנסקי, שר התעשייה והמסחר, וקיבלה את ההחלטה להעלות את בני הפלאשמורה.

אדיסו מאסלה (העבודה):

אדוני השר, אני מוכרח לתקן. ועדת השרים לענייני הפלאשמורה, שבראשה עמד יאיר צבן, החליטה אז להעלות את בני הפלאשמורה; ואתה, זה ייאמר לזכותך, הגדלת את הקצב ואת המספר.

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

לזכותי ייאמר ולזכות מי שקיבלו את ההחלטה ייאמר, חבר הכנסת מאסלה, שבמקום 80 עולים בחודש, עולים בחודשים האחרונים 500-600 עולים בחודש, ואנחנו, כפי שנאמר כאן, בסיוע משרד הפנים וגורמי ממשלה אחרים, נסיים, בעזרת השם, תוך חודשיים, שלושה, ארבעה חודשים, את כל נושא הקומפאונד; משום-מה קיבלו שנים רבות כל מיני החלטות "אמיצות" ולא סיימו את הנושא הזה.

לגבי הקליטה של בני הפלאשמורה – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני השר, סליחה – – – מישהו טען – – – את הקצב – – –

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

אני לא פונה אליך כרגע.

אלי גולדשמידט (העבודה):

מי אמר את זה על הדוכן הזה?

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

על הדוכן הזה נשאלה שאלה על-ידי חבר הכנסת זנדברג, והדברים שודרו גם בתחנות רדיו במדינה הזאת. נאמר שמשרד הקליטה פועל כביכול להאטת הקצב. לא פניתי אליך. חבר הכנסת מאסלה יכול לעדכן אותך לגבי המקורות של השמועה הזאת.

אלי גולדשמידט (העבודה):

הוא, בשקט, אומר לי דברים טובים עליך.

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

אני שמח מאוד, כי כשאנחנו עוסקים בקליטת העלייה ולא באלף ואחד דברים מסביב, תאמין לי שיש לנו הרבה דברים טובים לומר זה לזה.

לגבי קרוונים ומרכזי קליטה, העובדות הן כדלקמן: קרוונים משמשים פתרון זמני על מנת לתת תנאים שהם שונים מתנאי קליטה ישירה. קליטה ישירה ושיכון עולים משאר המדינות בדירות אינם מתבצעים בדירות סוציאליות, אינם מתבצעים על-ידי המדינה. העולים האלה מוזכרים בדרך כלל לצורך ההשוואה, או ליתר דיוק, לצורך ניגוח משרד הקליטה, בשפה פשוטה: למה מפנים את הרוסים לדירות ואת האתייופים לקרוונים? המשפט הזה מזעזע אותי כל פעם מחדש. לכל הדוברים האלה אין צל של מושג שמדובר במדיניות של קליטה ישירה; כלומר, לוקחים עולה, לא חשוב מאין, מברית-המועצות, מארגנטינה או מכל מדינה אחרת, ואומרים לו: קח סל קליטה ותשחה. כל מי שמציע כאן, כן, חבר הכנסת גולדשמידט, כל מי שמציע להשתמש במושגים של סל קליטה כלפי עולי הפלאשמורה – אני לא יודע אם הוא ראה את עולי הפלאשמורה בתקופה האחרונה או שוחח אתם והציע להם פתרונות מסוג זה.

אני רוצה לעדכן את חברי הכנסת שבאמת מתעניינים בנושא, שאנחנו פעלנו אצל כל הרשויות שבאות בחשבון מבחינת מערכת החינוך ומבחינת אפשרויות האכלוס. לצערי הרב, מספר מצומצם מאוד של רשויות הסכים לשתף אתנו פעולה ברצינות בנושא הזה. כבר שיבחתי בבית הזה ואני הולך ומשבח את עיריית ירושלים, שיחד אתנו עושה עכשיו מבצע אכלוס בגבעת-המטוס. אני משבח את שלושת היישובים – עופרה, קדומים ויישוב שלישי, שעדיין לא סיכמתי אתו את כל הפרטים ולכן אין לי אישור ממועצת אותו יישוב להזכירו – שהסכימו להירתם לנושא הזה, בלי כל קשר אם היישובים האלה נמצאים מצד זה של "הקו הירוק" או מצד אחר של "הקו הירוק".

ידידי חבר הכנסת גולדשמידט, שימוש במספרים מראה עד כמה באמת אתה בקיא בנושא. כשאומרת מגישת "מבט", ש-4,000 עולי פלאשמורה מופנים ליהודה ושומרון, אני סולח לה; כל ערב יש לה אלף ואחד נושאים, אז מה לה ולעולי הפלאשמורה. כשחבר כנסת שואל אותי בשאלתא על 4,000 עולי פלאשמורה, אז אני אומר: תתעדכן אצל השכן שלך. הגיעו כבר 4,000 עולי פלאשמורה? יש בכלל 4,000 עולי פלאשמורה?

נסים דהן (ש"ס):

מה עם 500?

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

אנחנו מדברים על העובדה הפשוטה – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

אם אתה אומר שעולים 500 בחודש, אז בשמונה חודשים זה 4,000.

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

בשלושה יישובים ביהודה ושומרון ייקלטו, בעזרת השם, בסך הכול 120 משפחות של עולי פלאשמורה; 500-600 ייקלטו בגבעת-המטוס בירושלים; אפרופו, מרכזי קליטה, חבר הכנסת מאסלה, 250 צעירים וצעירות ייקלטו בנהרייה, במרכז קליטה "תפוז".

לשאלתך לגבי מבשרת-ציון, ידידי חבר הכנסת מאסלה וידידי יושב-ראש סיעת העבודה חבר הכנסת אלי גולדשמידט, כל מי שנושא הפלאשמורה קרוב ללבו כדאי שידע, שמרכזי קליטה שייכים לסוכנות היהודית. עד כמה שזכור לי, בראש הגוף הזה עומד אדם שקוראים לו אברום בורג, שהוא מאוד "חם" על נושא קליטת העלייה, אבל בעשרות פניות אליו לא הצלחנו לקבל יותר מרכזי קליטה.

אנחנו חוזרים ופונים, ואני פונה מעל הדוכן הזה – ברגע שיאשרו לנו שיכון במבשרת-ציון, נשכן על הצד הטוב ביותר. אני מאוד בעד האכלוס שם, הגורמים המקצועיים שלי מאוד בעד, וכל מה שיותר הוא, שבמקום לנגח כאן את שר הקליטה ילמדו את העובדות, ילכו לאברום בורג, בתור סיעת העבודה או בתור ועדת העלייה והקליטה או בתור לובי של חברי הכנסת למען הקליטה, ויקבלו בשבילנו את מבשרת-ציון. אנחנו, בעשרות מכתבים ובעשרות פגישות, עדיין לא הצלחנו, ואנחנו מצפים לסיוע שלכם.

אני רוצה לסכם ולומר, אנחנו נעשה את הכול על מנת לקלוט את עולי הפלאשמורה על הצד הטוב ביותר במדינה הזאת. אף שהנשק האחרון שלי הוא לא הקיבוצים אלא הוא קליטה נכונה, ידידי חבר

הכנסת גולדשמידט; אני, ברוח טובה, הפכתי את כל השולחן שלי, חיפשתי – אולי התנועה הקיבוצית פנתה אלי בעשרות הצעות לקלוט עולים מאתיופיה, אבל טרם גיליתי הצעה אחת מסוג זה. ודאי שהדברים נאמרים בלעג, כי כל הפניות שלנו וכל הניסיונות שלנו זוכים להתייחסות כזאת: משרד הקליטה יממן הסעות – אז נכניס כמה ילדים לבתי-ספר. קודם כול, בלי שום קשר להתנצחות פוליטית, כדאי לעשות בדק בית.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני שר הקליטה, אתה מדבר על רוח טובה ואתה מדבר על עובדות. לך ותבדוק את קליטת העלייה, את קליטת הילדים של עולי אתיופיה במערכת החינוך בקיבוצים; תשאל את חבר הכנסת אדיסו מאסלה. אם אתה מדבר על רוח טובה, תשמור גם על דיוק בעובדות.

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

ברוח טובה, אני אומר לך: אותם 120 – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

אל תקדים את הדברים שאתה אומר ב"רוח טובה", כי אתה מבקש לנגח, וזה מה שאתה עושה.

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

ברוח טובה, אני אומר לך: אותם 120 ילדים מקרב עולי אתיופיה ממומנים במוסדות חינוכיים של התנועה הקיבוצית על-ידי משרד הקליטה. טרם גיליתי – לא בקרב העולים ב"מבצע משה" – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

למה אתה לא מזכיר את זה?

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

– – ולא ב"מבצע שלמה", וודאי לא בקרב עולי הפלאשמורה – חברים בקיבוצים. כשאגלה, אני מוכן : אני אקח אולי משפחות מעופרה ומקדומים – וכל הכבוד להם שהסכימו – DEAL לעשות אתך. ואעביר אותן לתנועה הקיבוצית. תודה רבה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדיסו מאסלה (העבודה):

אדוני השר --

היו"ר ד' תיכון:

תודה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

עשית עכשיו דבר מאוד לא הוגן. אתה יודע שיהודים מסורתיים לא ירצו לגור בקיבוצים.

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

אז אין מה לנגח.

אלי גולדשמידט (העבודה):

, מר אדלשטיין. WELCOME אתה יודע, אבל בשביל לנגח אתה מוכן להצטרף למנגחי הקיבוצים –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

תכשיר להם את הקיבוצים.

אלי גולדשמידט (העבודה):

מה להכשיר? אצלך בבית קלטת אתיופים? בבניין שלך יש אתיופים? בבניין של יולי אדלשטיין יש אתיופים? כמה משפחות אתיופיות אתה קלטת?

בנימין אלון (מולדת):

אצלי יש.

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

אני מציע: אם מעוניינים לדון – – – אשמח לבוא ולחזור על הדברים.

היו"ר ד' תיכון:

אתה לא רוצה דיון במליאה?

אלי גולדשמידט (העבודה):

מה זאת אומרת? מה אתה בא בטענות? קלטת משפחות?

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

יש לי בבנין. אני מוכן להזמין אותך.

אלי גולדשמידט (העבודה):

יש אצלך ילך מאומץ? יש אצלך ילד אתיופי מאומץ? יש אצלך ילד אתיופי מאומץ?

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

למי שלא זוכר – אני גר באותה התנחלות.

אלי גולדשמידט (העבודה):

בקיבוצים יש ילדים אתיופים מאומצים.

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

— — — איפה שאני — — —

היו"ר ד' תיכון:

— — — רבותי. חבר הכנסת גולדשמידט, ברוח טובה — — —

אלי גולדשמידט (העבודה):

זו רוח טובה?

היו"ר ד' תיכון:

תירגע. ברוח טובה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

קלטת ילד אתיופי אצלך בבית?

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

אני קולט. למה אתה לא קולט?

אלי גולדשמידט (העבודה):

אתה לא קלטת.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת גולדשמידט – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

הוא קלט ילדים מרוסיה.

היו"ר ד' תיכון:

– – אני לא יודע מה קרה לך מאז התמנית כמרכז – איזו רוח קרב. אתה שומע? זה ממש לא ייאמן.

אלי גולדשמידט (העבודה):

מעצבנים אותי משני הצדדים.

היו"ר ד' תיכון:

התפקיד מחייב.

רבותי, אנחנו ממשיכים. למען אלה שלא שמעו, השר מציע להעביר את כל ההצעות לדיון בוועדה לקליטת העלייה.

לגבי הצעת חבר הכנסת זנדברג, מציע חבר הכנסת דראושה להסיר – כן?

בנימין אלון (מולדת):

איפה חבר הכנסת זנדברג? חבר הכנסת זנדברג לא פה?

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

גם חבר הכנסת בשארה לא פה.

היו"ר ד' תיכון:

אני לא אצביע.

נסים דהן (ש"ס):

אז הוא גם לא יכול להסיר.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

יכול להסיר.

אדוני היושב-ראש, אני מתפלא על המדיניות הזאת של שר הקליטה ושל הממשלה, שמביאים את העדה החלשה, הפלאשמורה, למדינת ישראל, אבל במקום שייתנו להם אפשרות לחיות כאזרחים, כאנשים שיוכלו להשתלב בחברה, רוצים לשלוח אותם להתנחלויות. שמעתי כאן, ואני לא יודע ולא אתווכח אתך על המספרים, אבל גם אם המספרים – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

בהתנחלויות לא משתלבים בחברה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אני חושב, שעצם ההשתמשות בהם כמנוף נגד השלום, כמנוף נגד העם הפלסטיני, פוגע במעמדם; זה פוגע בתהליך השלום, ואני חושב שמשתמשים כך באנשים הללו – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

— שאין לי שום טענות אליהם, כדי לפגוע בתהליך השלום ולפגוע בפלסטינים.

ההערה השנייה – המדינה קולטת אתיופים, רוסים ואחרים, ואני לא רוצה לדבר על זה, אבל אני רוצה לומר: בתוך המדינה יש כ-200,000 פליטים בתוך ארצם. מדובר באזרחים הערבים, שכוחות הצבא, בשנים 1948-1951, הרסו את כפריהם, והם נשארו כאזרחים במדינת ישראל. לא מאפשרים להם לחזור לכפרים שלהם כמו: אקרית, בירעם, ע'בסיה, דור ועשרות כפרים כאלה. תחשבו פעם לעשות צדק גם עם האזרחים הערבים, שהם חלק אינטגרלי מהמדינה.

בנימין אלון (מולדת):

גם יהודה ושומרון.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

מי שחושב שאפשר לעשות צדק עם כל יהודי שחי בעולם ולשכוח את האזרחים הערבים החיים במדינה, אני חושב שהוא זורע זרעים להתפוצצות אדירה שתהיה במדינה בין יהודים לערבים. הנה, אני מזהיר ואומר את הדברים הללו בפניכם: כל עוד אתם מתכחשים לזכויות של האוכלוסייה הערבית החיה כאן – זה יהיה דבר מסוכן ביותר לחיי יהודים וערבים במדינת ישראל.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת בשארה איננו. חבר הכנסת אדיסו מאסלה מבקש דווקא להסיר את הצעתו של חבר הכנסת גולדשמידט.

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

[– – –]

אלי גולדשמידט (העבודה):

– – – זה פורמלי – – –

אדיסו מאסלה (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, אני ממש מתפלא על החלטה אומללה זאת לשלוח את בני העדה, שמגיעים לשדה התעופה בן-גוריון, בעל כורחם ישר להתנחלויות. אלה אנשים שלא מכירים את המציאות הפוליטית החברתית הישראלית. אדוני השר, אם יש לך האומץ, תלך ותשכנע

את האתיופים הוותיקים, שסובלים מחוסר דיור, לעבור להתנחלויות. אני מבטיח לך, שמשפחה אתיופית אחת לא תשכנע לגור שם. זה לא בגלל דעות פוליטיות.

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

אז מאין המשפחות?

בנימין אלון (מולדת):

יש אצלנו.

אדיסו מאסלה (העבודה):

זאת החלטה פוליטית ומפלגתית אומללה, וממשלת ישראל רוצה להרוויח רווח פוליטי, רוצה לעשות הון פוליטי על גבם של אותם עולים שמגיעים היום לשדה תעופה במדינת ישראל.

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

מאין המשפחות בעופרה?

אדיסו מאסלה (העבודה):

זה אקט פוליטי על גבם של אותם עולים.

היו"ר ד' תיכון:

לסיים.

אדיסו מאסלה (העבודה):

עוד לא דיברתי בכלל.

היו"ר ד' תיכון:

רק דקה מותר לך.

אדיסו מאסלה (העבודה):

אמרתי רק כמה משפטים. אדוני היושב-ראש, לפחות תן לי את הזמן שנתת לחבר הכנסת דראושה.

היו"ר ד' תיכון:

בטח. אתה רואה למה הגענו?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

הוא דרגה חמישית.

היו"ר ד' תיכון:

זה בסדר.

אדיסו מאסלה (העבודה):

רוצים להרוויח על גבם.

אני פונה אליך, אדוני השר, תשקול שוב ושוב. אני אישית יכול להתגייס לשכנע ראשי ערים שמוכנים לקלוט אותם.

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

מה מפריע לך?

אדיסו מאסלה (העבודה):

קודם כול, קליטת העלייה של יהודי אתיופיה לא צריכה להיות תלויה ברצונו של ראש עיר זה או אחר.
מה פתאום?

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

אדיסו מאסלה (העבודה):

תאנוס אותם. תאנוס את היישובים שלא מוכנים לקלוט עולים אתיופים ותקלוט אותם שם. זו החלטה ממשלתית. מדינת ישראל החליטה להעלות אותם. אנחנו עולים בזכות, לא בחסד.

לגבי הקיבוצים, אדוני היושב-ראש, אני מוכרח לומר משפט אחד. הקיבוצים היו החלוצים הראשונים שבאו לעזור בהתנדבות במרכזי קליטה שונים, לעזור ולקלוט את העולים האלה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אשתי עבדה בזה שלושה חודשים.

אדיסו מאסלה (העבודה):

נכון שהעלייה הזאת היא עלייה מסורתית. לא רצו לחזור על הטעויות שהיו בשנות ה-50. לכן, מאות ילדים נקלטו במערכת החינוכית הקיבוצית ולומדים בצורה הכי טובה שיכולה להיות.

אני פונה אליך באמת, אדוני השר, אסור להביא את הנושא של קליטת העלייה לניגוח פוליטי אידיאולוגי.

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

זה מה שאתם עושים.

אדיסו מאסלה (העבודה):

צריך לקלוט אותם ביישובים חזקים. אני מוכן להציע לך יישובים שמוכנים לקלוט אותם במרכז הארץ.

בנימין אלון (מולדת):

איזו חוצפה זאת?

אדיסו מאסלה (העבודה):

כי בסופו של דבר, אתה תצטלם אתם בעופרה, אבל אני מבטיח לך: העולים האלה, אחרי חצי שנה לא יישארו שם. אני אישית אעביר אותם לדיור קבע במרכז הארץ. הם לא יגורו בהתנחלות. הם לא יהיו משחק פוליטי.

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

אדיסו, הממשלה הזו מביאה את הפלאשמורה.

אדיסו מאסלה (העבודה):

הממשלה הזאת היא הממשלה שפוגעת בקליטה של עולי אתיופיה כמעט בכל תחומי החיים.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

אדיסו מאסלה (העבודה):

בתחום החינוך, הדיור, הקליטה החברתית. הם העולים המופקרים ביותר.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

-- --

אדיסו מאסלה (העבודה):

ממשלת ישראל מקדישה היום אך ורק לעולים מחבר העמים. העולים מאתיופיה נשכחו. ממשלת ישראל בקושי מזכירה את העלייה של יהודי אתיופיה. היום, מי שעומד על סדר-היום זה העולים מחבר העמים.

היו"ר ד' תיכון:

גמרת?

אדיסו מאסלה (העבודה):

אני רוצה לראות אותך לוקח עולים מחבר העמים שמגיעים לשדה התעופה, עולים טריים שהגיעו היום, ובעל כורחם מעביר אותם להתנחלות. אני רוצה לראות אותך עושה זאת לעולים מחבר העמים. אינך מסוגל לעשות זאת. אבל על גבם של החלשים האלו אתה מרשה לעצמך.

אני אישית אפגין הפגנה גדולה נגד התוכנית הזאת, ואולי נצליח לטרפד זאת. אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. זה היה בסדר? הפלו אותך לטובה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

זה היה בסדר.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת תאופיק חטיב רוצה להסיר את הצעתה של חברת הכנסת סולודקין.

בנימין אלון (מולדת):

מפלגת העבודה דואגת לכולם, אבל לא מצביעים לה.

אופיר פינס-פז (העבודה):

בעזרת השם, יצביעו גם לנו.

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, כבוד השרים, אני קצת נדהם לשמוע לפעמים את הסתירות בין הפרסומים, בין התשובות שנותנים האחראים, במיוחד ראש הממשלה, לבין מה שמתבצע בשטח.

בישיבת הסיעה שלנו עם ראש הממשלה לפני זמן לא רב, כאשר התנגדנו לתוכנית הבנייה של הממשלה בהתנחלויות כפי שפורסמה – 20,000 יחידות דיור וכו' – ראש הממשלה הסביר שאין דבר כזה; פשוט מרחיבים קצת את ההתנחלויות כדי לתת מענה לריבוי הטבעי של ההתנחלויות. היום רוצים לקלוט בהתנחלויות את העולים החדשים מקרב הפלאשמורה, מחר – ממקומות אחרים.

כאשר קולטים עולים חדשים, משמע שיש שם הרבה מקומות פנויים. צריך להסביר זאת משני היבטים. או שאנשים כאן, שמבינים את המציאות האמיתית, אינם רוצים ללכת לשם, ולכן זורקים לשם מי שלא מבין את המציאות, או שראש הממשלה והאחראים אינם דוברי אמת, ומה שאמרו לנו, שההרחבה היא בסך הכול לצורך הריבוי הטבעי, מסתבר שהיא לא לצורך הריבוי הטבעי, אלא יש הרחבה על חשבון השכנים הפלסטינים – הפקעת קרקעות. כל המהומות שישנן, ומנסים להצניע אותן, הן מהומות שיש להן בסיס. הבסיס הוא בנייה מסיבית כדי לטרפד את תהליך השלום, ליצור עימות, לקבור את אוסלו סופית, כפי שעושים כבר שנתיים, ולא לדבר על מענה על הריבוי הטבעי וכביכול ליצור את הרושם שזה משהו זמני – כשיבוא השלום הכול ישוב על כנו.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אני יכול להבטיח לך, ששום דבר לא זמני. ההתנחלויות יגדלו, ולא רק הפלאשמורה יבואו – יבואו עוד מיליונים.

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

יש סתירה בין שני דברים. אם ההתנחלויות לא זמניות, השלום יהיה כנראה זמני מאוד. זה מה שגם אתה לא רוצה, לפי מיטב ידיעתי.

אדיסו מאסלה (העבודה):

רובי ריבלין, מכריחים אותם, הם לא באו בעצמם.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת דהן מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת בשארה.

נסים דהן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, אני קצת מתפלא על הדיון. וכי זו הבעיה הבווערת, איפה ישוכנו עולים מאתיופיה, האם בעיר זו או בכפר זה? האם מעבר לקו הזה או מעבר לקו ההוא? האם זו הבעיה? האם לא למדנו מהטעויות של שנות ה-50 לגבי התוכן של הקליטה? הצורה של הקליטה? האם הבעיות האמיתיות הן לא כיצד לדבר אתם בגובה העיניים? האם הבעיות האמיתיות הן לא כיצד לתת להם את הכבוד הראוי להם? האם כל הבעיה היא איפה הם ישוכנו? נניח שישוכנו בתל-אביב או בירושלים או בחיפה, במקום שאין מחלוקת – הם כבר יקבלו את הטיפול הנכון? כל אלה שהגיעו עד היום, לא מהפלאשמורה, כל אלה שמתאבדים מקרב עולי אתיופיה, כל אלה שמרגישים את עצמם נחשלים מקרב עולי אתיופיה, זה מפני שהם גרים מעבר ל"קו הירוק"? זה מפני שהם גרים בעופרה? או מפני שהם לא מקבלים את הטיפול המתאים, קודם כול מהציבור הישראלי ואחר כך מרשויות השלטון?

היו"ר ד' תיכון:

תודה.

רבותי, אנחנו ניגשים להצבעה. חבר הכנסת גולדשמידט איננו. נכנס חבר הכנסת זנדברג. אנחנו מצביעים על העברת שתי הצעות לוועדת העלייה והקליטה – הצעותיהם של חבר הכנסת זנדברג ושל חברת הכנסת סולודקין. מי בעד? מי נגד?

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 13

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 2

נמנעים – 2

ההצעה להעביר את הנושא שהעלו חברי הכנסת א' זנדברג ומ' סולודקין
לוועדת העלייה והקליטה נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

בעד – 13, נגד – 2, נמנעים – 2. שתי ההצעות עוברות לדיון בוועדה לקליטת העלייה.

הצעה לסדר-היום

יום האדמה ה-22

היו"ר ד' תיכון:

אנו עוברים לנושא הבא: יום האדמה ה-22 – הצעה לסדר-היום מס' 4210, מאת חבר הכנסת
אלמאלכ דהאמשה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

עבד-אלמאלכ.

היו"ר ד' תיכון:

עבד-אלמאלכ. אני צריך להגיד רק דהאמשה וגמרנו.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

מורידים לי חצי שם.

היו"ר ד' תיכון:

עשיתי ממך אלוהים, מה אתה רוצה?

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

לא, חס וחלילה, גם את זה אני לא רוצה. אני עבד של אלוהים. זו הכוונה וזו גם המציאות.

כבוד היושב-ראש, מכובדי השר, כנסת נכבדה, לקראת השבוע הבא אנחנו מציינים את יום האדמה ה-22 במגזר הערבי. זהו יום שהתחיל בשנת 1976, כאשר אלפי דונמים, כמעט אחרונים בשרשרת ההפקעות וההחרמות אצל ערביי הגליל, בכפרים שליד נצרת ובסביבתה במיוחד, הוחרמו והופקעו והציבור הערבי דאז התקומם.

ממשלת ישראל וצבא-הגנה לישראל בפיקודו של רפאל איתן, שר החקלאות דהיום, נכנסו לכפרים האלה, כאילו כדי לכבוש אותם מחדש, והתוצאה היתה קורבנות שנפלו בסח'נין, בעראבה, בכפר-כנא ובטייבה.

הייתי רוצה לשאול את עצמי, למה אנחנו מציינים את היום הזה, ולמה מצאה לנכון ועדת המעקב לציין את יום האדמה בשנת 1998, בשנה ה-50 לקום המדינה, בשביתה כללית, בתהלוכות, בהפגנות ובזעקה אמיתית מהלב. די לנו עם המדיניות הזאת, די לנו עם העוינות, אנחנו בני אדם, אזרחים שווים לכאורה שמתגוררים בבתיהם ובכפריהם.

כאשר קמה המדינה, היו ביישובים הערביים דהיום כ-6 מיליוני דונמים בחזקה ובבעלות התושבים הערבים, אשר חיו בחלקם הגדול גם מחקלאות וגם מרעיית צאן ובקר בכפריהם ועל אדמותיהם. המצב היום הוא, חצי מיליון דונם בלבד. 6 מיליוני דונמים הוחרמו על-ידי חוק רכישת מקרקעין וחוקים נוספים.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

לפני 1948 – – –

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

לא, לא, ב-1948, כאשר קמה המדינה – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

הרי אתה מדבר – – –

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

רק תאזין, אמרתי דברים מפורשים, חבל על הזמן. בידי ערביי ישראל היו 6.5 מיליוני דונם ב-1948, כאשר קמה המדינה, ומאז – 6 מיליוני דונם מתוך 6.5 אלה הוחרמו והופקעו בכל מיני דרכים וחוקים, אם על-ידי חוק רכישת מקרקעין, רכישה לצורכי ציבור, או חוק התכנון והבנייה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

30 חוקים להפקעה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

30 חוקים להפקעה קיימים במדינה הזאת, שמטרתם האחת והיחידה והעיקרית היא להפקיע את האדמות מתושבי ישראל הערבים; ואכן כך היה.

אמרתי שבדברים אלה אני עונה על השאלה, למה יש לציין את היום הזה. ונציין אותו, חבר הכנסת ריבלין. כי אם היינו רוצים באמת להתייחס לעניין באופן סביר – רק בסבירות, אני לא בעד עוינות וצעקות, לא זה מה שאנחנו מחפשים – אז עד מתי? אחרי 50 שנה, עד מתי תימשך המדיניות הזאת? עד מתי נראה מלחמה נמשכת? רואים בנו גוף עוין, גוף זר, גוף שצריך לנשל אותו.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

דהאמשה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אני מבקש רק לא להפריע לי.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אני אומר לך, אם נדבר על שוויון במקום על שלום מזויף, הכול יהיה בסדר, כולנו נתאחד בעד השוויון. אבל אם מדברים על שוויון ועל שלום, זאת אומרת, השלום הוא על חשבון השוויון.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת ריבלין, רק רגע, אבל גם נושא השלום הוא נושא יהודי, נושא ישראלי.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

חשוב מאוד.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

חבר הכנסת ריבלין, נדמה לי שלכל אזרח בישראל באשר הוא יש זכות יסודית לחיות בשלום, גם לערבים וגם ליהודים, ולכן השלום מגיע לנו, הוא בנפשנו.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אין על זה ויכוח, אין על זה ויכוח.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

השלום הוא לא רק עם הפלסטינים מבחוץ, הוא נוגע לא רק להם; הוא גם עבור אינטרס ישראלי ממדרגה ראשונה, אינטרס של כל אזרח ואזרח וזכות יסוד של האדם לחיות בשלום ולא להמשיך לחיות במלחמות אין-סופיות; ואנו יודעים מה הן ומה הן תוצאותיהן.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אני אומר: למה המדיניות הזאת לא משתנה? אני רוצה שהשר גם ישים לב. רק לפני שבוע, בכפר הדאג' בנגב – כפר הדאג' הוא אחד הכפרים שלכאורה אינם מוכרים, כפרים קיימים עשרות שנים –

אשר בפעם האחרונה הוגלו תושביו לפני שנתיים למקום שבו הם נמצאים היום, והובטח להם שבמקום הזה יישארו, שהגיעו לנחלה ולמנוחה ומשם לא יעברו עוד, שיכירו בהם וזה יהיה כפר מוכר. מה עשו אנשים אלה? בסך הכול מדובר בכמה מכוניות, בכמה משאיות כורכר כדי לעשות את הדרך שמקשרת את היישוב עם בית-הספר עבירה יותר וטובה יותר, והדבר גם נעשה לפי הוראתו ובקשתו של מר משה שוחט, איש החינוך הממונה שם במגזר – שבמקום ללכת 1,500 מטרים ברגל עד שיגיעו לאוטובוס, לכביש הראשי, נביא כמה משאיות כורכר, והאוטובוס יוכל להגיע ליישוב עצמו, לביר-הדאג'. מה היה? צווי מניעה, צווי הריסה. אני לא יודע איך אפשר להוציא צו הריסה על כביש, על דרך, שבסך הכול עובדה בכורכר. והרסו את הדרך, חבר הכנסת ריבלין, זה מה שקרה בשבוע שעבר.

איזה מין מדיניות זאת? מה הם התושבים האלה? האם הם צבא? האם הם צד לוחם? איפה הנשק שלהם? אתה יודע מה? אם כך, ניתן להם לפי החוק הבין-לאומי זכויות של צד לוחם, או של צד כבוש; אפילו ללוחמים ולכבושים יש זכויות בפריפריה האנושית, בצורה כלשהי; הם לכאורה תושבים ואזרחים.

אסור שהאוטובוסים יגיעו לכפר; כששמים כורכר, הורסים את הכביש. וכמו היישוב הזה יש לפחות עוד כ-30 יישובים, שיש בהם מעל ל-500 נפשות בכל יישוב, כאשר במדינת ישראל עצמה קיימים מאות יישובים, כבוד השר. קיימים לפחות 800 יישובים במדינת ישראל שיש בהם פחות מ-500 תושבים, קיימים 40-50 יישובים לפחות, שמונים פחות מ-100 נפשות, אבל איפה? בצד היהודי, למרבה הצער; ואני כאן חייב לשאול: למה האפליה הזאת?

הלוואי שלא היינו צריכים לדבר על אפליה, הלוואי שלא היינו נתקלים בעניין הזה. ואתם יודעים מה? קצה נפשי במושג הזה, אני לא רוצה אותו, אבל איך אני יכול שלא להתייחס אליו, כאשר זאת המציאות על כל צעד ושעל בכל יום ובכל בוקר?

אפילו לגבי זכותנו להפגין ביום הזה, פתאום המשטרה והמפקדים בשטח – כל אחד את שלו יעשה, הפגנה מותרת, חוקית, ברשיון – שמים מחסומים לפני סח'נין, ומהצד השני לפני דיר-חנא, ואסור להם להיכנס; ואגב, זה מה שעשו בשנה שעברה. אדוני השוטר, למה אסור להיכנס? – הם לא תושבי סח'נין. וממתי לתושבי מדינת ישראל אסור להיכנס ליישובים אחרים בפריפריה של המדינה? ממתי אנחנו מנועים מלהיכנס לסח'נין ביום האדמה? כן, כדי להפגין וכדי להיות באספת עם ולהגיע מהמשולש ומכל מקום. ממתי לאזרחי ישראל אסור להגיע לעיר או לכפר בישראל? אומר לכם ממתי – כאשר מדובר ביום אדמה ובאזרחים ערבים; אז באה המשטרה ולוקחת את החוק לידיים ועושה מה שהיא רוצה.

אני אומר דברים אלה במפורש. יום האדמה מתקרב, הוא יחול ביום שני הבא. אני מאוד מקווה שאלה שעשו זאת בשנה שעברה יתעשתו ויחזרו בהם ולא ינסו למנוע מתושבינו הערבים במדינה הזאת להגיע לכל מקום ולהפגין ולזעוק חמס, ולומר די לנישול, די לאפליה, די לגזענות. בשביל זה קיים יום האדמה, ואת היום הזה נחוג כפי שנוכל ועד כמה שנוכל, אבל גם בתקווה אחת, בתקווה שיבוא יום ואת יום האדמה לא נצטרך לחגוג בהפגנות ולא באספות עם, אלא נוכל לומר, שהיו זמנים, שבהם ציינו את היום הזה בהפגנות כדי להשיג זכויות. הגיע הזמן שמדינת ישראל תתייחס עכשיו אלינו כאל אזרחים רגילים ושווים. לא צריך להפגין, לא צריך לזעוק חמס, כי המציאות והשוויון אכן קיימים.

נדמה לי שזאת המטרה השפויה היחידה שניתן לצעוד אליה ושממשלת ישראל מחויבת לה. אני אומר שהדברים נראים כחלום, אבל החלום הזה חייב להיות מטרת כולנו, אם אנחנו באמת רוצים לחיות במדינת הזאת בצורה סבירה ובצורה הרבה יותר טובה ואחרת.

ברשותך, כבוד היושב-ראש, אסכם את עיקר הדברים בשפה הערבית.

שר התיירות מ' קצב:

היו"ר נ' מסאלחה:

עונה סגן ראש הממשלה: זו שפה רשמית עוד לפני שהיינו חברי כנסת.

שר התיירות מ' קצב:

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

(נושא דברים בשפה הערבית; להלן תרגומם לעברית:

רבותי, האזרחים הערבים, שלום לכם וברכת אללה עליכם. הנושא שיידון הוא יום האדמה העשרים ושמונה, אשר יחול ביום שני הבא, 30 במרס.

דנתי במצבם החמור של האזרחים הערבים בארץ הזו, וכיצד זה שהשטחים הערביים הוחרמו על-ידי חוקים ודיונים שונים במשך 50 שנה ועד היום; זאת לאחר שהיו בידי האזרחים הערבים 6.5 מיליוני דונם, בהם הם עשו שימוש לחקלאות ולמרעה הצאן וכדומה. כיום אין לערבים אפשרות לעבד את האדמה או לרעות את צאנם. כל יתר האדמות מסתכמות בכחצי מיליון דונם, דהיינו, כארבע מאות מטרים לכל אזרח.

האדמות הערביות נפגעות ממדיניות ההחרמה. ציינתי את יום האדמה, הוא יום התקוממות העם הערבי הפלסטיני פה, במטרה להגן על זכויותיהם כאזרחים שווים, בעלי זכויות במדינת ישראל, ולמנוע את שלילתן של הזכויות הללו.

אני טוען כי מדיניות ההחרמה והמדיניות של הכרזת מלחמה על האזרחים הערבים לא נסתיימה עדיין, ואנו לא עתידים לראות את קצה בקרוב. לכן יש צורך דוחק שהינו הכרח לאומי ממדרגה ראשונה לשמור על הכבוד העצמי. עלינו לעמוד ביום זה בראש מורם ולהגן על זכותנו לחיות בשוויון ובכבוד בארצנו, בערינו ובכפרינו. הזהרתי את המשטרה מן התוצאות של העימות עם הפגנות יום האדמה, פגיעה באזרחים או מניעתם מלהגיע אל שטחי ההתקהלויות וההפגנות בכל הערים והכפרים.

סיימתי את נאומי הזה במשאלה אחת עבור אלה, החפצים בשלום, וצינתי כי זו זכותו של כל אזרח לחיות בשלום ובכבוד על אדמתו ובביתו. מי ייתן וממשלת ישראל תשוב אל הדרך הנכונה, מצב שאינו מתקיים כיום, ותפעל למען הגשמת השלום הצודק והכולל, לא רק עם העם הפלסטיני, אלא עם אזרחיה בתוך המדינה, באופן שבו נוכל לחגוג ביום האדמה ולא בהפגנות ובמחאות, אלא בכך שנאמר: היתה פה בעבר אפליה גזענית ברורה, אך המדיניות השתנתה והמצב התהפך, אנו חיים כעת בשוויון.

נראה כי מלים אלה הן חלום, אולם חלום זה הוא אשר צריך לעמוד לנגד עיניהם של כל הנבחרים והאחראים בארץ הזו לפני כל דבר אחר.

הבחירה נתונה בידייך, ממשלת ישראל. או שתגשימי את החלום הערב והנכסף, הכולל את טובתם של כל האזרחים, הדרך הטובה והשלום, או שתמשיכי במדיניות הגזענית, בדיכוי האזרחים הערבים ובשלילת זכויותיהם, הגורמת לאכזבה ולכאב לממשלות ישראל ולתושבי המדינה גם יחד. תודה רבה לכולכם, שלום לכם וכל טוב.

בנימין אלון (מולדת):

עכשיו תתרגם.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה, אף לא חרגת מעשר דקות.

אדוני השר, רק שנייה, אני רוצה לברך את חבר הכנסת רפיק חג'-יחיא. אחרי שיושב-ראש הכנסת דן תיכון נתן את רשות הדיבור לחבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה, החלפתי אותו, ואני רוצה לברך את חבר הכנסת רפיק חג'-יחיא, ראש עיריית טייבה, שנבחר לכנסת. ברשותך, ברשות הכנסת, אני רוצה לאחל לו הצלחה.

אני רוצה לברך גם את בית-הספר "אל-ע'זאליה", חלק מהתלמידים מטייבה שרואים אותנו, וגם את המורה המחנך וליד ג'בארה.

יענה על ההצעה לסדר-היום סגן ראש הממשלה ושר התיירות, חבר הכנסת משה קצב. בבקשה, אדוני.

חבר הכנסת רפיק חג'-יחיא, אני חושב שלכבודך דיבר חבר הכנסת דהאמשה ערבית. הוא חשב שאתה לא יודע עברית. אתה יודע עברית טוב מאוד.

שר התיירות מ' קצב:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני שואל את עצמי, למה חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה מוצא לנכון, מפעם לפעם – וגם היום – להעלות לדיון במליאת הכנסת נושא קשה, טראומטי, שהתרחש לפני 22 שנה. מה אתה רוצה להשיג בכך? האם אתה רוצה לבחון את מדיניותה של הממשלה באמצעות הדיון הזה? הרי יש לך כלים פרלמנטריים אחרים. האם אתה רוצה לגרום באמצעות הדיון הזה להגברת האחוזה היהודית-הערבית? ודאי שזה לא מה שנאמת פה; אלה לא היו התכנים של הנאום שלך.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

מה היה הסיום של הנאום שלי? – – –

היו"ר ל מסאלחה:

חבר הכנסת דהאמשה, השר יושב, הקשיב, אף אחד לא הפריע לך. תנו לשר להגיד את הדברים בכבוד.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

להם מותר. רק לנו אסור. להם מותר הכול.

היו"ר ל מסאלחה:

אין "להם". אתה רואה שאני מעיר. אנא ממך, חבר הכנסת גדעון עזרא.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת תאופיק חטיב. חבר הכנסת תאופיק חטיב, אני מבקש.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת טלב אלסאנע, תן לו לענות קודם.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, תאמינו לי, אני ליברל גדול, אבל לא הפעם. חבר הכנסת גדעון עזרא, אתה לא עוזר לשר קצב, אתה מפריע לו, תאמין לי. תן לו.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

היו"ר נ' מסאלחה:

אבל הוא יודע לדבר. בבקשה, אדוני.

שר התיירות מ' קצב:

חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה אינו רוצה לדבר על הגברת האחוזה היהודית-הערבית. אם הוא רוצה לדבר על בעיות המצוקה – יש לו בוודאי כלים פרלמנטריים לכך. אני אומר לעצמי: אולי רצה חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה לנצל את הכלי הפרלמנטרי הזה כדי להעלות את זכרם של ההרוגים – גם כן לגיטימי; אבל גם את זה אתה לא עושה. אני אומר לך, חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה, שאתה עושה את זה כדי להפיק רווחים פוליטיים במגזר הערבי, ויש לך מטרה ברורה אחת: להגביר שסע וקרע בין יהודים לערבים בחברה הישראלית. זו המטרה האחת והיחידה שלך.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אתה יכול להגיד מה שאתה רוצה, אף שהמציאות אחרת. לא היה דבר שנגעת בו שלא הוזכר בנאום שלי, אבל אתה אומר מה שאתה רוצה.

שר התיירות מ' קצב:

עבד-אלמאלכ דהאמשה, אילו רצית להעלות את מצוקת החברה הערבית הישראלית, לא זו הדרך.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

העליתי את זה.

שר התיירות מ' קצב:

אילו רצית להעלות את זכרם של הערבים שנהרגו – לא זו הדרך.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

— — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת דהאמשה, נאמת.

שר התיירות מ' קצב:

אילו רצית להשיג תוצאה חיובית, קונסטרוקטיבית אחרת – לא זו הדרך. המסקנה היא אחת – – –

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

מדיניות הממשלה היא שמגבירה את השסע, לא הנאום שלו – – –

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת טלב אלסאנע, חבר הכנסת טלב אלסאנע, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה. אני מבקש, תירגע. חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה העביר את המסר שלו בצורה מאוד טובה, לדעתי.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

תתייחס לנושא, לא לנואם.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

הבעיה היא – – –

היו"ר נ' מסאלחה:

תן לשר לענות. גם השר יודע לנאום.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

תתייחס לעניין.

שר התיירות מ' קצב:

אם זה מספק אותך, כתבתי את ההערות שלי תוך כדי הנאום שלך.

הרי גם לנו היהודים, לצערנו הרב – אולי לצערנו המשותף – יש מאגרים גדולים פי כמה וכמה של זיכרונות איומים ממה שהתרחש פה בין יהודים לערבים ב-50 השנים האחרונות. אתה מעלה על דעתך שאנחנו היהודים נשלוף בכל פעם מתוך הזיכרון הקולקטיבי את המצוקות, את הטרגדיות שהיו ביחסים שבין יהודים לערבים? עוד כמה שנים תוכל לבנות על זה, עבד-אלמאלכ דהאמשה? עוד כמה זמן אתה רוצה שנמשיך להתגושש ולהתקוטט פה על דבר שבעיני אבד עליו כלח, שהתרחש לפני 22 שנה? זה האירוע היחיד שהוא טראומטי ביחסים בין יהודים לערבים?

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אני כבר אמרתי את זה בנאום שלי.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

שר התיירות מ' קצב:

הרי אתה לא תרצה, שמדי שנה, בכל יום זיכרון, נהפוך לדגל לאומי כל פגיעה באוכלוסייה היהודית על-ידי הערבים. לאן זה יוביל אותנו? זה יוביל אותנו להגברת השסע, הקרע, המתיחות, חוסר ההבנה, חוסר ההידברות וחוסר שיתוף הפעולה. כמנהיג – ואתה מנהיג ציבור – חובתך לחפש דרכים לקידום ערביי ישראל – – –

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

ציינתי את זה.

שר התיירות מ' קצב:

לא מספיק לציין ביום הזיכרון ליום האדמה, בתום 22 שנה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

שר התיירות מ' קצב:

לא זו הדרך. עליך לחפש דרך אחרת כדי לדון על המצוקות של ערביי ישראל, לחפש דרכים אחרות כדי להגביר את האחוזה בינינו, לחפש שיתוף פעולה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

תראה מה הממשלה עושה.

שר התיירות מ' קצב:

אתה וכמה מחבריך מטיפים לערביי ישראל לניכור, להתבדלות, להתנתקות מאזרחי ישראל. אתם מטיפים כאילו ערביי ישראל נמצאים בצד אחד, והממשלה, הכנסת וכולם – אנחנו אויבים של ערביי ישראל. האומנם זה המצב האמיתי?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

מדיניות האפליה היא שמביאה לניכור, לא הדברים שלו, ואתה יושב בממשלה הזאת שממשיכה במדיניות של האפליה.

שר התיירות מ' קצב:

חבר הכנסת דראושה, אתה תמכת בממשלה הקודמת והיית שותף וחבר בקואליציה. במה עזרת לערביי ישראל בכך שהיית חבר בקואליציה הקודמת במשך ארבע שנים? במה קידמת את ערביי ישראל יותר מכפי שעשתה ממשלה זו?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

היא הקטינה את האפליה, ואתם מעמיקים את האפליה.

שר התיירות מ' קצב:

יש לך טעות. לך תבדוק, לך תכין שיעורי בית.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

חבר הכנסת דראושה, אני הכרתי אותך כאדם מתון, ואני רואה שהיום אתה מאוד מיליטנטי. אתה גורם לשסע בין הציבור הערבי לבין הציבור היהודי. במה קודם הציבור הערבי בקדנציה הקודמת, במה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת בן-צור, תן לשר לענות.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

הכרתי אותך כאדם מתון, והיום אתה קיצוני.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

— — — והמפלגה שלך תובעת פיצויים

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אתה לא תרמת כלום לאוכלוסייה הערבית.

היו"ר נ' מסאלחה:

טוב. חבר הכנסת בן-צור, סגן יושב-ראש הכנסת. חבר הכנסת דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

— — — אתם לא מתביישים.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת דראושה. חבר הכנסת בן-צור, אני מבקש שתירגע.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אתם לא מתביישים — — —

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אתה מסית, אתה מסית.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

— — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת דראושה.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

זה לא יעזור לך.

היו"ר ל מסאלחה:

בבקשה, חבר הכנסת טלב אלסאנע. בבקשה, אדוני השר. חבר הכנסת טלב אלסאנע, תירגע.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אתה מסית.

היו"ר ל מסאלחה:

חבר הכנסת בן-צור, זה לא יפה.

שר התיירות מ' קצב:

אני חייב לומר בגילוי לב, חבר הכנסת דראושה, מה שאנחנו עושים במזנון או במסדרונות זה עניין אחר, אבל כשאני עולה על הבמה ושומע אתכם, יש לי לפעמים הרגשה, שהניכור והמשטמה של ערביי ישראל כלפי הממסד הישראלי – –

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

זה יוצא מפה.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

משם.

שר התיירות מ' קצב:

– – כלפי מדינת ישראל, אתם לא מצטערים עליהם, בלשון המעטה.

הי"ר ל' מסאלחה:

חבר הכנסת גדעון עזרא, חבר הכנסת טלב אלסאנע, אני מציע שתירגעו.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

הוא שכח שהוא כבר לא בשב"כ.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

— — — הוא חושב שהוא

שר התיירות מ' קצב:

אדוני היושב-ראש, שמחתי שציננת את המורה מטייבה ואת התלמידים ששמעו את חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה. אני שואל את עצמי: איפה התלמידים האלה ישמעו את האיזון, כאשר שר עלה לדבר בשם הממשלה והם עזבו את היציע? אני מתאר לעצמי שהם היו עסוקים מאוד ומיהרו לטייבה, אבל לא היה מזיק אם הם היו נשארים לשמוע גם את התשובה — — —

הי"ר ל' מסאלחה:

אתה יודע, אדוני השר, שאת הסידור עושים הסדרנים ואנשי הביטחון, היושב-ראש לא מתערב. רציתי שהם ישבו כאן שעות; נותנים להם רק רבע שעה או 20 דקות, תאמין לי — — —

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

גם בזה אני אשם.

הי"ר ל' מסאלחה:

— — — אבל כל העם רואה אותך ושומע אותך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

מיליון ו-200,000 ערבים – – –

שר התיירות מ' קצב:

אני לא מתלונן שאין לי אפשרות להגיע לערביי ישראל, לא מתלונן – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

כי אין בשורות, אין בעיות.

שר התיירות מ' קצב:

– – – אין לי מחסומים להיפגש עם.

אדוני היושב-ראש, הפתרון למצוקת ערביי ישראל איננו בהצהרות, במלים מתלהמות, במלים נבובות, בדברי הסתה, בשביתות, בהפגנות כוח, בהפגנות שרירים, בתהלכות רחוב, במאמרי שטנה, בנאומים מתלהמים, אלא בגישה אחראית, בליבון דיון ענייני בבעיות ובמצוקה של הרחוב הערבי והצגת פתרונות בדיונים מעמיקים עם משרדי הממשלה.

אני חוזר, אדוני היושב-ראש, חלק ניכר מחברי הכנסת הערבים היו שותפים בממשלה הקודמת, ואני לא רואה במה הם הועילו לערביי ישראל יותר מאשר הממשלה בקדנציה הזאת.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

כל הממשלות אשמות.

שר התיירות מ' קצב:

אנחנו פועלים למען ערביי ישראל כזכות של הממשלה ולא כחסד כלפי ערביי ישראל. זכותם של ערביי ישראל ליהנות מפעילויות הממשלה, זה לא חסד. בעיות המצוקה הן באחריותה של הממשלה, כל סוגי המצוקה, ואנחנו חייבים לפעול כדי לשפר את מעמדם.

אי-אפשר, כמובן, להתעלם מכברת הדרך הארוכה שערביי ישראל הלכו בה ב-50 שנות קיום המדינה. העובדה שהיום מינהל מקרקעי ישראל משווק כ-3,300 יחידות דיור בבנייה רוויה במגזר

הערבי היא הוכחה לכך; העובדה שהממשלה פועלת להקמת יישובי קבע לבדואים בדרום היא הוכחה לכך. אני קורא למנהיגי ערביי ישראל, ובתוך זה –

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

כבוד השר, תעשה השוואה עם המגזר היהודי.

שר התיירות מ' קצב:

– לחברי הכנסת הערבים, לגלות אחריות, לגלות מנהיגות אחראית וזהירה, כדי שנוכל לשרת יותר טוב את אזרחינו.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, להסיר את ההצעה של חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה מסדר-היום.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה, אדוני השר. חבר הכנסת טלב אלסאנע – לוועדה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

קודם יש הצעה אחרת.

היו"ר נ' מסאלחה:

אין הצעה אחרת; יש למליאה, הסרה וועדה. חבר הכנסת רובי ריבלין, אתה פרלמנטר ותיק – אין.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, כבוד השר, אני מתפלא מאוד על השר משה קצב, שר התיירות וסגן ראש הממשלה – הוא היה צריך להתייחס לנתונים ולגופו של עניין ולא לגופו של הנואם ולא להיות צנזור או להטיף איך לדבר ומה לומר. יש כאן מצוקה אמיתית הנמשכת זה 50 שנה.

השסע והקרע שאליהם התייחסת, כבוד השר, הם לא תוצאה של הנאום של חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה או כל נאום אחר, אלא תוצאה של מדיניות ממשלתית מקפחת זה 50 שנה, אשר מפלה בין הערבים לבין היהודים אך ורק מסיבה אחת: השייכות הלאומית שלהם. תן לנו הסבר אחר מדוע אחרי 50 שנה עקורי אקריית ובירעם לא מוחזרים ליישובים שלהם? תן סיבה אחת מדוע יש 36 יישובים לא-מוכרים בנגב? מדוע יש 17,000 בתים שיש סכנה שיוצא נגדם צו הריסה? מדוע יש בנגב 70,000 תושבים שאפילו אין להם מים לשתות? מה הסיבה – זה בגלל הנאום של חבר הכנסת דהאמשה, או בגלל המדיניות המפלה של ממשלות ישראל?

האם לא הגיע הזמן להתבייש במצב העגום הזה, שהוא בושה וחרפה למדינה המת"מרת להיות מדינה דמוקרטית? אפשר לדבר על אחווה, אפשר לדבר על דו-קיום, אבל צריך מדיניות וצריך מעשים.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת טלב אלסאנע, תסתכל אלי. לאיזו ועדה אתה מבקש להעביר?

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

אני מבקש להעביר לוועדת הפנים, כבוד היושב-ראש.

היו"ר נ' מסאלחה:

בסדר.

חבר הכנסת דהאמשה, אתה מסכים להעביר לוועדת הפנים?

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

למליאה.

היו"ר נ' מסאלחה:

אתה לא מסכים לוועדה.

חברי הכנסת, מי בעד הצעתו של חבר הכנסת דהאמשה – דיון במליאה?

הצבעה מס' 2

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 16
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 16
נמנעים – אין

היו"ר נ' מסאלחה:

16 בעד, 16 נגד. ההצעה לא עברה.

חברי הכנסת, אנחנו נצביע על העברה לוועדה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אין דבר כזה.

היו"ר נ' מסאלחה:

מה פתאום אין דבר כזה? אתה סגן יושב-ראש הכנסת – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

היושב-ראש צודק. אתה סולח לי?

היו"ר נ' מסאלחה:

אני סולח לך.

מי בעד הצעתו של חבר הכנסת טלב אלסאנע להעביר את הנושא לוועדת הפנים?

הצבעה מס' 3

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 16

נגד – 15

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

16 בעד, 15 נגד, אין נמנעים. ההצעה אושרה ומועברת לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

לוועדת הכספים.

היו"ר נ' מסאלחה:

אחרי ההצבעה אתה אומר לוועדת הכספים? בסדר, נעביר את זה לוועדת הכנסת שתחליט.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אני רוצה להבין – – –

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת שטרית, יש בעיה בקואליציה, אני מציע שתיקח את החומר – מי הצביע ומי לא הצביע פעמיים. אתה שואל אותי – אני לא זוכר. קח את זה.

הצעת חוק להנצחת זכרו של מנחם בגין, התשנ"ח-1998

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ל מסאלחה:

הנושא הבא: החלטת שופט באשקלון המתיר לעירייה לאכוף את החוק בעניין מכירת החזיר, של חבר הכנסת יצחק כהן. איפה חבר הכנסת יצחק כהן?

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

לא, עכשיו החוק של בגין.

היו"ר ל מסאלחה:

רק רגע. חברי הכנסת, הצעת חוק להנצחת זכרו של מנחם בגין, התשנ"ח-1998, קריאה שנייה וקריאה שלישית. יציג את ההצעה יושב-ראש ועדת החינוך, התרבות והספורט, חבר הכנסת עמנואל זיסמן. בבקשה.

עמנואל זיסמן (יו"ר ועדת החינוך והתרבות):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת חוק זו נדונה בכנסת בקריאה ראשונה ביום י"ב באדר התשנ"ח, 10 במרס 1998, והועברה לוועדת החינוך והתרבות.

הצעת החוק מוגשת בצירוף הסתייגויות. אני חושב שזכותה המלאה של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי להגיש הסתייגויות, וחשוב שהיא תדבר בנושא החשוב הזה, אבל היא לא מבקשת להצביע על ההסתייגויות, כך שבסופו של דבר התמיכה בחוק היא תמיכה פה-אחד.

יש בישראל חוק להנצחת זכרם של נשיאי ישראל וראשי ממשלותיה, חוק שנחקק ב-1986. אין ספק שהיתה מחשבה יפה להציע ולהביא לאישור הכנסת חוק כזה, אבל בחוק הזה טרם נוצק תוכן ממשי, וחברי ואני בוועדת החינוך, התרבות והספורט בוחנים אפשרות לתקן את החוק הזה ולהתאים אותו לצרכים המשתנים.

לצערנו, בשנה שעברה נאלצנו לחוקק את חוק יום הזיכרון לראש הממשלה יצחק רבין, זיכרוננו לברכה, ולפיו אנחנו הקצינו גם מרכז, גם אתר וגם ארכיון, מתוך הוקרה והערכה למורשתו של יצחק רבין, זיכרוננו לברכה.

הצעת החוק הזאת, שנתמכה על-ידי רוב חברי הכנסת, והיוזם העיקרי שלה הוא חבר הכנסת ראובן ריבלין, נדונה בוועדה, והחלטנו שאף שאנחנו עומדים לתקן את החוק מ-1986, יש מקום גם לחוק נפרד שמעניק הערכה והוקרה למנחם בגין, זיכרוננו לברכה, שהיה ראש ממשלה יוצא דופן, ופעילותו ומורשתו ראויות שכולם ידעו אותן וילמדו אותן. מנחם בגין פעל כל חייו להבטיח את קיומו ועתידו של העם היהודי ולביצור מדינת ישראל למען כל אזרחיה.

הצעת החוק הזאת דומה מאוד מאוד, או כמעט זהה לחוק שמנציח את זכרו של יצחק רבין, זיכרוננו לברכה, אבל יש הבדל אחד, וההבדל הזה חשוב מאוד: לפי הצעת החוק הזאת האתר להנצחתו של מנחם בגין יהיה בירושלים בירת ישראל. אני מזכיר לכם, שלגבי יצחק רבין, זיכרוננו לברכה, היתה הסתייגות אחת ויחידה שנדונה והוצבעה, והרוב בכנסת דחה אותה, להקים את מרכז ההנצחה ליצחק רבין בירושלים, ובסופו של דבר הוא לא יוקם בירושלים. במקרה הזה יוקמו בירושלים בירת ישראל גם המרכז, גם האתר, גם הארכיון וגם המכון.

אני חושב שכבוד הוא לכנסת לאשר את החוק הזה פה-אחד. תודה.

היו"ר ל מסאלחה:

תודה רבה. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, יש לך חמש הסתייגויות. לפי תקנון הכנסת, להסתייגות יש חמש דקות. בבקשה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מנחם בגין, זיכרוננו לברכה, היה מנהיג של תנועה, של זרם אידיאולוגי פוליטי בעל משקל בחברה הישראלית, והיום נציגיו-ממשיכיו של זרם זה מנהלים את המדינה. לכן אין ספק שהתמודדות עם המשנה הזאת היא התמודדות חשובה ביותר לכל מי שרוצה להבין על מה מתנהל הוויכוח בישראל ועל מה בעצם חילוקי הדעות.

נכון שהיתה פעם ססמה "בלי חרות ומק"י", למי שזוכר, אבל העובדה שכרכו אז את שני הארגונים, חרות ומק"י, בנשימה אחת, מנקודת ראותו אז של דוד בן-גוריון, העובדה הזאת לא מעידה על קרבה כלשהי, אלא נהפוך הוא – מדובר על יריבות עמוקה ביותר שיש למפלגה הקומוניסטית, לחד"ש, עם המשנה, עם המורשת שייצג אותה בנאמנות מנחם בגין.

אנחנו מדברים היום על הקמת מרכז שאמור, לפי מה שכתוב בחוק, לחקור את המאבק הציוני לעצמאות ישראל ואמור לכלול גם מכון וארכיון ולעשות עבודות היסטוריות שיהיו קשורות כנראה עם המורשה הזאת.

מנחם בגין היה תלמידו וממשיכו הנאמן של זאב ז'בוטינסקי, שהניח את היסודות לזרם הרביזיוניסטי בתנועה הציונית. אני חושבת שהוא היה ממשיך נאמן; הוא יישם את התפיסות של ז'בוטינסקי לא רק באופן רעיוני, אלא גם במדיניות שהוא ניהל וגם בהשקפות שהוא הפיץ בקרב הציבור הישראלי.

לכן אני חושבת, שאם אנחנו מדברים על מרכז כזה, מרכז מחקר, מרכז היסטורי, מן הראוי לפחות להציג פן אחר, היבט אחר, השקפה אחרת על המורשה הרעיונית-הפוליטית של ז'בוטינסקי ובגין.

הדבר הראשון שאני רוצה לומר הוא, שיש לנו ויכוח עם התפיסות האלה בשל אופיין המאוד לאומני, ואפשר לומר גם השימוש המתמיד, החוזר ונשנה, בתפיסת הגזע.

חברי הכנסת, דווקא כיהודים אנחנו מאוד רגישים לשימוש במושג גזע. אנחנו יודעים איזה אסון נורא נחת על העם היהודי מידי אנשים שהפכו את נושא הגזע לתעשיית רצח והשמדה. אבל מה שקורה הוא, שתפיסות של גזע קיימות בתנועות ימניות לאו דווקא בתקופה היסטורית זו או אחרת.

לכן, הדברים שאביא עכשיו, וכל פעם שאביא דברים, הם יהיו בשם אומרם; הכול בדוק – בדקתי אישית את המקורות.

מה שאני רוצה לומר הוא, שז'בוטינסקי הניח את היסודות לתפיסה שמדברת על קיומם של היהודים כקיום של טיפוס. הוא קרא לזה גופני-גזעי. הוא אמר, שהאופי היהודי, בתור חטיבה תרבותית-לאומית מיוחדת – כל זה תלוי בטיפוס הגופני שהם מייצגים.

הגישה הזאת מופרכת לחלוטין. אין דבר מופרך יותר מאשר לדבר על יהודים כעל "טיפוס גופני". רק עתה קיימנו דיון על היהודים שעולים מאתיופיה. כל דיבור על "טיפוס גופני" מופרך לגמרי.

אבל מעבר להפרכה המדעית של הגישה הזאת, הגישה הזאת יוצרת גישה א-היסטורית, בלתי-היסטורית, ובעצם אומרת כך: יש גזעים שונים, והם בעצם לא יכולים להסתדר, כי יש איזו בעיה גופנית כאילו בקיומם של הגזעים השונים, ולכן הם לא יכולים להסתדר. מבחינתי זאת בעיה איומה ביותר, משום שאני, למשל, תופסת את הגישות הפאשיסטיות והאנטישמיות כגישות פוליטיות-אידיאולוגיות-חברתיות מסוימות, ולא כגישות שהן פרי גזע מסוים. הפאשיזם הוא לא תופעה גרמנית דווקא. גזענות היא לאו דווקא תופעה גרמנית או איטלקית או אוסטרית. לכן אני חושבת, שכל מי שרוצה לדאוג לעתידה של ישראל, לעתידם של היהודים בישראל, צריך להפנות עורף לגישה הזאת.

הנקודה השנייה, שגם את היסודות שלה הניח ז'בוטינסקי ובגין המשיך בה, היא התפיסה הידועה בתורה של התנועה הרביזיוניסטית כ"חד נס". פירושה – שכל הדגלים מכופפים את עצמם בפני דגל האומה. וכאן אני רוצה לקרוא מה שכתב יהושע יבין, אחד מראשי התנועה הרביזיוניסטית, שהסביר שכל הקדושות בטלות פרט לקדושת האומה, ובין הקדושות הוא מנה גם את קדושת השביתה. כלומר, אנחנו מדברים על תפיסה שעומדת בניגוד מוחלט לתפיסה חברתית, לתפיסה שאומרת שאנשים נחלקים לפי השתייכותם החברתית. התפיסה הזאת גם מקדשת את המטרה. זאת אומרת, אם יש לך מטרה, שאתה מכנה אותה לאומית, בעצם כל הקריטריונים נעלמים, כל הקדושות נעלמות. גישה זו מעלה הרבה מאוד שאלות, למשל שאלת קדושת החיים. האם ה"חד נס" עומד מעל קדושת החיים? אם לקחת אותו כפשוטו – כן, הוא עומד מעל קדושת החיים.

יצחק כהן (ש"ס):

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

הרי אתה לא מהתנועה הזאת, למה אתה מעיד?

לכן, התפיסה של "חד נס" מובילה באופן עקבי לגישה שלא רוצה למצוא את הפשרה ואת האמצע בין התנגשויות, בין גישות או בין אינטרסים, אלא היא מנסה בעצם לכפות את גישה ולחריע.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

איפה היתה קדושת החיים תחת הדגל – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

תיכף אגיע לזה.

אני רוצה להזכיר, שמהתפיסה הזאת באה הצדקה מוחלטת, שאין לה שום קריטריון אובייקטיבי, לגבי התפיסה הציונית, כפי שתפס אותה ז'בוטינסקי. וכך כתב ז'בוטינסקי באחד ממאמריו המוקדמים: "אם הציונות היא מוסרית – כלומר צודקת – את הצדק יש להגשים בלא התחשבות בהסכמתו או באי-רוצים להפריע בכוח להגשמת הצדק, אם מוצאים אותו בלתי נוח C או A, B, ההסכמתו של מישהו. ואם בשבילם, צריך להפריע להם, ושוב בכוח. זוהי תורת המוסר. שום מוסר אחר אין".

רחבעם זאבי (מולדת):

הקומוניזם שלך גרס אחרת?

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת זאבי, מדברים על הנצחת זכרו של מנחם בגין, זיכרונו לברכה, לא על הקומוניזם.

רחבעם זאבי (מולדת):

--- היא סגדה ---

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אני מוכנה לדבר גם על הנושא הזה, אבל לא עכשיו.

חברי הכנסת, ההשקפות לגבי צדק ואי-צדק מובילות אותי באמת גם לשאלה שנשאלתי – איך תפסו תנועתו הרביזיוניסטית של ז'בוטינסקי, ואחר כך גם הארגון הצבאי, האצ"ל, את המלחמה לעצמאות. הרבה פעמים מתוארת התנועה הזאת, הארגון הזה, כלוחמים לעצמאות. כדאי באירוע הזה להזכיר, מה אמרו כמה מראשי התנועה הזאת ואיך הם התייחסו אז לשלטון הבריטי.

אני מביאה דברים שאמר ז'בוטינסקי בהרצאה לפני חברי הפרלמנט האנגלי ב-1937: "אנו הרביזיוניסטים, או חברי ההסתדרות הציונית החדשה, הצענו לקיסרות" – הכוונה היא לבריטים – "אקטיב של שלטון מנדטורי, שותף יהודי טוב העומד על משמר הדרכים הקיסריות החשובות ביותר, ועכשיו אפשר גם הנתונות לפגיעה ביותר". אני רוצה להזכיר: שנת 1937, אחרי עליית הנאצים לשלטון, כבר יש רוחות מלחמה באוויר, ז'בוטינסקי מציע לבריטים שותף יהודי טוב.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

בשביל מה? לאיזו מטרה? בית לאומי לעם היהודי. את מוציאה את הדברים מכל קונטקסט היסטורי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

לא, לא. אני קוראת: "שותף יהודי טוב העומד על משמר הדרכים הקיסריות". הקיסרות הבריטית, להודו, לעירק – אלה היו הדרכים החשובות של אותה תקופה מבחינת הבריטים, לזה הוא מציע להם שותף.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

למטרה ציונית.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

חבר הכנסת בויס, זו תפיסת ז'בוטינסקי, כפי שהוצגה ב-1937, נאמרה, כידוע לך, 20 שנה אחרי כיבוש הארץ על-ידי הבריטים. כבר ידעו מה עושים הבריטים. זה כבר לא היה סוד, זו לא שנת 1917. הוא מציע להם את התנועה שלו; את ההסתדרות הציונית החדשה הוא מציע כשותף יהודי טוב.

ואני רוצה להזכיר לך מה אמר אבא אחימאיר, אחד מראשי התנועה. הוא אמר: "אנחנו היהודים מערביים אנו. יותר מאיזה עם מערבי אחר מעוניינים אנו בהתקדמות המערביות כלפי המזרח. אנו נושאי המערביות המובהקים והנמרצים ביותר".

כעבור 12 שנה, אותו אבא אחימאיר אומר: "האימפריאליזם המערבי" – הוא השתמש במלה אימפריאליזם, כידוע – "ובייחוד הבריטי, מילאו תפקיד חיובי במזרח. האימפריאליזם מחנך את גן-הילדים הגיאופוליטי שאפריקה שמו. האימפריאליזם שומר על הסדר באותו מושב זקנים גיאופוליטי הידוע בשם אסיה".

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

באיזו שנה זה היה? מה עם – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

חבר הכנסת בויס, הרי עכשיו אנחנו מדברים במישור הרעיוני. הטענה שלי היא, שאם אתה לוקח את מה שאמר ז'בוטינסקי, אם אתה לוקח את מה שאמרו אישים אחרים, אתה לא רואה תנועה אנטי-אימפריאליסטית, אתה לא רואה תנועה לשחרור שלוחמת בבריטים; אתה רואה השקפת עולם שאומרת, שהאימפריאליזם טוב, שהבריטים נפלאים, ושאנחנו צריכים לעזור להם.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת בויס, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

חבר הכנסת בויס, אני לא יודעת אם הרבה חברי כנסת מהליכוד קראו כל כך הרבה מכתבי ז'בוטינסקי ובגין כפי שאני קראתי. עשיתי את זה מתוך הבנה שמדובר ביריב רציני. אני לא מזלזלת בהשקפות האלה, אני מתווכחת אתן ואני מביאה אותן כפי שהן.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

את מביאה את הפרשנות שלך.

היו"ר נ' מסאלחה:

זו זכותה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

הדבר הנוסף שאני רוצה לומר הוא לגבי מה שנקרא המאבק או המערכה או הפעולות הצבאיות של האצ"ל. ידוע שניתנה בשנים האחרונות מעין ריהביליטציה גם לאצ"ל גם ללח"י, ומכלילים אותם בתוך המחתרות וכו', והיו באמת מחתרות כאלה. זאת עובדה היסטורית.

אני רוצה להתווכח על הכיוון של המחתרות האלה, ואני יודעת שהיו כל מיני פעולות. אבל אני רוצה להתווכח על תפיסות שאחר כך, לצערי הרב, חזרו בהיסטוריה הישראלית שוב ושוב. בכאב אני אומרת את זה.

אני רוצה להזכיר פעולה אחת שביצע האצ"ל ב-6 ביולי 1938, כלומר לפני 60 שנה. זה היה אחרי תלייתו של שלמה בן-יוסף בידי הבריטים. כלומר, הבריטים תפסו את שלמה בן-יוסף, שהיה במחתרת של האצ"ל, ותלו אותו. ואז מחליטים, בהנחיה ישירה מז'בוטינסקי – שלא היה אז בארץ, אבל הוא העביר את ההנחיה – לנקום את תלייתו של שלמה בן-יוסף.

איך מגיבים, או איך נוקמים את תלייתו של שלמה בן-יוסף בידי הבריטים? מבצעים שתי פעולות או שני פיגועים. הפיגוע הראשון בוצע ב-6 ביולי 1938 ב-18:00, כפי שנכתב בספרו של דוד ניב, ההיסטוריון הרשמי של האצ"ל. ב-6 ביולי 1938 ב-18:00 ירד איש אצ"ל לשוק הערבי בחיפה מחופש לסבל. בידו היו שני כדי חלב – מי שזוכר איך חילקו אז חלב – ובהם הוסתרו מטעני חבלה ומנגנון השהיה. בתוך כדי החלב נבנתה דופן כפולה שמולאה במסמרים, כדי שהפגיעה תהיה קשה יותר. ב-18:00 הוא ירד לשוק. כעבור שעה התפוצץ המטען הראשון, וכעבור דקות אחדות – המטען השני. קציר הדמים של הפעולה הזאת היה 21 הרוגים ו-52 פצועים. אחרי כן היה עוד פיגוע, גם כן בתגובה על תלייתו של שלמה בן-יוסף, ואחרי כן נעשו בחיפה עוד שני פיגועים כתגובה על "הספר הלבן" של מקדונלד. כלומר, מדובר בארבעה פיגועים בחיפה בתקופה שבין יולי 1938 ליוני 1939. כל הפיגועים האלה נעשו בתגובה על פעולות של הבריטים, אבל הקורבנות – כולם ערבים. כל הפיגועים נגד ערבים. סך הכול, בארבעה פיגועים היו 170 קורבנות בנפש ערבים ו-184 פצועים ערבים.

למה אני מספרת עכשיו את המקרה הזה, שקרה לפני 60 שנה? אני מספרת זאת כדי להזכיר, דווקא על רקע הסדרה "תקומה" וכל מה שאנחנו לומדים עכשיו מההיסטוריה. בתולדות הסכסוך היהודי-ערבי בארץ הזאת, זה היה המקרה הראשון שבו הונחה פצצה במקום הומה אדם. לא היה לפני כן מקרה כזה. זה המקרה הראשון. אחרי כן היו הרבה מקרים. היו מקרים שערבים הניחו ומקרים שיהודים הניחו, אבל זה היה המקרה הראשון. לכן אני רוצה שנאמר לעצמנו –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

מה עם 1929?

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

— — אנחנו, אזרחי המדינה היהודים, נאמר לעצמנו, שכשאנחנו מגנים —

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

הטבח ב-1929 הוא לא — — —

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

תקשיב רגע אחד, כשאנחנו מגנים — — —

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אני מדברת על הנחת פצצה, זאב בויס, תקשיב רגע.

אנחנו מגנים, ובצדק, מעשה טרור נגד אזרחים, וצריך לגנות מעשי טרור נגד אזרחים, אבל בואו נזכור שזו לא היתה דרך חד-סטריית. אני רוצה להזכיר, שכשהיו הפיגועים הנוראים באוטובוסים בירושלים ובתל-אביב, קדם לפיגועים האלה, הנוראים, הטבח הנורא במערת-המכפלה. ולכן אני אומרת את הדברים האלה בכאב, אני אומרת את זה לא בגאווה, אני אומרת את זה בכאב. אבל בואו נסתכל לאמת בעיניים, בואו נראה שהמרכז הזה, שבו מדובר, יצטרך להתמודד גם עם השאלות האלה, כמו שהסדרה "תקומה" מנסה להתמודד עם כל מיני שאלות שהחביאו אותן מתחת לשטיח גם בימי בן-גוריון וגם בימים אחרים.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

דוד ניב הוא ההיסטוריון של האצ"ל. הוא לא הסתיר שום דבר, וגם קראת. לא קראת את הכול יחד
והוצאת דברים מהקשרם – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

לא הוצאתי שום דברים מהקשרם.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

את מדברת על פגיעה באזרחים.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

הנקודה האחרונה, חברי הכנסת – – –

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

מה עם הפרעות לפני כן ומה עם הטבח בחברון – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אני רוצה, חבר הכנסת בויס – – –

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

חבר הכנסת בויס, כאשר תעמוד על הפרק הצעה להקים מוזיאון לזכר האסון שפקד את העם
הפלסטיני, ונקבל חוק כזה, אז נתווכח גם על הנושא הזה. אתה בטח תגיש עשר הסתייגויות, ונבוא
ונתווכח. היום אנחנו מדברים על נושא מכובד מאוד; למה לך להסיט לנושאים אחרים? המורשה של
זאב ז'בוטינסקי ובגין היא נושא מכובד.

הנושא שאני רוצה לדבר עליו עכשיו הוא נושא השלום. ביוני 1975 הופיע מנחם בגין לפני סטודנטים באוניברסיטת תל-אביב ופרס בפניהם את תוכנית השלום. זה היה לפני שבגין נבחר לראשות הממשלה, שנתיים לפני כן. הוא פרס תוכנית שלום שלו, ודיבר על כך שצריך להפסיק את שפיכות הדמים ההדדית; שזה, כמובן, דבר רצוי ביותר. הוא דיבר על משא-ומתן ישיר. הוא דיבר על חוזי שלום שנערכים עם סיום מלחמות. הוא דיבר – וכאן אני מגיעה לעיקר – על כך שהלאום הערבי בארץ-ישראל יזכה באוטונומיה תרבותית; הערבים, תהיה להם זכות לבחור באופן חופשי את אזרחותם. פתרון בעיית הפליטים בארץ-ישראל יהיה באמצעות מתן עבודה וכו', את בעיית הפליטים בארצות ערב יפתרו הממשלות בארצות הערביות.

מנחם בגין חזר על העמדה הזאת שלו שוב ושוב. אבל מה שאני רוצה להדגיש הוא, שמנחם בגין היה נאמן מאוד להשקפה שלו כאשר הוא חתם, למשל, על הסכמי השלום עם מצרים. כאשר הוא חתם על הסכמי השלום עם מצרים, בפרק הפלסטיני של הסכמי השלום, הוא בדיוק התכוון לעניין הזה של האוטונומיה. הוא כל הזמן חתר לפתור את הבעיה בדרכ של אוטונומיה. לכאורה אפשר לומר, שיחסית לכיבוש – מה רע באוטונומיה? והנה אתם רואים, מנחם בגין הציע להגיע לחוזה שלום ולהגיע לאוטונומיה.

לדעתי, הבעיה הבסיסית, גם של מנחם בגין וגם היום של ראש הממשלה נתניהו – הבעיה המרכזית היתה ונשארה אידיאולוגית, וזאת הבעיה של התנועה הזאת. זאת הבעיה של הפוליטיקה גם בימי מנחם בגין וגם היום, בימי נתניהו; זו אי-הכרה בקיומו של העם הערבי-פלסטיני. זאת בעיית יסוד של התנועה שמנחם בגין הנהיג אותה, והיום מנהיג אותה נתניהו. הוויכוח פה הוא לא ויכוח על ההיסטוריה – מי בא, מתי בא ואיך בא. הוויכוח פה הוא על המהות של הסכסוך. אם אין הכרה, אם אין הבנה שלידינו יושב עם, עם פלסטיני, שיש לו זכויות לאומיות, שיש לו רצון להגדיר את עצמו, להקים את מדינתו העצמאית – אם אין הבנה כזאת, שום דבר טוב לא יכול להיות. ולכן המורשה הזאת של בגין מובילה את ממשלת נתניהו היום למבוי סתום בתהליך המדיני. הבעיה איננה נמל התעופה בדהניה, הבעיה איננה אזור התעשייה בקרני, ותאמינו לי – אפילו לא אם הנסיגה הבאה תהיה 10% או 13%. באמת לא זאת הבעיה. זו בעיה, אבל לא הבעיה בה"א הידיעה.

נניח, אפילו, שתהיה נסיגה של 13% – – –

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כמה זמן היא צריכה לדבר?

היו"ר ל מסאלחה:

רק רגע, חבר הכנסת בן-צור, אתה קדנציה ראשונה, ונבחרת כסגן, ואני מכבד אותך מאוד. אני קדנציה שלישית, וזו הפעם השנייה שאני סגן. יש לי שעון כמו שלך. היא עדיין לא מילאה את 25 הדקות. אני מציע לכם, אל תטילו דופי. אני לא שוויצר, אבל בניהול ישיבות – אנא, סגני יושב-ראש הכנסת, אל תעירו לי. יש לי שעון כמו שיש לך, אותו השעון שאתה משתמש בו.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

כל ההקדמה מיותרת.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

ולכן, חבר הכנסת בן-צור – – –

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

– – –

היו"ר ל מסאלחה:

אתה קוטע אותה תוך כדי הדברים שלה, אתה קוטע אותה כדי להעיר לי. הנה השעון, הוא עדיין לא צלצל. אולי הוא מקולקל.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

– – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

חבר הכנסת בן-צור, אם הוויכוח – – –

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

– – –

היו"ר ל מסאלחה:

היא לא מיותרת, זה תוך כדי הדברים שלה, ברשות, בהסתייגות. יש שעון אצל היושב-ראש. למה אתם מטילים דופי?

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

הבעיה היא, חבר הכנסת בן-צור, שאם הנושא של המורשה הרעיונית והפוליטית של ז'בוטינסקי ובגין, אם המורשה הזאת היתה רק עניין של היסטוריה, זה היה חשוב, מאוד חשוב, אבל אולי לא כל כך חשוב לכנסת. הייתם יכולים לשאול אותי: למה לך לספר לנו מה קרה לפני 60 שנה, ומה מישהו אמר ולא אמר? הבעיה היא – וזו הנקודה שאני רוצה לומר – שהמורשה של ז'בוטינסקי ובגין מסכנת את ישראל ומונעת שלום וביטחון מעם ישראל, מהעם הפלסטיני ומהאזור. זאת הבעיה שלי.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אחרת אולי היית באמת צודק, שמריהו בן-צור, והיית אומר לי: לכי כתבי מאמרים. אני חושבת שהמורשה של בגין היא נושא אקטואלי ביותר כאשר ראש הממשלה הוא בנימין נתניהו.

דוד טל (ש"ס):

הוא הראשון שחתם הסכם שלום. מה שמפלגת העבודה לא עשתה 40 שנה, הוא עשה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

ולכן הזכרתי זאת.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

— — — זה כלום

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

לכן הזכרתי שראש הממשלה דאז מנחם בגין חתם על הסכם שלום עם מצרים ב-1977, והזכרתי את הסכמי קמפ-דייוויד.

קריאות:

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

ואני הוספתי, שהבעיה המרכזית שבגללה חתם מנחם בגין על הסכמי קמפ-דייוויד היתה הנחה שלו. ההנחה שלו לא היתה מקרית. הוא אמר אותה פה באופן גלוי. הוא אמר כך: אם אנחנו חותמים עם מצרים ומוציאים את מצרים ממעגל האיבה, אנחנו עם הפלסטינים נסתדר. ניתן להם אוטונומיה ויותר לא יקרה שום דבר. אתה יודע שזה לא מה שקרה. היתה המלחמה הקשה והעקובה מדם בלבנון והיו עוד כל מיני דברים קשים בהיסטוריה בזמן שראש הממשלה היה מנחם בגין.

אבל אני רוצה להדגיש את מה שאקטואלי היום. מה שאקטואלי היום הוא ההקשר הזה של קיומו של העם הפלסטיני; האם יש לו זכות להגדרה עצמית, האם יש לו זכות להקים את מדינתו בצד ישראל – כן או לא?

אעבור לדבר שאני באמת רוצה להזכיר, ובזה לסיים. היום פגשתי את הקבוצה הנפלאה המכונה "ארבע אמהות". אני רוצה לומר, שהן עושות דבר אדיר בהסברת העמדות שלהן והכאב שלהן כאמהות, כדי להחזיר את החיילים הביתה. אני חושבת שמלחמת לבנון 1982 לא נגמרה, לצערי הרב. היא לא נגמרה, ומאוד הייתי רוצה שהיא תיגמר. אבל המורשה הזאת, המורשה של מלחמה, המורשה של אי-הכרה בזכויות – זה דבר שמפריע לנו היום.

לכן אני מאחלת לנו, לעם ישראל, לאזרחי מדינת ישראל היהודים והערבים, שבראש ממשלת ישראל לא יעמוד מי שאמון על המורשה של ז'בוטינסקי ובגין. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. ניצלת בדיוק את 25 הדקות שעמדו לרשותך. חבר הכנסת ראובן ריבלין, יוזם החוק, בבקשה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, אדוני יושב-ראש ועדת החינוך, התרבות והספורט של הכנסת
— — —

היו"ר נ' מסאלחה:

אתן לך חמש דקות ולא שלוש דקות.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

תודה רבה לך, אדוני.

כשישבתי כאן על ספסלי הכנסת ושמעתי את דבריה של תלמידת התנועה הקומוניסטית, חשבתי: מה היה אומר מורי ורבי, מנחם בגין, כתשובה על כך? הוא היה אומר רק דבר אחד, הוא היה מהלל ומשבח ואומר: הנה, ראו, בשעה שכנסת ישראל מוצאת לנכון להביא חוק שינציח את מורשתם של אלה שהלכו אתי כברת דרך ארוכה, באותה דרך ציונית, באותה דרך של תיקון עוול לעם, תיקון היסטורי של עוול, תיקון שהיה צודק ביותר בכל תולדות העמים, תיקון העוול שנעשה לעם היהודי – אין צדק גדול יותר ממנו בכל קנה מידה – הוא היה אומר: כמה נפלאה מדינתי, אותה מדינה שיחד עם אחרים, אלה שהיו שותפים לדעה אתי ואלה שדעתי היתה מנוגדת לדעה שלהם, הבאנו אותה להיות מדינה גדולה וחזקה, שיכולה לשאת כל ביקורת וכל ויכוח. הוא פשוט היה מהלל ומשבח את היכולת של חבר הכנסת לקום, לעמוד נכוחה ולהביע את עמדותיו.

גם בדמוקרטיה הישראלית יכול אדם לקום, לפתוח ספר היסטוריה ולקרוא ממנו כל דבר שירצה לקרוא, בין שהדבר מובא בצורה שלמה ובין שהדבר מובא בצורה מקוטעת, בין שהוא הוצא מהקשרם של הדברים ובין שאכן מדובר על תהליך או על איזה קטע מקרי אשר אינו משליך על העיקר.

אני רוצה לומר רק דבר אחד לגבי מה שנאמר פה, וזה בעניין ההבדל, שהבחין מורי ורבי, מנחם בגין, אבחנה ברורה, חדה וחלקה, כאשר דיבר על תנועת שחרור לעומת תנועת טרור. הוא אמר: האצ"ל מעולם לא חרת על דגלו להביא להשמדתה של בריטניה ומעולם לא קבע כשיטה לפגוע בילדים, זקנים ונשים. וזה כל ההבדל. עוד אמר מנחם בגין: כמו במלחמה, יש גם נפגעים, והדברים יכולים לקרות.

יש הסיפורים שסופרו על אותה תקופה הרת אסון וגורל לעם היהודי בכלל בכל רחבי אירופה. היה המעט שישב כאן, בין כפליטים ובין כאנשים שמבקשים לחזור לארצם, למולדתם, ולהיאחז באותה קרקע שלא היתה יציבה תחת הרגליים. לא היה צדק היסטורי גדול יותר מזה. קרה נס. נאמר שאם לא הוא לא היתה קמה מדינת ישראל. לא היתה קמה מדינת ישראל.

אבל, כמובן, היו כאלה שראו כתכלית הכול את "שמש העמים". אני מתאר לעצמי מה היה אומר מנחם בגין. הכבוד הוא של כנסת ישראל, שחברת הכנסת תמר גוז'נסקי עלתה והביעה את השגותיה כאן. אני מבטיח לה דבר אחד: כל הדברים, כל המאורעות, כל הנושאים ששנויים במחלוקת יהיו באותו מרכז מורשת בגין, להתווכח עליהם.

אני בטוח, שהצדק ההיסטורי חזק הרבה יותר אפילו מחברת הכנסת תמר גוז'נסקי ומכל אלה שחושבים שהם יכולים לשכתב את ההיסטוריה.

אדוני היושב-ראש, אני שמח להופיע כאן, הפעם בשם ועדת החינוך והתרבות, ברשותו של יושב-ראש הוועדה הנכבד, אשר הכינה את הצעת החוק לקריאה שנייה ושלישית, ולהביא את הצעת חוק המרכז להנצחת זכרו של מנחם בגין לאישור הכנסת.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש, ברשותך, להודות בעיקר ליושב-ראש הוועדה, חבר הכנסת עמנואל זיסמן, ולחברי הכנסת כולם. אני מבקש להודות ליועץ המשפטי משה בוטון, למרכזת הוועדה יהודית גידלי, למזכירת הוועדה דלית אזולאי, על תרומתם הרבה להבאת חוק זה לידי חקיקה ולקריאה שנייה ושלישית.

אני מבקש להודות בשם הוועדה כולה לאנשי קרן מורשת מנחם בגין ולכל מי שבזכותם מובאת ההצעה לאישורכם היום.

זוהי גם הזדמנות להודיע מעל במה זו, כי המרכז להנצחת זכרו של מנחם בגין, אשר יקום בירושלים, בעזרת השם, יבנה מתרומות שכבר נאספו בשנים האחרונות בכל רחבי העולם, ומתרומותיהם האישיות, גם הצנועות ביותר, של כל אחד ממאות אלפי מוקירי זכרו של מנחם בגין.

בקרב יתחיל מבצע התרמה עממי, בדומה למחצית השקל, להקמת מרכז ההנצחה. כל איש אשר ידבנו לבו יהיה רשאי להשתתף במפעל ההיסטורי הזה, לרגל היובל למדינת ישראל.

יהיה זה מפעל עממי ייחודי, שיוכיח – למי שעדיין דרושה לו הוכחה – כי מנחם בגין יירשם בהיסטוריה לא רק כאחת הדמויות הבולטות בהיסטוריה הציונית והארץ-ישראלית, אלא כמי שחולל מהפכה חברתית, אשר העניקה תחושת שייכות, תחושת כבוד למאות אלפי ישראלים. מפעל זה יוכיח, כי בגין נרשם לא רק בדפי ההיסטוריה, כי לא רק בפנתיאון הלאומי שמור לו מקום מרכזי, אלא גם ובעיקר, שמנחם בגין חקוק בלבבות. חבר הכנסת זאב בוים ראה עד כמה מר היה לו כאשר שמע מישהו מתריס. אומר אני לך: מורנו ורבנו היה רגיל בהתרסות, הוא יכול היה לעמוד בהן, ומי כמו החברים שהכירוהו לאחר שעלו לארץ, כמו חבר הכנסת לנקרי, כמו חבר הכנסת ראם, כמו דוד לוי, כמו חבר הכנסת בן-צור, חבר ועדת החינוך – הם באו וראו עד כמה היה לבבו פתוח לכול. כל ישראלי, כל אחד מיהודי העולם, אשר השם בגין מהווה עבורו סמל, יוכל להיות שותף.

מרכז ההנצחה יהיה איכותי ועממי, הוא יפנה אל הלב ואל המוח, אל הרגש ואל התבונה, ממש כמו מנחם בגין עצמו.

אני מבקש לברך את הכנסת על קבלת החוק בשנת היובל. אני מבקש להודות לכולכם, ולך בעיקר, יושב-ראש הוועדה, חבר הכנסת עמנואל זיסמן, על התמיכה בהצעת החוק, כמו גם ל-97 חברי הכנסת אשר חתמו על הצעת החוק בתוספת עשרה חברים מהממשלה, ובכללם ראש הממשלה.

בשל מגבלות ובשל הוראת משרד המשפטים, אשר יש לכנסת מחלוקת אתו, יוצא מצב שבו ראש הממשלה בנימין נתניהו, כמו גם שרי הממשלה, שכולם חברי הליכוד, לא חתומים על הצעת החוק, בעוד חתומה היא בחתימותיהם של שמעון פרס, יוסף שריד, יוסי ביילין, עוזי ברעם, אדוני היושב-ראש נואף מסאלחה, וליד צאדק, נעמי חזן, רחבעם זאבי ושאר עשרות חברי הכנסת מכל סיעות הבית, אשר חתמו עליה באמת לתפארת הדמוקרטיה הישראלית, לתפארת עם ישראל, מדינת ישראל וכל ישראל וכל ישראל. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

אגב, חבר הכנסת ריבלין, בלי לפגוע באף אחד, אילו היה בגין חי, עם כל ההסתייגויות של תמר גוז'נסקי, הוא היה שמח שאני, כאיש מפלגת העבודה וכאזרח ערבי, מנהל את הישיבה, ויש לי הכבוד שכולנו נקבל את החוק הזה.

חבר הכנסת עמנואל זיסמן, יושב-ראש ועדת החינוך, האם אתה רוצה לדבר?

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

לא.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

— — — אם תיקח את מגילת העצמאות, תראה שמתנוססת חתימתו של מאיר וילנר — — —

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

— — — לכן

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

היו"ר ל מסאלחה:

את רואה? חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. חבר הכנסת ראם. חבר הכנסת בויס.

הצעת חוק להנצחת זכרו של מנחם בגין, התשנ"ח-1998. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי – –

יצחק כהן (ש"ס):

היא לא נוכחת.

קריאות:

— — —

היו"ר ל מסאלחה:

היא הורידה הכול כי היא איננה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

— — —

היו"ר ל מסאלחה:

את הכול. היות שירדו כל ההסתייגויות, מי בעד הצעת החוק לפי הצעת הוועדה, מסעיף 1 עד סעיף 42?

הצבעה מס' 4

בעד סעיפים 42-1 – 14

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיפים 42-1 נתקבלו.

היו"ר ל מסאלחה:

14 בעד, אין נגד, אין נמנעים. הצעת החוק התקבלה בקריאה שנייה.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

היו"ר ל מסאלחה:

יד. יד מנחם בגין.

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים בקריאה שלישית על הצעת החוק להנצחת זכרו של מנחם בגין, התשנ"ח-1998. מי בעד?

הצבעה מס' 5

בעד החוק – 15

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק להנצחת זכרו של מנחם בגין, התשנ"ח-1998, נתקבל.

היו"ר ל מסאלחה:

15 בעד, אין נגד, אין נמנעים – הצעת החוק אושרה בקריאה שלישית. אני מברך את היוזמים ואת ועדת החינוך והתרבות.

הצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון מס' 6), התשנ"ח-1998

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא – הצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון מס' 6), התשנ"ח-1998, קריאה שנייה וקריאה שלישית. חבר הכנסת אברהם פורז יביא את הצעת החוק בשם יושב-ראש ועדת הכלכלה. בבקשה, אדוני.

אברהם פורז (בשם ועדת הכלכלה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, נתבקשתי על-ידי יושב-ראש ועדת הכלכלה, חבר הכנסת אבי יחזקאל, להביא בשם ועדת הכלכלה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את הצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון מס' 6), התשנ"ח-1998. מדובר בהצעת חוק של חברת הכנסת נעמי חזן.

אני רוצה לומר כמה דברים לגבי החוק. הצעת החוק היא חלק מהצעת חוק שהכנסת אישרה חלוקתה באופן כללי ומתנה את זה בגילוי נאות. החלק דנן עוסק בעסקאות בקשר לרכישת יחידות נופש. בהמשך אתייחס גם לאיזה הסדר מיוחד של סעיף 14ב אשר לנושא של תשלום באמצעות כרטיסי אשראי.

אחד מסימניה של חברת רווחה או חברת שפע הוא, כנראה, שאנשים רוכשים יחידות נופש במקומות שונים, גם בארץ וגם בעולם, על מנת לבלות ביחידות האלה את חופשתם. במקומות שבהם קיימת מצוקה, בדרך כלל התופעה הזאת איננה קיימת, ולכן מבחינות רבות העובדה שישראלים החלו לקנות דירות נופש בארץ ובעולם וגם אחר כך עושים החלפה של דירות הנופש, היא מסימניה של חברת שפע. ואכן, אנחנו יודעים שבישראל התל"ג לנפש כבר מגיע ל-17,000 דולר – – –

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת רובי ריבלין, הוויכוח מתמשך.

אברהם פורז (בשם ועדת הכלכלה):

נראה שישראלים לא מעטים מסוגלים היום לרכוש לעצמם יחידות נופש.

יחידת הנופש, להבדיל ממלון רגיל, היא יחידה שאתה קונה אותה, היא שלך על בסיס חלק מהזמן, וההגדרה אומרת בעניין הזה: "יחידת נופש" – זכות, בין קניינית ובין שלא קניינית, המקנה לבעליה זכות שימוש לסירוגין, בחדר או במקום מגורים אחר, בארץ או בחוץ-לארץ, במשך שלוש שנים לפחות, לתקופה של יומיים או יותר במהלך כל שנה". ובלשון פשוטה אנחנו קוראים לזה במידה רבה, ויש לך זכות להתגורר תקופה מסוימת ללא תשלום או בתשלום קטן TIME SHARING שאתה רוכש של דמי אחזקה.

בהצעת החוק גם נאמר, שאתר יחידות נופש הוא בניין או מיזם בין בארץ ובין בחוץ-לארץ, שבו מתנהל או אמור להתנהל הסדר של יחידות נופש.

מה הבעיה שמתעוררת כאן? אולי מישהו כבר רכש פעם או מישהו יודע בדיוק איך ההסדר הזה עובד, אז אולי הוא לא ייפול ולא ייכשל. אבל יש אנשים – כולנו נתקלים בזה מעת לעת – שבצעם ניצבים מול שיווק אגרסיבי מאוד של יחידות נופש. חלק מאתנו, לפחות אני קיבלתי פעם מכתב הביתה, לפי שמי וכתובתי, ואמרו לי: אשריך וטוב לך, זכית. במה זכיתי? זכית שאתה יכול לקבל במחיר מופחת יחידת נופש במקום כזה וכזה בתנאים כאלה וכאלה. זה ברור לגמרי, שמאחר שאני קצת מנוסה, במקצועי אני עורך-דין, אני יודע לקרוא בין השורות, וראיתי שלא זכיתי בכלום אלא כל מה שהיה –

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

זכית לשלם.

אברהם פורז (בשם ועדת הכלכלה):

– – היה תרגיל שזכיתי בזכות לשלם, כמו שאומרת חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

העניין הוא, שבסך הכול, כשבודקים את דירות הנופש, רואים שהתשלום המשולם לתקופה קצרה הוא הרבה יותר מהערך הנדל"ני של העסק. זאת אומרת, אם היינו בודקים כמה עולה לבנות חדר והיינו מחלקים אותו ב-52 שבועות, וכמה לוקחים על יחידות הנופש – אנחנו רואים, כמובן, שזה הרבה יותר. אבל יש לזה הצדקה, כי יש פה עניין שיווקי, עניין יזמי, עניין של חילופי יחידות נופש בעולם, והכול בסדר, לפחות מבחינת השקפתי. בשוק פתוח מותר למכור – מי שרוצה קונה ומי שרוצה מוכר, והכול בסדר.

אולם, חברת הכנסת חזן רוצה – ואני חייב לומר, שמבחינה זאת העיקרון אולי נכון – לתת הגנה נוספת מיוחדת לרוכשי יחידות הנופש, על מנת להבטיח שהם לא נפלו בפח ועל מנת לאפשר להם לחזור בהם מהעסקה בתוך פרק זמן מסוים. אני מניח, שההנחה הגלומה בזה היא, שחברת הכנסת חזן חושבת, וגם ועדת הכלכלה חשבה, שמישהו שבלחץ של גורמים שיווקיים קנה את יחידת הנופש, ואולי לא בדיוק הבין את כל הפרטים ואולי לא נועץ בעורך-דין ואולי לא נועץ באף אחד, פתאום יום-יומיים אחרי זה הוא מתחיל לפשפש במסמכים ואולי רואה שהוא עשה מיקח טעות.

לכן אימצה חברת הכנסת חזן בוועדת הכלכלה את הרעיון, והיא אומרת בסעיף העיקרי, בסעיף 14א(ג): "בעסקה בעניין רכישה של יחידת נופש רשאי הצרכן לבטל את החוזה בתוך ארבעה-עשר ימים מיום חתימת החוזה על-ידי שני הצדדים, או מהיום שבו אישר הצרכן את קבלת טופס הגילוי בהתאם להוראות סעיף קטן (א)". וכאן, כמובן, יש טופס שבו החברה שמוכרת את יחידת הנופש חייבת להסביר בדיוק לצרכן מה הוא עומד לקנות, וגם נאמר פה שלבתי-המשפט בישראל תהיה סמכות לדון בעסקאות גם כשמדובר בעסקאות בחוץ-לארץ, אלא אם כן הצרכן בחר, מרצונו, להגיש תובענה בבית-המשפט במדינה שבה מתנהלת יחידת הנופש.

כפי שאמרנו קודם, ניתן לקנות יחידת נופש לא רק בארץ, ולא מזמן התבשרנו, אדוני היושב-ראש, שכנראה תהיה בשורה גדולה לציבור בישראל, שלא רק יחידות נופש אפשר יהיה לקנות בחוץ-לארץ, דבר שכבר קיים זה תקופה, אלא ישראלים יוכלו לקנות ממש דירות – – –

היו"ר נ' מסאלחה:

גם טירות. דירות וטירות.

אברהם פור (בשם ועדת הכלכלה):

דירות וטירות – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

שמעתי שארמון בקינגהם למכירה.

אברהם פור (בשם ועדת הכלכלה):

חברת הכנסת גוז'נסקי, לאחר השרפה שהיתה בווינדזור לפני שנים מספר, שמעתי שמשפחת המלוכה בקשיים, וכדי לשקם את וינדזור – הם כנראה לא מבוטחים או משהו – הם פתחו את ארמון בקינגהם לביקורים לראשונה – – –

היו"ר נ' מסאלחה:

גבו כסף, זה נכון.

אברהם פור (בשם ועדת הכלכלה):

וגובים כסף. אומנם הייתי בארמון בקינגהם, אבל לא בפנים, אף פעם.

הי"ר ל מסאלחה:

הייתי בפנים.

אברהם פור (בשם ועדת הכלכלה):

תמיד היינו בחוץ, בकिכר הזאת שממנה רואים את טקס חילופי המשמרות.

אני לא חושב שחברת הכנסת גוז'נסקי התכוונה להגן על אלה שהולכים לרכוש את ארמון בקינגהם, שעדיין לא למכירה, וגם לא טירות ממש, אם כי נכון שבחלקים גדולים מאירופה יש בתי מידות שפעם גרו בהם אנשים עשירים, מין אחוזות כאלה, ואם הן מרוחקות מהמרכז, אפשר לקנות אותן במחירים לגמרי לא רעים.

כשאנחנו משווים את מחירי הדיור בישראל לעומת מה שקורה אפילו במערב, אנחנו לפעמים נדהמים. אבל, למעשה, לא צריך להיות נדהמים, והסיבה היא פשוטה, אדוני היושב-ראש – ואנחנו גולשים פה לדבר אחר – שכן אנחנו מדינה קטנה עם מעט טריטוריה. אחד הדברים שלא ניתן לייבא מחוץ-לארץ – בשום מקרה הוא שטח. לכן, מטבע הדברים – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

נוסחה לא נכונה.

אברהם פור (בשם ועדת הכלכלה):

אפשר לייבא שטח?

רחבעם זאבי (מולדת):

אפשר לקחת שטח.

אברהם פור (בשם ועדת הכלכלה):

אפשר לקחת. חבר הכנסת זאבי, אתה בשלך, ואני מציע שבהזדמנות – – –

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

— — —

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

אברהם פור (בשם ועדת הכלכלה):

אני יודע את השקפתך, אבל אני לא הייתי מציע, כדי לפתור בעיות של מחירים גבוהים, שנלך לקחת שטח בכוח, כי הבעיה היא, שהשכנים שלנו לא מוכנים לתת לנו שטח במתנה, ואז צריך לשפוך דם, וזה לא כדאי.

רחבעם זאבי (מולדת):

הם לקחו את זה בכוח.

אברהם פור (בשם ועדת הכלכלה):

טוב. הרי הוויכוח בינינו קיים, אבל מה שהיה היה.

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

ממי לקחו את זה בכוח?

רחבעם זאבי (מולדת):

תלמד היסטוריה.

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

למדתי טוב.

אברהם פור (בשם ועדת הכלכלה):

רבתי, אנחנו גלשנו פה – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

לא למדת טוב. היית – – – או שהמורים שלך לא היו טובים.

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

לא – – –

נעמי חזן (מרצ):

– – – דירות נופש.

אברהם פור (בשם ועדת הכלכלה):

אני חושב שאולי גלשתי פה בזה שאמרתי שהמחירים גבוהים. אבל, אדוני היושב-ראש, אם הליברליזציה הזאת תצא באמת אל הפועל, ישראלים יוכלו לקנות דירות בחוץ-לארץ וגם לפתוח חשבונות בנק בחוץ-לארץ. זה לא שייך לסיפור הזה של דירות הנופש.

מכל מקום, חברת הכנסת גוז'נסקי רוצה לתת הגנה נוספת. היא גם רוצה, כפי שאקרא בסעיף 14ב, שזה יהיה הסדר מיוחד: "התחייב צרכן לשלם את תמורתה של העסקה, כאמור בסעיף 14א, באמצעות כרטיס אשראי, לא יחייב מנפיק הכרטיס את הלקוח בסכום החיוב, כולו או מקצתו, לפני שחלפו 30 ימים לפחות מהמועד שבו הופקד בידיו מסמך המעיד על העסקה בין הלקוח לבין הספק". משמע, שאף שנעשתה עסקה, היא מתעכבת ל-30 ימים, ורק בתום 30 ימים, אם הצרכן לא הודיע על ביטולה, אז חברת האשראי מעבירה את הכסף למוכרי יחידת הנופש.

רבתי חברי הכנסת, כאמור, אני פה ממלא את מקומו של יושב-ראש ועדת הכלכלה, חבר הכנסת אבי יחזקאל. הוא האיש שטיפל בחוק. אני, באופן אישי, הייתי במעט מאוד ישיבות על העניין הזה. אני

חושב שהשתתפתי בישיבה אחת, וגם אז בחלק מהישיבה. הרעיון הוא של חברת הכנסת נעמי חזן. אני מבקש מהכנסת לאשר את הצעת החוק בקריאה שנייה ושלישית. יש פה כמה הסתייגויות. המסתייגים יעשו מה שהם חושבים לנכון.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה לחבר הכנסת פורז. יש שתי הסתייגויות לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי ושתי הסתייגויות לחבר הכנסת נסים דהן, שיהיה אחריה. בבקשה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כמו שאומרים בתקשורת "במעבר חד" – אני רוצה לנצל את ההזדמנות לחזור ולברך את חברת הכנסת נעמי חזן על כך שבכנסת הזאת, שיש בה 120 חברים, יש רק חברת כנסת אחת שעוסקת באופן בלתי פוסק –

היו"ר נ' מסאלחה:

בלתי נלאה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

– – בתמידות, ברצון, בנאמנות ובמסירות בכל הנוגע לנושא הגנת הצרכן, אף שכולנו, כל התושבים וכל האזרחים במדינת ישראל צרכנים, ולא חשוב מה המקצוע שלנו, ואף שהשאלה של הצרכנות היא שאלה מרכזית במשק שבו יש יותר ויותר מונופולים ויותר ויותר חברות גדולות ששולטים בשוק, ובמשק שבו גם מערכת השיווק נעשית יותר ויותר מונופוליסטית.

למשל, במקום שאני גרה בו יש קניון, שמצדו האחד יש מרכול ענק וגם מצדו השני יש מרכול ענק. לכאורה, כל תושב בשכונה יכול להחליט אם הוא הולך למרכול א' או למרכול ב'. אבל האמת היא, שמרכול א' ומרכול ב' שייכים לאותה חברה. כלומר, לא חשוב אם אתה הולך למרכול א' או למרכול ב' – אתה מגיע לאותו מוכר. במצב כזה של ריכוזיות כזאת – גם של הייצור, גם של השיווק וגם של המכירה הקמעונאית – אני חושבת שעניין הגנת הצרכן תופס מקום חשוב ביותר. אני מברכת את חברת הכנסת נעמי חזן על כך שהצליחה, אחרי עבודה מאוד מאומצת, להביא את הצעת החוק הזאת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

הדבר השני שרציתי לומר הוא, באמת איך נלחמים ואיך עוזרים לאזרחים לעמוד מול מערך הפיתויים. יש עכשיו מערך של שיווק ישיר, וזו בעיה קשה ביותר. אתה יושב בבית, צופה באיזו תוכנית טלוויזיה או סרט, מדבר, מדיח כלים, מחליף את החיתולים לתינוק או עושה משהו, והטלפון מצלצל ואיזו אשה בקול מאוד חביב אומרת: "תך, תך, תך, תך, בואי מחר. יש ארוחת ערב. את עלית בגורל. אף אחד לא עלה בגורל, אלא רק את. תבואי מחר לארוחת ערב וכו'". אחר כך מסתבר שארוחת הערב נועדה

לרכישת יחידת הנופש מפורסמת. אנשים הולכים לאותה ארוחת ערב, ואחר כך מאוד לא נעים להם והם חותמים, שהרי הזמינו אותם לארוחת ערב, אז איך אפשר אחרת? אחר כך הם מסתבכים עם דבר שהם בכלל לא תכננו.

לכן אני חושבת שחשוב מאוד שהחוק הזה יעזור – כך אני מקווה. אבל, מה שבעיקר צריך לעזור זו הסברה. חברת הכנסת נעמי חזן, אינני יודעת איך אפשר להגיע יותר לאנשים כדי שידעו על קיום החוק הזה. וזו שאלה – בהנחה שהכנסת תאשר את החוק החשוב הזה, איך ידעו עליו הצרכנים? תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. יש שתי הסתייגויות לחבר הכנסת נסים דהן. אדוני, בבקשה.

נסים דהן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, בראש ובראשונה רצוני לברך את חברת הכנסת נעמי חזן על היוזמה שנטלה על עצמה לקדם ועל המסירות שלה עד שהגיע היום החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. אני מאוד מקווה שהחוק יתקבל בסיוע חברי, חברי הכנסת.

אני הגשתי הסתייגויות, כיוון שחשבתי שחברתי, חברת הכנסת חזן, מרוב אהבה לחוק התפשרה וויתרה במקומות מסוימים, ואני חשבתי שלא צריך לוותר ויש להמשיך להגן על הצרכן. למשל, לפי הצעת החוק שהתקבלה ומוגשת לכם, בחלוף עד 14 יום אפשר לבטל את העסקה. לדעתי, אלה עסקאות מסובכות, במיוחד עסקאות נדל"ן, ובמכירות של יחידות נופש, לצרכן הרגיל והפשוט שמכרו לו יחידת נופש –

היו"ר נ' מסאלחה:

חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

נסים דהן (ש"ס):

– לפעמים תוך כדי מסעי שיווק אגרסיביים ומסעי פרסום שלא נוגעים כלל לצרכים של אותו קונה – הוא קנה דבר שהוא לא צריך כלל, רק בגלל אמצעי שיווק שונים. וקיבלנו דוגמה לזה. אני אישית יכול להיות עד לכך שקיבלתי טלפון דומה, האומר שזכיתי, אבל כיוון שחברתי חברת הכנסת נעמי חזן כבר נתנה את הדוגמה הזאת בישיבות ועדת הכלכלה, הייתי מספיק חכם לומר להם: "תודה רבה. אני מוותר על ארוחת הערב, ובוודאי על ההרצאה המאלפת שלכם, ובוודאי על ההזמנה שלכם לספרד. תהיו בריאים. אני מוותר". היו הרבה אחרים שלא ויתרו, ואולי נפלו בפח וקנו מוצר שהם לא יודעים אפילו איפה הוא נמצא בספרד. הם רק יודעים שהוא בספרד, אך מה היא הצורה, מתי הוא יהיה בנוי ומתי הוא יהיה ראוי לשימוש – כל זה יתברר בהרבה מעבר ל-14 היום. לכן ביקשתי, שבנקודה הזאת

יתקנו לפחות ל-21 יום. הוועדה לא קיבלה את עמדתו, אבל אני מאוד מקווה שחברי חברי הכנסת יקבלו את העמדה הזאת. זה חשוב מאוד לצרכן.

זאת ועוד, אדוני היושב-ראש, הרשה לי לומר משהו במשפט קצר כדי לנמק את ההסתייגות השנייה. חברי חברי הכנסת, בכלל השתנה עולם הצרכנות לנוכח עולם השיווק של כוחות השוק, שמטרתם למכור, או מה שנקרא: "תפוס כפי יכולתך" – החוכמה הגדולה ביותר היא למכור קרח לאסקימואים. החוכמה הכי גדולה היא למכור לאדם את מה שהוא לא צריך. כדי למכור לו את מה שהוא לא צריך, עוטפים לו את זה במעטפה, כשרק את המעטפה הוא צריך. אף אחד לא הולך לקנות מתנה כיוון שהוא צריך רק את נייר העטיפה שלה. ודאי שאף אחד לא ילך לקנות מקרר, רק כיוון שהוא צריך לשים עגבנייה אחת בפנים. אבל זהו אמצעי השיווק. כך מוכרים וכך משתדלים למכור. הצרכן הממוצע, הלא-מתוחכם, שהוא לא עורך-דין, ובוודאי לא יועץ משפטי בשום מקום, לא מכיר את כל התחבולות ואת כל אמצעי השיווק האגרסיביים שעושים מולו הספקים והיצרנים. הרבה פעמים אלה מתווכים. לא היצרן הוא המוכר. יש מתווכים באמצע. יש כל מיני סוכנים שהמטרה שלהם רק למכור, ואחר כך אין להם שום אחריות למוצר. הוא לא היצרן, הוא מתווך – מכר, קיבל את העמלה שלו, ואחר כך הוא אינו מכיר לא את הקונה ולא את המוכר. את שלו הוא עשה, הוא לא בתמונה יותר.

חשוב מאוד שהחוק הזה נותן תמונה לקונה על חלקו של הסוכן במכירה. האם הסוכן הוא בעל עניין, האם הסוכן הוא בעל הבית של המוצר, אולי הוא שותף בייצור של המוצר, אולי יש לו שותפות או החזקה או כל דבר אחר במוצר שהולכים למכור לו. אולי הסוכן הוא רק סוכן עובר שימכור, ומחר הוא איננו עוד. כולנו מכירים את דרכי הקנייה דרך העיתון או דרך האינטרנט או כל מיני אפשרויות אחרות. אתה לא רואה את המוצר, אתה רואה רק תמונה שלו. זה החלק השני של החוק, חברת הכנסת חזן, שלא נאשר אותו היום, כיוון שהוא עדיין לא בפנינו, אבל זה חלק חשוב מן החוק.

חשוב מאוד לתת את מלוא ההגנה, ההגנה המקסימלית, לצרכן. אם המשווק, המוכר או הסוכן רוצה שהחוק הזה לא יחול עליו, שיתכבד וייתן את מלוא הפרסום, את מלוא השקיפות של המוצר, את מלוא הפרטים; לא רק את הפרטים הטכניים, דבר שכלול בחוק אחר, אלא גם את הפרטים השיווקיים: מתי הצרכן יכול ליהנות מהמוצר, באיזו תקופה הוא יוכל ליהנות מהמוצר הזה. ביחידות נופש במיוחד אומרים לו שהוא יכול להחליף, ובאותיות הקטנות כתוב רק באילו תאריכים הוא יכול להחליף. את זה איש אינו קורא, וכשהוא רוצה להחליף לתאריכים שנחים לו, אומרים לו: אדוני, בתאריך הזה אתה לא יכול להחליף. בתאריך שאתה רוצה, אתה יכול להשתמש רק בחבילה שקנית, אז תיסע, בבקשה, להונולולו או לספרד או לאקפולקו, שם תוכל ליהנות מיחידת הנופש. אתה רוצה להחליף – רק בתאריכים מסוימים. התאריכים האלה אינם נוחים, בדרך כלל, לאזרח הישראלי ואינם מתאימים לו, ואת האותיות הקטנות האלה הוא לא קרא.

לכן חשוב, אדוני היושב-ראש, לקבל גם את ההצעה השנייה – אני מבקש שתהיה מלוא השקיפות ויינתנו מלוא הפרטים באותיות גדולות; בדיוק באותן אותיות שמשכו את הקונה לקנות. כל הפרטים הטכניים והאחרים יהיו באותה צורת פרסומת, כדי שהקונה יוכל באמת לדעת לקראת איזו עסקה הוא הולך. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

היית באקפולקו?

נסים דהן (ש"ס):

כן.

היו"ר ל מסאלחה:

נחמד שם? יפה?

נסים דהן (ש"ס):

לא רע.

היו"ר ל מסאלחה:

חברת הכנסת נעמי חזן, יוזמת החוק, בבקשה.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חברת הכנסת גוז'נסקי, אני רוצה לדבר בקצרה על החוק הזה, להגיב על כמה מההערות ששמעתי וגם להודות לחבר הכנסת אברהם פורז, שהואיל להציג את החוק בשם יושב-ראש הוועדה, חבר הכנסת אבי יחזקאל, וגם על הדברים החמים של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי וחבר הכנסת נסים דהן.

בסוף המאה ה-20, במדינות מפותחות זכויות הצרכן הן במידה רבה זכויות האדם. כל האוכלוסייה היא צרכנית, ועל כן, ברגע שאנחנו מעגנים בצורה מסודרת את זכויות הצרכן, אנחנו גם מעגנים בצורה מסודרת את זכויות האדם.

הצעת החוק הזו – תוך דקות ספורות החוק הזה, אני מקווה – היא חלק מחקיקה כוללת יותר, המנסה להסדיר את האפשרויות ואת הזכויות של הצרכן בכל מה שקשור לעסקאות שנעשות שלא במקום העוסק. במלים אחרות, במקרה הזה – יחידות נופש; אני מקווה מאוד, שבהמשך גם את כל הסחר מרחוק באמצעות האינטרנט, הטלוויזיה, הטלפון והדואר.

הצעת החוק הזו – חבר הכנסת נסים דהן, אולי ברגע האחרון אוכל לשכנע אותך – עוסקת בארבעה היבטים עיקריים של רכישת יחידות נופש. ההיבט הראשון: גילוי נאות. היום, תחת לחץ מסיבי, אנשים קונים יחידות נופש בלי שהם מקבלים פרטים מינימליים על היחידות, על השירותים, על הזכויות, על התשלומים וכדומה. יש 14 סעיפים בחוק הזה לגבי פירוט של גילוי נאות לקונה או לרוכש של דירות נופש. אני חושבת, שיש פה גם עיגון של העיקרון, שלצרכן מגיע לדעת מה הוא מקבל. זו החקיקה

הראשונה, לדעתי, שמסדירה גילוי נאות בצורה מפורטת כל כך לגבי מצרך מסוים. על כן אני חושבת, שטופס הגילוי הנאות שמוצע בחוק הזה הוא בהחלט טופס מקיף.

הנקודה השנייה: ביטול החוזה. היה דיון ארוך בוועדת הכלכלה, אם צרכן יוכל לבטל את החוזה בשבעה ימים, ב-14 יום, או, כפי שאתה מציע, ב-21 יום. בהתחלה דיברנו על שבעה ימים. אני התעקשתי, אדוני, לשנות את זה ל-14 יום, דבר שמעביר אותנו בחקיקה הזאת לשורה הראשונה של המדינות המתועשות. ברוב מדינות אירופה מדובר על עשרה ימים. ברגע האחרון, ממש בשעות האחרונות, הופעל עלי לחץ כבד להוריד את זה חזרה לשבעה ימים, דבר שאיננו מקובל עלי כלל ועיקר. אני חושבת ש-14 יום זה נכון, ואין בכך פשרה. תקופה זו היא די והותר כדי לברר את העניינים, ומדי פעם אפילו לראות.

הנקודה השלישית בחוק הזה: צרכן המבטל את החוזה יקבל את מלוא התמורה.

נסים דהן (ש"ס):

בלי להחזיר את מלוא התמורה.

נעמי חזן (מרצ):

בלי להחזיר את מלוא התמורה.

הנקודה הרביעית והאחרונה: הסדרנו גם את העניין של ההחזר למי ששילם בכרטיסי אשראי, דבר שלא היה מוסדר עד עכשיו.

על כן, כשלב ראשון של ויסות עסקות של סחר מרחוק, זה שלב מתקדם מאוד, לדעתי.

אני רוצה רק להודות, ברשותך, אדוני היושב-ראש, לכמה אנשים שעמלו קשה במיוחד על החקיקה הזאת. קודם כול, ליועצת המשפטית של ועדת הכלכלה, עורכת-הדין אתי בנדלר; לעורך-הדין אלן זיסבלט ממשד המשפטים, ששנים רבות מלווה את החקיקה בנושאי צרכנות; למועצה הישראלית לצרכנות וגם לרשות להגנת הצרכן. כל אלה היו שותפים מלאים בשלבים שונים של החקיקה. אני רוצה להודות גם לחברות יחידות הנופש הממוסדות, ששיטתן פעולה אף הן עם הצעת החוק הזאת.

אני מקווה שחברי הכנסת יתמכו בהצעת החוק הזאת ללא הסתייגויות. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חבר הכנסת פורז, רצית להגיד משהו או שאתה מסתפק?

אברהם פורד (בשם ועדת הכלכלה):

לא.

היו"ר נ' מסאלחה:

אנחנו עוברים להצבעה על חוק הגנת הצרכן (תיקון מס' 6), התשנ"ח-1998.

חברת הכנסת גוז'נסקי, יש לך הסתייגות לשם החוק.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אני מסירה את ההסתייגות.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת נסים דהן?

נסים דהן (ש"ס):

גם אני מסיר.

היו"ר נ' מסאלחה:

יופי. אנו מצביעים על שם החוק, לפי הצעת הוועדה.

הצבעה מס' 6

בעד שם החוק – 13

נגד – אין

נמנעים – אין

שם החוק נתקבל.

היו"ר ל מסאלחה:

13 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. שם החוק אושר כהצעת הוועדה.

חברי הכנסת, הוסרו ההסתייגויות לסעיפים 1 ו-2. מי בעד סעיפים 1 ו-2 כהצעת הוועדה?

הצבעה מס' 7

בעד סעיפים 1-2 – 13

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיפים 1-2 נתקבלו.

היו"ר ל מסאלחה:

13 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. הצעת החוק אושרה בקריאה שנייה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לקריאה שלישית – הצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון מס' 6), התשנ"ח – 1998, קריאה שלישית.

נסים דהן (ש"ס):

זה רק חלק מהחוק. סעיפים 1 עד 6 לא באו כלל לדיון.

הצבעה מס' 8

בעד החוק – 12

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק הגנת הצרכן (תיקון מס' 6), התשנ"ח-1998, נתקבל.

היו"ר ל' מסאלחה:

12 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. החוק אושר בקריאה שלישית.

הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

היו"ר ל' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא: הודעות יושב-ראש ועדת הכנסת. חבר הכנסת פנחסי, בבקשה.

דוד טל (ש"ס):

מה הנושא שאחריו?

היו"ר ל' מסאלחה:

הנושא אחר כך יהיה – הצעת חוק חסינות חברי הכנסת.

קריאה:

קריאה שנייה ושלישית.

רפאל פנחסי (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ועדת הכנסת קבעה בישיבתה היום את הוועדות הבאות לדיון בהצעות חוק ובהצעות לסדר-היום כדלקמן:

ועדת הפנים ואיכות הסביבה תדון – 1. בהצעת חוק האזרחות (תיקון – אזרחות לקרובי חייל), התשנ"ח-1998, של חבר הכנסת יוסי שריד; 2. בהצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון), התשנ"ח-1998, של חבר הכנסת יהודה הראל.

ועדת הכספים תדון בהצעת חוק המרכז הלאומי לגבורה ולהנצחה, הר-איתן, התשנ"ח-1998, של חבר הכנסת אורי אור וקבוצת חברי כנסת.

הוועדה לקידום מעמד האשה תדון בהצעה לסדר-היום בנושא: שיווי זכויות האשה – של חבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

עוד שתי הודעות.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה.

חילופי גברי בוועדות הכנסת

היו"ר נ' מסאלחה:

בבקשה, אדוני יושב-ראש ועדת הכנסת, אתה יכול להודיע הודעות נוספות.

רפאל פנחסי (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש להודיע על חילופי גברי מטעם סיעת הדרך השלישית בוועדת הכלכלה: חבר הכנסת יהודה הראל יחליף את חבר הכנסת צבי ויינברג כחבר מן המניין.

היו"ר ל' מסאלחה:

כן, הכנסת רושמת לפנייה את ההודעה.

השלמת הרכב ועדות הכנסת

רפאל פנחסי (יו"ר ועדת הכנסת):

הודעה נוספת.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש להודיע, כי סיעת הליכוד החליטה למנות את חבר הכנסת צבי ויינברג כחבר מטעמה בוועדת הכלכלה במקום הפנוי מטעם הליכוד.

אבקש אישור הכנסת להודעה זו.

היו"ר ל' מסאלחה:

לא צריך להצביע? צריך להצביע, בסדר. בבקשה, שב.

חברי הכנסת, מי בעד ההודעה של חבר הכנסת פנחסי? אפשר להרים ידיים.

הצבעה הודעת יו"ר ועדת הכנסת על ההחלטה לבחור את חבר הכנסת צ' ויינברג כחבר בוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר ל' מסאלחה:

אין נגד, ההודעה התקבלה. תודה רבה.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר נ' מסאלחה:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת, בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת –

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, מטעם ועדת הכספים: הצעת חוק עסקאות גופים ציבוריים (אכיפת ניהול חשבונות ותשלום חובות מס) (תיקון מס' 4), התשנ"ח-1998; והצעת חוק שמירת סודיות (חריגים בחוקי מס) (תיקוני חקיקה), התשנ"ח-1998. מטעם הוועדה לענייני ביקורת המדינה: הצעת חוק-יסוד: מבקר המדינה (תיקון).

עוד הונחה הצעת ועדת הכנסת לתיקון סעיף 138 לתקנון הכנסת. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה.

הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 21), התשנ"ח-1998

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר נ' מסאלחה:

הנושא הבא: הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 21), התשנ"ח-1998, קריאה שנייה וקריאה שלישית. יציג את ההצעה חבר הכנסת רחבעם זאבי, בשם הוועדה המשותפת לוועדת הכנסת ולוועדת החוקה, חוק ומשפט.

רחבעם זאבי (בשם הוועדה המשותפת לוועדת הכנסת ולוועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב בראש, חברי הכנסת המכונים, ברשותך, היושב-ראש, אציג את שני החוקים, גם את החוק שאחריו.

היו"ר נ' מסאלחה:

אי-אפשר, אבל אתה תישאר ואוסיף את ההצבעה שלך, אם אתה רוצה, ואחר כך תציג את השנייה. בבקשה.

רחבעם זאבי (בשם הוועדה המשותפת לוועדת הכנסת ולוועדת החוקה, חוק ומשפט):

ביום 9 ביולי 1997 הביא חבר הכנסת מיכאל איתן – אשר כיהן כיושב-ראש הוועדה המשותפת של ועדת הכנסת וועדת החוקה, חוק ומשפט לעניין הצעות חוק העוסקות בתגובות הכנסת בעקבות הגשת כתב אישום בעבירה שיש עמה קלון כנגד אחד מחבריה – לקריאה שנייה ושלישית את הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 42), התשנ"ז-1997.

בהביאו את הצעת החוק הסביר חבר הכנסת מיכאל איתן את הרקע להצעה ואף אמר, כי זו הצעה ראשונה, אשר בעקבותיה יבואו תיקוני חקיקה נוספים, מתוך מגמה לעשות רפורמה חשובה ברמה העקרונית במעמד של חברי הכנסת, וזאת לשם שמירה על אמון הציבור בה.

הצעת החוק הראשונה, הקצרה, המובאת בפניכם באה לתקן את חוק חסינות חברי הכנסת ולקבוע בסעיף הנוגע להקמתה של ועדת אתיקה, כי יש לקבוע בתקנון הכנסת סייגים למינוי חבר הכנסת כחבר בוועדת האתיקה והוראות בדבר השעייתו מחברות בוועדה זו או העברתו מכהונה בה.

אפי אושעיה (העבודה):

איזה סייגים?

רחבעם זאבי (בשם הוועדה המשותפת לוועדת הכנסת ולוועדת החוקה, חוק ומשפט):

למעשה השלימה הוועדה גם את הצעת התיקון לתקנון הכנסת, אשר מסדירה סוגיה זו, וההצעה תובא לאישור המליאה לאחר שיתקבל החוק.

אפי אושעיה (העבודה):

אולי אתה יכול להגיד לנו איזה סייגים. אנחנו רוצים להצביע בעד, אז כדאי שנדע באיזה סייגים מדובר.

רחבעם זאבי (בשם הוועדה המשותפת לוועדת הכנסת ולוועדת החוקה, חוק ומשפט):

אין סייגים.

אפי אושעיה (העבודה):

אמרת שיש סייגים.

רחבעם זאבי (בשם הוועדה המשותפת לוועדת הכנסת ולוועדת החוקה, חוק ומשפט):

אין סייגים לחלוטין, אף אחד לא הגיש הסתייגות, אבל תן לי לגמור להציג את שני החוקים האלה.

תיקון מס' 4 לחוק הכנסת המובא בפניכם הוא תיקון מורכב יותר. הוא עוסק בבחירת נציגי הכנסת לוועדות השונות לבחירת שופטים, דיינים, קאדים וקאדים מד'הב. אף תיקון זה מסמך את הכנסת לקבוע בתקנונה סייגים לבחירת חבר מטעמה באחת הוועדות האמורות, אם מתנהלים נגד המועמד הליכים פליליים, וכן כללים לדרכי השעיה – – –

היו"ר ל' מסאלחה:

חבר הכנסת זאבי, ברשותך, אמרנו שבנושא השני – נעשה הפסקה ונצביע.

רחבעם זאבי (בשם הוועדה המשותפת לוועדת הכנסת ולוועדת החוקה, חוק ומשפט):

נצביע בנפרד, אבל אציג – –

היו"ר ל' מסאלחה:

לא, שני החוקים נפרדים.

רחבעם זאבי (בשם הוועדה המשותפת לוועדת הכנסת ולוועדת החוקה, חוק ומשפט):

קיבלתי ייעוץ מהיועץ המשפטי של הכנסת, שגם הכין את הדברים האלה, אז אני מניח שהוא בקיא בתקנון לפחות כמוני, ויותר ממני.

היו"ר ל מסאלחה:

לא, אני מסכים אתך, גם אני מתייעץ אתו. אני חושב שכדאי להפריד בין השתיים. אמרתי לך שאתה יכול לעמוד כאן, כדי שלא להטריח אותך, ונצביע על ההצעה, כי אין הסתייגויות. אלה פשוט שתי הצבעות, ומייד אתה ניגש ואוסף את ההצבעה שלך.

רחבעם זאבי (בשם הוועדה המשותפת לוועדת הכנסת ולוועדת החוקה, חוק ומשפט):

למעשה, הבעיה היא לא ההצבעה שלי. החקיקות שנובעות מהוועדה המשותפת של ועדת הכנסת וועדת החוקה, חוק ומשפט הן סדרה של חקיקות, שרק שתיים מהן מובאות היום ותבואנה נוספות. אין דברי הסבר שונים לכל אחד מהחוקים – אלה אותם דברי הסבר.

היו"ר ל מסאלחה:

אני מסכים, אבל אלה שני חוקים נפרדים. אני מסכים לכל מלה שלך. אולי נצביע, ברשותך.

רחבעם זאבי (בשם הוועדה המשותפת לוועדת הכנסת ולוועדת החוקה, חוק ומשפט):

אז תן לי לגמור להציג את ההצעה.

להצעת החוק הזאת אין כל הסתייגות. את החוקים או את החוק הזה כתב בכשרונו ובניסיונו היועץ המשפטי של הכנסת, עורך-הדין צבי ענבר, ותודתו נתונה לו.

אני מבקש לאשר את הצעת החוק בקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר ל מסאלחה:

תודה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 21), התשנ"ח-1998, שהציג בקריאה שנייה חבר הכנסת זאבי. מי בעד? אולי נעשה זאת בהרמת ידיים, אולי זה עדיף.

הצבעה

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

הצעת החוק התקבלה בקריאה שנייה.

מי בעד הצעת החוק בקריאה שלישית? מי נגד?

רחבעם זאבי (בשם הוועדה המשותפת לוועדת הכנסת ולוועדת החוקה, חוק ומשפט):

פה-אחד.

הצבעה חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 21),
התשנ"ח-1998, נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

הצעת החוק התקבלה פה-אחד בקריאה שלישית.

הצעת חוק הכנסת (תיקון מס' 4), התשנ"ח-1998 (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר נ' מסאלחה:

בבקשה, חבר הכנסת זאבי. הצעת חוק הכנסת (תיקון מס' 4), התשנ"ח-1998.

רחבעם זאבי (בשם הוועדה המשותפת לוועדת הכנסת ולוועדת החוקה, חוק ומשפט):

תיקון מס' 4 לחוק הכנסת המובא בפניכם הוא תיקון מורכב יותר. הוא עוסק בבחירת נציגי הכנסת לוועדות השונות לבחירת שופטים, דיינים, קאדים וקאדים מד'הב.

אף תיקון זה מסמיך את הכנסת לקבוע בתקנונה סייגים לבחירת חבר מטעמה באחת הוועדות האמורות, אם מתנהלים נגד המועמד הליכים פליליים, וכן כללים לדרכי השעיה של חבר או העברתו מכהונה אם הורשע בדין.

אף כאן הצעת התיקון לתקנון כבר נוסחה והיא תובא לאישור הכנסת לאחר שיתקבל חוק זה שלפנינו. הצעת חוק זו כוללת גם תיקונים עקיפים לחוקים העוסקים בנושאי השופטים, הדיינים הקאדים והקאדי מד'הב, לצורך התאמה ביניהם לבין התיקון האחרון שהוכנס בחוק הכנסת.

גם להצעת חוק זו אין כל הסתייגויות, ואני מבקש מהכנסת לאשר אותה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה, חבר הכנסת זאבי.

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה על הצעת חוק הכנסת (תיקון מס' 4), התשנ"ח-1998, שהוצגה על-ידי חבר הכנסת זאבי. לסעיפים 1 עד 6 אין הסתייגויות. מי בעד אישורם בקריאה שנייה?

חבר הכנסת אופיר פינס, אם לא תספיק להצביע, נסיף את קולך.

הצבעה מס' 9

בעד סעיפים 1-6 – 8

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיפים 1-6 נתקבלו.

היו"ר נ' מסאלחה:

פספסת, חבר הכנסת אופיר פינס, נסיף את קולך. תשעה בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים.

חברי הכנסת, מי בעד אישור הצעת החוק בקריאה שלישית?

הצבעה מס' 10

בעד החוק – 8

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק הכנסת (תיקון מס' 4), התשנ"ח-1998, נתקבל.

היו"ר ל' מסאלחה:

שמונה בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים. החוק אושר בקריאה שלישית.

הצעת חוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, התשנ"ח-1998

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ל' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, התשנ"ח-1998, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יציג את הצעת החוק יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה, חבר הכנסת סאלח טריף.

יצחק כהן (ש"ס):

אינו נוכח.

היו"ר ל' מסאלחה:

חבר הכנסת סאלח טריף היה כאן כל הזמן.

יצחק כהן (ש"ס):

אפשר לחזור אחר כך לנושא זה.

היו"ר נ' מסאלחה:

הוא צריך להביא גם את הצעת החוק הבאה, הצעת חוק הספקת החשמל. אולי מישהו יחפש אותו, כי הוא היה כאן כל הזמן, והוא צריך להביא שתי הצעות חוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

יצחק כהן (ש"ס):

אדוני, מה הנושא הבא?

היו"ר נ' מסאלחה:

הנושא הבא הוא שאילתות ותשובות. חכה, השר וסגן השר נמצאים כאן.

יצחק כהן (ש"ס):

יש לי הצעה לסדר-היום.

אופיר פינס-פז (העבודה):

אפשר לנמק הסתייגויות לפני שמציגים את הצעת החוק?

היו"ר נ' מסאלחה:

לא, אי-אפשר. חבל, חבר הכנסת סאלח טריף היה כאן כל הזמן.

יצחק כהן (ש"ס):

כיוון שהוא לא נמצא פה — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

הנה הוא הגיע. אתה רואה, צריך קצת סבלנות לפעמים.

סאלח טריף (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

יוצאים לפגרה, יש זמן.

היו"ר נ' מסאלחה:

בבקשה, חבר הכנסת סאלח טריף, יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה. אנחנו מדברים על הצעת חוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה.

סאלח טריף (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הנני מתכבד להביא לבפני הכנסת, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, את הצעת חוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, התשנ"ח-1998. הצעת חוק זו נדונה במליאת הכנסת בקריאה ראשונה ביום 17 במרס 1997.

היו"ר נ' מסאלחה:

רק רגע, יש כאן פלאפון.

סאלח טריף (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב-ראש, יש בעיות תקשורתיות שאנחנו מחסלים אותן.

יצחק כהן (ש"ס):

סאלח טריף (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

הצעת חוק זו נדונה במליאת הכנסת בקריאה ראשונה ביום 17 במרס 1997, והועברה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

הצעת החוק המונחת לפניכם הינה, למעשה, חקיקה מחדש של חוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, התשנ"ב-1992, בשילוב התיקונים שהתקבלו להצעת החוק שהועברה לוועדה לשם הכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

הצורך בחקיקתו מחדש של החוק שנחקק בשנת התשנ"ב נבע מהליכי החקיקה שהיו בחוק להגברת הצמיחה – חוק ההסדרים, כידוע לכם – שהתקבלה בו הסתייגותו של חבר הכנסת מודי זנדברג, אשר שילבה בחוק להגברת הצמיחה את הצעת חוק גנים לאומיים במלואה, שהיתה אז בדיונים בוועדת הפנים, וזאת ללא שום דיונים מוקדמים בוועדת הכספים. מהלך זה, אשר ספק אם היה תקין, הביא אותנו, בעצה אחת עם יושב-ראש הכנסת, להחליטה להמשיך לדון בהצעת החוק וכן לחוקק מחדש את החוק משנת התשנ"ב.

הבשורה החדשה שאני מביא היום, חברי הכנסת הנכבדים, הינה איחוד של שתי הרשויות: רשות הגנים הלאומיים ורשות שמורות הטבע. ההחלטה על איחוד שתי רשויות אלה באה כתוצאה מהמלצות ועדת-הרמלך, אשר נתבקשה לבחון את המבנה הארגוני הקיים בכל הנוגע לפיצול של שתי הרשויות ולהציע היערכות מתאימה, שתאפשר ריכוז מאמץ, תוך יעילות תקציבית, מקצועית וגם ארגונית.

יישום ההמלצות חייב שינויים חוקיים בכל הנוגע למבנה הרשות החדשה, לדרכי עבודה, כמו בנושאים מקצועיים-מדעיים בתחומי שמירת הטבע ושימורו; בין היתר, מוסד עניין מדען ראשי לרשות החדשה.

אדוני היושב-ראש, רצוני לציין, כי תשומת לב רבה ניתנה לעניין העובדים של שתי הרשויות, שהפכו לעובדי הרשות החדשה. אני גם רוצה לציין, שערב קבלת ההסתייגות של חבר הכנסת מודי זנדברג בחוק ההסדרים, עתרו העובדים לבג"ץ ואף השיגו צו על-תנאי, ולכן גם בהליכי החקיקה הם היו שותפים לפרק החשוב בעניין העובדים ולגיבושם של הסעיפים האלה, והיתה גם שותפות מלאה מצד נציגי העובדים וההסתדרות, עד שהגענו להחלטות ולהבנות, גם עם האוצר וגם עם הממשלה. הוועדה שמה לנגד עיניה את טובתם של העובדים ועשתה כמיטב יכולתה כדי שמעבר העובדים לרשות החדשה לא יפגע בזכויותיהם. ההסדר שהגענו אליו, המצוי בהצעת החוק, הינו על דעת העובדים ומשרד האוצר, ואני מקווה שכולם שמחים בחלקם.

בעניין זה אני רוצה להודות לעורך-הדין משה בוטון, היועץ המשפטי של ועדת העבודה והרווחה, אשר סייע רבות לוועדה בנושא העובדים והשכיל תמיד למצוא את הגשר בין רצון העובדים לבין רצון האוצר.

כמו כן רצוני להודות לממונה על נוסח החוק במשרד המשפטים, הגברת נוגה ענתבי, ולעורכת-הדין טל כהן, העובדת עמה, אשר השקיעו שעות אין-ספור, מחשבה, מאמץ בלתי נלאה, ומצאו פתרונות לבעיות שהתעוררו ברגעים האחרונים, הקריטיים כל כך, טרם הבאת הצעת החוק במתכונתה הנוכחית לאישור הכנסת.

אני גם רוצה להודות ליועצת המשפטית של ועדת הפנים ואיכות הסביבה, עורכת-הדין מירי פרנקל-שור, שנמצאת כאן יחד עם היועצת המשפטית של המשרד לאיכות הסביבה, הגברת רוטנברג. אני רוצה לציין, שאומנם היועצת המשפטית של הוועדה היתה עסוקה בשבועות האחרונים בהרבה מאוד חוקים שהיו על שולחן הוועדה, אבל החוק הזה הצריך עבודה ומאמצים רבים מאוד, לא בדרך שבה

הוא התקבל בחוק ההסדרים, אלא בדרך הראויה, של עמידה על כל סעיף, על כל פסיק, תוך שימת לב לכל הפרטים הקטנים והגדולים, ועל עבודת הנמלים הזאת פיקחה ועבדה כל כך קשה, ולעתים עד השעות האחרונות של הערב, הגברת מירי פרנקל-שור, היועצת המשפטית של ועדת הפנים, ואני רוצה להודות לה מכל הלב ולהודות גם למנהלת הוועדה.

חברים, בשלב של תודות אל תפריעו.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אני מבקש סליחה.

סאלח טריף (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אני רוצה להודות למנהלת הוועדה, הגברת יפה שפירא, שסייעה רבות כדי לתאם את כל התיאומים והשינויים ולעזור בפתרון הבעיות שליוו את חקיקתו של החוק החשוב הזה.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לסיים ולומר, שלהצעת חוק זו הוגשו הסתייגויות. אשיב עליהן במידת הצורך.

אני מבקש ממליאת הכנסת לאשר את הצעת החוק הזו בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. תודה.

היו"ר ל' מסאלחה:

תודה ליושב-ראש ועדת הפנים, חבר הכנסת סאלח טריף.

חברי הכנסת, אנחנו מתחילים בהנמקת ההסתייגויות. הראשון, חבר הכנסת בנימין אלון. יש לך שלוש הסתייגויות. אחריו – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, ואחרון – חבר הכנסת אופיר פינס-פז.

בנימין אלון (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, הצעת חוק שמאחדת את הטיפול בכל הגופים האלה, היא הצעת חוק טובה, שבאמת טופלה כמו שצריך בוועדה ועברה תחת ביקורת, סעיף סעיף, ואני שמח להיות שותף בוועדה הזאת, ושמח שהחוק מגיע לכאן והוא יוסיף ליעילות של הפעלת הגנים הלאומיים, שמורות הטבע, אתרים לאומיים, ולא שלכל אחד תהיה החברה שלו – רשות הגנים לאומיים לחוד ורשות שמורות הטבע לחוד.

אבל, רבותי, כאן באות שתי הסתייגויות ענייניות שלי, ואבקש מיושב-ראש הוועדה, אם יואיל, כשהוא משיב על ההסתייגויות, להתייחס לעניין זה: אם אינני טועה, ההסתייגויות האלה אינן סותרות, אלא ההיפך, הן משלימות את רוח הדברים שהגענו אליהם.

אם אנחנו רוצים התייעלות, אנחנו רוצים שההתייעלות הזאת תהיה אמיתית. אומנם, הקפדנו בחוק שלא ייגרם נזק לעובדים, בכל הדרכים האפשריות, אבל השארנו בסעיף מיוחד אפשרות להעסיק עובדים מיוחדים בתנאים מיוחדים וכו', ולדעתי זה פרוץ מדי.

אני מתכוון לסעיף 20, שבו, אני חושב, צריך להוסיף את ההסתייגות שאני מציע, שאומרת שגם ההסכמים המיוחדים האלו יבואו: "בכפוף למסגרת השכר שתיקבע מעת לעת לגופים סטטוטוריים במדינה". כי, ממה נפשך? אם אתה עושה הסכם מיוחד ומעסיק בתור "פרי-לאנסר" עובד מיוחד שאתה רוצה לקיים אותו יחסי עובד-מעביד לתקופה מסוימת כ"פרויקט" – בבקשה, אני לא מתנגד ולא אתערב בזה. אבל אם אתה רק מנסה לעקוף את המקובל ביחסי עובד-מעביד בתוך אותו גוף, ומנסה לנצל את האפשרות החוקית, את ההתארגנות הזאת של כל הגופים יחד כאיזו פרצה להתגדר בה, אני חושב שזה לא מקובל.

לכן, אף שיש למליאה אפשרות למנות מינויים מיוחדים, אני רוצה שזה יהיה בכפוף למסגרת שכר שתיקבע מעת לעת בגופים סטטוטוריים מקבילים במדינה. אנחנו, חברי הכנסת, מקבלים פה מדי פעם דוחות של כל חריגות השכר בכל מיני רשויות ובכל החברות הממשלתיות. אני חושב, שאנחנו לא צריכים לתת יד לדבר הזה. אם רוצים התייעלות, אדרבה. אנחנו רוצים את ההתייעלות הזאת, אך חלק ממנה הוא גם שלא יהיה חופש מוחלט להעסיק בתנאים חריגים, ושלא כמקובל בגופים סטטוטוריים אחרים, להעסיק עובדים בחוזים מיוחדים.

כמו כן, דאגה נוספת לעובדים, שלא יקופחו במעבר בין הרשויות; שמסגרת יישוב חילוקי הדעות, תנאי העבודה וכל ההתניות – כל מה שהיה להם קודם, שיהיו זכאים לזה גם עכשיו. זאת אומרת, אם הם ירצו לשנות הסכם קיבוצי מיזמתם, או ירצו, מיזמתם, להגיע לסידור אחר עם ההנהלה החדשה – ודאי, אין בעיה. אבל המסגרת הזאת, שאנחנו רצינו בה בגלל יקרה וכבודה של ארץ-ישראל, ורצינו שכל הגופים האלה שדואגים ליופיה של ארץ-ישראל, בשמורות הטבע, בגנים הלאומיים, באתרי ההנצחה, באתרים הלאומיים – רצינו שנייעל אותם ויהיה מנגנון אחד שאחראי להם ודואג להם; מהשומר שב"בדקה" שגובה את השכר ועד לבכיר שבפקידי הרשות – לכולם מגיע הכבוד על כל מה שהם עשו, ושלא תנוצל ההזדמנות של חקיקת חוק חדש כדי לקפח את העובדים שעבדו במסירות לאורך כל הדרך.

לאחר הגשת שתי ההסתייגויות האלה, שהיו מקובלות על הכול – לפחות זה היה הרושם שלי בוועדה – אסיים בברכת הצלחה למי שהוא היום מנהל רשות הגנים הלאומיים, מר ורדי, ולכל האחרים שדוחפים ועובדים במסירות. כי העבודה הזאת, בסופו של דבר, היא לא עבודה שרק השכר משביע את נפש עושיה – זו עבודה שבה אתה באמת צריך לאהוב את ארץ-ישראל ובאמת לאהוב את המורשת, את ההיסטוריה, את הגיאוגרפיה ואת כל מה שלמדנו בשיעורי מולדת – אם הם עדיין מתקיימים. אני מקווה שיש שיעורי מולדת ושלא מפחדים מהמלה מולדת, והערכים האלו שכל הרשויות האלו מבטאות, אני חושב שזה דבר יפה. גם כאשר מחוקקים חוק כזה, שבא לדאוג לבניין הכללי של הרשות, צריך לזכור את השומר שנמצא ב"בדקה", ושלא הוא יהיה זה – – –

סאלח טריף (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אפילו בחוק גנים לאומיים אתה מצליח להכניס את המלה מולדת שלוש פעמים.

בנימין אלון (מולדת):

כן. בסדר, זה חוצה מפלגות. אני מדבר על המולדת בלי מרכאות. לא כמפלגה, אלא המולדת שלנו. יש, כמובן, זיקה. אני משתדל לשמור על המולדת, אבל כולנו כולנו, כל מי שמטייל בארץ הזאת, כל מי שמכיר את הפעילות של הגופים הנפלאים האלו בגנים הלאומיים, בשמורות הטבע, באתרים ההיסטוריים, ישמח עם החוק הזה.

תרומתי הדלה בהסתייגויות היא, שלא יהיו מינויים פוליטיים מיותרים עם חריגות שכר לא פרופורציונליות, ושישמרו התנאים המינימליים של הכבוד ויחסי העבודה של השומרים והעובדים הפשוטים, גם בניהול יחסי עבודה וסכסוכים שביניהם, כמו שהיה קודם. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת בני אלון. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי איננה באולם, ולכן היא לא תנמק את ההסתייגויות. חבר הכנסת אופיר פינס-פז, בבקשה, יש לך הסתייגות אחת. אחר כך נעבור להצבעה.

אופיר פינס-פז (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, אני עצמי מוצא את עצמי מברך על הצעת החוק. אני חושב שזו הצעת חוק חשובה, שלקח גם לממשלה וגם לכנסת פרק זמן לא קצר כדי להגיע אל קו הגמר ואל קו הסיום ולחוקק אותה היום. היא חשובה מכל בחינה של התייעלות ושל עבודה משותפת, ולפי דעתי היא תתרום רבות לעבודת הגופים הירוקים במדינת ישראל.

ההסתייגות שלי היא הסתייגות עניינית ולא טכנית, והיא מאוד פשוטה. רשות שמורות הטבע הועברה על-ידי ממשלת ישראל לירושלים ב-1981.

יצחק כהן (ש"ס):

זו פעם ראשונה שאני מסכים אתך.

אופיר פינס-פז (העבודה):

הרשות הזאת פועלת בירושלים, עובדת בירושלים, מצליחה בירושלים, מעסיקה – ואני לא מתבייש להגיד – מעסיקה עובדים מירושלים ומאזור ירושלים, ועל-פי כוונות המשרד לאיכות הסביבה, ברגע שאנחנו מאחדים את רשות שמורות הטבע ואת רשות הגנים הלאומיים, יהיה כמובן מקום אחד. הם רוצים, כך הובהר לי, שהמקום הזה לא יהיה בירושלים, אלא בבית-דגן, ואני שואל את עצמי מדוע ולמה. הרי הבסיס של המשרד לאיכות הסביבה, המטה שלו, נמצא בירושלים, ומה יותר טבעי מכך שרשות שמורות הטבע תהיה בצמוד למשרד לאיכות הסביבה?

אני חושב שזאת צריכה להיות רוח הדברים. האיחוד צריך להתרחש והמטה צריך להישאר בירושלים ולא להיות בבית-דגן. גם כך המטה של רשות הגנים הלאומיים עובר. זה לא שהם נשארים, הם צריכים לעבור לבית-דגן. יעלו עוד 30 קילומטר ויגיעו לירושלים. נקבל אותם בברכה, בששון ובשמחה.

דיברתי בעניין הזה עם יושב-ראש הוועדה, שהוא פתוח לעניין. דיברתי על העניין הזה עם השר רפאל איתן, השר לאיכות הסביבה, שאמר לי שהוא שוקל באהדה את בקשתי. אלא שעד לרגע זה הוא לא נתן לי תשובה סופית. הוא אמר לי, שראש הממשלה שוחח אתו והוא תומך בעניין הזה, אין שום מניעה. רק כדי להבטיח את העניין מעל לכל ספק, אני רוצה שזה יהיה בחוק, כדי שהעניין הזה יהיה חד-משמעי, לא ניתן לפרשנות, ושלא נאבד עוד נכס מאוד חשוב בירושלים.

היום מדברים על הצעת החוק שצריכה להרחיב את ירושלים, לספח אליה חלקים. אני מציע, קודם כול, לפני שאנחנו הולכים לסיפוח, לשמור על מה שיש. מקומה הטבעי של רשות שמורות הטבע בירושלים, ואני מבקש שזה יהיה בחוק שעליו נצביע היום. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. חבר הכנסת סאלח טריף, אתה רוצה לענות או שנעבור להצבעה?

בבקשה, אדוני, יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה. מייד לאחר מכן ניגש להצבעה.

סאלח טריף (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת – – –

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת אושעיה, רציתי רק לערוך את ההצבעה.

סאלח טריף (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני משיב על ההסתייגויות משום שחשוב שחברי הכנסת המצביעים ידעו בדיוק במה מדובר.

ראשית, אני רוצה להשיב בענייני העובדים. הקמנו מנגנון שעבד במקביל לחקיקת החוק בראשותו של משה בוטון, היועץ המשפטי של ועדת העבודה והרווחה, של מירי פרנקל-שור, היועצת המשפטית של ועדת הפנים, עם נציגי העובדים, שלום בן-עמי ואחרים, וגם עם נציגי האוצר. קיימו כמה ישיבות, ובהן דנו בנקודות שהציג חבר הכנסת בני אלון. כל הדברים שהביא לכאן חבר הכנסת אלון רציתי בהם וביקשתי אותם. קיבלנו אותם במסגרת התחייבות של משרד האוצר.

קיבלנו מהאוצר התחייבות של הממונה על השכר, שכל מה שהיה בעבר מבחינת מנגנונים של יישוב חילוקי הדעות שהיו קיימים עבור העובדים של רשות שמורות הטבע או של רשות הגנים הלאומיים ימשיך להתקיים, ולא תהיה פגיעה בזכויות העובדים כתוצאה מהמעבר לרשות אחת. זאת אומרת, כל הזכויות שהיו קיימות – אף היה שיפור בעבר – יישמרו עד תום, וכל מה שהיה ערב חקיקתו של החוק יימשך הלאה, אפילו אם צריך ליישר קו בענייני שכר עובדים. עובדי רשות שמורות הטבע ייהנו מכך, לפי דעתי, כי שכרם "יתיישר" בעתיד לפי השכר ברשות הגנים הלאומיים, שהוא קצת יותר טוב ומשופר.

על כן, בעניין של זכויות העובדים והעברת הזכויות לרשות חדשה – הם ימשיכו לקבל אותן הנאות וזכויות שקיבלו בעבר, ואף שיפרנו את מעמדם במסגרת ההסכמים. קיבלנו על כך הסכמה במכתבים והתחייבויות של משרד האוצר מן הממונה על השכר ומכל האגפים.

נותרה בעיה אחת: האם לעגן את המכתבים ואת ההתחייבויות במסגרת חקיקה, או להשאיר אותם כחלק מן ההסכמים בין נציגי העובדים לבין הממשלה? זו החלטה עקרונית חשובה שהכנסת צריכה לקבל. אני עצמי הייתי מבקש מהכנסת לחשוב היטב לפני שאנחנו יוצרים תקדימי חקיקה מן הבחינה הזאת, כי זה יכול ליצור בעיות.

היו"ר נ' מסאלחה:

מה אתה ממליץ כראש ועדה – לקבל את הצעות הוועדה כמות שהן?

סאלח טריף (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אני בכל זאת ממליץ להסתפק במכתבי ההתחייבויות של האוצר, כיוון שההתחייבויות וההסכמים היו כנים ואמיתיים, ואין שום כוונה להפר אותם. לכן אין שום צורך בחקיקה כדי להפעיל את העניין. חשוב להיות צמודים להצעת החוק שגובשה בין כל הצדדים, אחרת אראה את עצמי כמי שפועל בלי הגינות ומסירות כלפי משרדי הממשלה שהשתתפו בעיבוד ההסכמים ובקבלתם. אנחנו מביאים סיכום סופי שהוא על דעת כל הצדדים, ויהיה חבל להפר אותו.

אני מודה מאוד לחבר הכנסת בני אלון שבאמת ובתמים רצה לסייע לעובדים ואף הלך אתי באותה דרך. רצינו למנוע פוליטיזציה כלשהי של המערכת, או ניצול האיחוד למינויים פוליטיים ברשות

החדשה, במסגרת האיחוד של שתי הרשויות. כך מכניסים לרשות החדשה את "אנשי שלומנו" בחוזים ובתנאים מיוחדים. בעבודת הוועדה עשינו הכול כדי שזה לא יקרה, ואנחנו מקווים שלא ינצלו את העניין הזה ולא יעשו שום מינויים פוליטיים.

בעניין מיקומה של הרשות החדשה בירושלים – כמה משפטים קצרים. באופן עקרוני אין לי התנגדות בסיסית להצעתו של חבר הכנסת אופיר פינס-פז. שאלתי על כך את ורדי, המנכ"ל החדש של הרשות החדשה, והוא אמר, שהרשות הזאת נשענת, בדרך כלל, על הכנסות מאגרות, ממסים וכן הלאה, והיא לא מקבלת תקצוב מי-יודע-מה מהממשלה. יש להם בעיה של תקצוב, ועלויות השכר של משרדים בירושלים הן גבוהות לעומת התחנה המטאורולוגית, למשל, או מקום אחר שהם יכולים להשיג. כך שהבעיה לא עקרונית, לא אידיאולוגית ולא אחרת. ירושלים היא מקומם העיקרי והעקרוני של כל משרדי הממשלה, וראוי שגם רשות ממלכתית תהיה בירושלים. לדעתי, אנחנו לא צריכים לעשות זאת באמצעות חקיקה, זה לא זקוק לחקיקה, מיותר שהעניין יעוגן בחוק.

אני מבקש מהחברים שהציעו את ההסתייגויות לסלוח לי, כי אני מבקש לדחות אותן ולקבל את ההצעה ככתבה וכלשונה. אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה, חבר הכנסת סאלח טריף, יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, התשנ"ח-1998. חבר הכנסת בני אלון, אתה רוצה שנצביע על ההסתייגות שלך?

בנימין אלון (מולדת):

לשם החוק – לא.

היו"ר נ' מסאלחה:

גם לא לחלופין?

מי בעד שם החוק לפי הצעת הוועדה? בינתיים נצביע אלקטרונית.

בעד שם החוק – 12

נגד – אין

נמנעים – אין

שם החוק נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

12 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. שם החוק אושר לפי החלטת הוועדה.

חברי הכנסת, נצביע ידנית. לסעיפים 1 ו-2 אין הסתייגויות. מי בעד הסעיפים – בהרמת יד. תודה. מי נגד? אין.

הצבעה

סעיפים 1-2 נתקבלו.

היו"ר נ' מסאלחה:

סעיפים 1 ו-2 התקבלו.

חבר הכנסת אופיר פינס, אתה רוצה שנצביע על הצעתך לסעיף 3? מי בעד הצעתו של חבר הכנסת פינס שנוסיף "מקום מושבה יהיה בירושלים"?

סאלח טריף (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אלקטרונית.

הצבעה מס' 12

בעד ההסתייגות של חבר הכנסת א' פינס-פז לסעיף 3 – 8

נגד – 4

נמנעים – אין

ההסתייגות של חבר הכנסת א' פינס-פז לסעיף 3 נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

שמונה בעד, ארבעה נגד, אין נמנעים. ההסתייגות התקבלה. אפילו חבר הכנסת סאלח סלים בעד ירושלים.

מי בעד סעיף 3 עם ההסתייגות? בהרמת יד.

הצבעה

סעיף 3, כהצעת הוועדה ועם ההסתייגות שנתקבלה, נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

סעיף 3 התקבל עם ההסתייגות.

חברי הכנסת, לסעיפים 4 ו-5 אין הסתייגויות; כהצעת הוועדה – בהרמת יד. מי בעד? תודה. מי נגד? אין.

הצבעה

סעיפים 4-5 נתקבלו.

היו"ר ל מסאלחה:

סעיפים 4 ו-5 התקבלו.

חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, את רוצה שנצביע על ההסתייגות שלך?

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אני מוותרת.

היו"ר ל מסאלחה:

את מוותרת. מי בעד סעיף 6 לפי הצעת הוועדה ובלי הסתייגויות? בהרמת יד.

הצבעה

סעיף 6 נתקבל.

היו"ר ל מסאלחה:

סעיף 6 נתקבל.

חברי הכנסת, לסעיפים 7-12 אין הסתייגויות. מי בעד הסעיפים לפי הצעת הוועדה? תודה, להוריד.
מי נגד? אין.

הצבעה

סעיפים 7-12 נתקבלו.

היו"ר נ' מסאלחה:

סעיפים 7-12 התקבלו.

חברת הכנסת תמר גוז'נסקי מוותרת גם על ההסתייגות לסעיף 13. מי בעד סעיף 13 לפי הצעת הוועדה? להוריד. מי נגד? אין.

הצבעה

סעיף 13 נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

גם סעיף 13 התקבל לפי הצעת הוועדה.

חברת הכנסת תמר גוז'נסקי מוותרת גם על ההסתייגות לסעיף 14. מי בעד סעיף 14 לפי הצעת הוועדה? תודה. מי נגד? אין.

הצבעה

סעיף 14 נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

סעיף 14 התקבל לפי הצעת הוועדה.

לסעיפים 15-19 אין הסתייגויות. מי בעד הסעיפים לפי הצעת הוועדה? תודה, להוריד. מי נגד? אין.

הצבעה

סעיפים 15-19 נתקבלו.

היו"ר ב' מסאלחה:

חברי הכנסת, סעיפים 15-19 התקבלו לפי הצעת הוועדה.

חבר הכנסת בני אלון, מה דעתך על סעיף 20? להצביע?

בנימין אלון (מולדת):

למה לא? זה זכויות עובדים.

היו"ר ב' מסאלחה:

אלקטרונית. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 13

בעד ההסתייגות של חבר הכנסת ב' אלון לסעיף 20 – 6

נגד – 7

נמנעים – אין

ההסתייגות של חבר הכנסת ב' אלון לסעיף 20 לא נתקבלה.

היו"ר ב' מסאלחה:

שישה בעד, שבעה נגד, ההסתייגות לא התקבלה.

חברי הכנסת, מי בעד סעיף 20 כהצעת הוועדה? נעשה זאת בהרמת יד. מי נגד? אין.

הצבעה

סעיף 20, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

סעיף 20 התקבל לפי הצעת הוועדה.

לסעיפים 72-21 אין הסתייגויות. מי בעד הסעיפים האלה לפי הצעת הוועדה? תודה. מי נגד? אין.

הצבעה

סעיפים 72-21 נתקבלו.

היו"ר נ' מסאלחה:

הסעיפים התקבלו לפי הצעת הוועדה.

חבר הכנסת בני אלון, אתה רוצה שנצביע על ההסתייגות לסעיף 73?

בנימין אלון (מולדת):

כן.

היו"ר נ' מסאלחה:

בסדר. מי בעד ההסתייגות של חבר הכנסת אלון לסעיף 73?

הצבעה מס' 14

בעד ההסתייגות של חבר הכנסת ב' אלון לסעיף 73 – 7

נגד – 4

נמנעים – 1

ההסתייגות של חבר הכנסת ב' אלון לסעיף 73 נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

שבעה בעד, ארבעה נגד, נמנע אחד. ההסתייגות של חבר הכנסת בני אלון לסעיף 73 התקבלה.

חברי הכנסת, מי בעד סעיף 73, עם ההסתייגות של חבר הכנסת בני אלון? להרים ידיים.

הצבעה

סעיף 73, כהצעת הוועדה ועם ההסתייגות שנתקבלה, נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

סעיף 73 התקבל עם ההסתייגות של חבר הכנסת בני אלון.

חברי הכנסת, לסעיפים 74-79 אין הסתייגויות. מי בעד הסעיפים, לפי הצעת הוועדה? מי נגד?

הצבעה

סעיפים 74-79 נתקבלו.

היו"ר נ' מסאלחה:

הסעיפים התקבלו לפי הצעת הוועדה.

חברי הכנסת, החוק התקבל בקריאה שנייה, עם שתי הסתייגויות.

חבר הכנסת סאלח טריף, אתה בעד קריאה שלישית?

סאלח טריף (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

החוק הזה עבר מסלולים קשים ומכשולים רבים, והמכשולים שהתקבלו כאן הם קטנים. לכן אני מסכים שנצביע על החוק בקריאה שלישית.

היו"ר נ' מסאלחה:

בסדר. מי בעד הצעת החוק בקריאה שלישית, עם ההסתייגויות שהתקבלו?

הצבעה מס' 15

בעד החוק – 13

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים

ואתרי הנצחה, התשנ"ח-1998, נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

13 בעד, אין נגד, אין נמנעים. הצעת החוק אושרה.

הצעת חוק הספקת החשמל (הוראת שעה) (תיקון), התשנ"ח-1998

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הצעת חוק הספקת החשמל (הוראת שעה) (תיקון), התשנ"ח-1998, קריאה שנייה וקריאה שלישית. יציג את ההצעה יושב-ראש ועדת הפנים, חבר הכנסת סאלח טריף. בבקשה.

אני מתנצל, חבר הכנסת סאלח סלים. לא התכוונתי לפגוע בך. אתה לפעמים לא אוהב קצת ידידות בינינו.

היו"ר א' אושעיה:

אדוני יושב-ראש ועדת הפנים, בבקשה.

סאלח טריף (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הנני מתכבד להביא בפני הכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את הצעת חוק הספקת החשמל (הוראת שעה) (תיקון), התשנ"ח-1998.

הצעת חוק זו נדונה במליאת הכנסת בקריאה ראשונה ביום 10 במרס 1998 והועברה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

חוק הספקת החשמל (הוראת שעה), התשנ"ו-1996, חוקק כדי לתת מענה לבעייתם של דיירים המתגוררים במבנים שנבנו ללא היתרי בנייה ומשום כך לא היו מחוברים לרשת החשמל. החוק אפשר את חיבורם של מבנים שאינם מיועדים להריסה לרשת החשמל, בהתאם למסקנות הוועדה הבין-משרדית לבנייה בלתי חוקית במגזר הערבי ובמגזר הדרוזי – דוח-מרקוביץ – שאומצו בזמן על-ידי הממשלה. החוק חוקק כהוראת שעה לתקופה של שנתיים, בהנחה כי במהלך תקופה זו יסתיים חיבור כל המבנים האמורים לרשת החשמל.

אולם, לנוכח העיכוב החל בחיבור המבנים האמורים לרשת החשמל, מוצע להאריך את תוקף החוק בשנה נוספת, על מנת לאפשר למשרד התשתיות הלאומיות לחבר לרשת החשמל את כל המבנים שיש לחברם.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להוסיף שהצעת החוק הזאת הובאה על-ידי חבר הכנסת עזמי בשארה, ואני רוצה לברך אותו על כך.

אני זוכר שחוקקנו את החוק הזה לפני כשלוש שנים. הייתי חבר כנסת בקדנציה הקודמת, ויחד עם השר שחל כשר האנרגיה והתשתית, התחלנו בחקיקת החוק הזה והשלמנו אותו.

שמחתי לשמוע, שמבנים רבים, שהיתה להם בעיה גדולה, חוברו לרשת החשמל. אותם מבנים שלא היו מיועדים להריסה, שלא היה להם פתרון חוקי לקבל היתר אולם הם נמצאים בתחומי תוכניות המיתאר של היישובים הערביים – אותם בתים אכן חוברו. כאשר בדקנו היום ונמצא כי יש עוד מקרים כאלה, שחברת החשמל לא הספיקה לחברם ויש אפשרות לפתור להם את הבעיה, היה חשוב מאוד להאריך את תוקפו של החוק הזה. אני מאוד מקווה שהשנה הנוספת שלפנינו אכן תיתן מענה וזמן לחברת החשמל כדי לפתור את הבעיה בכל המגזר הערבי.

אני תקווה שלא נזדקק לחוק הזה וניתן פתרונות נוספים באמצעות הליכי התכנון והבנייה, כדי שלא ייווצרו בעיות לאותם יישובים לא-מוכרים, לרבות מבני ציבור, כמו בתי-ספר, באותם מקומות.

אני רוצה לציין, שהעניין הזה הועלה גם בוועדה במהלך הדיונים על הצעת החוק הזאת, ואנחנו באמת ובתמים רוצים לפתור את הבעיה, לקדם את הנושא ולתת פתרון פעם אחת ולתמיד.

אני רוצה לומר לחברי הכנסת שלהצעה זו אין הסתייגויות, ואבקש מהם לאשר אותה בקריאה שנייה ושלישית. תודה.

היו"ר א' אושעיה:

תודה רבה ליושב-ראש ועדת הפנים.

אם כן, חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק הספקת החשמל (הוראת שעה) (תיקון), התשנ"ח-1998, בקריאה שנייה, סעיפים 1-4. אפשר להצביע.

בעד סעיפים 4-1 – 15

נגד – 2

נמנעים – אין

סעיפים 4-1 נתקבלו.

היו"ר א' אושעיה:

15 בעד, שני מתנגדים, אין נמנעים. הצעת החוק אושרה בקריאה שנייה.

אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית. אפשר להצביע.

הצבעה מס' 17

בעד החוק – 15

נגד – 2

נמנעים – אין

חוק הספקת החשמל (הוראת שעה) (תיקון), התשנ"ח-1998, נתקבל.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אני מבקש להוסיף את שמי.

היו"ר א' אושעיה:

15 בעד, שניים נגד, אין נמנעים. אם כן, הצעת חוק הספקת החשמל (הוראת שעה) (תיקון), התשנ"ח-1998, אושרה בקריאה שלישית. נא להוסיף את חבר הכנסת דהאמשה לתומכים.

ברכות לחבר הכנסת עזמי בשארה, יוזם החוק.

שאלות ותשובות

היו"ר א' אושעיה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לשאלות לשר העבודה והרווחה. אדוני השר, בבקשה.

ביטול השתתפות בקורס הסבה מקצועית בשל היריון

חברת הכנסת ע' מאור שאלה את שר העבודה והרווחה ביום ב' בטבת התשנ"ח (31 בדצמבר 1997):

נודע לי, כי בוטלה השתתפותה בקורס הסבה מקצועית של אקדמאית, שהופנתה לקורס מטעם לשכת התעסוקה לאקדמאים, משום שהיתה בהיריון. זאת, למרות מוכנותה לחתום על 15 חודשי עבודה, במקום 12 כנדרש. כמו כן, נמנעו ממנה דמי אבטלה.

רצוני לשאול:

1. האם נכון הדבר?

2. האם ישונו הנחיות משרדך כך שתמומש זכותה של כל אזרחית לעבודה ולפרנסה?

תשובת שר העבודה והרווחה א' ישי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן. ידוע לנו על מקרה יחיד שבו לא התקבלה אשה הרה לקורס. זאת, מאחר שהתשלום לגוף המבצע עבור קורס ההסבה מתבצע רק אם הבוגרים מתחילים לעבוד מייד עם סיום הקורס ובמשך שנה לפחות.

2. בעקבות אירוע יחיד זה הוחלט על שינוי ונעשו סידורים לקליטת מועמדים שמסיבות שונות לא יוכלו לעבוד מייד.

מספר המפקחים על אכיפת חוקי העבודה

חברת הכנסת ע' מאור שאלה את שר העבודה והרווחה ביום א' בשבט התשנ"ח (28 בינואר 1998):

בעת האחרונה מתקיים דיון ציבורי ומקצועי על סדרי העדיפויות בהקצאת התקנים של המפקחים על אכיפת חוקי עבודה.

רצוני לשאול:

1. מה הוא מספר התקנים שמשרדך מועיד לנושא כולו?

2. מה הם החוקים והנושאים שמשרדך אוסף, וכמה פקחים מיועדים לכל תחום?

3. האם נעשו שינויים בהשוואה ליולי 1996, ואם כן – אילו?

תשובת שר העבודה והרווחה א' ישי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מספר התקנים של מפקחים לתחום אכיפת חוקי העבודה ב-1997 הינו: 129.

2-3. החוקים הנאכפים על-ידי משרדי הם: א. חוק ארגון הפיקוח על העבודה; ב. פקודת הבטיחות בעבודה; ג. חוק חומרי נפץ ותקנותיו; ד. חוק עבודת נשים; ה. חוק עבודת הנוער; ו. חוק רישוי עסקים; ז. חוק שעות עבודה ומנוחה, התשי"א-1951; ח. חוק שכר מינימום כללי; ט. חוק שוויון הזדמנויות בעבודה, התשמ"ח-1989 – בשנת 1996 מבצעים 82 מפקחים את אכיפת כל החוקים האלה, ובשנת 1997 מבצעים 83 מפקחים את אכיפת כל החוקים האלה; י. שכר מינימום, עובדים, בשנת 1997 – עשרה מפקחים; יא. הלנה – חוק עובדים זרים, בשנת 1996 – שישה מפקחים, בשנת 1997 – שישה מפקחים; יב. חוק עובדים זרים (העסקה שלא כדין – שהייה בלתי חוקית), התשנ"א-1991, בשנת 1996 – תשעה מפקחים, בשנת 1997 – 20 מפקחים; יג. שטחים – חוק עובדים זרים, בשנת 1996 – 12 מפקחים, בשנת 1997 – עשרה מפקחים.

איננו מפצלים את כוח האדם לפי חוקים, מאחר שמפקחים באותה יחידה מבצעים אכיפה על קבוצת חוקים או על חלקים מחוקים ספציפיים.

מן הנתונים המתוארים בולט הדגש בהגברת הפיקוח על תחום הפועלים הזרים.

קיצוץ בפרויקט קבוצות עבודה לנוער בסיכון

חבר הכנסת ע' פרץ שאל את שר העבודה והרווחה ביום ח' בשבט התשנ"ח (4 בפברואר 1998):

נמסר לי, כי משרד העבודה קיצץ בחצי את תקצוב פרויקט קבוצות עבודה לנוער בסיכון של רשת "עמל".

רצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרדך, כי מ-100 קבוצות שפעלו בעבר נותרו כ-35, וכי כ-35,000 נערים משוטטים ללא מסגרת?

2. מה הוא המענה לדרישת צה"ל להתנות כניסת הנערים לבסיסים רק בליווי מדריך?

3. כיצד נערך משרדך לפתרון בעיית הנוער המנותק שייפלט מהמסגרת?

תשובת שר העבודה והרווחה א' ישי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הנתון שלפיו 35,000 נערים משוטטים ללא מסגרת אינו מדויק. לפי השנתון הסטטיסטי ל-1997, כ-26,700 נערים ונערות חסרים מסגרת ראויה, וכמחצית – כ-13,000 נערים ונערות – מן הנוער הזה נתונה בסיכון המחייב התערבות משרדנו.

גם הצמצום המוצג בקבוצות עבודה אינו מדויק. משרדנו ביצע שינוי בשיטות ההכשרה ובנינו חלופות איכותיות לקבוצות העבודה – יותר כיתות לימוד וסדנאות ממוסדות.

לסיכום: לא צומצם היקף הנערים/נערות המקבלים הכשרה.

2. אנו מקבלים את דרישת צה"ל לליווי הנערים עם מדריך, ויש לנו תקציב הנותן מענה מלא לכך.

3. איננו חוזים היפלטות של נוער ממסגרת קבוצות העבודה, ולכן לא נחוצה היערכות שונה של משרדנו.

אי-הוצאת נכים אל מחוץ למעונם

חבר הכנסת מ' לוי שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ב בשבט התשנ"ח (18 בפברואר 1998):

ב-30 בינואר 1998 התפרסמה בעיתון "כל העיר" ידיעה, שלפיה נכים אינם יוצאים אל מחוץ לכותלי מעונם בשל חוסר במתנדבים וכן בשל העובדה שאסירים אשר ממלאים את מקומם של מתנדבים אינם יכולים להוציא את הנכים אל מחוץ למעון בגלל תקנות השב"ס.

רצוני לשאול:

1. מדוע צריכים הנכים להיות קורבן למצב שכזה?

2. כיצד יפעל משרדך לשינוי המצב הנוכחי?

תשובת שר העבודה והרווחה א' ישי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. הידיעה שפורסמה במקומון "כל העיר" ב-30 בינואר 1998 חסרת שחר. דיירי המעון יוצאים לפעילויות, לטיולים, לבילוי באירועים ולביקורים אצל משפחותיהם.

במעון פועלים מתנדבים רבים המסייעים גם בליווי הדיירים בעת שהותם מחוץ למעון. לצד המתנדבים הללו יש גם אנשים שבית-המשפט גזר עליהם עבודות לתועלת הציבור – של"צ – ועל-פי ההוראות עבודתם חייבת להתבצע בתוך כותלי המעון, ומחוצה לו – בהיתר. אנשים אלה אינם באים במקום המתנדבים הפועלים במעון זה.

מעונות חסות לנוער במצוקה

חבר הכנסת ח' דיין שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ט בשבט התשנ"ח (25 בפברואר 1998):

בעיתון "ידיעות אחרונות" פורסם, כי "שבעה מעונות וכ-30 הוסטלים לנוער במצוקה מצויים בתפוסה מלאה".

רצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרד העבודה והרווחה כי מאחר שאין מקום בהוסטלים נשלחים נערים למעצר בבתי-סוהר?

2. מה ייעשה כדי למנוע תופעה זו?

חבר הכנסת מ' לוי שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ט בשבט התשנ"ח (25 בפברואר 1998):

במידע שהגיע אלי נמסר לי, כי בית-המשפט מחליט לשלוח בני נוער לבתי-מעצר ולא למעונות חסות הנוער, וזאת בגלל העדר מקומות במעונות.

רצוני לשאול:

1. האם נכון הדבר?

2. מדוע בני הנוער צריכים להיות קורבן למצב שכזה?

3. כיצד יפעל משרדך לשינוי המצב הנוכחי?

חבר הכנסת ע' פרץ שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ט בשבט התשנ"ח (25 בפברואר 1998):

פורסם – רצוף בזה – כי נער בן 14 שנידון לשנתיים שהייה במעון לנוער במצוקה, נשלח למעצר בבית-סוהר, בשל תפוסה מלאה במעונות הטיפוליים.

רצוני לשאול:

1. האם הפרטים נכונים וידועים למשרדך?

2. מה הוא היקף התופעה?

3. האם התקבלו במשרדך התרעות לגבי התפוסה המלאה במעונות?

4. כיצד יפעל משרדך לפתרון המצוקה?

שר העבודה והרווחה א' ישי:

1. אכן, המידע מוכר וידוע. קיים מחסור במקומות במעונות חסות הנוער, ועקב כך נערים נשלחים לבתי-מעצר במקום למעונות נעולים.

2. על-פי התכנון תצטמצם בעיה זו משמעותית על-ידי פתיחת מסגרות נוספות:

א. ביוני 1998 ייקלטו 12 נערים מ"מצפה ים" ב"מגן לנערים" – מעון נעול.

ב. בספטמבר 1998 תוגדל הקליטה של 24 נערות ב"מגן לנערות" – מעון נעול – במעון "מסילה".

ג. בינואר 1999 ייפתח מעון נעול "מגן לנערים ערבים", שהינו חלק מ"מעון אחווה", לבני מיעוטים. המעון מצוי בירכא ויקלוט 24 נערים.

ד. כן מתוכננת הרחבת קליטה במסגרות קיימות: קליטת קבוצה נוספת של 12 נערים במעון "מצפה ים"; קליטת קבוצה נוספת של 12 נערים במעון "מכורה"; קליטת קבוצה נוספת של 12 נערים במעון "נווה חורש" – מסגרת להסתכלות; יופעל מרכז להתערבות במשבר ל-15 נערים ונערות, עד סוף 1998.

ה. פתרון נוסף לנערים יוכל להינתן במסגרת תוכנית לבניית "אגף הסתכלות" בתנאי נעילה במכון ההסתכלות שב"נווה חורש", ובכך גם יתפנו מקומות במעון "גיל-עם" שמוחזקים בו נערים למטרות הסתכלות. תוכנית ספציפית זו מחייבת גיוס תקציב שעדיין אינו בנמצא.

היו"ר א' אושעיה:

תודה לך, אדוני השר. אנחנו חוזרים לשאילתא מס' 2542, של חבר הכנסת מיכאל נודלמן, בעניין העסקת עובדים זרים.

עובדים זרים בלתי חוקיים

חבר הכנסת מ' נודלמן שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ט בשבט התשנ"ח (25 בפברואר 1998):

יש הערכה, כי מספרם של העובדים הזרים הבלתי-חוקיים, נע כיום בין 100,000 ל-200,000 איש.

בעקבות הצהרת כוונתך לטפל בעניין, רצוני לשאול:

1. מה הם הצעדים שנקט משרדך כדי למגר את תופעת העובדים הזרים הבלתי-חוקיים?

2. מה היו תוצאות הפעולות שננקטו, ומה הוא מספר המקרים שטופל?

3. אילו צעדים ננקטו על-ידי משרדך נגד מעסיקי העובדים הבלתי-חוקיים?

שר העבודה והרווחה א' ישי:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, 1. המאבק בתופעת העובדים הזרים הבלתי-חוקיים מתחיל עם קביעה ברורה של מדיניות של אי-השלמה עם התופעה ועם הגדרת יעדי פעולה ומשאבים מוגברים.

צומצם היקף ההיתרים לפועלים הזרים בענף הבנייה ב-1998 עד 50,000 עובדים זרים. כידוע, בשנת 1996 היו 74,000 עובדים זרים. בשנת 1997 צמצמנו ל-60,000. בשנת 1998 צמצמנו ל-50,000. למרות הטענות של התאחדות הקבלנים ועוד, שהצמצום הוא דרסטי מדי, אני עקבי במדיניות. אני סבור שזה עדיין לא דרסטי, כפי שהגיעו למסקנה כשהביאו את העובדים הזרים בסדר גודל גדול כזה, של עשרות אלפים בשנה.

היו"ר א' אושעיה:

אדוני השר, הממשלה הביעה דעה בעניין הזה?

שר העבודה והרווחה א' ישי:

לא, תלוי מה. אתה מדבר על האירוע האחרון –

היו"ר א' אושעיה:

בכל מה שאומרים בתקשורת, לפחות על עימות בין סגן שר השיכון לבינך בנושא העובדים הזרים אצל הקבלנים.

שר העבודה והרווחה א' ישי:

אם אני אגיד לך שלא היה עימות, אני אשקר. היה עימות מסוים, וסגן שר השיכון קיבל את המדיניות שלי, למען האמת, ואמר: אני מבין ששר העבודה רוצה 50,000, וזה מקובל עלי. אני אמרתי שאני רוצה פחות מ-50,000, ולכן הגדרתי עד 50,000. מה זה עד 50,000? זה תלוי בהיקפי הבנייה; יש קריטריונים ברורים, שאומרים: לרזרבה, לחריגים, לערעורים לקבלנים, שעוד חודש-חודשיים יזכו במכרז ויעלו על הקרקע – ההקצאה שלי היא עד 50,000, וכמובן כפוף בראש ובראשונה להיקפי הבנייה. אני מאוד מקווה שלא נצטרך יותר מ-50,000. במקביל אני מקווה שהיקפי הבנייה יגדלו ומספר התחלות הבנייה יגדל ולא ירד; אבל המגמה היא עד 50,000. גם בשנה הבאה אנחנו נצמצם הלאה. זה מה שלא מקובל על סגן שר השיכון.

לשאלתך, אכן היה דיון בממשלה וסגן שר השיכון הביע תרעומת על כך שהירידה היא בצורה דרסטית ועל כך שאני מגדיר את זה עד 50,000, דהיינו, אני יכול גם לתת 35,000 ו-40,000. הוחלט להעביר את העניין לוועדת שרים לעניין הפועלים הזרים, שאני עומד בראשה. שם חיצקתי את עמדותי והודעתי להם את המגמה. מה לעשות, אני גם עומד בראש הוועדה. היום גם דנה בנושא ועדה בכנסת, בראשות חבר הכנסת אופיר פינס, וטיפלה בו.

המדיניות שלי היא כזאת, והיא לא תשתנה, בעזרת השם. אנחנו ממשיכים להתמודד ולהיאבק מול התופעה הקשה והנוראית הזאת. במקביל קיימת הבעיה של העובדים הזרים הלא-חוקיים, וקיימת הבעיה של התנאים שלהם בשוק העבודה, העבדות.

לגבי הקנסות, חבר הכנסת נודלמן, זה עלה מ-2,000 ל-5,000. אני מוכרח לומר פה, שהשאיפה שלי היא להגיע ל-50,000 שקלים קנס מינהלי, ואפילו ל-100,000 שקלים. לשיפוט, אפילו למעלה מ-100,000 שקלים. אני סבור, שאם לא יהיה קנס גבוה וכבד מאוד, המעסיקים ימשיכו לנצל את זה. קנס של 5,000 שקלים – זה משתלם להם; עד שהם ייתפסו, אם הם ייתפסו – למעסיקים כאלה, עם כל הרווחים שיש להם, זה עדיין משתלם. אבל אם יהיה קנס גבוה וייתפסו עשרות מעסיקים, תאמינו לי שכולם יחשבו פעמיים. אם יש היום מספר רב כל כך של עבירות על החוק והעסקת עובדים לא-חוקיים, לדעתי זה יצמצם מאוד את התופעה, למעלה מ-50%-60%. התוצאות הן תוצאות ברורות.

אנחנו יכולים להתמודד, אדוני היושב-ראש, עם גירוש זרים, ועם כל המאמצים שננקוט, אנחנו חייבים לשמור, מן ההיבט האנושי, על התנאים שלהם. אין מספיק מקומות בבת-הכליאה. אנחנו נוציא ונגרש את העובדים הזרים בצורה מאוד מאוד עניינית. אפשר לגרש 20,000 בשנה, אבל גם אפשר לגרש 20,000 תיירים בשנה, ואז אתה נמצא בבעיה. הפתרון הטוב ביותר הוא קנס. קנס גבוה, כי ממילא המעסיקים יחשבו פעמיים, ועובדים זרים לא-חוקיים לא תהיה להם תעסוקה והם יעזבו את הארץ ממילא. לדעתי, זו דרך ההתמודדות.

היועץ המשפטי לממשלה מתנגד לקנס המינהלי מסיבות משפטיות, ודעותיו עמו. אני מקיים דיון עם היועץ המשפטי לממשלה, עם שר המשפטים, שנמצא פה, ואני מאוד מקווה לשכנע אותם להסכים לקנס הגבוה. אני מאמין שרק בדרך הזאת נתקדם. מדינות אחרות בעולם למדו את הלקח הזה אחרי 20 שנה, והגיעו – כמו גרמניה – למסקנה: קנס מינהלי גבוה. חבל לנו לחכות עוד 20 שנה, כי הנזק יהיה כל כך כבד. חשוב שנשכיל ונקבל את ההחלטה מוקדם ככל האפשר.

יצחק כהן (ש"ס):

שר העבודה והרווחה א' ישי:

זה בחקיקה. כל התנאים הסוציאליים שלהם, השוואת התנאים שלהם. א. אני חושב שמגיעים להם כל התנאים, אסור לקפח אותם; ב. ברגע שזה יהיה יקר והתנאים שלהם יהיו כמו של ישראלים ושל פלסטינים – האמן לי שהם לא ירצו להעסיק את הזרים, ואני משוכנע שהיקף האבטלה יקטן.

יצחק כהן (ש"ס):

אני חושב שיהיה רוב בכנסת לחקיקה כזאת. אפשר שתהיה גם חקיקה פרטית.

היו"ר א' אושעיה:

כן, רק אל תבקש מהשר לפעול נגד הממשלה.

שר העבודה והרווחה א' ישי:

איציק, אתה חבר כנסת טוב, ואתה גם מכיר את כל הדרכים. אין לי צל של ספק שגם תפעל – – –

היו"ר א' אושעיה:

לא שהשר ממליץ, אבל אם תפעל לא יפריעו לך.

שר העבודה והרווחה א' ישי:

לא, אני בפירוש אומר פה, רבותי, אני אמליץ לבצע חקיקה גם אם הממשלה לא תוכל להעביר אותה, או תתנגד לה. אני אולי אעשה פה דבר שאינו נהוג כל כך, ואולי קצת חריג. אני כן אמליץ, אני אומר לחברי הכנסת שאני בעד. אז מה, אני חייב לומר את דעתי, ולא אשנה את דעתי. יכול להיות שחברי בממשלה לא יקבלו את דעתי, אבל זו כנסת, אלה נבחרים, נבחרים ציבור, נבחרים העם. אני מאוד אמליץ, ואם הצעת החוק יעבור, זה רק יעזור לי. אני מאמין שזו אחת הדרכים הטובות ביותר להתמודד עם הבעיה.

3-2. ועדת השרים לעניין הפועלים הזרים אימצה את מדיניות לקצץ במספר הפועלים הזרים לרמה של עד 50,000 בענף הבנייה. כמו כן, הורחב היקף הגירוש של עובדים בלתי חוקיים מ-953 בשנת 1996 ל-4,500 בשנת 1997. כן הוגשו כ-2,000 תביעות נגד מעסיקים שהעסיקו עובדים בלתי חוקיים, והוטלו עליהם גם קנסות מינהליים וגם סנקציות אחרות.

היו"ר א' אושעיה:

תודה רבה, אדוני השר. חבר הכנסת נודלמן, שאלה נוספות? לא.

סיוע משרד העבודה והרווחה למינהל הקהילתי ברמות

חבר הכנסת א' דרעי שאל את שר העבודה והרווחה ביום ו' באדר התשנ"ח (4 במרס 1998):

ביטאון המינהל הקהילתי ברמות מדווח, כי חלק מהפעילויות מתבצעות באמצעות תקציב משרדך. כידוע, אף שרוב האוכלוסייה ברמות הינה חרדית, המינהל מנוהל על-ידי חילונים, והמשאבים המוקצים לחרדים הם אפסיים.

רצוני לשאול:

1. בכמה סכומים תקצב משרדך פעולות ברמות בכל שנה מחמש השנים האחרונות?

2. אילו פעולות תוקצבו וכמה תוקצב לכל פעולה?

3. האם וידא משרדך, שגם החרדים, שהם רוב בשכונה, ייהנו מאותן הקצאות לפעולות?

תשובת שר העבודה והרווחה א' ישי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. משרד העבודה והרווחה משתתף בהוצאות אגף הרווחה שבעיריית ירושלים. התקצוב מועבר ברמה של יישוב, ולפיכך בדוגמה של שכונת רמות המשרד אינו קובע לעיריית ירושלים את גובה התקצוב שיינתן לשכונה זו מתוך סך כל התקציב העירוני. כמו כן, המשרד אינו מתקצב כלל את המינהל הקהילתי שבשכונה.

3. האחריות לאספקת שירותי הרווחה לתושבים החרדים ברמות, כמו בכל עיריית ירושלים, היא בידי אגף הרווחה שבעירייה. האוכלוסייה החרדית זכאית לקבל את כל שירותי הרווחה על-פי החוק, התקנות והנהלים, ומידת מיצויה את זכויותיה תלויה בפנייה לקבלת עזרה, בגישה המאפיינת את העובדים בשירותי הרווחה לעניין ערכים והתאמת תוכניות וביכולות התקציביות.

מדיניותי היא להרחיב את השירותים למגזר הדתי וכן למגזר הערבי.

משרד העבודה והרווחה מקיים פיקוח ובקרה על עבודת אגף הרווחה ופועל לשיפור היסודות הללו, כדי להבטיח שירות טוב יותר והזדמנויות שוות יותר לשירותי רווחה לציבור החרדי.

קיצוץ מספר העובדים הזרים

חבר הכנסת א' גבאי שאל את שר העבודה והרווחה ביום י"ג באדר התשנ"ח (11 במרס 1998):

למרות החלטת הממשלה לקצץ במספר העובדים הזרים, מתברר שמזכ"ל שירות התעסוקה דוחה את יישום ההחלטה בשל התנגדות הקבלנים וחברת הבנייה – "מעריב", 26 בפברואר 1998.

רצוני לשאול:

1. מה ייעשה ליישום ההחלטה לקצץ במספר העובדים הזרים?

2. האם יופנו המובטלים היהודים להשלים את מחסור העובדים בענף הבניין?

תשובת שר העבודה והרווחה א' ישי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ההחלטה לקצץ במספר העובדים הזרים תיושם על-פי מדיניותי. היעד להיקף העובדים הזרים בענף הבנייה הינו עד 50,000 עובדים.

2. כן. מדיניותי הינה להגדיל את מספר העובדים היהודים בענף הבנייה וכן לשלב מספר גדול יותר של פועלים ערבים מן השטחים על חשבון הפועלים הזרים, שמספרם יצומצם.

היו"ר א' אושעיה:

תודה רבה לך, אדוני השר.

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בשאילתות. שר המשפטים ישיב על השאילתות בעוד דקה אחת, כשהוא יעלה לדוכן. בינתיים אני בודק מי מחברי הכנסת נמצאים. יש לחברי הכנסת היום יום ארוך, אל תוך הלילה. כן, אדוני שר המשפטים, בבקשה.

הטיפול בתלונה נגד שוטר שהכה חרדי

חבר הכנסת נ' דהן שאל את שר המשפטים ביום י"ח בתמוז התשנ"ז (23 ביולי 1997):

ב-6 במרס 1997, פרסם "חדשות משפחה" את הידיעה המצורפת, שלפיה הוגשה תלונה למחלקה לחקירות שוטרים נגד שוטר שהטיח נעלו בפני מפגין חרדי.

רצוני לשאול:

1. האם נחקרה התלונה?

2. האם נגבתה עדות מהמתלונן?

3. אם לא – מדוע לא?

4. מה העלתה התלונה?

תשובת שר המשפטים צ' הנגבי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

4-1. אבקש להביא לידיעתך, כי הפרטים שנמסרו במסגרת השאילתא כלליים ביותר: אין פירוט שמו של המתלונן, שמו של השוטר, מועד האירוע נשוא התלונה ומועד הגשת התלונה. למרות זאת, במחלקה לחקירות שוטרים ניסו לבדוק אם קיימת תלונה כזו, אולם היא לא אותרה. אם יועברו הפרטים החסרים, אשמח לבדוק ולהשיב.

הצלבת מידע בין משרד הפנים ובין בנק עידוד

חבר הכנסת ר' אלול שאל את שר המשפטים ביום י"ח בתמוז התשנ"ז (23 ביולי 1997):

בסיור שערכתי לאחרונה במשרדי בנק עידוד נודע לי, כי נערכות הצלבות מידע בין משרד הפנים ובנק עידוד. בשל העברת מידע ממשרד הפנים לבנק עידוד נחסמת היציאה מן הארץ מעולים שלקחו הלוואה בבנק עידוד.

רצוני לשאול:

1. האם משרדך מודע להעברת המידע שצוינה לעיל?

2. מה יעשה משרדך בנדון?

תשובת שר המשפטים צ' הנגבי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. בנק עידוד הוא יחידה במסגרת הסוכנות היהודית העוסקת במתן סיוע כספי לעולים חדשים.

בשנת התשנ"ב קבע שר המשפטים בצו, כי הסוכנות היהודית היא גוף ציבורי לצורך הוראות חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981, לעניין העברת מידע. בצו נקבע, כי משרד הפנים רשאי להעביר לסוכנות היהודית פרטים על הוצאת דרכון או תעודת מעבר לעולה חדש שקיבל סיוע מהסוכנות או מההסתדרות הציונית, וזאת בחמש השנים הראשונות לשהותו בישראל במעמד של עולה. הצו של שר המשפטים אושר על-ידי ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת. העברת המידע מותרת אפוא על-פי הוראות חוק הגנת הפרטיות.

פרסום על איום שוטר בנשק על מפגין

חבר הכנסת ש' הלפרט שאל את שר המשפטים ביום כ"ב באלול התשנ"ז (24 בספטמבר 1997):

בעיתון "יתד נאמן" מט' בתמוז התשנ"ז, 14 ביולי 1997, פורסם, כי שוטר איים בנשק על בחור ישיבה בעת פיזור הפגנה באזור כיכר השבת בירושלים.

רצוני לשאול:

1. האם נחקר הנושא, ואילו צעדים ננקטו?

2. מה הן תוצאות החקירה?

תשובת שר המשפטים צ' הנגבי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. אבקש להביא לידיעתך, כי הפרטים שנמסרו במסגרת השאילתא כלליים ביותר: אין פירוט שמו של המתלונן, שמו של השוטר, מועד האירוע נשוא התלונה ומועד הגשת התלונה. למרות זאת, ניסו לבדוק במחלקה לחקירות שוטרים אם תלונה כזאת קיימת, אולם היא לא אותרה. אם יועברו הפרטים החסרים, אשמח לבדוק ולהשיב.

חקירת תלונה למחלקה לחקירות שוטרים

חבר הכנסת נ' דהן שאל את שר המשפטים ביום כ"ה בתמוז התשנ"ז (30 ביולי 1997):

מר א"י – שמו המלא מופיע במקור – התלונן במח"ש במכתב ארוך, מפורט וכאוב, ואלה עיקר דבריו: הכאה באכזריות על-ידי השוטר ר"ב – שמו המלא מופיע במקור – ושוטרים נוספים, וניסיון להסתיר את שם השוטרים, בחיפוי על השוטר א"פ – שמו המלא מופיע במקור. מצורף צילום מכתבו.

רצוני לשאול:

1. האם נחקרה תלונתו?

2. האם זומן המתלונן להעיד?

3. האם זומנו עדי ראייה?

4. מה העלתה התלונה?

תשובת שר המשפטים צ' הנגבי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-4. בהמשך למכתבך, שצורפה אליו שאילתא, אשר לתלונה שהוגשה במחלקה לחקירות שוטרים בעניין שימוש בכוח מצד שוטרים כלפי המתלונן מר א"י וניסיון לחיפוי על-ידי אי-מסירת פרטיהם, הריני להודיעך, כי החקירה בתיק נסתיימה, ובעקבותיה הוחלט לסגור מחוסר ראיות מספיקות.

עיקרה של התלונה טענות מצד המתלונן לעיל ואחיו על שימוש בכוח קשה שנעשה כלפיהם. במהלך החקירה נתגלו סתירות משמעותיות ומהותיות אשר יש בהן כדי להעלות ספקות אשר למהימנות הנתען.

כך, למשל, טען המתלונן בפנייתו, כי הוכה על-ידי כוחות משטרה ומג"ב באגרופים, בבעיטות ובאלות, וכעבור שלושה שבועות, בעת שמסר הודעה בעניין, נשמטה טענה זו ממנו לחלוטין. לא זו בלבד אלא שהמתלונן, שטען לחבלות כתוצאה מאותו שימוש בכוח קשה, לא נבדק כלל על-ידי רופא, וממילא לא המציא תעודה רפואית על פגיעות, אשר סביר להניח כי היו נותנות את אותותיהן בגופו. אחיו של המתלונן, אשר גם לגביו נטען לשימוש שבכוח, לא היה יכול להשיב על השאלה, מה היה בדיוק השימוש בכוח שנעשה כלפיו, למעט אמירה כוללנית כי היו מכות. נוסף על כך, שני המתלוננים לא שיתפו פעולה ואף עשו מאמצים להתחמק מבדיקת פולגרף.

מנגד הכחישו החשודים את שיוחס כלפיהם.

במצב דברים זה לא ראתה המחלקה לחקירות שוטרים אלא לסגור את התיק מחוסר ראיות מספיקות.

קבלני ההוצאה לפועל

חבר הכנסת ר' אלול שאל את שר המשפטים ביום כ"ה בתמוז התשנ"ז (30 ביולי 1997):

קבלני ההוצאה לפועל מקבלים אישור מוועדת האישורים על-פי חוק ההוצאה לפועל.

רצוני לשאול:

1. כמה קבלנים הפירו את הוראות החוק בשנה האחרונה?

2. מה הם האמצעים שנקט המשרד נגדם?

3. מדוע לא מנפיק המשרד דוח ביקורת מסודר בעניין פעולת קבלני ההוצאה לפועל?

תשובת שר המשפטים צ' הנגבי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בשנה האחרונה, 1997, נפתחו 154 תיקי תלונה בהנהלת בתי-המשפט נגד בעלי תפקיד – קבלנים.

התיקים נדונו בפני ועדת האישורים של בעלי התפקיד, הממונה על המשמעת של בעלי התפקיד ובפני ראש אגף ההוצאה לפועל.

להלן תוצאות הטיפול בתלונות: סך הכול בוטלו שני אישורים; סך הכול הוטלו 21 רשיונות – השעיה; סך הכול ננזפו 42, סך הכול נדחו 68 תלונות; סך הכול חודשו ארבעה אישורים; סך הכול תלויים ועומדים – עדיין לא נדונו – 17.

2. בהתאם לחוק רשאית ועדת האישורים בהוצאה לפועל להתלות או לבטל את אישורו של בעל תפקיד עד לחמש שנים. כמו כן, רשאים מנהל בתי-המשפט או מי שהוסמך לכך על-ידיו – מנהל אגף ההוצאה לפועל – להתלות אישור לתקופה של עד 30 יום.

3. הנהלת בתי-המשפט מפיקה דוחות הנוגעים להחלטות ועדת האישורים לתפוצת בתי-המשפט ובעלי התפקיד, על מנת שאלו ישמשו כהרתעה טרם ביצוע עבירה. הנהלת בתי-המשפט מספקת ותספק דוחות ומידע נוסף ככל שתתבקש לעשות כן על מנת לתת תמונת מצב מהימנה.

דוח על פעילות ההוצאה לפועל

חבר הכנסת ר' אלול שאל את שר המשפטים ביום כ"ה בתמוז התשנ"ז (30 ביולי 1997):

על-פי הוראות סעיף 87ב לחוק ההוצאה לפועל, על שר המשפטים להגיש לוועדת החוקה, חוקה ומשפט דוח על פעילות לשכת ההוצאה לפועל.

רצוני לשאול:

1. מתי הוגש לאחרונה דוח זה?

2. מדוע לא יוגש הדוח לאלתר לוועדה ולחברי הכנסת?

3. מדוע לא מפרסם המשרד נתונים על יעילותה ועל כדאיות הפעלתה של מערכת ההוצאה לפועל?

תשובת שר המשפטים צ' הנגבי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3-1. דוח על פעילות לשכת ההוצאה לפועל לפי הוראות סעיף 87ב לחוק ההוצאה לפועל הוגש לראשונה לשר המשפטים ב-23 בפברואר 1998.

בג"ץ פר"ח ותיקון מס' 15 לחוק ההוצאה לפועל שינו באופן מהותי את מערכת ההוצאה לפועל, והזוכים חיפשו דרכים אלטרנטיביות לפקודת המאסר על מנת לנסות ולגבות את חובם.

בשנים 1995-1997 עולה בהתמדה מספר התיקים הנפתחים בלשכות, בד בבד עם עלייה בסכומי הגבייה, שהגיעו השנה לסכום של כ-429 מיליון שקל.

במערכת ההוצאה לפועל מחפשים כל הזמן דרכים לשיפור המערכת הן בתחום החוקתי – תיקון מס' 20 הנמצא בוועדת החוקה, חוק ומשפט, והן בתחום התפעולי, כמו תקשורת עם עורכי-דין לשם ייעול המערכת.

פרסומת מטעה ב"קול ישראל"

חבר הכנסת ח' פורת שאל את שר המשפטים ביום כ"ה בתמוז התשנ"ז (30 ביולי 1997):

נודע לי כי במרס השנה הוגשה תלונה במשטרה ולממונה על הגנת הצרכן נגד פרסומת מסוימת המשודרת ב"קול ישראל" בחשד שהיא מטעה. רשות השידור הבטיחה להשמיט את הנוסחים המטעים, אך לא שינתה זאת. אגודת "לדעת", המתלוננת, פנתה בנדון ליועץ המשפטי לממשלה.

רצוני לשאול:

1. האם אין פועלים למנוע את הפרסומת המטעה? מדוע?

2. מה ייעשה בנדון?

תשובת שר המשפטים צ' הנגבי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כאשר הגיעה התלונה ליועץ המשפטי לממשלה, נוצר קשר עם ממלא-מקום הממונה על הגנת הצרכן, אשר מופקד על נושא ההטעיות בפרסומת מכוח סעיף 2 לחוק הגנת הצרכן. כמו כן, התקיימה ישיבה במשרד הבריאות כדי לבחון אם מדובר בעבירות על חוקי הבריאות, לאור העובדה שהפרסומת מתייחסת לשירותי בריאות.

2. עורך-הדין מירון הכהן, היועץ המשפטי למשרד התעשייה והמסחר, שבו יושב הממונה על הגנת הצרכן, הסכים שיש להתייחס להטעיות בתחום זה בחומרה ומוכן לפעול נגד המפרסם ככל שהמתלוננת תוכל לספק לו הוכחה על הטעיות ופרסומת כוזבת. לפי מיטב ידיעתנו, עמדתו של עורך-הדין הכהן גם הועברה לידיעת המתלוננת.

חקירת תלונה נגד נער מתנדב במשמר האזרחי

חבר הכנסת פ' בדש שאל את שר המשפטים ביום י"ט בחשוון התשנ"ח (19 בנובמבר 1997):

נמסר לי, כי נער מתנדב במשמר האזרחי מאזור הדרום נחקר על-ידי המחלקה לחקירות שוטרים למרות היותו בן 16, בעוון הפעלת כוח חריג על עציר שהשתולל בתחנת המשטרה, בהתאם להנחיית שוטרים. בעקבות תלונתו של העציר ובדיקת המחלקה לחקירות שוטרים בוצע רישום במרשם הפלילי שמנוהל במשטרה.

רצוני לשאול:

1. כיצד אדם שאינו בגיר, אינו שוטר ולא עבר שום קורס משטרי נחקר על-ידי המחלקה לחקירות שוטרים?

2. האם תלונה שכזו לא מועברת לידיעת הוריו? מדוע?

3. האם אכן לא נאמר לנער שזכותו להיעזר בעורך-דין? מדוע?

תשובת שר המשפטים צ' הנגבי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3-1. על-פי פקודת המשטרה, חובותיו וזכויותיו של מתנדב המשמר האזרחי בשעת מילוי תפקידו יהיו כשל שוטר. לפיכך משתרעת סמכות החקירה של המחלקה לחקירות שוטרים גם על מתנדבי המשמר בכל הנוגע לחשד לביצוע עבירות במהלך מילוי תפקידם.

ממצאי החקירה בנושא השאילתא העלו, שהמתנדב, יחד עם שוטר ומתנדב נוסף, הכו ללא כל הצדקה במהלך תפקידם אזרח. בגין האירוע ועל סמך הראיות שנאספו במהלך החקירה כבר הוכנה טיוטת כתב אישום נגד המעורבים. המתנדב לא היה בן 16 ביום האירוע אלא חסרו חודשיים להיותו בן 18. המתנדב לא נעצר או עוכב אלא נגבתה ממנו הודעה תחת אזהרה בלבד.

במקרה כזה אין מודיעים לנחקר על זכותו להיעזר בעורך-דין ואין כל חובה לעשות כן, מאחר שהאירוע נגע באופן ישיר לפעילותו ואירע במהלך ביצוע תפקידו במשמר האזרחי. לא נמסרה על כך הודעה להוריו.

ראוי לציין, כי התייחסות החוק למתנדב המשמר האזרחי היא כאל שוטר לכל דבר ועניין, וכך גם התייחסות המחלקה לחקירות שוטרים אליו, בכל הנוגע למילוי תפקידו.

שימוש בלוחיות רשמי בדויות לתפיסת עבריינים

חבר הכנסת פ' בדש שאל את שר המשפטים ביום כ"ו בחשוון התשנ"ח (26 בנובמבר 1997):

המשטרה בדרום משתמשת בלוחיות זהות בדויות לתפיסת עברייני תנועה.

רצוני לשאול:

1. האם שימוש במכונות בעלות לוחית זיהוי צבאית, בשילוט של מורי נהיגה וכו' הוא מותר?

2. האם אין בכך משום הונאת הציבור?

3. מה היא עמדת משרדך בעניין השימוש בזהות בדויה?

תשובת שר המשפטים צ' הנגבי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3-1. השאלת הנ"ל מתבססת על נתונים הקשורים להפעלת סמכויות בידי משטרת ישראל, ואלה דורשים בירור שהוא בתחום אחריותו של השר לביטחון פנים ולא של שר המשפטים. לפיכך מוצע להגישה את השאלתא מחדש לשר לביטחון פנים.

אלימות שוטרים בהפגנות

חבר הכנסת מ' קליינר שאל את שר המשפטים ביום ד' בכסליו התשנ"ח (3 בדצמבר 1997):

בפסק-דין – מצורף – במשפטם של אנשי "זו ארצנו" קובעים השופטים, כי אלימות השוטרים הונצחה בווידיאו, והיה ניתן להביאם לדין על-פי ראיות.

רצוני לשאול:

1. האם נחקרו השוטרים האלימים ש"נתפסו" בעדשת מצלמות הווידאו?

2. האם הועמדו לדין?

3. אם לא – מדוע?

תשובת שר המשפטים צ' הנגבי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3-1. במחלקה לחקירות שוטרים התקבלו יותר מ-20 תלונות של משתתפים בהפגנות שהתנהלו ב-24 באוגוסט 1995 על שימוש בכוח שלא כדין על-ידי שוטרים ועל אופן פעילות המשטרה בהפגנות אלה. התלונות הוגשו סמוך להתרחשות האירועים.

בכל הנוגע לשיקול הדעת שהופעל על-ידי הגורמים הפיקודיים של משטרת ישראל וקבלת החלטות בדבר עצירת אוטובוסים, מניעת ירידה מאוטובוסים ופיזור הפגנות הוחלט על דעת פרקליטות המדינה, כי הגורם המוסמך לחקור תלונות אלה אינו המחלקה לחקירות שוטרים, אלא הגורמים הממונים על הנושא במשרד המשטרה עצמו.

למרות הזמן הניכר שחלף מאז האירועים ועד לשמיעת הראיות בתיק 3996/98 בבית-משפט השלום בירושלים, קיבלה המחלקה לחקירות שוטרים לבקשתה את קלטות הווידאו שהוגשו במהלך שמיעת הראיות בתיק.

לאחר שנסרקו כל הסרטים עלה, כי השוטרים שמשתמשים לכאורה בכוח שלא כדין מצולמים באופן כזה שאינו מאפשר את זיהוים. אשר על כן, לא נפתחה במחלקה לחקירות שוטרים חקירה נוספת בעקבות ההפגנות שתועדו בסרט נוסף על אלה שנחקרו סמוך לאירועים.

מעצרי בית באילת

חבר הכנסת מ' שטרית שאל את שר המשפטים ביום י"א בכסליו התשנ"ח (10 בדצמבר 1997):

לאחרונה נודע לי, כי מאז נחקק חוק המעצרים החדש קיימת תופעה של שליחת עבריינים רבים למעצר בית באילת, אף שלא כולם תושבי העיר. תופעה זאת, אם היא קיימת, הופכת את אילת לעיר מקלט.

רצוני לשאול:

1. האם ידועה למשרדך תופעה כזאת?

2. מה הם ממדי התופעה?

3. האם ייעשה לביטול התופעה, אם היא קיימת?

תשובת שר המשפטים צ' הנגבי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בשאלתא שבנדון נשאלה השאלה לגבי עבריינים השוהים בעיר אילת מכוח החלטות בית-משפט.

2-1. מבדיקה שנערכה בפרקליטות המדינה מול תחנת משטרת אילת עולה, כי בעיר שוהים כעת שמונה נאשמים, שהצביעו על חלופת מעצר בעיר אילת, להנחת דעת בתי-המשפט.

3. חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו–1996, צמצם את המצבים שבהם נעצרים נאשמים עד תום ההליכים. לפיכך, הוטלה על מערכת אכיפת החוק חובה מוגברת לבדוק אם ניתן לשחרר את הנאשם בחלופת מעצר מתאימה.

התביעה ובתי-המשפט מנסים לבדוק מראש את תנאי החלופה שמציע הנאשם לשחרורו, על מנת לוודא כי מדובר בחלופה שתסכל את הסכנות הצפויות מן הנאשם. כאשר בית-המשפט סבור כי

נמצאה חלופה ראויה, הוא מורה עליה. כך משתחררים נאשמים לביתם של קרובי משפחה או חברים, הערבים להם, וזאת בתנאים נוספים, כגון הפקדת ערבויות כספיות, הפקדת הדרכונים והגבלת תנועה.

נוסף על כך מקפיד בית-המשפט פעמים רבות על כך שהנאשם ישהה בעיר שאיננה המקום שבו בוצעו לכאורה עבירותיו, וזאת כדי לצמצם הסכנה הצפויה מהנאשם כלפי עדים או קורבנות. על-פי הידוע לנו, אין מדובר בתופעה ייחודית דווקא לעיר אילת.

הפרקליטות והתביעה המשטרית ימשיכו לבדוק כל מקרה לגופו ולהתנגד לחלופת מעצר במקרים שבהם אין הנאשם מצביע על חלופת מעצר כנדרש.

בחינות בשפה החסית לקבלת רשיון בתיווך מקרקעין

חבר הכנסת צ' ויינברג שאל את שר המשפטים ביום ט"ז בטבת התשנ"ח (14 בינואר 1998):

עולים רבים מחבר העמים מבקשים לעסוק כמתווכי מקרקעין, אולם אין באפשרותם לעסוק בכך מאחר שאינם שולטים בשפה העברית, והבחינה לקבלת רשיון תיווך במקרקעין אינה מתורגמת לרוסית.

לאור חוק-יסוד: חופש העיסוק ולאור העובדה שרוב הלקוחות של מתווכים אלו יהיו עולים דוברי רוסית, רצוני לשאול:

מדוע לא תפעיל רשמת המתווכים את סמכותה על-פי תקנה 2(א) לתקנות המתווכים במקרקעין, התשנ"ז–1997, ותאשר כי שפת הבחינה לדוברי רוסית תהיה ברוסית על-פי בחירתם?

תשובת שר המשפטים צ' הנגבי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הנושא של שפת הבחינה למתווכים במקרקעין נדון כמה פעמים, גם במחלקת הייעוץ של משרד המשפטים וגם בוועדה המייעצת לרשם המתווכים במקרקעין. הוחלט שלא לתרגם את השאלון לשפה הרוסית, וזאת מהטעמים הבאים:

א. הנבחנים אינם צריכים להתבטא בעברית במסגרת הבחינה, כי אם להבין ולסמן את התשובה הנכונה של השאלון הבנוי בשיטת בחינה רב-ברירה – בחינה אמריקנית.

ב. לנבחנים ניתנות חוברות עם חומר הבחינה לפחות חודש לפני מועד הבחינה, והם רשאים לרשום הערות בתוך החוברת. נוסף על החוברת רשאי הנבחן להביא אתו למבחן מילון או מילונית אלקטרונית.

ג. קריאת שאלון המבחן מחייבת שליטה מינימלית בשפה העברית, דבר שציבור הלקוחות רשאי לצפות מכל מתווך בעל רשיון ישראלי, גם כזה שמרבה לעבוד עם קהל של עולים חדשים. חוק המתווכים במקרקעין מבוסס על הנחה, שכל מתווך ידע עברית במידה הנדרשת כדי להיות מעודכן בהתפתחויות הרלוונטיות למקצוע, אותה רמה מינימלית הנדרשת לעמידה בדרישות הבחינה.

העמדה לדין בגין ביזיון בית-המשפט

חבר הכנסת ש' הלפרט שאל את שר המשפטים ביום א' בשבט התשנ"ח (28 בינואר 1998):

במהלך השביתה האחרונה במשק הוצאו כמה צווים נגד ראש השובתים. צווים אלה הופרו, וראשי השובתים חשודים בביזיון בית-המשפט.

רצוני לשאול:

1. האם ומה המליץ משרדך בנדון?

2. אם לא המליץ – מדוע?

תשובת שר המשפטים צ' הנגבי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. במהלכה של השביתה הכללית במשק בדצמבר 1997 הפירו השובתים צווי מניעה זמניים שהוציא בית-הדין הארצי לעבודה בירושלים ב-3 בדצמבר 1997. בעקבות אירועים אלו הגישה מדינת ישראל ב-4 בדצמבר 1997, באמצעות פרקליטות המדינה ובשיתוף עם איגוד הבנקים בישראל ורשות הנמלים והרכבות, בקשה לפי פקודת ביזיון בית-המשפט נגד ההסתדרות הכללית החדשה ועוד עשרה אחרים. בית-הדין התבקש לזמן את המשיבים לדין ולכפות עליהם בקנס ציות להחלטותיו מ-3 בדצמבר 1997.

במהלך 5 בדצמבר 1997 נעתרה ההסתדרות לדרישה לכבד את צווי בית-הדין עד ליום א', 7 בדצמבר 1997, בבוקר. ב-7 בדצמבר 1997 הגיעו הצדדים, בעידודו של בית-הדין, להסכמה, וההסתדרות הודיעה בתקשורת על סיום השביתה.

הליך ביזיון בית-המשפט הינו הליך הצופה פני עתיד, ומרגע שנסתיימה השביתה, לא נותרה עוד עילה לדין בו. עם זאת, בבקשה למחיקת הבקשה לפי פקודת ביזיון בית-המשפט התייחסה הפרקליטות בחומרה רבה לפעולות ההסתדרות וביקשה מבית-הדין הארצי לעבודה כי יביע דעתו לגבי חומרתם של מעשים אלו.

יצוין, כי בתחום יחסי העבודה קיימת מסורת בישראל, ועל-פיה אין מפעילים את המשפט הפלילי במקרה של שביתות, אלא במקרים קיצוניים. למסורת זו ביטויים בחקיקה. כך, למשל, סעיף 9 לחוק ליישוב סכסוכי עבודה (תיקון מס' 2) קובע במפורש, כי לא יוטל מאסר לפי הוראות חוק מסוימות. מדובר, בין היתר, בהוראות סעיפים 286 ו-287 לחוק העונשין, התשל"ז-1977, בדבר הפרת חובה חקוקה והפרת הוראה חוקית בשל הפרת פסק-דין, החלטה, צו או הוראות חיקוק שעניינם השתתפות בשביתה.

עם זאת, כל מקרה נבחן לגופו וייתכנו מצבים, גם אם חריגים, שבהם תשקול התביעה הכללית נקיטת צעדים במישור הפלילי גם בהקשרים אלה.

סגירת תיק של נער שהואשם בתקיפה

חבר הכנסת ע' בשארה שאל את שר המשפטים ביום א' בשבט התשנ"ח (28 בינואר 1998):

נודע לי כי נגד הנער א"ל, מתנחל מחברון, הוגש כתב אישום על כך שדרך על ראשו של תינוק וגרם לו לחבלות, לאחר שהכה את אביו – ת"פ 463/96, פ"א 2038/95. ב-17 בדצמבר 1997 החליט בית-המשפט למחוק את כתב האישום.

רצוני לשאול:

מדוע נמחק כתב האישום?

תשובת שר המשפטים צ' הנגבי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בתיק שבנדון הוגשה בקשה לעיכוב הליכים על-ידי הנאשם. היועץ המשפטי לממשלה, לאחר שבחן את התיק, החליט כי התשתית הראייתית בתיק בעייתית וחסרה, והנחה להחזירו להשלמות חקירה. מונה פרקליט מפרקליטות המדינה, והוא יעקוב אחר ביצוען של ההשלמות המבוקשות. בין היתר, נעשה מאמץ, שלא צלח, לאתר עד ראייה מסוים.

כיוון שהשלמות החקירה לא נשאו פרי, הוחלט על ביטולו של כתב האישום בהסכמת הצדדים, לפי סעיף 94(ב) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982. המדינה שומרת לעצמה

בינתיים את האפשרות לשקול הגשתו מחדש של כתב האישום בתיק אם יהיו התפתחויות במישור הראייתי.

עובדים ערבים בהנהלת משרד המשפטים ובהנהלת בתי-המשפט

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את שר המשפטים ביום א' בשבט התשנ"ח (28 בינואר 1998):

נודע לי כי אין עובדים ערבים בהנהלת משרד המשפטים בירושלים ואין עובדים ערבים בהנהלת בתי-המשפט.

רצוני לשאול:

1. האם מוכן משרדכם לקלוט עובדים ערבים בהנהלת המשרד בירושלים ובהנהלת בתי-המשפט?

2. למה לא נקלטו עד היום עובדים ערבים במערכות הנ"ל?

תשובת שר המשפטים צ' הנגבי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מערכת בתי-המשפט מוכנה לקלוט עובד ערבי, מוסלמי, נוצרי, דרוזי שמקום מגוריו ירושלים, שכן הנהלת המשרד ממוקמת בירושלים.

2. הנהלת בתי-המשפט מפרסמת ופרסמה בעבר את כל המשרות הפנויות או העומדות להתפנות בהנהלת בתי-המשפט, ומבדיקה שנערכה התברר כי לא הוגשו מועמדותיו של עובדים ערבים, מוסלמים, נוצרים, דרוזים למשרות אלו, שכאמור פורסמו בפומבי.

מערכת בתי-המשפט מעסיקה בשירותיה 58 עובדים ערבים מוסלמים, 23 עובדים ערבים נוצרים ו-15 עובדים דרוזים. בסך הכול יש במערכת בתי-המשפט 96 עובדים ערבים, מוסלמים, נוצרים ודרוזים, בהם מנהלי מחוז, מזכירים ראשיים, מרכזים, מזכירי בית-משפט ועובדים אחרים.

קביעת תאריכי משפטים בבתי-המשפט

חבר הכנסת ע' דהאמשה שאל את שר המשפטים ביום א' בשבט התשנ"ח (28 בינואר 1998):

ידוע לי, כי בתי-המשפט בישראל קובעים תאריכי דיון ללא כל התחשבות בחגים של אזרחי המדינה הערבים, המוסלמים והנוצרים, והדבר גורם לטרדות מיותרות ולבעיות רבות.

רצוני לשאול:

1. האם צוינו החגים של המוסלמים והנוצרים ביומניהם של השופטים וכלל עובדי בתי-המשפט?

2. האם אכן כך ייעשה? אם לא – מדוע?

שר המשפטים צ' הנגבי:

1-2. מועדי חגים מוסלמיים ונוצריים מצוינים ביומן עובדי בית-המשפט. אין ציון כנ"ל ביומני השופטים. לאור פנייה זאת תדאג הנהלת בתי-המשפט לכך שבשנים הבאות יצוינו חגים אלה.

ציון החגים ביומנים משמש, בעיקרו, כמידע בדבר אי-פעילותם של בתי-המשפט באותם ימים. מכל מקום, בכל מקרה של פנייה לדחיית מועד הופעה, עקב חג או מועד של מתדיין או של עד במשפט, מגלים השופטים התחשבות בפנייה.

היו"ר א' אושעיה:

שאלה נוספת לחבר הכנסת דהאמשה, בבקשה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, כבוד השר, אני מאוד מודה לך על התשובה. אני שמח שהתשובה אכן חיובית. הייתי רוצה להרחיב את ציון המועדים לא רק ליומניהם של השופטים עצמם, אלא לכל מערכת הפקידות הממשלתית. זה יהיה רק בריא ורק יעזור וימנע תקלות, אם אכן יצוינו החגים האלה גם ביומנים האלה. זאת פנייתי עכשיו.

היו"ר א' אושעיה:

תודה לחבר הכנסת דהאמשה.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אני חושב שהרעיון נכון, ואני מציע שתפנה בנושא לנציב שירות המדינה. תוכל גם לציין את חילופי הדברים בינינו, ונציב שירות המדינה בוודאי יבחן כיצד לקדם את בקשתך. הוא המופקד על כל שירות המדינה, וראוי שידע על הבעיה שאתה מציג.

היו"ר א' אושעיה:

תודה, אדוני שר המשפטים.

ייצוג משפטי לעצורים

חבר הכנסת ע' פרץ שאל את שר המשפטים ביום ח' בשבט התשנ"ח (4 בפברואר 1998):

נודע, כי על אף הקמתה של הסניגוריה הציבורית, 80% מהעצירים המובאים להארכת מעצר אינם זוכים לייצוג משפטי.

רצוני לשאול:

1. האם הפרטים נכונים?

2. מה הוא אחוז הפונים לקבלת ייצוג משפטי מהמדינה ומה הם הקריטריונים לזכות זו?

3. התקנה שלפיה זכאי לייצוג במימון המדינה רק המשתכר פחות מ-3,000 שקלים בחודש פוגעת במזקקים רבים. כיצד פועל משרדך לתיקון עניין זה?

תשובת שר המשפטים צ' הנגבי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הממוצע הארצי של עצורים בלתי מיוצגים בדיונים במעצרים לפני הגשת כתב אישום לצורכי חקירה הוא כ-80%. ממוצע זה משתנה בהתאם למחוז שבו מדובר.

2. בעניין הזכאות לקבלת ייצוג מטעם הסניגוריה הציבורית במחוזות שבהם הוקמה יש להבחין בין הקטגוריות הבאות:

נאשמים – זכאות כלכלית לייצוג באמצעות סניגור ציבורי חלה רק על נאשמים אשר מואשמים בעבירה שהעונש בגינה הוא חמש שנות מאסר לפחות. בקטגוריה זו מבחינים בין עבירות שהעונש בגין חמש-תשע שנות מאסר, שלגביהן הזכאות כרוכה גם בבדיקת מצבו הכלכלי של הנאשם, לבין עבירות שעונשן עשר שנות מאסר לפחות, שהייצוג בגין ניתן בשל חומרת העבירה ללא תלות במצבו הכלכלי של הנאשם. על-פי המבחן לזכאות כלכלית, משפחה המונה שלוש נפשות ומשתכרת יותר מ-3,500 שקל ברוטו בחודש אינה זכאית לסיוע משפטי מן הסניגוריה הציבורית.

לפני הקמת הסניגוריה הציבורית, כ-60% מן הנאשמים לא היו מיוצגים. לאחר הקמת הסניגוריה, שיעור הנאשמים הבלתי-מיוצגים, באזורים שבהם קיימת הסניגוריה הציבורית, ירד, להערכתנו, לכ-45%.

מי שמוגשת נגדו בקשה למעצר עד תום הליכים – התביעה מגישה בקשות למעצר עד תום הליכים נגד נאשמים מסוימים, בעילה ששחרורם עלול לסכן את ביטחון הציבור או להביא לשיבוש הליכי המשפט, בשל הימלטות הנאשם או השמדת ראיות. נאשם שמוגשת נגדו בקשה למעצר עד תום הליכים, זכאי, ללא בדיקה כלכלית, למינוי סניגור לדיון בבקשת המעצר.

סמכות מינוי בשיקול דעת – לשופטים סמכות להורות על מינוי סניגור ציבורי לנאשם או לעצור מחוסרי אמצעים כלכליים משיקולי צדק ויעילות, או כאשר בית-המשפט סבור שאינו יכול לנהל את המשפט כשהנאשם אינו מיוצג. סמכות זו מופעלת בחלק קטן מן המקרים שלגביהם אין זכאות בדיון למינוי סניגור ציבורי.

חולי נפש – מי שנדרשת בעניינו חוות דעת פסיכיאטרית, שמטרתה לבדוק אפשרות אשפוז או שמתקיים בעניינו דיון למתן צו אשפוז, בכפוף להוראות חוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א–1991, זכאי לייצוג על-ידי סניגור ציבורי.

נוער – נאשם או חשוד שטרם מלאו לו 16 שנים זכאי לייצוג על-ידי סניגור ציבורי, אם עניינו הובא בפני בית-משפט שאינו בית-משפט לנוער. נוסף על כך רשאי בית-המשפט לנוער, על-פי סמכות שבשיקול דעת, בהתאם לחוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א–1971, להורות על מינוי סניגור ציבורי לקטין.

קטגוריות נוספות – נאשם או חשוד אילם, עיוור או חירש או שיש חשש שהוא לקוי בכושרו השכלי, זכאי לייצוג על-ידי סניגור ציבורי.

אחוז הפונים – רוב הזכאים לקבלת ייצוג מהמדינה מופנים לסניגוריה על-ידי בית-המשפט לאחר הדיון הראשון בעניינם. בימים אלה מנסה הסניגוריה לבדוק מה שיעור הזכאים לייצוג אשר אינם מממשים את זכאותם.

3. יש לשים לב לכך, שהזכאות לייצוג, הנקבעת בהתאם למצבו הכלכלי של הנאשם, קיימת רק לגבי נאשמים המואשמים בביצוע עבירות שהעונש הקבוע לגביהן הוא חמש-עשר שנות מאסר. כאמור לעיל, המואשמים בעבירות שהעונש הקבוע לגביהן בחוק הוא עשר שנות מאסר לפחות, זכאים לייצוג ללא תלות במצבם הכלכלי, וכך גם מי שמבקשים את מעצרם עד תום ההליכים.

רף ההכנסה המקנה זכאות לייצוג בעניינים פליליים, העומד היום על סך 3,500 שקל למשפחה בת שלוש נפשות, נקבע בצו הסניגוריה הציבורית (ייצוג נאשמים מחוסרי אמצעים), התשנ"ו-1996, על-פי אותם קריטריונים אשר נקבעו לעניין זכאות לקבלת סיוע משפטי בעניינים אזרחיים. בימים אלה מתקיימים הליכים בתוך משרד המשפטים לתיקון מבחני הזכאות הכלכלית לסיוע משפטי אזרחי, במטרה להרחיב את אוכלוסיית הזכאים. מבחני הזכאות הכלכלית לסיוע משפטי פלילי יורחבו בהתאם לשינוי בזכאות לסיוע משפטי אזרחי.

בימים אלו עומדות על סדר-היום שתי הצעות נוספות אשר יתרמו לשיפור הזכאות לייצוג: א. קביעת תקנות לזכאות כלכלית לייצוג בשלב המעצר על-פי סעיף 18(א)(7) לחוק הסניגוריה הציבורית; ב. תיקון חוק הסניגוריה הציבורית, כדי שיכלול זכאות מינוי של סניגור ציבורי לקטינים.

בחינות מועצת שמאי המקרקעין

חבר הכנסת א' פורז שאל את שר המשפטים ביום ט"ו בשבט התשנ"ח (11 בפברואר 1998):

בנושא בחינות מועצת שמאי המקרקעין – רצוני לשאול:

האם לפי עמדת משרדך ראוי שבבחינות של מועצת שמאי המקרקעין, האפשרות לערער תהיה רק לנבחנים שהציונים שקיבלו הם בין 49 ל-59?

תשובת שר המשפטים צ' הנגבי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בהתאם לחוק שמאי המקרקעין, 1992, אין אפשרות לערער על בחינות המועצה. לפני משורת הדין הנהיגה המועצה אפשרות לערעורים על בחינות המועצה בתנאים מסוימים: א. פרט לבחינות הסופיות "עקרונות שומה ב'" ו"שומה למעשה" רשאים להגיש ערעור על תוצאות הבחינה מי שקיבלו ציון 40 ומעלה; ב. הבחינה בנושאים "עקרונות שומה ב'" ו"שומה למעשה" נערכות בשיטת בחינות רב-ברירה – בחינה אמריקנית.

אף שנהוג בעולם ובארץ שאין זכות לערעור על תוצאות בחינות מסוג זה, ניאותה המועצה לקבל לפני משורת הדין החלטה לאפשר הגשת ערעור על בחינה לאלה שקיבלו ציון 49 ומעלה.

הואיל ומדובר בבחינת רב-ברירה הנערכת על-ידי שמאי המשמש כרכז מומחה ונבדקת על-ידי ועדת בוחנים מטעם המועצה וכן על-ידי מומחית לבחינות מסוג זה, מקטינים טעות אפשרית למינימום, וודאי שלא יותר מ-10%. לפיכך נקבע הציון 49 ומעלה.

כתבי-אישום נגד אזרחים שהתלוננו על אלימות שוטרים

חבר הכנסת ד' טל שאל את שר המשפטים ביום ט"ו בשבט התשנ"ח (11 בפברואר 1998):

במענה על שאילתא שהגשתי לגבי שני ערבים שהתלוננו נגד שוטרים וכנקמה הוגש נגדם כתב-אישום על הכאת שוטרים, וממנה זוכו כשהשופט האמין להם ולא לשוטרים, השבת שהמחלקה לחקירות שוטרים מחדשת את החקירה נגד השוטרים.

מאחר שהמקרה דומה למקרה אריה אורנג' – מצורפת ידיעה בנושא – רצוני לשאול:

1. האם גם תלונת אורנג', שזוכה, תחודש?

2. מדוע נסגרו התיקים בעבר?

3. הייתכן שהמסקנות יהיו שונות?

תשובת שר המשפטים צ' הנגבי:

(לא נקראה, במסרה לפרוטוקול)

3-1. הרשעה או זיכוי הנובעים מאמון שנותן בית-משפט בעדותם של עדי תביעה או עדי הגנה, לפי העניין, הם עניין של יום ביומו במשפט הפלילי. על פניו אין בכך כדי להוות עילה לפתיחתה של חקירה פלילית נגד האדם אשר בית-המשפט העדיף שלא לקבל את גרסתו לאירועים. במקרה המצוין בשאילתא נפתחה חקירה מאחר שבית-המשפט הדגיש, כי השוטרים שהעידו בהליך המשפטי על פניו לא העידו אמת. נסיבה זו, שלא היתה קיימת בעת קבלת ההחלטה בתיק של המחלקה לחקירות שוטרים, היא שהביאה לחידושה של החקירה.

בכל הנוגע למר א', במחלקה לחקירות שוטרים לא התקבל פרוטוקול הדיון בעניינו. כמו כן לא יודעת המחלקה של דבר זיכוי, שעליו נלמד רק מהשאילתא.

במחלקה לחקירות שוטרים מניחים, כי לו היה בית-המשפט שדן בתיק מוצא ממצאים משמעותיים נגד אנשי משטרה, הוא היה מעביר את החלטתו לעיון המחלקה לחקירות שוטרים.

אשר על כן, בהעדר ממצאים חדשים אין המחלקה לחקירות שוטרים סבורה כי יש מקום לפתיחה מחודשת של חקירה.

עובדים זרים המוחזקים במעצר ללא משפט

חבר הכנסת א' גבאי שאל את שר המשפטים ביום כ"ב בשבט התשנ"ח (18 בפברואר 1998):

ב"מעריב" מ-3 בפברואר 1998 פורסם פסק-הדין של השופט איתן מגן בעניין פועלים זרים המוחזקים במעצר ואין מי שיגן על זכויותיהם וידאג להטסתם לארצותיהם.

רצוני לשאול:

1. האם יש מעקב אחר פועלים זרים הממתינים בכלא בחוסר ידיעה מתי יגורשו?

2. מה נעשה כדי למנוע סבל מיותר מאנשים אלה שאין להם שפה משותפת עם סביבתם?

תשובת שר המשפטים צ' הנגבי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. העובדים הזרים הנמצאים בארץ ללא היתר מוחזקים במחנות מעבר עד להחלטתו של שר הפנים בעניין גירושם וכדי לאפשר להם את זכות הערעור. לכן, שאילתא זו יש להפנות לשר הפנים ולשר העבודה והרווחה.

סיוע המדינה בהוצאות ההגנה של עובדי ציבור

חבר הכנסת י' כהן שאל את שר המשפטים ביום כ"ב בשבט התשנ"ח (18 בפברואר 1998):

זה כמה פעמים שאני מבקש, בשאלות, לקבל נתונים אשר לסיוע הוועדה להשתתפות המדינה בהוצאות ההגנה של עובדי ציבור, ומעלה חרס בידי.

רצוני לשאול:

1. כמה בקשות הוגשו בשנים 1994, 1995 ו-1997?

2. כמה מהן אושרו?

3. במסגרת שמאפשרת תשובה על שאילתא, למי אושרו הבקשות, ומה הוא הסכום שאושר לכל אחד ואחד?

שר המשפטים צ' הנגבי:

1. השאילתא נוגעת לסיוע המדינה בהוצאות הגנה של עובדי ציבור. שואל חבר הכנסת יצחק כהן לגבי מספר הבקשות שהוגשו לוועדה להשתתפות המדינה בהוצאות ההגנה של עובדי ציבור בשנים מסוימות, קרי: בשנים 1994, 1995 ו-1997. הוא שואל: כמה מהן אושרו, למי אושרו ומה הוא הסכום שאושר לכל אחד ואחד?

אתן לך עתה את התשובה. אני מסב את תשומת לבך לכך, כי בשאילתות הקודמות, מס' 99 ומס' 331, ביקשת נתונים מדויקים אשר למספר הפונים לוועדה מיום היווסדה, זהות הפונים, סעיפי האישום שבהם הואשמו הפונים ופירוט הסכומים שאושרו לתשלום. מפאת היקפו של החומר וצנעת הפרט של הנוגעים בדבר, מסרתי לך נתונים כלליים לגבי בקשות שהוגשו החל מ-1 בינואר 1997.

כעת אתה מבקש נתונים מדויקים בקשר לבקשות משנים קודמות, כאמור. לאור היקפו של החומר, הנאמד במאות פניות, לאור העובדה שהחומר איננו ממוחשב, לאור העובדה שנושא צנעת הפרט עדיין תקף, אני חושב שנעשה נכון אם נמציא נתונים סטטיסטיים אשר לבקשות שהוגשו במהלך 1997 בלבד, בהתאם לשאלות שהצגת.

מספר הבקשות שהוגשו היה 76; מספר הבקשות שטופלו היה 73. חלק מהבקשות הוגש על-ידי המשטרה, חמש בקשות ממשרד החינוך, ארבע בקשות ממשרד הבריאות, שלוש בקשות ממס הכנסה, שתי בקשות ממשרד ראש הממשלה ואחת משירות בתי-הסוהר.

2. מספר הבקשות שאושרו הוא 48.

3. 39 מהן הוגשו מטעם המשטרה, שלוש ממשרד הבריאות, שתיים ממשרד החינוך, שתיים ממשרד ראש הממשלה, אחת משירות בתי-הסוהר ועשר ממס הכנסה.

סך כל הסכום שאושר לתשלום לכל הפונים גם יחד עומד על 258,569 שקלים.

היו"ר א' אושעיה:

חבר הכנסת יצחק כהן, שאלה נוספת. בבקשה.

יצחק כהן (ש"ס):

אדוני, מה שמסתתר מאחורי השאלות שלי זו השאלה: אם נעשות טעויות – ואני מניח שהטעויות נעשות לא בזדון אלא בתום לב – מי בודק את הנזק העצום שנגרם לאוצר המדינה? וזאת נוסף על הנזק העצום שנגרם לאותם אנשים שמואשמים ובסופו של דבר יוצאים זכאים.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

מדוע שלא ישלמו מכיסם אלה – – –

יצחק כהן (ש"ס):

אלה שהורשעו שישלמו מכיסם. אלה שזוכו – מדוע שהם ישלמו?

שר המשפטים צ' הנגבי:

לא, אני חושב שמר ריבלין אומר שאולי המתלוננים ישלמו מכיסם, במקום שהמדינה תשלם.

היו"ר א' אושעיה:

אלה שמורשעים – הם בלאו הכי לא מקבלים.

יצחק כהן (ש"ס):

יש לי עוד הערה לאדוני.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

יש מה שנקרא רשלנות מקצועית. כשרופא עושה פעולה ברשלנות, יש לו ביטוח והביטוח משלם. אדם שהוא פרקליט מדינה ומעמיד לדין אדם אחר, כאשר האדם האחר יוצא זכאי – שישלם מכיסו את הוצאותיו.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להגן פה על פרקליטי המדינה. הם לא עושים עבודה עבור עצמם. הם עושים עבודה עבור המדינה. גם אם יש מעת לעת טעויות, השיטה הדמוקרטית לוקחת על עצמה מסננת שמתקנת את הטעויות בבית-המשפט.

יצחק כהן (ש"ס):

אדוני השר, ה"מעת לעת" הזה לא מאפשר לך לענות לי בגלל ההיקף העצום של החומר.

שר המשפטים צ' הנגבי:

חבר הכנסת ריבלין, באמצעות כהונתו בוועדה לבחירת שופטים, דואג לכך שהשופטים יהיו כאלה שאכן יהיו המסננת האיכותית ביותר.

יצחק כהן (ש"ס):

אדוני, ה"מעת לעת" הזה שאתה אומר, עומד בסתירה לדברים שאמרת, שהיקף החומר העצום לא מאפשר לך להביא לי את התשובה המדויקת. לכן, זה לא מעת לעת, אלא שכנראה יש פה תופעה שגורמת נזק אדיר לאוצר המדינה, נוסף על הנזק שנגרם לאנשים.

אבל לא זה העניין, אדוני. אני רוצה להעלות כאן את ההתבטאות שהתבטא כלפי השופט אותו עורך-דין שהפסיד במשפט מכירת החזיר באשקלון. הוא התבטא בחריפות נגד השופט, התבטאות שהיא פחותה מההתבטאות של חוטר-ישי, שאמר דברים חמורים כלפי השופט וכלפי הפסיקה שלו. מדוע לא התייחסתם לנושא הזה? האם כיוון שזה נושא של מכירת חזיר, או שיש פה סיבות אחרות?

שר המשפטים צ' הנגבי:

האם זה נושא שקשור לוועדה שבה מדובר?

יצחק כהן (ש"ס):

אני חושב שזה נוגע.

היו"ר א' אושעיה:

סליחה, חבר הכנסת כהן. אתה לא עושה פה התדיינות עם השר. שאלת שאילתא, קיבלת תשובה. יש לך הצעה לסדר-היום בנושא שדיברת עליו כרגע. יש לך עשר דקות, ואז תוכל לדבר על כך.

שר המשפטים צ' הנגבי:

האם ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת כהן, בנושא שהוא הזכיר עכשיו, אושרה?

היו"ר א' אושעיה:

היא אושרה כהצעה דחופה.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אם כך, נדון בה באותה מסגרת.

יצחק כהן (ש"ס):

השאילתא לא מופיעה בהצעה לסדר-היום. יש הבדל בהתייחסות בין עורך-דין אחד לעורך-דין אחר?

היו"ר א' אושעיה:

חבר הכנסת כהן, תודה לך.

שר המשפטים צ' הנגבי:

חבר הכנסת כהן, ידידי, מוסד השאילתות איננו המקום הראוי להעלות סוגיה שאיננה ממין השאלה הנדונה בשאילתא. העלית סוגיה חשובה. אני מבין שאין לך טרוניות לגבי תשובתי, ולכן עברת לנושא אחר.

יצחק כהן (ש"ס):

היו"ר א' אושעיה:

סליחה, אדוני השר, הועלתה שאילתא, ואני חושב שנתת עליה תשובה. אי-אפשר לעשות עכשיו התדיינות עם חבר הכנסת כהן.

שר המשפטים צ' הנגבי:

תודה; אני מודה לאדוני.

חקירת אלימות שוטרים בהפגנה

חבר הכנסת י' וקנין שאל את שר המשפטים ביום כ"ט בשבט התשנ"ח (25 בפברואר 1998):

בעבר שאלתי על-אודות שוטרים שלפי החשד הכו באכזריות חרדים בבר-אילן, משכו בפיאותיו של דיין, ועל שוטרת שבעטה במפגינים. ב-2 ביולי 1997 השבתני, כי "החקירה נמצאת בשלבי סיום, וטרם התקבלה החלטה בתיק".

רצוני לשאול:

1. האם עתה, בחלוף יותר מחצי שנה, הסתיימה החקירה?

2. אם כן – מה העלתה?

3. האם נגבו עדויות מהחרדים שהותקפו?

4. אם כן – ממי, ומה העידו?

תשובת שר המשפטים צ' הנגבי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

4-1. בתיק מח"ש 767/97 נבדקה תלונתו של מתלונן, אשר גרס כי ראה כיצד שוטרים מכים אחר. נעשה ניסיון לגבות עדותו של אותו אדם, אולם משהוא סירב למסור את עדותו בפני חוקר מהמחלקה לחקירות שוטרים, לא נותר למחלקה אלא לסגור את התיק מחוסר ראיות מספיקות.

חקירת תלונה על אלימות שוטרים כלפי חרדים

חבר הכנסת נ' דהן שאל את שר המשפטים ביום כ"ט בשבט התשנ"ח (25 בפברואר 1998):

בהמשך לדיון בוועדת הפנים לפני כשנה, התלונן מזכיר סיעת ש"ס במחלקה לחקירות שוטרים על שני המקרים שנדונו – הכאת ה"ברסלבים" בירושלים והתנכלות לאזרח תמים על-ידי מתחזים לשוטרים. רצוף בזה מכתבו של מר יעקבזון לחוקרת מח"ש, שעמה גם שוחח ומסר פרטי עדים.

רצוני לשאול:

1. מדוע לא נענה מכתבו?

2. האם זומנו העדים?

3. האם נחקרו תלונותיו?

4. אם כן – מה העלו?

תשובת שר המשפטים צ' הנגבי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

4-1. בתיק מח"ש 417/97 נחקרה טענה בדבר שימוש בכוח במרכז ירושלים בתאריך 26 בדצמבר 1996. במסגרת פעולות החקירה נגבתה עדותה של העדה, אשר פרטיה נמסרו במכתבו של מזכיר סיעת ש"ס. התיק נסגר בסיומה של החקירה מחוסר ראיות מספיקות.

יודגש, כי האמור בסיפא של מכתבו של מר יעקבזון, המתייחס לעיכובו של אזרח על-ידי שוטרי מחוז ירושלים, לא נחקר במחלקה לחקירות שוטרים, מאחר שלא היה באמור בכתבה כדי לגבש חשד לביצועה של עבירה פלילית. בנסיבות אלה לא נפתחה חקירה במחלקה.

חקירת תלונה על אלימות שוטרים כלפי חרדי

חבר הכנסת י' וקנין שאל את שר המשפטים ביום כ"ט בשבט התשנ"ח (25 בפברואר 1998):

במענה על שאלתא שלי, מס' 1070, על-אודות שוטרים שהכו וכבלו את מר י"פ – שמו המלא מופיע במקור – הסיעוהו בחג ומנעו ממנו קיום מצוות סוכה ונטילת לולב, השבתני, ש"התיק נסגר מחוסר ראיות להעמדת מי מהשוטרים לדין". הטענה לגבי הלולב לא נחקרה בשל "העדר סמכות".

רצוני לשאול:

1. האם אומת בחקירה שהמתלונן הוכה ונכבל והוסע בחג?

2. מה היא הכוונה ב"העדר סמכות" באשר לטענה בעניין נטילת ארבעה מינים?

תשובת שר המשפטים צ' הנגבי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כפי שהשבתני בעבר על שאלתא 1070, תיק מח"ש 3715/96 נסגר מחוסר ראיות מספיקות בכל הנוגע לשימוש בכוח. משמע, בסיומה של החקירה לא נאספו די ראיות אשר היה בהן כדי להביא לידי העמדת מי מהשוטרים לדין בגין הנטען כנגדם.

מחומר החקירה עלה כי המתלונן הוסע בשבת.

2. בכל הנוגע לנטילת ארבעת המינים, הרי שלמחלקה לחקירות שוטרים הסמכות לחקור חשדות לביצוען של עבירות פליליות על-ידי אנשי משטרה. מאחר שבטענות המתלונן לעניין ארבעת המינים לא היה כדי לעורר חשד לביצועה של עבירה כאמור, לא נפתחה חקירה במחלקה לחקירות שוטרים, וזאת בהיעדרה של סמכות.

סיוע מכספי עיזבונות המדינה

חבר הכנסת ד' אזולאי שאל את שר המשפטים ביום כ"ט בשבט התשנ"ח (25 בפברואר 1998):

ממעקב אחר עבודת הוועדה הציבורית לקביעת ייעודם של עיזבונות המדינה עולות שאלות. כך הוקצו אשתקד עשרות מיליוני שקלים לגופים כמו ויצ"ו ו"נעמת", אולם לארגונים אחרים העוסקים בנשים במצוקה, כמו "לב לאחים", לא הוקצו כספים חרף המלצות המשרד.

רצוני לשאול:

1. כמה כספים אושרו לויצ"ו ול"נעמת" בכל שנה מחמש השנים האחרונות?

2. לפי מה נקבע אם להתעלם מהמלצות המשרד?

תשובת שר המשפטים צ' הנגבי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. א. אל הוועדה הציבורית מגיעות כל שנה אלפי בקשות ממוסדות שונים, בנושאים מגוונים ביותר – בשנה שחלפה עלה מספרן על 4,600 בקשות.

ב. הוועדה הציבורית דנה בכל בקשה ובקשה על-פי הכללים שנקבעו לה, כתוצאה מהחלטת הממשלה, ואלה התפרסמו מעת לעת בילקוט הפרסומים. העיון והדין נעשים לגבי הבקשות.

ג. חלק ניכר של העיזבונות – למעלה משני-שלישים – הם עיזבונות מיועדים, לאמור שהמוריש-המצווה קבע מי יזכה בעיזבון. כך, למשל, יכולים כל בתי-החולים בארץ לבוא בטרניה על שבית-החולים "איכילוב" בתל-אביב זכה במיליוני שקלים חדשים, ואילו בתי-החולים האחרים קיבלו מעט מזער לעומתו. התשובה היא פשוטה: כך ציווה המוריש, ורצונו היה שבית-חולים זה יקבל את עיזבונו, ולא אחר. הוא הדין לגבי ויצ"ו. מוסד זה קיבל, על-פי האמור במפורש בצוואה, סך של 22 מיליון ש"ח. האם ניתן ללמוד משהו מהשוואת סכום זה לסכום שקיבלו מוסדות אחרים? התשובה היא, כמובן, שלילית.

ד. כפוף לכל המוסבר לעיל, הנתונים מיום הקמת הוועדה בשנת 1991 ובמשך שבע השנים האחרונות הם כלהלן: ויצ"ו הגישה 130 בקשות, מהן אושרו 41. כלומר 89 בקשות נדחו ורק 71 נתקבלו – גם הן, כמובן, בחלקן. הסכומים שנתבקשו היו 68,304,200 ש"ח. הסכומים שהוקצבו: 27,052,000 ש"ח, לרבות 22 מיליון ש"ח הנ"ל. "נעמת" הגישה 70 בקשות, מהן נענו 19. כלומר, 51 בקשות נדחו ורק 19 נתקבלו, גם הן בחלקן, כמובן. הסכומים שנתבקשו היו 27,251,090 ש"ח. והסכומים שהוקצבו היו 4,046,000 ש"ח.

2. א. הוועדה הציבורית אף פעם לא התעלמה מהמלצות המשרד. אדרבה, בהתאם לכללי עבודתה, עליה להתחשב בהמלצות המשרד. ברם, עמדת המשרד היא אחד השיקולים הנשקלים ונבדקים בעת הדיון במשרד. יש, כאמור, גם עמדת אגף התקציבים, וכן בעיקר הכללים והתבחינים של הוועדה הציבורית עצמה, ולא במקום אחרון – אופיים של העיזבונות לעומת אופיה של הבקשה. מכאן שייתכן שהוועדה הציבורית תקציב סכום גדול יותר ותיענה לבקשה גם אם המלצת המשרד היתה אחרת, יותר נמוכה. כך גם אם יש עיזבון מיוחד המיועד למטרה הכלולה בבקשה. במהלך שנות עבודתה קבעה הוועדה שיקולים שונים לדחיית בקשה – במקרה המתאים.

ב. אני מניח שהשאלתא מכוונת, כולה, לפנייתה של העמותה "לב לאחים", הנזכרת בשאלתא, וכאילו היא הופלתה לעומת כל העמותות האחרות – בעיקר בהשוואה לויצ"ו ול"נעמת". השם הנכון של העמותה הנ"ל הוא "מרכז לפעילות התנדבותית בא"י". בקשתה של עמותה זו נדונה, וניתנה לגביה החלטה מפורטת, המתייחסת לנסיבות של הקמת מקלט לנשים והפעלתו, בטרם הוקם. בידי הוועדה אין כספים במידה בלתי מוגבלת. לפיכך אין היא מקציבה כספים להקמת מוסדות חדשים.

זאת, בתיאום ועל-פי הנחיות אגף התקציבים של משרד האוצר. עמותה זו פנתה למשרד העבודה והרווחה וקיבלה בחודש מאי 1997 הקצבה בסך של 420,000 ש"ח לצורך הקמה והפעלה של מקלט לנשים. משרד העבודה והרווחה מטפל בנושא זה בשיתוף פעולה עם הוועדה הציבורית ועם משרד ראש הממשלה. במסגרת זו נדונות בקשות שלגביהן מתבקשת הוועדה להקציב לפעילות שוטפת.

ג. כאשר תוגש בקשה של העמותה הנדונה, לאחר שהמקלט יקום ויפעל – אודה למציע אם יביא לידיעתו את החלטת הוועדה בעניינה.

חברי הוועדה הציבורית לקביעת ייעודם של עיזבונות המדינה

חבר הכנסת א' דרעי שאל את שר המשפטים ביום כ"ט בשבט התשנ"ח (25 בפברואר 1998):

רצוני לשאול:

1. מי הם חברי הוועדה הציבורית לקביעת ייעודם של עיזבונות לטובת המדינה?

2. מי המליץ על כל מועמד ומועמד?

תשובת שר המשפטים צ' הנגבי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. א. חברי הוועדה הציבורית לקביעת ייעודם של עיזבונות לטובת המדינה מתמנים על-ידי הממשלה, והם: 1. השופט (בדימוס) מרדכי בן-דרור – יושב-ראש; 2. גברת שולמית שמיר – חברה; 3. מר חיים אהרון, עורך-דין – חבר; 4. מר משה שליט, עורך-דין – חבר; 5. הרב מרדכי פירון – חבר; 6. מר מאיר בר-אוריין – חבר; 6. גברת רינה דותן – חברה; 8. מר עזרא רבין – חבר.

ב. על-פי החלטת הממשלה, מספר חברי הוועדה הוא תשעה. גברת מיכל עבאדי, שנתמנתה יחד עם הנ"ל, התפטרה מתפקידה, לרגל קבלת מינוי כעובדת מדינה במשרד הבריאות.

הצוות בפרקליטות המטפל בעבירות הסתה והמרדה

חבר הכנסת ד' אזולאי שאל את שר המשפטים ביום ו' באדר התשנ"ח (4 במרס 1998):

נודע, כי בפרקליטות פועל צוות, בראשות עורכת-הדין טליה ששון, המטפל בעבירות הסתה והמרדה.

רצוני לשאול:

1. כמה אנשים בצוות?

2. מתי הוא הוקם, על-ידי מי ובאילו נסיבות?

3. אילו מקרי חשד לעבירות הסתה והמרדה נבדקו עד כה, ומה הוחלט לגבי כל מקרה ומקרה?

תשובת שר המשפטים צ' הנגבי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בצוות שותפים נציגי המשטרה, השב"כ, צה"ל ופרקליטות המדינה, כאשר כל אחד מגופים אלה שולח לצוות נציג אחד או שני נציגים – או יותר, במידת הצורך.

2. הצוות הוקם על-פי החלטת ממשלה מיום 19 בנובמבר 1995, לאחר רצח ראש הממשלה יצחק רבין, זיכרונו לברכה.

3. למרבה הצער, מספר התלונות המוגשות בעניין זה הולך וגדל. רק בשנה האחרונה, למשל, הוגשו כ-180 תלונות. עם זאת, רק במקרים ספורים ניתנה הוראה לפתוח בחקירה משטרתית, ובמקרים ספורים עוד יותר הוגש כתב אישום.

אשר לנתונים בדבר הגשת כתבי אישום מאז רצח יצחק רבין, זיכרונו לברכה: 11 כתבי אישום הוגשו בגין פרסום דבר שבח למעשי אלימות – עבירה לפי סעיף 4(א) לפקודת מניעת טרור; ארבעה כתבי אישום הוגשו בגין המרדה – עבירה לפי סעיף 133 לחוק העונשין; ארבעה כתבי אישום הוגשו בגין פרסום הסתה לגזענות – עבירה לפי סעיף 144ב לחוק העונשין; ארבעה כתבי אישום הוגשו בגין פגיעה ברגשי דת – עבירה לפי סעיף 173 לחוק העונשין.

יצוין, כי כל התלונות אינן נבחנות וההחלטות אינן מתקבלות על-ידי הצוות הנ"ל, אלא בדרך כלל על-ידי היועץ המשפטי לממשלה ו/או פרקליט המדינה.

פרסום על התחייבות למתן מעמד חוקי לערוץ-7

חברת הכנסת נ' חזן שאלה את שר המשפטים ביום ו' באדר התשנ"ח (4 במרס 1998):

פורסם ב"הארץ" – הידיעה רצ"ב, כי בסוף דצמבר 1997, ערב אישור תקציב המדינה לשנת 1998, התחייב ראש הממשלה בפני סיעת מולדת להעניק מעמד חוקי לערוץ-7, בתוך 90 יום.

רצוני לשאול:

1. האם הפרסום נכון?

2. אילו הליכים מתכוון משרדך לנקוט כדי להעניק לערוץ-7 מעמד חוקי?

3. אילו הליכים כבר התבצעו כדי להכשיר מעמד חוקי לערוץ-7?

תשובת שר המשפטים צ' הנגבי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא ידוע לי. יש להפנות שאלה זו ללשכת ראש הממשלה.

2-3. משרד המשפטים אינו עוסק בהענקת מעמד חוקי לערוץ-7 בתור שכזה.

היתה פנייה של מערכת הביטחון ליועץ המשפטי לממשלה לבחינת אפשרות של הקמת ערוץ רדיו אזורי ביו"ש, בדומה לערוצי הרדיו האזוריים במדינת ישראל, לפי חוק הערוץ השני. מערכת הביטחון אמורה לערוך עבודת מטה לגיבוש הצעה מפורטת להקמת ערוץ אזורי כאמור. במשרד המשפטים טרם התקבלה הצעה מגובשת מטעם מערכת הביטחון לשם בחינה ואישור של היועץ המשפטי לממשלה. בדיון המוקדם אצל היועץ המשפטי הובהר, שזיכיון או רשיון להפעלת רדיו אזורי ביו"ש יצטרך, בין היתר, להינתן בדרכ של מכרז.

היו"ר א' אושעיה:

אדוני השר, אני מבקש להודות לך על התשובות על השאלות.

הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 26) (הוכחת הרשעות קודמות

והטלת מאסר במקום קנס), התשנ"ח-1998

(קריאה ראשונה)

היו"ר א' אושעיה:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 26) (הוכחת הרשעות קודמות והטלת מאסר במקום קנס), התשנ"ח-1998, בקריאה ראשונה. אדוני השר, בבקשה.

חברי הכנסת מתבקשים לאשרר את רצונם להעלות את הנושא. נסגור את הרשימה עוד מעט.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת החרוצים שנותרו, לפני כשנתיים תוקנו סעיפים 130 ו-240 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982, וכן סעיף 71(ב) לחוק העונשין, התשל"ז-1977, כדי להבטיח שלא יוטל על נאשם מאסר בהיעדרו, אף לא מאסר במקום קנס.

הרעיון שעמד בבסיס התיקון היה, שבמערכת האיזונים הנכונה אין זה ראוי להטיל על נאשם עונש מאסר בהיעדרו, בלי לתת לו הזדמנות לטעון את טענותיו בעניין. אולם הניסיון בבתי-המשפט הראה, כי הרחבת העיקרון האמור גם למאסר המוטל במקום קנס, המיועד לדרבן את הסרבנים לשלם את הקנס, הביא לסרבול, לשיתוק המערכות ולזלזול במערכת אכיפת החוק.

לפי תיקוני החוק האמורים, ניתן היה להטיל על נאשם מאסר במקום קנס, אף שלא בנוכחותו, ללא מגבלה נוספת, אולם בכפוף לכך שפסק-הדין היה ניתן לביטול בתוך 15 ימים מיום המצאתו. הטלת המאסר כאמור שימשה כלי משכנע כדי להביא את הסרבנים לשלם את הקנס, ועל-פי רוב לא היה צורך בביצוע המאסר. על כן לא הביא תיקון החוק לקידום זכויות הפרט כמצופה, אלא גרר אחריו תופעות לוואי שאסור להשלים אתן.

דוגמה אחת – על אדם המכבד את ההזמנה למשפט ומתייצב למשפטו ניתן להטיל מאסר, לרבות מאסר במקום קנס. מי שמזלזל ואינו מופיע עומד בפני סכנה של הטלת קנס בלבד. דוגמה נוספת – אם הוטל קנס על נאשם בהיעדרו והוא אינו משלמו במועד, אזי כדי לאכוף את הקנס באמצעות הוצאת צו מאסר, יש להזמין שוב את הנאשם לבית-המשפט, ואף לעתים להוציא צו הבאה במקרה שהנאשם לא נענה גם להזמנה זו. עוד דוגמה – תיקון החוק היווה תמריץ שלילי בכל הנוגע למוסר התשלומים בתחום זה.

לפיכך, אדוני היושב-ראש, אנו עדים להכבדה מרובה ולסרבול, לעתים סרבול שאין בו תועלת. עם זאת, יש לזכור שהאפשרות של שפיטה בהעדר הנאשם נועדה להקל ולפשט את ההליכים.

במגמה להגיע לאיזון ראוי לשם קיום הליך הוגן, אך גם יעיל, בהעדר הנאשם ובמגמה שלא להכשיל ולעקר הליכים אלה, מוצע שלא לשנות את העיקרון שלפיו לא ניתן להטיל על נאשם מאסר שלא בנוכחותו, אולם ניתן יהיה להטיל מאסר במקום קנס בהעדר הנאשם, ובלבד שבהזמנה למשפט יוזרר הנאשם מראש כי אם יבחר שלא להופיע לדיון, יהיה רשאי בית-המשפט להטיל עליו מאסר במקום קנס.

הנושא השני שהצעת החוק המונחת לפניכם מבקשת לערוך בו שינויים ולקבוע הסדרים ראויים ויעילים הוא נושא הצגת המרשם הפלילי בפני בית-המשפט בעת הטיעון לעונש.

התיקון הראשון שאנחנו מציעים בסוגיה הוא תיקון נוסח סעיף 187 וסעיף 188 לחוק סדר הדין הפלילי, כדי שתהיה התאמה מלאה במינוח שנקוב באותם סעיפים.

התיקון השני שמוצע נוגע לדרכי הבאתו של המרשם הפלילי לפני בית-המשפט לשם הוכחת עברו הפלילי של הנאשם, כשהדיון מתקיים בהיעדרו.

על-פי החוק הקיים, מותר להגיש לבית-המשפט את המרשם הפלילי שנוגע לנאשם כשהדיון מתנהל בהיעדרו, אם העתק המרשם הפלילי הומצא לו מראש והנאשם לא הודיע לבית-המשפט שהוא מכחיש את תוכנו.

בפועל, מסיבות של עומס וכן בשל החשש שמידע רגיש זה יגיע לידיים זרות, התביעה לא שולחת את העתקי המרשם הפלילי לנאשמים. כתוצאה מכך בתי-המשפט, כשהם באים לגזור את עונשם של הנאשמים שלא בנוכחותם, מכריעים בעניין בלי שמובא בפניהם המרשם הפלילי הנוגע להם. התופעה בולטת במלוא חריפותה במשפטי תעבורה, אבל היא קיימת גם בכל הליך אחר שבו ניתן לשפוט נאשם בהיעדרו.

הפועל היוצא של תופעה זו הוא, שנאשמים, גם אם הם הורשעו בעבר בעבירות תעבורה רבות או בעבירות אחרות, מקבלים עונשים קלים, כי אי-אפשר להתחשב בהרשעותיהם הקודמות. אני מצוין, שבהקשר זה כבר מתפתחת תופעה, שבעלי עבר פלילי רב בעבירות תעבורה מרבים להימנע מלהתייצב לדיון בבית-המשפט, כדי להתחמק בדרך זו מהטלת עונש כבד יותר.

על כן, כאמור, מוצע לכנסת, לתקן את החוק כך, שבמקרה המדובר של שפיטה בהעדר הנאשם, ניתן יהיה להגיש לבית-המשפט את המרשם הפלילי שנוגע לו, ובלבד שניתנה לנאשם או לסניגורו הזדמנות לעיין במרשם כאמור ולהעתיק אותו לפני הדיון, ושניתנה לו הודעה על אפשרות זו בהזמנה למשפט. העיון יהיה במקום שייקבע בהזמנה וינתן ללא תשלום.

התיקונים שמוצעים היום, אדוני היושב-ראש, מטרתם למנוע ניצול לרעה של ההליך הפלילי ולייעל אותו, בלי לפגוע בזכויות הנאשם. התיקונים האלה נבחנו על-ידי ועדה מקצועית בראשות כבוד השופט אליהו מצא מבית-המשפט העליון והם פרי המלצתה של הוועדה.

נוכח הדברים האלה, אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מבקש שהצעת החוק, אם היא תאושר, תעבור לוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, לשם הכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר א' אושעיה:

תודה רבה לך, אדוני השר. הצעת חוק סדר הדין הפלילי – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, שלוש דקות.

חברי הכנסת, אני מבין שאין עוד דוברים אחרי חברת הכנסת גוז'נסקי. אם השר לא ירצה להשיב – נעבור להצבעה. במשך שלוש דקות – בבקשה, חברת הכנסת גוז'נסקי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר המשפטים, אני מבינה את הקושי שעמו מתמודדת הצעת החוק, והקושי הוא מאחר שאי-אפשר להטיל מאסר על מי שאינו נוכח; בעצם, בתי-המשפט גדושים משפטים שלא נגמרים.

השאלה שלי היא כזאת: האם יש לנו עניין לדחוס עוד ועוד אנשים לבתי-סוהר? זאת שאלה רצינית מאוד. גם כך שירות בתי-הסוהר או השר לביטחון פנים מתארים בפנינו כל פעם מצב איום ונורא בשירות בתי-הסוהר, בבתי-המעצר – צפיפות, תנאים לא תקינים, חוסר תקציבים לבנייה וכו' וכו'. תאר לעצמך שבבת אחת ייכנסו עוד 2,000 איש, יקבלו תקופות מאסר כי הם לא שילמו קנס. היכן נשכן אותם? יש לי הרגשה שבהצעה יש ממד לא ריאלי. זאת אומרת שאי-אפשר לבצע זאת.

נקודה שנייה. אולי אדוני מוכן לשקול את הדבר הבא – בין ההצעה שאדוני הביא לכאן לבין המצב הקיים, אולי אפשר לעשות הליך ביניים? כלומר, הנאשם לא הופיע בבית-המשפט, הוא לא בחר לשלם קנס, והחלופה היא מאסר. השופט ישלח לו הודעה: ביום זה וזה לא התייצבת; והיה ולא תתייצב ביום זה וזה ולא תשלם את הקנס וכו', אני מודיע לך, שיש אפשרות שתהיה נידון למאסר. כלומר, מצד אחד תהיה איזו התרעה שבאמת תאיץ באנשים לשלם את הקנס או לעשות מה שמוטל עליהם, ומצד שני, לא תיצור מצב שלא נוכל לבצע את הצעת החוק, כי פשוט בתי-הסוהר יתפוצצו.

אני גם חושבת שהעיקרון שהאדם מגיע והמאסר הוא בנוכחותו, יש בו איזה מסר חשוב מאוד מבחינת זכויות האדם, כי ניתנת לו בעצם זכות הטענה, ניתנת לו זכות העמידה. לכן אני חושבת שעד כמה שאפשר צריך לא לפגוע בזה; עד כמה שאפשר צריך לא להטיל עונשי מאסר כאשר ניתן לפתור את הבעיה אחרת, אבל אולי בדרך כזאת ניתן יהיה, כפי שאדוני אמר.

לגבי יתר הסעיפים – אני מסכימה. תודה.

היו"ר א' אושעיה:

תודה לחברת הכנסת גוז'נסקי. אדוני השר, זמן להשיב, בבקשה. גברתי, אפשר לצלצל?

שר המשפטים צ' הנגבי:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, גברתי חברת הכנסת גוז'נסקי, ההערה שלך היא בהחלט הערה חשובה. לא מדובר בשליחת עבריינים שלא שילמו קנס לבית-האסורים – יכול להיות שלא הובנתי בדברי הצגת התיקון – אלא בכך שתינתן אפשרות. אם מדובר באנשים שפשוט אינם מגיעים למשפטם, ולאחר שהם קיבלו הודעה כדין, והודעה זו נרשמה והיא מתועדת, הם מעדיפים להתחמק, פשוט כדי לנצל את ההליך לצורך התחמקות, שוודאי איננה רצויה לא לחברה ולא – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אני הבנתי שזאת ברירת מאסר או קנס.

שר המשפטים צ' הנגבי:

לא. מדובר על משפטים, גם משפטי תעבורה ומשפטים אחרים, של אנשים שלגביהם יש שתי אופציות – גם מאסר וגם קנס. אבל האי-התייבבות למעשה מהווה מעין הטלת וטו מראש על אפשרות המאסר – – –

היו"ר א' אושעיה:

הם יקבלו התרעה, על-פי הצעתו של חבר הכנסת – – –

שר המשפטים צ' הנגבי:

בהחלט. הם יקבלו התרעה, אמרתי שזה ייאמר בהזמנה לדין, ואפשר גם לנסות ולהרחיב את המגבלה על מימוש האפשרות הזאת, על-פי הגישה הנכונה שחברת הכנסת גוז'נסקי צידדה בה כאן, והיא שבהזדמנות חגיגית זאת של הגברת האכיפה לא יגרמו לפגיעה בלתי נסבלת בזכויות הפרט. אני חושב שזה נושא שיחודד בדיונים שיהיו בוועדה, ואני בהחלט שותף לעיקרון שחברת הכנסת גוז'נסקי תמכה בו.

היו"ר א' אושעיה:

תודה לך, אדוני השר.

חברי הכנסת, נעבור להצבעה בקריאה ראשונה. הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 26) (הוכחת הרשעות קודמות והטלת מאסר במקום קנס), התשנ"ח-1998, קריאה ראשונה – אפשר להצביע.

הצבעה מס' 18

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 7

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 26) (הוכחת הרשעות קודמות והטלת מאסר במקום קנס), התשנ"ח-1998, לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר א' אושעיה:

בעד – 7, אין מתנגדים ואין נמנעים. הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 26) אושרה. הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 26) מועברת לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

הצעה לסדר-היום החלטת שופט באשקלון המתיר לעירייה לאכוף את החוק בעניין מכירת החזיר

היו"ר א' אושעיה:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מספר 4173: החלטת שופט באשקלון המתיר לעירייה לאכוף את החוק בעניין מכירת החזיר. חבר הכנסת יצחק כהן יציג את ההצעה במשך שלוש דקות. ההצעה אושרה כהצעה דחופה בוועדת הכנסת. ישיב על ההצעה שר המשפטים. אדוני, בבקשה.

יצחק כהן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, תודה רבה. חברי חברי הכנסת, הנושא שברצוני לדבר עליו היום אינו נושא השייך משום-מה לקטגוריית הנושאים הבולטים בסדר-היום של הציבוריות הישראלית. לעומת זאת, יש בנושא כאוב זה הרבה יותר מאשר כתובת על הקיר המעידה על הדרדור הערכי שאנו נמצאים בו וחשים אותו בכל רגע ורגע.

רבותי חברי הכנסת, כדי לסבר את האוזן, אשתדל לתאר את מהות החזיר והסמל שהיווה החזיר לאורך כל ההיסטוריה היהודית. דרך אגב, בלשון נקייה, הוא נקרא: דבר אחר. אפילו את שמו לא רצו להזכיר. בכל הדורות היה תיעוב כלפי המושג כשלעצמו – חזיר – והיהודים לא העלו בדעתם, חלילה, לאכול, לגדל או אף לסחור בחזירים, גם ללא החוק העוסק בכך, עד שלצערי, הקים לעצמו אחד הקיבוצים חזירייה גדולה, ובצדה תעשייה שלמה של מוצרי בשר חזיר. למעשה, בעצם הקמת המערכת והמפעל שסביבה היתה הפרה בוטה – –

היו"ר א' אושעיה:

הם לא אוכלים את זה. יש לנו פה נוצרים ויש אחרים.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

לא. הוא דיבר על יהודים.

יצחק כהן (ש"ס):

– – של החוק הישראלי.

אדוני שר המשפטים, בכל מדינה מתוקנת בעלת כבוד עצמי, המכבדת את עצמה ואת חוקיה, היתה הפרת חוק גסה מעין זו זוכה לטיפול הולם של המשטרה ומערכת המשפט, תוך הפעלת הצווים הנדרשים לבטל את המערכת הלא-חוקית שהוקמה באיסור. אדוני שר המשפטים, במדינת ישראל המצב שונה, כיוון שחוק זה העוסק בעניינים יהודיים, לא רק שאינו נאכף והמפירים אותו עושים מעשה זמרי, אלא עוד יש להם עזות המצח לתבוע תביעות. כשמנסים להפעיל את החוק, באים הם בטענת "הקוזק הנגזל" וזועקים חמס – הן אם יופעל החוק האוסר עליהם למכור תוצרתם, יפסידו את השקעתם.

עם גלי העלייה מחבר המדינות – מה שהיה פעם ברית-המועצות – החלו להגיע מאות אלפי גויים, שבשר החזיר הינו חלק בלתי נפרד מהתפריט שאליו הורגלו מנעוריהם, והחלו לתבוע בפה בשר חזיר. כך שאם לא די לנו בעצם הכאב שבהצפת ארץ-ישראל בכמויות בלתי ניתנות לפיקוח של לא-יהודים, שחלקם אף רשום כיהודים – –

אני כבר מסיים.

– – הנה עבירה גוררת עבירה, ואותם גדודי גויים לא רק אינם רואים כל צורך להכיר תודה על מידת הכנסת האורחים שנהגו בהם, אלא יש להם עזות המצח לתבוע כי יניחו להם למלא כרסם בבשר הפיגולים החביב עליהם; שהרי מה להם ולרגישות היהודית. הללו מוצאים לעצמם בעלי ברית בקרב אותם יהודים, שמחפשים כל הזדמנות לעקור כל דבר שריח יהדות נודף ממנו מנופה של ארץ-ישראל.

שוב נשלפו הסממאות הבנאליות, שדופות הקדים, השחוקות מרוב שימוש – הסממאות של הכפייה הדתית. האומנם חוק איסור ממכר חזיר הינו חוק דתי, אדוני שר המשפטים? חברת הכנסת דליה איציק? חוק האמור ממילא להיות קרוב אך ורק ללבם של אנשים דתיים? התשובה היא חד-משמעית ומוחלטת: לא. הרי לא חומרת האיסור היא שגרמה שייטפלו דווקא אל החזיר. יש איסורים חמורים ממנו, גם בין המאכלות האסורים. החזיר איננו האיסור החמור ביותר. איסור חלב ודם חמורים יותר. גם שרצים ורמשים או שרץ הים דוגמת הסרטנים חמורים יותר. מדוע אפוא נטפלו לחזיר? הסיבה אינה דתית-הלכתית. הסיבה הינה היסטורית-לאומית. במהלך ההיסטוריה הפך החזיר לסמל של מיאוס – לסמלה של אדום, לסמלה של הנצרות והאנטישמיות העקובה מדם שהביאה בכנפיה – – –

היו"ר א' אושעיה:

חבר הכנסת כהן, אני אפשרתי לך – – –

יצחק כהן (ש"ס):

אני כבר מסיים.

היו"ר א' אושעיה:

לא. אני מבקש שתאמר משפט סיכום. בבקשה.

יצחק כהן (ש"ס):

אני מסיים.

– – – שהרי החזיר הינו בעל החיים היחיד בעולם שיש לו סימן טהרה חיצוני – פרסתו שסועה, ואין לו סימן הטהרה הפנימי, הוא אינו מעלה גרה. מבחוץ נראה החזיר טהור, אף שאינו כזה. החזיר מסמל אפוא חיצוניות ללא פנימיות. החזיר הינו אפוא סמל הצביעות, ובכך מהווה הוא את סמלו של עשיו – "ויהב יצחק את עשו כי ציד בפיו"; עשיו, שבא לשאול כיצד מעשרים את התבן ואת המלח, וכל זה בא כדי ליצור רושם כאילו גם הוא צדיק כיעקב. החזיר מסמל את האנטישמיות; אותה דת כה הרבתה לדבר גבוהה גבוהה על אהבה והציפה את העולם בדם.

היו"ר א' אושעיה:

חבר הכנסת כהן, תודה.

יצחק כהן (ש"ס):

אני מסיים.

היו"ר א' אושעיה:

חבר הכנסת כהן, סליחה, אך תאמר משפט סיכום. בבקשה.

יצחק כהן (ש"ס):

בסדר, אדלג למשפט הסיכום.

היו"ר א' אושעיה:

כן, תדלג ותלך למשפט הסיכום.

יצחק כהן (ש"ס):

אני מבין שהמזכירה דוחקת בך. היא – – –

היו"ר א' אושעיה:

לא, המזכירה לא דוחקת בי.

יצחק כהן (ש"ס):

אם מישוהו אחר היה פה – – –

היו"ר א' אושעיה:

אם היא דוחקת בי, זה תפקידה והיא עוזרת לי מאוד.

יצחק כהן (ש"ס):

אם מישו אחר מהשמאל – – –

היו"ר א' אושעיה:

עכשיו, משפט סיכום בבקשה.

יצחק כהן (ש"ס):

אנחנו נערוך בירור במזכירות.

אדוני, אני מסכם. במגילת העצמאות מוגדרת מדינת ישראל כמדינה דמוקרטית וכמדינה יהודית. רבות דובר סביב הסוגיה: איזה משני המונחים הינו המרכזי והקובע? בנקודה זו אין כלל מקום לוויכוח, שכן אין איסור החזיר נוגע לאמונתן של קבוצה יהודית זו או אחרת. היחס לחזיר התהווה במשך הדורות והתקבל בכל תפוצות ישראל כדבר המסמל כל תיעוב; עוד היה החזיר לסמל שמעורר את הזיכרונות האפלים של כל אלה שנטבחו על-ידי הכוחות שסמלם במורשת היהודית הינו החזיר. מלבד החוק של איסור פגיעה ברגשות הזולת, שאיש אינו רואה בו פגיעה בדמוקרטיה ושהוא רלוונטי גם כאן, יש כאן פגיעה באושיות מדינת ישראל כמדינה יהודית. ללא התחשבות בעניין זה, אין למושג "יהודית" שבמגילת העצמאות משמעות כלשהי. בהתעלמנו מעקרונות אלה, שמים אנו אותה מגילה, שמקובל לראות בה מסמך יסוד מחייב, ללעג ולקלס.

היו"ר א' אושעיה:

חבר הכנסת כהן, תודה רבה. הייתי מציע שתחזור בך. האמירה שלך נשמעה קצת פוגעת בסגנית המזכיר.

יצחק כהן (ש"ס):

לא. אנחנו ממילא בפני בירור.

היו"ר א' אושעיה:

חבר הכנסת כהן, סליחה, אבל באמת סגנית המזכיר עושה את עבודתה באמונה, בשליחות, וצריך להודות לה. היא עוזרת לנו מאוד בתפקוד היומיומי שלנו פה.

יצחק כהן (ש"ס):

תגיד: לדעתך.

היו"ר א' אושעיה:

חבר הכנסת כהן, תודה רבה לך.

יצחק כהן (ש"ס):

זה לדעתך.

היו"ר א' אושעיה:

אדוני שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אדוני היושב-ראש, תודה. ראשית, אני רוצה להזדהות עם דברי יושב-ראש הישיבה על סגנית המזכיר, שעושה את עבודתה נאמנה בכנסת הזאת הרבה שנים.

לעניין הנושא שחבר הכנסת כהן העלה, הנושא בהחלט ראוי להיות נדון, בין במליאת הכנסת בין בוועדה מוועדות הכנסת, על-פי בחירתו של המציע או בחירת הכנסת; מבחינתי, זה היינו הך.

בכל מקרה, יש צורך להתייחס לסוגיה. כמנהגי וכמנהגם של שרי משפטים, אני לא רוצה להתייחס לגוף פסיקתו של בית-המשפט, אבל בהחלט נכון לומר, שאין צורך להעביר ביקורת על פסיקה כזו או אחרת, כאשר הביקורת הזו דנה לא בגוף ההכרעה אלא בעניין זהותו של המחליט. אני חושב, שבאמת הבקשה לפסילת שופט על רקע היותו חובש כיפה ואדם דתי – טוב שנפסלה על הסף.

אני בהחלט אשמח להשתתף בדיון, אם הכנסת תחליט לקיים על כך דיון או להעביר את הנושא לוועדה. תודה.

היו"ר א' אושעיה:

מה מציע אדוני השר?

שר המשפטים צ' הנגבי:

אתה מעדיף – – –

יצחק כהן (ש"ס):

ועדת החוקה.

שר המשפטים צ' הנגבי:

ועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר א' אושעיה:

ועדת החוקה, חוק ומשפט.

מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום – חבר הכנסת בנימין אלון. בבקשה.

בנימין אלון (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בקשתי היא, כמובן, פרוצדורלית. אדוני השר, אני חושב שיש פה דבר מאוד עקרוני. אני חושב, שהפסיקה של השופט יצחקי חשובה מאוד, וצריך באמת לדון בה. חוק-יסוד: חופש העיסוק איננו מבטל. יש לו שמירת דינים, ורק עכשיו עסקנו בעניין הזה. אבל שמירת הדינים שלו היא על חוק ההסמכה העקרוני, שהוא קיים קודם. הבעיה היא, שכשמגיעים חוקי עזר, כמו במקרה הזה, אומרים שאלו הם חוקי עזר חדשים, ואז הם צריכים לעמוד ברוח חוק-היסוד, ולכן פוסלים אותם. זה קורה הרבה פה בוועדת הפנים.

לכן, הייתי מבקש מאדוני השר – ובזה אני מסיים – בדיון שיהיה בוועדת החוקה, שתהיה התייחסות עניינית לשמירת דינים, שתכלול את חוק ההסמכה, עם כל השלוחות שלו בחוקי עזר מקומיים, כל מקום לפי עניינו, ושלא תהיה פסילה שיצטרכו להגיע, כמו במקרה הזה, לבית-משפט. אני, כמובן, מעריך מאוד את הפסיקה של השופט באשקלון.

היו"ר א' אושעיה:

אני מבין שאתה מסכים שנעביר את ההצעה לוועדה, חבר הכנסת כהן?

יצחק כהן (ש"ס):

כן.

היו"ר א' אושעיה:

חברי הכנסת, על-פי הצעת השר, אנחנו עוברים להצבעה.

הצבעה מס' 19

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 8

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר א' אושעיה:

שמונה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת כהן תעבור לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

הצעה לסדר-היום

מי את, דליה איציק?

היו"ר א' אושעיה:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדר-היום הבאה, של חבר הכנסת זאב בויס, מס' 4056. בבקשה.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חברתי, חברת הכנסת דליה איציק, עלי להודות שהכותרת של ההצעה לסדר-היום שבה בחרתי – מי את, דליה איציק? – היא מוזרה ובוודאי יוצאת דופן. שכן, אין אנו נוהגים לעלות על דוכן זה ולדבר על עצמנו או על זולתנו, חברי המשכן. אנו לא עוסקים בעניינים אישיים כשפנינו אל האומה. אם יש משהו שאולי כן מעניין בתחום היחסים בתוך הבית, הרי זו העובדה שהיחסים האישיים בינינו בדרך כלל טובים ויפים מאוד. נדמה לי, שעל כך כולנו יכולים להתאחד בהסכמה כללית.

אז אם אין זה כאן עניין אישי, ואני אומר שאין כאן עניין אישי, במה זכתה אצלי דליה איציק זכייה כה מופלגת עד כדי הקדשת הצעה לסדר-היום על שמה? עלי להודות, שמה שצד את מחשבתי להסב עניין כבד ורציני לכדי גימיק בנוסח אישי, בניסוח אישי, היה הסיפור שהתגלגל במקביל לפרשה של כישלון בחורינו בפעולת המוסד בברן שבשווייץ. מהר מאוד התגלגלה השמועה שאושרה כידיעה, שהמאמץ למנוע את הידיעה על אודות הפעולה הכושלת נידון לכישלון נוכח ההדלפה שפורסמה בעיתונות. השווייצרים הודו, שאלמלא הפרסום הצעקני אפשר היה לסגור עניין בשקט, כפי שבדרך כלל קורה ביחסים בין מדינות במצבים מביכים כאלה של כישלונות אצל גופים חשאיים ממלכתיים. זה כנראה דבר שקיים. משמע, ההדלפה, שכולם הסכימו שבאה ממקור ישראלי פוחז, נעדר כל אחריות לאומית ואינטגרטי אישי, אכן גרמה נזק רב והותירה איש מוסד שלנו בכלא השווייצרי בלי יכולת מיידית לשחררו ולהביאו לחוף מבטחים. אגב, נדמה לי שעד היום הוא נמצא שם.

חברי הכנסת, מפלגת העבודה היא מפלגה מסודרת. יש לה מסורת של ממסד מאורגן. אני לא בטוח שתמיד הוא משומן ויעיל, אבל נמצאנו למדים, למשל, מייד אחרי בחירתו של יושב-ראש המפלגה, שהוא הקים עם בחירתו שני צוותים: צוות תגובות בראשותה של דליה איציק, ויש גם צוות הסברה, כך אני מבין, בראשותו של פרופסור שלמה בן-עמי. אני לא יודע במה בדיוק עוסקים הצוותים האלה וכיצד הם פועלים, ואולי גם צריך לומר, שכחבר הליכוד, זה גם לא מענייני. אבל לא רק אני אלא כל עם ישראל יודע ושומע על צוות התגובות של מפלגת העבודה – הוא זריז, הוא קופץ, הוא מנתר. אני לא יודע למה אני אומר "הוא" בלשון זכר, זה בעצם היא – דליה איציק.

דליה איציק (העבודה):

איציק זה לשון זכר.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

היא מנהיגה את הצוות, היא עומדת בראשו. וכמי שאמונה על זינוק מהיר, כציטה המזנקת ממארב ללכוד את טרפה, כך התבשרנו מפיה של חברת הכנסת איציק, שההדלפה מקורה בסביבה הקרובה של ראש הממשלה. לפני שמישהו הספיק להגיד "ג'ק רובינסון" באה ההודעה הזו; חדה, חלקה.

היו"ר א' אושעיה:

חבר הכנסת בויס, מותר לי לשאול שאלה? קראתי בעיתון, אינני יודע אם זה נכון, שראש הממשלה נתן הוראה לאנשי השב"כ לחקור. אולי תתייחס לזה?

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

בוודאי. אבל עוד לפני – – –

דליה איציק (העבודה):

אנחנו לא נותנים לעובדות לבלבל אותנו.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אני אדבר על העובדות האלה עצמן.

היו"ר א' אושעיה:

בינתיים הוא מקדם את מעמדך. שום דבר אישי.

דליה איציק (העבודה):

אני שילמתי לו.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

באופן מיידי, בלי שמישהו הספיק לעשות משהו, בלי מצמוץ, בלי שמץ של הרהור, כמובן, בשפה קולחת וחדה, כיאה ליושב-ראש צוות התגובות. העובדה שאיש לא ידע אז, וגם היום עדיין לא יודע, היכן מקור ההדלפה – העובדה הזו לא חשובה. זה שראש הממשלה הורה לשב"כ – אדוני היושב-ראש, אתה נגעת בזה – לקיים חקירה מקיפה אצל כל הגופים האפשריים, לרבות משרד החוץ, משרד ראש הממשלה, המוסד והשגרירות שלנו בשווייץ, זה לא רלוונטי, זה לא חשוב. אז אני שואל את עצמי, איך אשה רצינית, חריפת שכל ואינטליגנטית כמו דליה איציק ממחרת לשחרר הצהרה, אשר מניחה לפתחו של ראש הממשלה את המעשה החמור של ההדלפה? עלי להודות, ששאלה זו כה העסיקה אותי, שהלכתי קצת להרהר ולתהות על קנקנה של הגברת, יושבת-ראש צוות התגובות.

אני צריך לומר, שבאתי למסקנה, שמדובר בתופעה שאולי היא אינטר-דיסציפלינרית, היא נוגעת בכמה תחומים בבת אחת. זו לא סתם פוליטיקה. זה שילוב של פוליטיקה ופסיכולוגיה; אולי יש בזה עניין של קצת אנטומיה וביולוגיה, של שפת גוף ושפת לשון – הכול יחד. ביחס שלה אל ראש הממשלה נתניהו, גברת איציק פועלת כמו הכלב בניסוי של פאבלוב. תשמיע "נתניהו" באוזני דליה, ומיד יצרת אצלה רפלקס מותנה – היא עוברת אוטומטית לעמדת התקפה. שנאתה את נתניהו מעבירה אותה על דעתה, והיא מתבטאת באותה קריאה מפורסמת "מי אתה, בנימין נתניהו?", אותה קריאה שהדהדה מפי דליה איציק באולם הזה ובהזדמנויות אחרות. אז באתי לשאול: "מי את, דליה איציק?", על משקל השאלה הזאת.

מה שראוי ונכון והולם תגובה מהירה, ירייה מהמותן, אינסטינקטיביות שבאה ישר מהבטן, במקרה שלנו, במקרה הזה של פרשת ההדלפה, המקרה הרציני כל כך, היה נואל, מאוד לא אחראי, במידה רבה פתטי. טוב היתה עושה חברת הכנסת דליה איציק אילו ספרה עד עשר והעבירה אולי את הטיפול במקרה הזה לצוות המקביל, לצוות ההסברה, לידיו המנוסות של פרופסור שלמה בן-עמי.

בהכירי את חברת הכנסת דליה איציק, אני משוכנע שגם היא עצמה תצטרף אלי לסיום המשותף הזה: כולנו מקווים, שחקירת השב"כ תהיה יסודית וממצה, ויימצא או יימצאו האשמים בהדלפה ויינקט נגדם מלוא חומר הדין, כי בנפשנו הדבר ובנפש שלוחינו העלומים, העושים למעננו, למען ביטחון עם ישראל.

היו"ר א' אושעיה:

אני מודה לך, חבר הכנסת זאב בויס. חברת הכנסת דליה איציק, על-פי סעיף 88(ז), מבקשת להשיב. עד עשר דקות. אני בטוח שאת תסתפקי במלים של תודה לחבר הכנסת בויס.

דליה איציק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי חברי הכנסת, אני מוכרחה להגיד שזה מאוד משעשע, חבר הכנסת זאב בויס. אני גם רוצה להגיד שאני מאוד אודה לך אם כל חודש תעלה הצעה כזאת ותבזבז את הצעותיך. אני מאוד אודה לך על זה.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

בכסף שלך, רק תיתני לי, עוד תהיה לי הזדמנות.

דליה איציק (העבודה):

תמורת תשלום סמלי, אני אתן פה הוראה לגזברות שיעבירו לך כל חודש 500 שקל, אני מאוד אודה לך על הפרסום שאתה מעניק לי ועל הכבוד הגדול שאני זוכה לו, ויהיה שכרי בזה. אתה, אני מבינה, המצליף של הסיעה, ואת הישגיך הגדולים – אני מוכרחה לומר, חבר הכנסת זאביק בויס – עוד לא ראיתי כמצליף סיעה. בעניין זה אני חושבת שהיה כדאי לשפר את הביצועים בסיעתך.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אני מציע שאת תדאגי למפלגה שלך – – –

דליה איציק (העבודה):

חבר הכנסת זאב בויס, אני מציעה לך שתלמד קצת שיעור בדמוקרטיה. אתה חדש בכנסת, אני קצת יותר ותיקה ממך; לא יותר זקנה ממך, אבל יותר ותיקה ממך.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

זה רק מחריף את המצב.

דליה איציק (העבודה):

וכשאני באתי, אדוני הנכבד, באתי לכאן כשאנחנו היינו בשלטון, כשהיה לנו ראש ממשלה מן הטובים שהיו אי-פעם למדינת ישראל, שדבר אמת היה לחם חוקו, ולמרות הכול העזתי וקמתי ולא החנפתי כל היום ולא חשבתי כל היום רק איך להגיד לו דברים טובים, וגם חטפתי לא מעט פעמים. הייתי יושבת-ראש ועדת החינוך של הכנסת, נקראתי כמה פעמים לסדר, סירבתי הרבה מאוד פעמים. בישיבת הסיעה – – –

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אפשר להציע לך הצעה?

דליה איציק (העבודה):

לא, אני לא הפרעתי לך, אני הקשבתי לך קשב רב, ואפילו הקשבתי לך בכבוד.

אני העזתי לומר דברים, כי חשבתי שאני באה לכאן לא רק להגיד כל הזמן לראש הממשלה שלי כמה הוא מוצלח, כמה הוא טוב. תלמד מצחי הנגבי – תראה איך הוא הגיע רחוק מאוד. מדי פעם הוא השתולל גם בתוך המפלגה שלו, כשהוא חושב שדברים הם לא בסדר. מדי פעם הוא גם העז לנקוט עמדות. כך גם אתה, לא נורא. תאמין לי, ככה לא תגיע רחוק, לא במפלגה שלך; ואני מהמרת ואומרת לך שזאת קדנציה אחרונה שלך.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

לא תשני אותי – – –

דליה איציק (העבודה):

אני במקומך – – –

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אל תיתני לי עצות.

דליה איציק (העבודה):

חבר הכנסת זאב בויס, עכשיו אני מדברת, ועכשיו אני רוצה לומר לך משהו. אתה איש חינוך, ניהלת בית-ספר, אומרים אפילו שעשית עבודה טובה; היית ראש עיר, כנראה לא בדיוק כושל. יש לי שאלה אליך: אתה ישן בשקט כשאתה שומע את מה שהחברים שלך אומרים על ראש הממשלה? כשאתה מדבר אתי בארבע עיניים, שאני לא אגיד כאן כל מיני דברים, אתה יודע כמוני כמה המצב חמור. אתה מעז להטיף לי מוסר? אתה, שאתה יודע שכשיצאתי עם העניין הזה ויצאתי עם העניין שראש הממשלה עושה סקרים על השרים – אני הראשונה שיצאתי עם זה – שי בזק עלה על העניין והודה. ואתה יודע, כשאני אמרת – – –

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

את מתחמקת. אל תתחמקי מהבעיה.

דליה איציק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, הוא מפריע לי, אני לא הפרעתי לו, הוא לא נותן לי לדבר.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

חבר הכנסת בוימ, זה לא יפה, באמת. היא עונה לך, מה אתה קופץ?

זאב בוימ (הליכוד-גשר-צומת):

היא סוטה מהעניין. היא בכוונה – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

מה זה משנה? תבקש להעיר הערה, אל תפריע לה.

זאב בוימ (הליכוד-גשר-צומת):

היא מתחמקת.

היו"ר א' אושעיה:

חבר הכנסת בוימ, אני מאפשר לך, ופעם אחר פעם אתה מפריע. תתאפק. תודה.

דליה איציק (העבודה):

הוא לא ידע את זה. אם הוא היה יודע, הוא לא היה מעלה את ההצעה.

היו"ר א' אושעיה:

חברי הכנסת, סליחה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

כשאנחנו היינו בכנסת, הוא עשה עבודה טובה כראש עיר.

היו"ר א' אושעיה:

היא לא ערערה על זה. חברי הכנסת, אני מבקש לאפשר לחברת הכנסת דליה איציק לדבר.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

הוא היה ראש עיר טוב.

דליה איציק (העבודה):

אני בטוחה בזה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

— — — הוא לא

היו"ר א' אושעיה:

תודה רבה לחברי הכנסת. אני מבקש לא להפריע לחברת הכנסת דליה איציק.

דליה איציק (העבודה):

אילו היית לומד קצת את הנושא, היית נזהר מלהעלות הצעה מן הסוג הזה, כי אני במקומך הייתי גם קולטת ומבינה, שמאז הבחירה הישירה לראשות הממשלה, וזאת פעם ראשונה, אין מה לעשות – ראש הממשלה לא מקבל "אמריקה" רק כשנוח לו; אמריקה זה גם שתוקפים את הנשיא, שאומרים כל מיני דברים על הנשיא. אין לוקסוס של בחירה ישירה בלי גם לחטוף; את זה כבר היית צריך להפנים. כשאהוד ברק יהיה ראש הממשלה, גם הוא יחטוף, כי זאת בחירה ישירה. אלו היתרונות של הבחירה הישירה ואלה החסרונות של הבחירה הישירה.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

היו"ר א' אושעיה:

חבר הכנסת בויס, אני מבקש ממך.

דליה איציק (העבודה):

לכן אני רוצה – – –

צבי הנדל (מפד"ל):

אני חושב שצריך לבדוק כמה היא שילמה לו בשביל שייתן לה את הבמה.

דליה איציק (העבודה):

יפה.

היו"ר א' אושעיה:

את זה כבר ביררנו בתחילת הדיון.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

את זה היא כבר אמרה.

איתן כבל (העבודה):

חבר הכנסת הנדל, אתה מגיב בפאזה אחת אחורה.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

ברק לא צריך להיות ראש ממשלה, הוא כבר חוטף מכם עכשיו. את לשיטתך אופוזיציה.

היו"ר א' אושעיה:

בבקשה, גברתי.

דליה איציק (העבודה):

לכן, חבר הכנסת זאב בויס, אילו אני במקומך ואילו אני הייתי מחשיבה עצמי כאיש חינוך, הייתי הולכת אל ראש הממשלה ואומרת לו: אדוני ראש הממשלה, איך אתה חי עם זה שהשר אריאל שרון בא למרכז ואומר – שאלתי את ראש הממשלה: לאיזה יד לעזור לך, ליד ימין שלך או ליד שמאל שלך, ושנינו צחקנו. ואנחנו בכינו. ואתה היית צריך לבכות, כי אתה חוזר לילדים שלך הביתה וגם אני, ואתה יודע שהנורמות פה הפכו להיות בלתי נסבלות ובלתי סבילות, ואתה יודע כמוני, שכאשר ראש הממשלה נתפס בדבר אמת, זאת הופכת להיות חדשה. אתה יודע את זה בדיוק כמוני.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

את סתם – – –

דליה איציק (העבודה):

ולכן אני מציעה לך, חבר הכנסת זאב בויס – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

– – –

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

– – –

היו"ר א' אושעיה:

חברי הכנסת, סליחה. חבר הכנסת גדעון עזרא, אני מבקש ממך.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

הערה מותר.

היו"ר א' אושעיה:

הערה מותר, אבל לא ויכוח עם חברת הכנסת גוז'נסקי.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

תלמד אותה, מה יש, היא סתם צועקת עלי.

היו"ר א' אושעיה:

תסלח לי, אסור לך לנהל ויכוח עם חבר כנסת אחר. ההערה נשמעה.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

מה קרה? אני לא צועק בדרך כלל, אבל תדע לך שקצת כבוד לראש הממשלה לא יזיק לאף אחד.

דליה איציק (העבודה):

אתה נותן לו הרבה.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

למה לא? זה ראש הממשלה שלך.

דליה איציק (העבודה):

אתה נותן לו הרבה, ואולי הוא ייקח אותך במטוס בשבוע הבא.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

את זה שמענו.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

תסתכלי על עצמך בראי, תשאלי את עצמך – – –

דליה איציק (העבודה):

חבר הכנסת זאב בויים, תרשה לי לומר לך עוד שניים-שלושה משפטים. אילו אני אתה, הייתי באה אל ראש הממשלה ואומרת לו: תשמע, אדוני ראש הממשלה, נכון שאתה ראש המפלגה שלי ונכון שגם הבאת אותנו לשלטון ונכון שגם ניצחת – אגב, הוא גם ראש ממשלה שלי וגם של ילדי, בפירוש כן, מה השאלה בכלל.

עם זה, אני מבטיחה, שכשאהוד ברק יהיה ראש הממשלה, אני אבקר אותו, אני לא אשב כמוך וכמו גדעון עזרא וכל היום אחניף לו. אני מבטיחה ומתחייבת כאן, שיהיו לי דברים להגיד, ואני בטוחה שיהיו לי, כי למי אין ועל מי אין, ואני לא אסתום לך את הפה כמו שאתה מנסה לסתום לי. אתה סתמת את הפה ללימור לבנת ולשכמותה, סתמתם את הפה לאיציק מרדכי, קראתם לבני בגין "בוגד" במרכז הליכוד, קראתם לנו "בוגדים" ו"רוצחים". אנחנו לא נוותר לכם, אני לא מפחדת מכם, לא ממך ולא משכמותך.

ואני רוצה שתקשיב טוב טוב; אני מאמינה באמונה שלמה במה שאני אומרת – אני יכולה להבטיח לך, שאילו האבא בגין, עליו השלום, היה כאן ראש ממשלה, אני לא הייתי מדברת אליו כך. אני לא מאמינה למלה אחת של ראש הממשלה. כאיש ציבור אני צריכה להביע את דעתי וצריכה להביע את מה שאני אומרת. כך אני, עם הטמפרמנט שלי, עם הטמפו שלי. אני מקווה שיש לי גם יתרונות עם החסרונות. היות שלא מוניתי על-ידך ליושבת-ראש צוות התגובות והיות שלא ממך אני צריכה לקבל מנדט, אני רק רוצה שתדע, שברוך השם, מצבי טוב, ואני מבטיחה לך, שכאשר ניפגש בפריימריס, אני אגיד לך: אתה רואה, חבר הכנסת בויים? אתה היית עדין, אני פחות. קיבלתי פי כמה קולות ממך. לכן, קח את השיעור הזה שנתתי לך עכשיו, שמור אותו טוב טוב, ואל תעשה יותר את מה שעשית. קיבלת אצל שלי יחימוביץ חמש דקות, בשבילך זה הרבה מאוד. האמן לי, עשית די.

היו"ר א' אושעיה:

תודה, חברת הכנסת איציק.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

אפשר לשאול אותך שאלה, לפני שאת יורדת או תוך כדי ירידה? למה את לא מוכנה להתייחס במלה אחת לעניין שדיברתי עליו?

היו"ר א' אושעיה:

חבר הכנסת בויים.

איתן כבל (העבודה):

כל אחד מתייחס בשיטה שלו.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

מלה אחת.

היו"ר א' אושעיה:

סליחה, חבר הכנסת בויים, אני רוצה לפנות אליך.

איתן כבל (העבודה):

כל אחד מתייחס בשיטה שלו.

היו"ר א' אושעיה:

זאב בויים, אני מבקש ממך, ואני שואל אותך: האם אתה תסתפק בדברים ההדדיים שהחלפתם ביניכם? מסתפק. גברתי חברת הכנסת איציק, חבר הכנסת בויים מסתפק במה שהוא אמר, ובזה נסיים את הדיון. תודה לחברי הכנסת.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

דיון במליאה, דליה.

איתן כבל (העבודה):

דיון במליאה.

הצעות לסדר-היום

עלייה מדאיגה ברצח נשים על-ידי גברים

היו"ר א' אושעיה:

אנחנו נעבור לנושא הבא – הצעות דחופות לסדר-היום מס' 4171, 4220, 4223, 4225, 4227, 4238, 3243, 4244 ו-4257, בנושא: עלייה מדאיגה ברצח נשים על-ידי גברים. ראשון הדוברים, חבר הכנסת דוד טל – לא נוכח. גברתי חברת הכנסת נעמי חזן, בבקשה.

הנושא הוא עלייה מדאיגה ברצח נשים על-ידי גברים. בתום הדיון ישיב שר העבודה והרווחה אלי ישי. אחרי חברת הכנסת נעמי חזן – חבר הכנסת שאול עמור, ואחריו – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, ואחריה – חבר הכנסת רחבעם זאבי. בבקשה, גברתי.

היו"ר ל' חזן:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, צר לי שברגע זה לא נוכח במליאת הכנסת נציג של הממשלה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

לא, לא, השר פה.

קריאה:

מי השר המשיב?

היו"ר א' אושעיה:

השר אלי ישי. השר נמצא כאן. יצא לרגע.

נעמי חזן (מרצ):

אמרתי שצר לי שלא נוכח כאן נציג של הממשלה.

היו"ר א' אושעיה:

אני מבקש לקרוא לשר. השר נמצא כאן.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אני הולך לקרוא לו.

נעמי חזן (מרצ):

תודה; אני אודה לך.

היו"ר א' אושעיה:

אנחנו נמשיך בדיון. בבקשה, גברתי.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כיוון שאנחנו נמצאים במצב חירום לאומי בכל מה שקשור באלימות כלפי נשים, מצב חירום לאומי מצריך טיפול נגד הטרור שבו מצויות נשים רבות במדינת ישראל.

הרצח האחרון, בסוף השבוע שעבר, של אילה דמתי-הופטמן, הוא אחת הרציחות המזעזעות ביותר שאפשר להעלות על הדעת. בעלה לקח פטיש והלם בה, והיא גססה בבית-החולים יממה שלמה.

אני מודה לך, אדוני השר, על שהגעת.

היו"ר א' אושעיה:

השר היה פה כל הערב.

שר העבודה והרווחה א' ישי:

אני מצטער שאיחרתי. קמתי ממש באמצע האוכל.

היו"ר א' אושעיה:

אבל אני חייב להגיד, גברתי, שהשר היה פה כל הערב והוא יצא לכמה דקות.

נעמי חזן (מרצ):

תודה.

אם זה לא טרור, אני לא יודעת טרור מה הוא. ארבע נשים נרצחו בחודשיים וחצי האחרונים בלבד. היום היה ניסיון נוסף – היום, כשאדם עוד הזכיר, ברוב חוצפתו, את הדוגמאות הקודמות. אדוני השר, זה מצב חירום לאומי, והצעדים שאנחנו נוקטים אינם מספקים, והגיע הזמן להפסיק עם המלל ולנקוט צעדים הרבה יותר חריפים כדי למגר את התופעה.

ואני רוצה להציע כמה צעדים שיחלו מחר בבוקר: צעד ראשון – כל אדם ששומע צעקות בבית השכן, כל אדם שיודע על אשה מוכה, אנא, תיגשו עכשיו, תגישו תלונה במשטרה. צעד שני – המשטרה חייבת לטפל ברצינות בכל תלונה. היא עושה עבודה קשה, אבל לא מספקת. צעד שלישי – הוצע על-ידי ויצ"ו, בצדק, להקים מערכת שיפוט מהיר בענייני אלימות במשפחה. חייבים לעשות זאת. צעד רביעי ואחרון בשלב הזה – לא מספיק שראש הממשלה קם ואומר שהוא נגד אלימות כלפי נשים. מדוע יש רק 12 מקלטים לנשים מוכות, כאשר אחת מתוך כל שבע נשים מוכה יום יום במסגרת המשפחה? המערכת הטיפולית היום איננה נותנת הגנה מספקת לנשים במדינת ישראל.

אני חוזרת ואומרת: אנחנו במצב חירום לאומי, וצריך להתחיל במלחמה בטרור של גברים נגד נשים במדינת ישראל. תודה רבה.

היו"ר א' זמברג:

תודה לחברת הכנסת נעמי חזן. חבר הכנסת שאול עמור איננו נוכח, והצעתו מוסרת מסדר-היום. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה, ואחריה – חבר הכנסת רחבעם זאבי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר העבודה והרווחה, אינני יודעת אם שר העבודה והרווחה הוא הכתובת העיקרית לביקורת, אף שכפי שציינה חברת הכנסת חזן, יש מחסור במקלטים לנשים מוכות, ואולי יש גם מחסור בעובדים ובעובדות שילוו וכו'.

ברשותכם, על רקע הידיעות המחרידות שפוקדות אותנו לעתים כל כך תכופות, הידיעות על רצח נשים, אני מבקשת להצביע על כמה בעיות בהגנה על נשים. ברוב המקרים הרצח אינו בא בהפתעה. לדאבונו הרב, הוא בא כהמשך לפרק זמן – לפעמים של חודשים ולפעמים של שנים – של התעללות במסגרת המשפחה; הוא בא אחרי איומים בפגיעה גופנית וברצח. ואני שואלת את עצמי: מדוע נשים לא מצליחות להגן על חייהן? איפה הבעיה?

אביא סיפור שסיפרה לי אשה בביקור שערכתי בנתניה, כשנפגשתי עם קבוצת נשים. היא סיפרה לי שהיא גרושה ובעלה היה בכלא בשל אלימות במשפחה. הוא ריצה את עונשו, יצא מהכלא וחזר לעיר. הוא פוגש את הבנות שלו בעיר ומודיע להן, שכדאי להן להכין ארון לאמא, וכן הלאה וכן הלאה. הולכת האשה למשטרה ואומרת: תראו, זה מה שהוא אמר. עונים לה במשטרה: אז מה את רוצה, שנציב לך שמירה 24 שעות ביממה? היא אמרה: אבל הוא בעיר. אמרו לה: טוב, אז לכי תביאי את הכתובת שלו; איפה הוא גר? אני לא מבינה, אם הוא גר בעיר, האשה צריכה להביא למשטרה את הכתובת שלו? ומה האמירה הזאת על שמירה עליה 24 שעות? אז מה, לא לשמור עליה ושהיא תירצח – זה בסדר?

וכאן יש לנו בעיה מאוד רצינית. שואלים הרבה פעמים, למה נשים לא מתלוננות ולא הולכות למשטרה וכו'. כי הבעיה היא, שהן לא חשות שהאיום – שהן משוכנעות שהוא איום מוחשי – נתפס ככזה על-ידי המשטרה והרשויות האחרות. אני מכירה בכך שלכל אדם יש זכויות, וגם יכולות להיות טענות שווא – הכול יכול להיות, אבל בפועל נרצחות נשים, ובפועל גברים שמאיימים על נשים, ואפילו מורחקים מהבית, חוזרים הביתה; הם יוצאים מהכלא וחוזרים לסורם. ואני חושבת, שכל עוד לא נמצא מערכת, שבה אשה שחשה שיש איום על חייה תקבל הגנה ממשית, אנחנו גם לא נעודד נשים להתלונן. לשם מה להתלונן, אם לא יוצא מזה שום דבר? לשם מה ללכת להתלונן, אם בסופו של דבר הבעל האלים או החבר האלים מבצעים את הרצח?

לכן, רציתי להעלות במיוחד את הנקודה הזאת, בלי לזלזל בבעיות אחרות שקשורות בהגנה על נשים מפני אלימות. תודה.

היו"ר א' זמברג:

תודה לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי. אני מזמין את חבר הכנסת רחבעם זאבי, ואחריו – חבר הכנסת שמריהו בן-צור.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב בראש, חברי הכנסת הנוכחים, אדוני השר, פגיעות פיזיות ונפשיות בנשים, ואפילו רצח נשים, הפכו לחלק מחייה של החברה בישראל. כ-60 נשים נרצחו בשלוש השנים האחרונות, כ-40,000 נשים חיות תחת איומים והתעללויות מצד גברים, אבל פחות ממחציתן הגישו תלונות במשטרה.

שיטות ההתעללות הן רבות ומגוונות, החל מאיום ברצח, דרך כבילה בשרשרת ברזל, הכנסת האשה ל"קבר" שנכרה, חבטות במוט ברזל, אילוץ להשמיע הצהרות, ואפילו נביחות של כלב, אינוס מיני, ועד להתעללות נפשית מטריפה.

בבתים שיש בהם פגיעות בנשים גדלים גם ילדים שחוזים וחווים את מחזות הזוועה, והם יוצאים מזה שבורים ופגועים ללא תקנה.

האיום התכוף מצד הגבר על חיי האשה, כבודה וחירותה הוא קשה ופוגע לא פחות מהאלימות הפיזית.

נשים רבות נאלצות להמשיך ולשאת בסבל מחוסר ברירה ובאין להן מגן ומושיע, גם לא החוק וגם לא רשויות החוק. לעתים אין להן תמיכה וסעד ממשפחותיהן. בכרוניקה עיתונאית של יום אחד מלפני חודשיים אפשר לקרוא על ארבעה מקרים של אלימות נגד נשים ביום אחד, ואפשר לקרוא שם, באותו גיליון, על גבר שהתעלל ברעייתו 15 שנה ושחרר על-ידי שופט למעצר בית.

במגבלות הזמן של הדיון הזה אני מבקש להציע 13 הצעות, על משקל 13 העיקרים, לטיפול בבעיה. זה לא הכול, אבל אלה ה-13 שרשמתי:

1. טיפול רציני ויחס הוגן מצד כל הנוגעים בדבר כלפי נשים מתלוננות.

2. חינוך והסברה לאוכלוסיית הנשים בדבר חובתן להתלונן במשטרה על כל גילויי האלימות, וכבר עמדה על זה חברת הכנסת חזן.

3. לא לקבל ביטול תלונה מצד אשה מוכה. אנחנו מכירים את התופעה הזאת, שתחת איומים או כתוצאה מחרטה האשה מבטלת את התלונה. אין לקבל את ביטול התלונה ויש להמשיך ולהתייחס לתלונה הבסיסית.

4. הדרכה לכלל האוכלוסייה לדווח על כל מקרה של התעללות פיזית או נפשית באשה.

5. העמקת החינוך לשוויון בין המינים.

6. ארגון המערכת הממשלתית לטיפול בנשים מוכות ותיאום בין כל גורמי הממשלה שמטפלים בכך והתיאום ביניהם עדיין לקוי.

7. התעללות נפשית תיחשב חמורה כמו התעללות פיזית.

8. החמרה בחקיקה נגד השפלות, הטרדות ואלימות כלפי נשים.

9. שפיטה תקיפה והטלת ענישה חמורה על גברים מתעללים.

10. החרמת כלי נשק ברשיון מגברים שהוגשו נגדם תלונות.

11. תביעה ממשטרת ישראל להתייחס ברצינות רבה לכל תלונה של אשה מוכה.

12. הרחקת גברים מתעללים ממשפחותיהם לתקופות ארוכות.

13. דיווח על גבר מתעלל למעבידו, ליחידת המילואים שלו ולמשרד הרישוי לרכב, ונטילת רשיון הנהיגה ממנו.

אני ער לכך שצריך לכסות את הכול בחקיקה ובתקנות, אבל צריך להתחיל ליזום בתחום הזה. אם נעשה את כל אלה, אולי תיעצר המגפה הממאירה הזאת וירווח לנו. תודה, אדוני.

היו"ר א' זמברג:

תודה לחבר הכנסת רחבעם זאבי. אני מזמין את חבר הכנסת שמריהו בן-צור, ואחריו – את חבר הכנסת מיכאל נודלמן. אחריו – חבר הכנסת עוזי ברעם, ואחריו – חבר הכנסת תאופיק חטיב שנמצא כאן. חבר הכנסת עוזי ברעם לא נמצא כמדומני בבניין.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת זאבי – כל מה שאמרת מקובל עלי. אם ניקח את כל הנקודות שהעלית ואת כל ההצעות שהעלית, הן תיתנה פתרון לבעיה הכאובה ביותר. בשנת 1997 נרצחו, אני חושב, 13 נשים, והשנה, שנת 1998, אנחנו נמצאים בחודש מרס, ולצערנו כבר נרצחו ארבע נשים. גם אילו נרצחה אשה אחת במשך שלושה חודשים אלה, גם זה הרבה מאוד מאוד.

הכול, כמובן, עניין שקשור לחינוך, ולצערי הגדול, אנחנו ממעטים בחינוך בתוך הקהילה. אני מעריך, מוקיר ומכבד את שר העבודה והרווחה, ואני יודע שהוא עושה רבות, ומכבד את העובדה שהוא יושב אתנו בנושא הזה, אבל אני חושב שעצם זה ששר המשטרה לא נמצא פה – אני לא יודע אם הוא בארץ או בחוץ-לארץ; הוא בארץ?

היו"ר א' זמברג:

הוא בארץ אחרת.

רחבעם זאבי (מולדת):

הוא בכדור הארץ.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אני חוזר ב', התכוונתי אם הוא בארץ-ישראל. אבל אני חושב שהמשטרה צריכה לשנות את הפעילות שלה ולכוון אותה יותר לקהילה. כתבתי מכתב מפורט לשר המשטרה, והסברתי למה אני מתכוון ב"משטרה קהילתית", עם הרשות המקומית. נימקתי את זה. לדוגמה, משטרת כפר-סבא מטפלת ברעננה, בהוד-השרון, בכפר-סבא וביישובים שבקו התפר, והיא לא יכולה להשתלט על כל המקרים. בכל יישוב ויישוב חייבת לקום משטרה קהילתית שתטפל בנושאים שקשורים בקהילה. לא ייתכן שבעיר שיש בה אוכלוסייה של 50,000, של 25,000 איש, לא יהיה מקלט לנשים מוכות.

נקודה אחרונה. לא ייתכן שרופאים פסיכיאטרים וכיוצא בזה לא ידווחו למשטרה על אותם אנשים שהם מועדים לאלימות. ואנחנו לא מדברים רק על רצח, אפילו על הכאות, הכאת מישהי, הכאת אשה – איך אומרת הגמרא? כאשר אשה בוכה, מזבח שלפני הקדוש-ברוך-הוא בוכה. כמה צריך האדם לנהוג כבוד והוקרה באשתו, שהרי היא כגופו.

היו"ר א' זמברג:

תודה רבה לחבר הכנסת שמריהו בן-צור. אני מזמין את חבר הכנסת מיכאל נודלמן, ואחריו – את חבר הכנסת עוזי ברעם; אם הוא לא יהיה כאן – את חבר הכנסת תאופיק חטיב.

מיכאל נודלמן (ישראל בעלייה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שר נכבד, מאות שנים רצינו להיות עם ככל העמים ומדינה נורמלית. צר לי לומר, שהצלחנו בזאת, גם בתחום האונס והאלימות נגד נשים. דווקא בתחום שראוי היה להישאר בו עם למופת, הפכנו להיות נורמליים להחריד. אונס כל 12 שעות, אשה מוכה בכל משפחה שביעית – נתונים אלה מהווים כתב אישום חמור כלפי החברה הישראלית.

עלינו להתגייס למערכה כוללת על מנת לעקור מן השורש תופעה מתועבת זו. המאמץ חייב להתמקד בכל המישורים: במישור הענישה, המשטרה ומערכת המשפט – העונשים צריכים להיות כבדים ומרתיעים; במישור התודעה הציבורית – לא רק החוק, אלא דעת הקהל בכל המגזרים צריכה להוקיע אלימות במשפחה; במישור החינוך ובמערך הטיפול והמניעה. עלינו להקדים תרופה למכה: ייעוץ פסיכולוגי, טיפול בבני זוג אלימים, מתן לגיטימציה לעצם הגשת התלונה על הכאה בידי בני-זוג. המשימה לא פשוטה, ושום טיפול נקודתי לא יכול להתמודד אתה בהצלחה.

יותר מזה, החברה הישראלית נעשית יותר ויותר כוחנית. אנו רואים את זה ברחוב, על הכבישים, בבתי-ספר, ואפילו בדיונים בכנסת. שימוש בכוח מקבל הכשר בתחומים הולכים ומתרחבים בישראל, כך שמה שדרוש, מעבר לכל פתרון טכני ונקודתי, הוא חשבון נפש אמיתי ובחינה מחדש של היחסים הבין-אישיים הבסיסיים הקיימים בחברה. רק כך נוכל לראות שיפור משמעותי בסוגיית האלימות בחברה ובמשפחה בישראל. תודה.

היו"ר א' זמברג:

תודה לחבר הכנסת מיכאל נודלמן. חבר הכנסת עוזי ברעם איננו באולם, הצעתו לסדר-היום מוסרת מסדר-היום. אני מזמין את חבר הכנסת תאופיק חטיב, אחרון הדוברים במסגרת הדיון בהצעה לסדר-היום.

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, כבוד השר, הרצח האחרון בשבוע שעבר, של הגברת דמתי, המחיש בצורה חד-משמעית, שהאלימות הזאת הפכה למכת מדינה, מכה קשה מאוד שמכה בכולנו. נא לא לשכוח שאותה אלימות בבית מסוים מייצרת ילדים פגועים, שעוד צריך לטפל בהם ולבדוק מה יהיה עתידם ואיך יתנהגו בעתיד, אם בכלל ישרדו באיזו צורה.

אני חייב לחרוג מהמסגרת המצומצמת של הדיון בנושא רצח הנשים, שמועלה כאן רק אחרי רצח אמיתי, ולומר, שתופעת האלימות היא תופעה מחרידה במדינת ישראל זה זמן רב, אבל כל עוד היא לא נגעה לנקודה מסוימת – לאשה, לגבר, כל עוד היא מצוירת באופן כללי, היא לא הפריעה לנו; היא לא הפריעה לאף אחד.

מה שקורה בכבישים, זו אלימות, אבל אף אחד לא נתן את הדעת ואמר, שאולי הסיבות לאלימות הזאת הן משהו נפשי שהצטבר אצלנו בפנים, וכשלא מוצאים לאן לפרוק אותו פורקים אותו בכביש.

גם מה שקורה בבתי-הספר, זו אלימות. נו, מאיפה היא מגיעה? למה מספר הילדים שמגיעים עם סכינים לבתי-הספר עולה בהתמדה ומגיע במקומות מסוימים ל-25% מסך כל התלמידים בחטיבות הביניים? אחוזים מחרידים.

מה שקורה במועדונים, זו בוודאי אלימות. מדברים על ילדים והורים, סוף סוף גם על גברים ונשים, אבל כל עוד החברה סולחת לגוונים שונים של אלימות, היא חייבת להודות בסופו של דבר, שהיא מפנימה כביכול, שהאלימות היא דבר שאפשר לקבל אותו איכשהו.

למה אני אומר את זה? תראו את צירוף המקרים שהיה. אני עובר על העיתון וקורא את סיפור הרצח של גברת דמתי, ובאותם רגעים אני רואה בטלוויזיה חיילי צה"ל גוררים אשה בחברון, מוציאים אותה מהבית כדי להרוס אותו. אני לא מדבר עכשיו על הבית, אם נבנה ברשיון או לא, על אקט ההריסה עצמו; אבל אם אנחנו רק מסתכלים לעומק אנחנו צריכים לבדוק: האם בשורות צה"ל לא נמצאו שתי בחורות שיכלו להוציא את האשה הזאת ממקומה ולהעביר אותה למקום אחר כדי להרוס את הבית – ואינני מצדיק את הריסת הבית – במקום לשלוח אותו חייל שתופס אותה בחולצה, גורר אותה על הפנים למרחק של עשרות מטרים, כדי להרוס את הבית? למה סולחים על אלימות כזאת ועל אלימות אחרת לא? אני חושב, שמי שסולח על אלימות זאת, פשוט מסכים עם כל אלימות שהיא. תודה רבה.

היו"ר א' זמברג:

תודה לחבר הכנסת תאופיק חטיב.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר א' זמברג:

לפני שאזמין את השר להשיב, הודעה לסגנית מזכיר הכנסת. בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה אתמול על שולחן הכנסת לקריאה טרומית הצעת חוק של חבר הכנסת מיכאל נודלמן, שמספרה פ/2166: הצעת חוק הצגת מחירים, התשנ"ח – 1998. תודה.

הצעות לסדר-היום

עלייה מדאיגה ברצח נשים על-ידי גברים

היו"ר א' זמברג:

אני מזמין את שר העבודה והרווחה אלי ישי לעלות ולהשיב על הצעות לסדר-היום בנושא: עלייה מדאיגה ברצח נשים על-ידי גברים.

שר העבודה והרווחה א' ישי:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני משיב למעשה במקומו של השר לביטחון פנים אביגדור קהליני. אני מחלק את הדברים לשניים: תשובת השר, ואנצל את הבמה כדי לומר עוד דברים מספר, איך אני רואה את הבעיה הזאת, וגם אתיחס לשאלות שהופנו אלי כשר העבודה והרווחה.

ראשית, בהתאם למדיניות משטרת ישראל קיימת חובת טיפול בכל תלונה על סכסוך משפחתי ועל אלימות במשפחה.

על-פי המידע שבידי משטרת ישראל, ברוב מקרי הרצח שאירעו ב-1997 וברבעון הראשון של 1998 – כ-20 מקרים – לא הגיעו תלונות מקדימות למשטרת ישראל. סוגיית האי-דיווח היתה ונותרה בעיה מכריעה ולא פתורה, כאשר נשים במצב של חוסר ישע לא מסוגלות להתלונן.

עבודת מטה מקיפה שהחלה להתבצע בימים אלה על-פי החלטת הממשלה עשויה לשפר את ההתמודדות עם התופעה. צוות בכיר קבוע יגבש מדיניות בין-משרדית ותשובות נכונות ככל האפשר. כך לדברי השר לביטחון פנים.

כן אציין, כי במשטרת ישראל נערכות פעילויות שוטפות להגברת המודעות והרגישות המיוחדת שמתבקשת למול התופעה הקשה הזאת.

אני רוצה לומר, אדוני היושב-ראש, זו סוגיה קשה ומורכבת, ואני מצטרף לאלה שמגדירים אותה מכת מדינה. רבותי, זה טרור סמוי, ולצערי הרב, לפעמים יש בעניין הזה קשר של שתיקה בין התוקף לבין הקורבן. התופעות האלה כל כך חמורות ומדאיגות, שהן באמת מחייבות טיפול מערכתי.

לפני חודשים מספר התקבלה בממשלה החלטה להקים צוות משותף של משרד העבודה והרווחה, משרד הפנים, המשרד לביטחון פנים ומשרד המשפטים לגבי כלי נשק, כפי שאמרו כאן חלק מחברי הכנסת – תיאום בין המערכות, בין המשרדים.

בשנתיים האחרונות נעשו צעדים שלא נעשו בעשרות השנים האחרונות. אם מדברים על מקלטים לנשים מוכות – עד שנכנסתי למשרד היו תשעה מקלטים, והיום יש 12. אני חושב שאין מחסור במקומות; יש מיטות פנויות, ואני מאוד מקווה שלא נצטרך למלא אותן. רק בשנה האחרונה פתחנו עשר דירות קלט, דבר שלא היה מעולם. פתחנו עוד שלושה מרכזי חירום, ויחד יש 21; 20 דירות מעבר. אני רוצה להבהיר, שדירות קלט מיועדות לנשים שמכל מיני סיבות לא מוצאות את עצמן במקלט לנשים מוכות ולא מעוניינות בו. המטרה היא קודם כול להציל את האשה, להוציא אותה מהבית ולהסביר לה, שאם היא לא רוצה להיות במקלט, יש מקום אחר בשבילה – דירת קלט. שם היא מתאוששת, היא מקבלת סיוע רפואי מקצועי והיא מחליטה מה יהיה בהמשך הדרך. נשים מעדיפות לבוא לדירת קלט, ואני חושב שהמקום הזה נותן להן איזה כיוון טוב להמשך הדרך.

רחבעם זאבי (מולדת):

עם הילדים?

שר העבודה והרווחה א' ישי:

בדירות קלט? בוודאי, איך היא יכולה לבוא לשם בלי הילדים?

דירות מעבר – לנשים כאלה שיצאו מהמקלט וצריכות תקופת הסתגלות; הן סיימו את שהותן במקלט. גם שם הוספנו מקומות בצורה משמעותית.

עשינו דבר נוסף, חדשני – הוסטל לגברים מכים. אני לא מגדיר את זה "מקלט לגברים מכים", משום שכאשר אשה שמקבלת מכות עוברת למקלט, מלשון "עיר מקלט", היא בעצם בורחת למקלט; אבל הגבר המכה הוא גבר מכה. שדולת הנשים חלקה עלי בשלב הראשון, ואני שמח שהיום הן מצטרפות לדעה שלי; אני סבור, שאם גבר מכה אשה, אשה לא צריכה לקבל עונש פעם שנייה. קשה להשלים עם העובדה שהיא מקבלת מכות, מאיימים על חייה, והיא צריכה לברוח מהבית ולנטוש אותו עם הילדים שלה, כשהבעל ממשיך להסתובב. יש בעיה קשה, ואני שומע את ההערות הנכונות לגבי הטיפול.

בעניין עונשי המינימום, אמר לי מישהו – לא הספקתי לקרוא בעיתון – שגם נשיא בית-המשפט העליון, ברק, אמר שלא מענישים מספיק. אני לא יודע אם זה מדויק, אבל כך נאמר לי. אכן, גם משרד המשפטים, ולדעתי גם משטרת ישראל, עדיין לא עושים מספיק מול התופעה הקשה הזאת.

ההוסטל לגברים מכים זה דבר שנמצא כרגע בליווי, שנחקר, זה דבר שאין כמוהו בעולם והוא ניסיוני. אני מאוד מקווה שזה יצליח. שם משקמים את הגברים בצו בית-משפט. צריך להיות ברור, שאני לא יכול לקבוע איזה גבר יבוא למקום הזה; לא כל גבר יכול לבוא למקום הזה – בית-המשפט חייב לקבוע את זה על-פי צו. אני מקווה שהפרויקט הזה יוכתר בהצלחה, ואז נפתח אותו. המגמה שלי היא לפתח אותו בתוך מסדרונות בתי-הסוהר בכפוף לבתי-הסוהר, שיצאו לעבודה; מובן שהם לא יכולים להיכנס לתוך הבית. במהלך התקופה שהם שוהים בהוסטל הזה הם מקבלים טיפול. אני אמור לבקר במקום, ועל-פי הדיווחים שאני מקבל יש שינוי בתפיסה של הגברים. הנושא הזה מאוד מוצלח.

יש מרכז חירום, שגם הוא פועל בהצלחה רבה. גברים שמגיעים לשם יחד עם הנשים מקבלים הסבר, תדרוך ושיחות של פסיכולוגים. גם פה יש הישגים והצלחה לא מבוטלת.

התופעה שמדובר עליה היא חמורה וקשה. אני מסכים עם כל מי שמגדיר אותה מכת מדינה. צריך לזכור, שלא יהיה אפשר להתמודד עם הבעיה הזאת בלי טיפול מערכתי, כפי שאמרת, וזה מה שמתבצע כרגע. רק במסגרת של טיפול מערכתי ניתן יהיה להתמודד עם התופעה בצורה הרבה יותר משמעותית.

אני לא כל כך שלם עם ההצעה שלפיה על כל מקרה של צעקות שנשמעות מכל בית מייד תוגש תלונה למשטרה. בואו נהיה ריאליים ונחשוב כמה תלונות יגישו אז למשטרה. בכמה בתים צועקים לאו דווקא באלומות, לא מרביצים, לא מרימים ידיים; הקול גבוה, הטון נמוך – אולי הוא כן צעק. אני לא חושב שטוב להתחיל להריץ אנשים למשטרה, ואחר כך להאשים אותם, האם הם הגישו תלונה או לא. אנחנו שומעים על הרבה מקרים של רצח, כאשר שואלים לאחר מכן את השכנים, אז פלא פלאים: לא יודעים, לא שמענו, זה זוג יוצא מן הכלל, מכירים אותם טוב, ופתאום יש רצח. אפשר יהיה להאשים ולהגיד להם: כן שמעתם, לא שמעתם. זו סוגיה מאוד מורכבת, וגם במשרד דנים בה בהיבט המקצועי. אני לא נוטה ללכת לכיוון הזה, אבל הצעות רבות שהושמעו פה על-ידי חברי הכנסת בהחלט מקובלות עלי.

לא מקובל עלי שבכל יישוב יהיה מקלט לנשים מוכות. אני רוצה לומר לחבר הכנסת בן-צור, שאנחנו מעבירים את האשה למקלט לנשים מוכות בעיר אחרת, לא במקום מגוריה. אם אשה גרה בבאר-שבע והיא חיה תחת איום ואלומות של בעלה, היא לא תבוא למקלט בבאר-שבע, אלא תצא לעיר אחרת, כדי שהוא לא יצליח להגיע אליה. יש 12 מקלטים לנשים מוכות, ואני סבור שעדיין אין צורך ביותר. על-פי ההמלצות של אנשי המקצוע במשרד, לא אהסס לפתוח עוד מקלט ועוד מקלט, אם יהיה צורך בכך. אסור שהמקלטים יהיו בעיר מגוריה של האשה, כי אז כולם יודעים איפה המקלט, והגבר ימשיך לאיים ויגיע לאשתו שנמצאת שם.

אני אומר מראש שהטיפול מתחיל בחינוך. 80% מהגברים המכים הם גברים שראו אלימות והיו עדים לה בבית שלהם. אני מאמין, שעם צוות מקצועי שהקמנו בממשלה, המורכב ממנכ"ל המשרדים שהזכרתי, עם המערך הבין-משרדי, ניתן יהיה להתמודד עם הבעיה בצורה יותר יפה. מובן שעם הגברת עונשי המינימום והטיפול היותר-מסיבי של משטרת ישראל, אני מאמין שנוכל להתמודד באופן הרבה יותר יסודי. הגברת המודעות לכל מה שקשור לאלימות במשפחה תסייע לנו בכך שאותן נשים לא יהססו ולא יחששו להתלונן.

אני רוצה לומר, שבמשרד העבודה והרווחה הקציתי לשנתיים הקרובות 150 מיליון שקל – כולם מכירים את המאבק עם האוצר – לכל מה שקשור לילדים בסיכון ולאלימות במשפחה. זה תקציב שגדל בתקופה האחרונה בצורה משמעותית, דבר שלא היה בעבר. דבר נוסף: ההשתתפות של הממשלה במקלטים לנשים מוכות עלתה מ-60% ל-75%. אם אני מסכם את הסיוע הממשלתי בתקופה האחרונה, הוא באמת מסיבי מאוד. עדיין יש מה לשפר ומה לעשות, ואני מאמין שנצטרך להתמודד עם התופעה הקשה הזאת עוד הרבה שנים, אבל אין ספק שנוכל לעשות זאת בצורה הרבה יותר יפה עם הטיפול המערכתי.

במוצאי-שבת, בשיעור הקבוע של הרב עובדיה יוסף, הוא דיבר בצורה מאוד קשה נגד אלימות במשפחה ונגד גברים מכים. הוא התבטא ואמר, שצריך להרחיק את האדם הזה מן הבית, להרחיק אותו מהקהילה; מצווה לגרש אותו. ההלכה, "שולחן ערוך" מקפיד – כפי שאמר חבר הכנסת שמריהו בן-צור – הקפדה יתירה. חובה על הגבר לכבד את אשתו, לאוהבה, לכבדה יותר מגופו. זה מה שהערכים היהודיים משרישים בנו.

אני מקווה, שעם המשאבים שהקצינו נוכל להתמודד עם התופעה בצורה יותר מסיבית, ובעיקר, עם הגברת המודעות, לא יחזרו המקרים שאנחנו עדים להם היום.

היו"ר א' זמברג:

אדוני השר, אתה מציע לקיים דיון, להסיר מסדר-היום או להעביר לוועדה?

שר העבודה והרווחה א' ישי:

אדוני היושב-ראש, הנושא הזה מורכב מאוד, ולדעתי חשוב שהוא יהיה על סדר-היום. אם חברי הכנסת ירצו שיהיה דיון גם במליאה וגם בוועדות – אני מוכן לזה.

היו"ר א' זמברג:

תודה לשר העבודה והרווחה, השר אלי ישי.

אני עובר להצעות אחרות. הוגשו שתי הצעות להסיר את ההצעה מסדר-היום. ראשון המציעים להסיר – חבר הכנסת אחמד סעד, המבקש להסיר את ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת נעמי חזן; בבקשה – במסגרת דקה.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי חברי הכנסת, לפני שבועיים ביקרתי במקלט לנשים מוכות, ושם שמעתי מחלק מהנשים טענות לא קלות נגד המשטרה, על היחס המזלזל והמשפיל. לפעמים, רק אם והבעל שבר לה יד, או רגל, או עין או ראש, המשטרה מזיזה משהו ובאה לחקור. לכן, ACTION יש צריך להביא בחשבון את העניין הזה. ההערה הזאת מופנית בעיקר למשטרה. תודה רבה.

היו"ר א' זמברג:

תודה לחבר הכנסת אחמד סעד. חבר הכנסת גדעון עזרא מבקש להסיר מסדר-היום את הצעתה לסדר-היום של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי; במסגרת דקה אחת, בבקשה.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

חברי הכנסת, אני מבקש לומר מלים מספר בנושא. שמעתי את הצעותיו של חבר הכנסת זאבי, וכמה מהן בהחלט אופרטיביות. צריך להפריד בין הרצון להפסיק את התופעה לבין הצעות אפשריות ובלתי אפשריות. יש כמה צמתים חשובים שאפשר לעשות בהם יותר.

המקום הראשון הוא ברבנות. כאשר זוג עומד להתגרש, תיערך שיחה עם שני בני הזוג בנושא האלימות ותהיה התרשמות של האדם שמקבל אותם ברבנות, אם קיימת סכנה או לא.

המקום השני – לעודד שכנים לדווח על אודות מקרים כאלה ואחרים כשהם רואים ושומעים, ולא לבטל דברים כאלה.

המקום השלישי – במסגרת בתי-הספר ובמסגרת החינוך הכללי, במקום שיש קשר בין המורה לתלמידיו, לעודד העלאת דברים מהסוג הזה, עם הצניעות הראויה ובכל הרגישות.

היו"ר א' זמברג:

תודה לחבר הכנסת גדעון עזרא.

רבותי, אנחנו עוברים להצבעה על ההצעות לסדר-היום בנושא: עלייה מדאיגה ברצח נשים על-ידי גברים. בעד – המשמעות היא לקיים דיון במליאה; נגד – להסיר מסדר-היום. ניתן להצביע.

הצבעה מס' 20

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 13

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר א' זמברג:

13 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע כי הצעות לסדר-היום בעניין עלייה מדאיגה ברצח נשים על-ידי גברים, של חברי הכנסת נעמי חזן, תמר גוז'נסקי, רחבעם זאבי, שמריהו בן-צור, מיכאל נודלמן ותאופיק חטיב התקבלו ותועברנה לדיון במליאה.

רבותי, הצעה לסדר-היום בעניין ילדים חסרי ישע והשירות למען הילד, של חבר הכנסת מקסים לוי – הוא אינו נוכח. ההצעה יורדת מסדר-היום. הצעה לסדר-היום בעניין קבלת עובדים ערבים לחברת החשמל, של חבר הכנסת איתן כבל – הוא אינו נוכח. ההצעה יורדת מסדר-היום.

הצעות לסדר-היום עבריינים מתחת לגיל 12; עלייה באלימות בערים רמלה-לוד

היו"ר א' זמברג:

הצעות לסדר-היום מס' 4096, 4118 ו-4135, בנושא: עבריינים מתחת לגיל 12; עלייה באלימות בערים רמלה-לוד. ראשון הדוברים – חבר הכנסת דוד אזולאי, בבקשה.

אני רואה שחבר הכנסת איתן כבל הגיע. אם כך, נקיים דיון בהצעתו לאחר מכן.

דוד אזולאי (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, אני רוצה קודם לנצל את ההזדמנות ולברך את היושב-ראש. זו פעם ראשונה שאני נואם מעל הדוכן ואתה יושב-ראש. ברכותי.

היו"ר א' זמברג:

תודה רבה.

דוד אזולאי (ש"ס):

עמיתי חברי הכנסת, במצב הנוכחי, ילד עד גיל 12 יכול לעשות ככל העולה על רוחו, ומקסימום יזמינו אותו, אבל לא יעצרו אותו, ישאלו אותו ולא יחקרו אותו. השיקול הוא טובת הילד. ומה עם טובת החברה? מה עם טובת הקורבן? על זה אין תשובה.

כיום, גיל האחריות הפלילית מתחיל מגיל 12, אבל אז כבר רכש הילד ניסיון עשיר בפשע, לשקם אותו קשה והוא נופל כפרי בשל לתוך עולם הפשע.

אין כיום נתונים על עבריינים קטינים, מתחת לגיל זה, היות שעל-פי החוק נאסר על המשטרה לפתוח תיק פלילי נגד הילד. יש לתקן את החוק כך שיהיה ניתן לפעול באופן סמכותי באמצעות קציני מבחן.

המצב שנוצר היום הוא, שגילאים אלו מנוצלים היטב על-ידי העבריינים והפושעים הגדולים, שיודעים ומבינים את משמעות החוק, וכך הם מכשירים עתודה מוצלחת להמשך הפשע. העבירות של ילדים אלו למעשה מהוות, בהמשך הדרך, כרטיס כניסה בטוח לעולם הפשע.

חוק-יצחקי שחוקק בזמנו האמין, שהוצאת המשטרה מן התמונה תאלץ את מערכת החינוך להשקיע יותר מאמצים בשיקומם של קטינים עבריינים במסגרת טיפולית שתוקם בבית-הספר. לצערנו הרב, בית-הספר כיום בקושי מתמודד עם בעיות היום-יום של הצפיפות, של ההגנה על החלשים, הקניית המידע, וודאי שאין באפשרותו להתמודד עם בעיית העבריינים הקטינים. מאז חוק-יצחקי חלה החמרה בעבריינות הנוער בקרב בני 9-12.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

בגלל החוק?

דוד אזולאי (ש"ס):

כן, מפני שאין אפשרות לפעול נגדם, הם יכולים לעשות ככל העולה על רוחם; בעצם למה לא?

היו"ר ש' בן-צור:

נא לסיים.

דוד אזולאי (ש"ס):

אני כבר מסיים, אדוני היושב-ראש.

הטיפול באלימות קטינים צריך להיות באחריות מערכת החינוך, במסגרות מיוחדות המקנות ערכים, לפי דרכי ואמונותי על-פי תורת ישראל ומסורת ישראל. זאת הדרך להתחסן ולחסן מפני הפגעים והפוגעים בחברה.

המצב הקיים היום הוא, שאין מוראה של מלכות אצל גילאים אלה. ואם אין מוראה של מלכות, איש את אחיו חיים בלעו.

הפסוק אומר: הבור ריק אין בו מים. כאשר הבור ריק אין בו מים, אבל נחשים ועקרבים יש בו. כאשר אין חינוך לערכים, אל נתפלא אם בני נוער מגיעים לפשע בגיל צעיר.

לכן, טוב תעשה מדינת ישראל, ובמיוחד משרד העבודה והרווחה, אם יפעלו להקמת מסגרות מיוחדות לחינוך לערכים על-פי המסורת, ובכך נציל את הנפשות של אותם ילדים טועים, נגן על החברה הנפגעת מעבריינים אלו ונציל אותם ילדים שנפלו למלכודת הפשע. תודה.

היו"ר ש' בן-צור:

אני מודה לך, חבר הכנסת דוד אזולאי. חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר – לא נמצא. חבר הכנסת אליעזר זנדברג, בבקשה.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

תודה לאדוני היושב-ראש על כך שהסכים להחליף אותי.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ביקשתי את רשות הדיבור על מנת לכוון לעניין אחד, שבעיני הוא חשוב מאוד. אולי לא כל חברי הכנסת יודעים, אבל שירות המבחן איננו יכול לטפל כלל בקטינים שגילם מתחת לגיל האחריות הפלילית, כלומר מתחת לגיל 12. אני סבור, שכאן אולי יכול להיות פתרון נכון וראוי כדי להתמודד עם חלק מהתופעה ומניעת החמרתה והחרפתה.

אינני מתכוון להעלות את גיל האחריות הפלילית, אבל אני סבור בהחלט שצריך לבחון את הדרך החוקית – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

להעלות או להוריד?

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

לא להעלות ולא להוריד, אלא להשאיר אותו על כנו, אבל צריך לבחון את הדרך שלפיה יוכל שירות המבחן לטפל בקטינים שגילם מתחת לגיל 12, גם אם לא מדובר בטיפול תוך כדי חקירה פלילית. אני רואה בטיפול כזה טיפול מניעתי, אשר יכול לסייע ולהביא לכך שאולי בעתיד לבוא, אם יינקטו אמצעי הטיפול ההולמים בגיל צעיר יותר, לא יזדקקו לשירותו של שירות המבחן, שעה שאותו ילד יעבור את גיל האחריות הפלילית ויהפוך בר-אחריות פלילית.

אני חושב שזהו תיקון בחוק שמחייב דיון מעמיק. אני יזמתי הצעת חוק כזאת. אני מקווה, שמשרד העבודה והרווחה ומשרד המשפטים לא יתנגדו לה ויאפשרו לכנסת לתקן את החוק כך שנמצא כלי נוסף חשוב, שקיים היום במערכת, שיוכל לטפל באותם ילדים קטינים שגילם נמוך מגיל האחריות הפלילית. תודה.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה לחבר הכנסת זנדברג. אין תשובת השר. אנחנו עוברים להצעות אחרות. חבר הכנסת אחמד סעד מבקש להסיר את הצעת חבר הכנסת אזולאי. בבקשה.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, לפי דעתי, אנחנו צריכים להתמודד עם התנאים שמובילים את בני הנוער בגיל הרך הזה לאלימות. אני רוצה להביא דוגמה. בשנה שעברה היה לנו דיון על בתי-הספר בערים המעורבות בלוד, ברמלה ובעכו. בבתי-הספר האלה שיעור הנשירה מגיע ל-45%. אם ילדים בני 12-14 הולכים לרחוב, ואם אין מקומות לקלוט אותם, לא במועדונים ולא בהכשרה מקצועית, הם ילכו לעולם הפשע. לכן, צריך להתמודד עם הבעיות והתנאים שהם הסיבה לכך שהנוער הולך לפשע.

היו"ר א' זמברג:

תודה לחבר הכנסת אחמד סעד. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי מבקשת להסיר מסדר-היום את הצעת.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אני מבקשת, אם תרשה לי, במקום להסיר – להציע להעביר לוועדה.

היו"ר א' זמברג:

בבקשה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אני מבקשת להציע להעביר לוועדה את הצעתו של חבר הכנסת זנדברג. אני רוצה להתווכח עם התזה של הורדת גיל האחריות הפלילית.

אני מבקשת לומר לידידי, חבר הכנסת אזולאי, שעד גיל 12, אנחנו מדברים על ילדים. הרי אפילו לפי הגישה הדתית שלך, הוא עוד לא בן 13, הוא בסך הכול ילד. אתה רוצה לקחת ילד בן 9, בן 10, בן 11 ומה? לרשום לו אישום פלילי? מה יצא מזה? נניח שתתפוס אותו, ומה? הרי ממילא הטיפול בגיל הזה חייב להיות חינוכי. הוא אשם? הוא אשם שהוא נמצא במצב כזה? היה פעם סיפור קשה ביותר על ילד שכל הזמן נטפל וגרם נזקים וכו'. כשבדקו אחר כך את הנושא הזה, מצאו שזה ילד דחוי, לא נקלט במסגרות חינוכיות, לא הצליחו למצוא לו את המסגרת החינוכית, כל הזמן היה ברחובות וכל הזמן הרגיש שכולם שונאים אותו. אז מה תעשה עם ילד כזה? תתפוס אותו על זה שהוא שבר משהו, או שתחפש איך לטפל בו?

לכן אני אומרת שאסור לגעת בגיל האחריות הפלילית. כן צריך להגדיל את המסגרות הטיפוליות, להגדיל את מספר הפסיכולוגים, לתת לכל ילד כזה ליווי אישי ולהציל אותו; פשוט להציל אותו.

היו"ר א' זמברג:

כן. תודה לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי. חבר הכנסת שמריהו בן-צור מבקש להסיר מסדר-היום את הצעתו.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אני מודה לך, אדוני היושב-ראש. מה קורה כאשר אדם בן 30 – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

זה ילד.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

לא גמרתי לדבר. כאשר אדם בן 30 באמת פגע בחברה או בזולת, אז צריך לבדוק את העניין, את החינוך, את מה שעבר עליו וכן הלאה, כאילו – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

– – –

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

– – – כאילו, זה מזכיר לי את עורך-הדין גולדברג בארצות-הברית. לכן אני בא ואני אומר: צריך, לפי דעתי, לבדוק בשום שכל. אז מדובר היה עד גיל 14; היום אנחנו צריכים לבדוק אם צריך שבגיל 12 – אני מדגיש: בגיל 12, 13 – הוא יהיה בר-חיוב ואפשר יהיה לתבוע אותו למשפט. במקרים מיוחדים – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

היום אפשר עד גיל 12.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

לא, עד גיל 12 את לא יכולה; עד גיל 14. אני אומר: להוריד את זה לגיל 12, 13. תודה.

היו"ר א' זמברג:

תודה לחבר הכנסת שמריהו בן-צור.

חברי הכנסת, יש שתי הצעות: אחת להסיר והשנייה להעביר לוועדה. אם המציעים יסכימו להעביר לוועדה, ניגש להצבעה. בעד – המשמעות היא להעביר לוועדה; אם נגד – המשמעות להסיר מסדר-היום. הוועדה תהיה ועדת העבודה והרווחה? אני שואל את המציע.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

כן.

היו"ר א' זמברג:

כן. רבותי, אנחנו ניגשים להצבעה על ההצעה לסדר-היום: עבריינים מתחת לגיל 12; עלייה באלימות בערים רמלה-לוד. אפשר להצביע.

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 8

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר א' זמברג:

שמונה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע, שההצעות לסדר-היום: עבריינים מתחת לגיל 12; עלייה באלומות בערים רמלה-לוד, של חברי הכנסת דוד אזולאי ואליעזר זמברג, התקבלו ותועברנה להמשך דיון בוועדת העבודה והרווחה.

הצעה לסדר-היום

קבלת עובדים ערבים לחברת החשמל

היו"ר א' זמברג:

אנחנו עוברים לנושא הבא שעל סדר-היום, הצעה לסדר-היום מס' 4213: קבלת עובדים ערבים לחברת החשמל. זו הצעה רגילה לסדר-היום, של חבר הכנסת איתן כבל. אני מזמין אותו; בבקשה – עשר דקות.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

הוא לא חייב לנצל עשר דקות.

היו"ר א' זמברג:

מעיר חבר הכנסת שמריהו בן-צור, סגן יושב-ראש הכנסת, שאין חובה לנצל את מלוא עשר הדקות.

איתן כבל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, אני קורא: "מדינת ישראל – – – תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה; תהא מושתתת על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור חזונו של נביאי ישראל; תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין; תבטיח חופש דת,

מצפון, לשון, חינוך ותרבות; תשמור על המקומות הקדושים של כל הדתות; ותהיה נאמנה לעקרונותיה של מגילת האומות המאוחדות". זה קטע מתוך ההכרזה על הקמת המדינה.

אנחנו גאים מאוד, כעם שחזר אחרי אלפיים שנה לכור מחצבתו, למולדתו, ונוהגים לעתים קרובות להעלות על נס את העובדה, שאנחנו שונים, שיש לנו בדברי ימי ישראל יחס אחר לגר ולזר אצלנו.

במקום אחד כנראה עדיין יש – יש הרבה מקומות – אפליה. לצערי, היא לא התחילה במגזר הערבי. מי שמפלה מבית, בסופו של עניין מגיע ומפלה גם את הזרים שבתוכו. מי שמתייחס לערביי ישראל כאל זרים, גם מפלה אותם.

חברי חברי הכנסת, 13,000 עובדים יש בחברת חשמל. חבר הכנסת שמריהו בן-צור, האם ידידי יודע כמה ערבים מועסקים בתוך ה-13,000?

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

כמה דתיים?

איתן כבל (העבודה):

אני שואל את אדוני, האם ידוע לך כמה עובדים מתוך ה-13,000 הינם ערבים?

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

זאת שאלה שרציתי לשאול את השר.

היו"ר א' זמברג:

חבר הכנסת בן-צור, לא בחקירה נגדית. אתה יכול לשאול אותו, הוא לא חייב להשיב.

איתן כבל (העבודה):

חבר הכנסת בן-צור, חמישה.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

חשבתי שניים.

איתן כבל (העבודה):

אני יודע, אדוני, חבר הכנסת שמריהו בן-צור, אילו זה היה תלוי במפד"ל, אפילו אחד לא היה.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

לא.

איתן כבל (העבודה):

אפילו אחד, אני בטוח, לא היה.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

בזכות המפד"ל – – –

איתן כבל (העבודה):

לפי הקו השליט במפד"ל, לפי הקו הזה, אין סיכוי שהיה עובד אחד.

היו"ר א' זמברג:

סליחה שאני מתערב, חבר הכנסת כבל. האם המפד"ל מנהלת את חברת החשמל או מחזיקה בוועד העובדים? מה אתה מחפש?

איתן כבל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, יש לי עשר דקות ואני אשתדל לנצל אותן כמיטב יכולתי.

מתוך 13,000, אדוני השר – חמישה. אני חושב, שזאת בושה למדינת ישראל, שמתיימרת להיות מדינה נאורה. הטיעון שחברת חשמל היא מתקן ביטחוני – – –

שר העבודה והרווחה א' ישי:

מה אתה אומר, חמישה עובדים?

איתן כבל (העבודה):

כן. חמישה עובדים. אתה רוצה שאני אקרא לך את הנתונים? דמה בנפשך, הרי אני לא עובד חברת החשמל ואני לא יושב בדירקטוריון. עובדים קבועים – חמישה. אלה הנתונים. ותיכף אתייחס לדברים של יושב-ראש מועצת המנהלים של חברת החשמל, לנתונים נוספים שהוא מציג. אבל בפועל, חמישה עובדים קבועים בלבד. אינני מכיר את הנתונים האלה, הרי לא ישבתי בבית והמצאתי אותם.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

יושב-ראש הדירקטוריון של חברת החשמל הוא גד יעקבי, שהיה שר וחבר כנסת מטעם מפלגת העבודה.

איתן כבל (העבודה):

אין לי ספק שזה הוא, אבל יש מה שנקרא מדיניות. אני לא פונה עכשיו אל מי שמכהן עכשיו כיושב-ראש, אני פונה אל הממשלה, שבסופו של עניין היא בעלת הבית של חברת החשמל. חברת החשמל היא מונופול, חבר הכנסת פורז. וכשאתה חושב על מצב כזה, שהיום אנחנו קרובים לשנת 2000 ומכריזים על חברת החשמל כמקום ביטחוני. האם לעבוד על הפיגומים, על עמודי החשמל – האם מישהו ביקש שייכנסו ערבים לכל מקום הכי סודי? אני רק רוצה להסב את תשומת לבכם, שחלק לא קטן ממוצבי צה"ל נבנו על-ידי ערבים.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

בשנה שעברה היו שניים – בשנה האחרונה נוספו שלושה.

איתן כבל (העבודה):

אתה מוכן להגן עלי, אדוני היושב-ראש? אני לא ביקשתי שום עזרה מחבר הכנסת בן-צור.

היו"ר א' זמברג:

אני מבקש מחבר הכנסת בן-צור שלא להשיב ולומר שבשנה שעברה היו שניים ועתה חמישה, אלא לאפשר לנואם להמשיך בדבריו.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

הוא רוצה לתאר מה עשתה סיעת העבודה.

איתן כבל (העבודה):

אני רוצה לחדד ולומר ורוצה לקרוא מתוך מכתב שכתבה אורנה ונמן, קצינת עיתונות, מחוז הצפון של חברת החשמל. היא אומרת: "חברת החשמל מקבלת עובדים לשורותיה משיקולים ענייניים בלבד. מיותר לציין, כי אין לחברה כל מדיניות של הפליה על רקע לאומני, דתי או אחר". זה טוב כשזה כתוב. "לפיכך, כל אדם המבקש לעבוד בחברה חייב לעבור מספר בדיקות התאמה רפואיות, פסיכולוגיות, ועוד" – זה בסדר, זה מקובל. "בנוסף, מסווגת חברת החשמל כמתקן ביטחוני, ולכן, כל המבקש לעבוד בחברה, חייב לעבור בדיקה ביטחונית. זאת בהתאם להוראות רשויות הביטחון המוסמכות ובהתאם להחלטת הממשלה מס' 411" – מלפני כ-20 שנה.

לעומת זאת, כותב המנהל הכללי רפי פלד: "העסקת ערבים בחברת החשמל"; אני קורא: "מדיניות חברת החשמל להעסיק עובדים ערבים, כמו כל עובד אחר בכפוף לקריטריוני הקבלה הנהוגים בחברה על בסיס של מתן הזדמנות שווה". מעניין, מתוך כל מאות אלפי ערביי ישראל הצליחו לעבור את הבחינות – חמישה. זה פשוט מדהים. חמישה בלבד נמצאו ראויים להתקבל לעבודה.

אבל מה? למרות המכתב של הדוברת, שטוענת שיש סיווג ביטחוני, דרך עובדי קבלן, טוען המנכ"ל, רפי פלד, כדלקמן: "כ-440 עובדים ערבים המועסקים על-ידי קבלנים במחוזות החברה; כ-10 ערבים המועסקים על-ידי קבלנים באגף ביצוע פרויקטים; כ-70 עובדים ערבים המועסקים על-ידי שני ספקים לקונסטרוקציה ועובדים של אגף אספקה".

לכן, אני שואל: או שזה עניין ביטחוני, ואף אחד לא צריך להיות מועסק, או שזה לא עניין ביטחוני? לא כל העבודות בחברת החשמל הן עבודות של ביטחון. איזה סיפור הוא זה? זה פשוט מביש. משתמשים היום בהחלטת ממשלה מלפני כ-20 שנה באופן מפלה, ואני לא רוצה להשתמש במלים יותר קשות.

אני פונה אליך, אדוני השר, ופונה לממשלה: הגיע הזמן, אחרי 50 שנה, שנשנה את היחס שלנו כלפי ערביי ישראל.

דרך אגב, הנושא הספציפי הזה הוא רק אחד מני רבים הנוגעים ליחס של מדינת ישראל כלפי ערביי ישראל, שהם בעלי זכות הצבעה, שהם משלמי מסים. הם שותפים כל עוד, לשמחתי, לא מוחלט אחרת, לשנות את הסטטוס שלהם פה במדינת ישראל.

אני פונה מעל הבמה כאן אל חברת החשמל, אל יושב-ראש מועצת המנהלים, אל מנכ"ל החברה, בבקשה לעשות רביזיה מיידית ביחס שלהם, שהוא יחס מפלה.

אדוני השר, אני מקווה שלמרות השעה המאוחרת הדברים שבאים מן הלב ייכנסו אל הלב ובאמת יינתנו הנחיות לשנות את כל הגישה ביחס לערביי ישראל.

אדוני השר, מה זה? יש "שו שו" בין המפד"ל לש"ס? יש דברים חדשים?

שר העבודה והרווחה א' ישי:

תמיד היו.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

תמיד היו.

איתן כבל (העבודה):

אהה, באמת... עד הרבנות.

זאב בוימ (הליכוד-גשר-צומת):

אני מציע גם לערביי ישראל לשנות את היחס והגישה שלהם. יש גילויים מצדם כאזרחים, שהם מאוד לא ראויים.

איתן כבל (העבודה):

חבר הכנסת בוימ, רוב ערביי ישראל, הרוב המכריע של ערביי ישראל, אין לו חלק ונחלה בכל מה שאתה מתכוון אליו.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

לא דיברתי על חלק ונחלה.

איתן כבל (העבודה):

תסלח לי, אתה אומר לי: ערביי ישראל. כשאתה אומר ערביי ישראל, באמירה שלך אתה יוצר כאילו.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

אל תגיד לי שאני יוצר כאילו.

איתן כבל (העבודה):

אבל אתה אומר: גם הם צריכים. מה זה "הם"? מי שעובר על חוקי מדינת ישראל ואינו שומר על חוקיה – אל תקבל אותו לעבודה.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

זה לא עניין של חוק. זה עניין של יחס. אם הם רואים בחגיגות 50 שנה שואה להם – זה אומר משהו.

איתן כבל (העבודה):

חבר הכנסת בויים, רוב ערביי ישראל, הרוב המכריע שלהם, הם אזרחים נאמנים של מדינת ישראל.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

אני לא מדבר על נאמנות.

איתן כבל (העבודה):

הם אזרחים נאמנים של מדינת ישראל.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

היו"ר א' זמברג:

חבר הכנסת בויים, אני מבקש לאפשר לו לסיים. הוא בסוף דבריו.

איתן כבל (העבודה):

הם אזרחים ויש להם כל הזכויות המלאות. תודה רבה.

היו"ר א' זמברג:

תודה לחבר הכנסת איתן כבל. אני מזמין את השר אלי ישי להשיב במקום השר לתשתיות לאומיות. בבקשה.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

— — — לא כולם

איתן כבל (העבודה):

כל היהודים טובים, חבר הכנסת בויים?

היו"ר א' זמברג:

חבר הכנסת בויים. חבר הכנסת כבל. אני מבקש לאפשר לשר להשיב. בבקשה.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

היו"ר א' זמברג:

חבר הכנסת בויס, אני חושב שדיברת כמעט חמש דקות ממקומך. אני מבקש לאפשר לשר להשיב על ההצעה לסדר-היום.

שר העבודה והרווחה א' ישי:

כבוד היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, מדיניות חברת החשמל לגבי העסקת עובדים ערבים זהה לזו של העסקת עובדים אחרים, בכפוף לקריטריונים הנהוגים בחברה ועל בסיס של מתן הזדמנות שווה.

בעבר אכן היו הגבלות מחמירות מאוד של סינון ביטחוני לצורכי קבלה לחברת החשמל, אך בשנתיים האחרונות – ואני מדגיש, דווקא בשנתיים האחרונות – הנהלים שונו באופן יסודי. זה היה צריך להשתנות מזמן, דווקא בזמן הממשלה הקודמת, וזה לא השתנה. לכן, היום אין מניעה שמועמדים ערבים יעמדו בקריטריונים ויתקבלו לעבודה למרבית התפקידים בחברה.

נוסף על כך, יושמו נהלים מקלים גם להעסקת עובדים חיצוניים המועסקים על-ידי קבלנים בפרויקטים של חברת החשמל; ואכן, כיום מועסקים על-ידי החברה למעלה מ-500 עובדים ערבים.

איתן כבל (העבודה):

דרך קבלן.

שר העבודה והרווחה א' ישי:

היום מועסקים על-ידי החברה, לרבות עובדים המועסקים על-ידי קבלנים בחברה, כפי שאמרתי, כ-500 עובדים ערבים, על-פי הפירוט הבא: חמישה עובדים ערבים, ביניהם מהנדס מחשבים אחד; כ-104 עובדים ערבים המועסקים על-ידי קבלנים במחוז הצפון; כ-97 עובדים ערבים המועסקים על-ידי קבלנים במחוז הדרום; כ-124 עובדים ערבים המועסקים על-ידי קבלנים במחוז דן; כ-116 עובדים ערבים המועסקים על-ידי קבלנים במחוז ירושלים; כ-10 עובדים ערבים המועסקים על-ידי קבלנים באגף ביצוע פרויקטים; כ-70 עובדים ערבים המועסקים על-ידי שני ספקים לקונסטרוקציה ועמודים של אגף אספקה.

יש לזכור, כי בפועל החברה מצויה בתהליך של צמצומים והתייעלות, ועל כן נמנעת כמעט לחלוטין מגיוס עובדים חדשים, ובכללם גם עובדים ערבים.

אני רוצה להוסיף, ידידי חבר הכנסת איתן כבל, שהממשלה הזאת קיבלה החלטה לתת עדיפות לערבים במכרזים, דבר שלא עשתה הממשלה הקודמת. אני יכול לתקוף גם את הממשלה הקודמת

וגם את הממשלה הנוכחית, גם אם אני חבר ממשלה. במקרה הזה מדובר בליכוד ובמערך, ולי יש פחות בעיה ממך או מאחרים לפחות – – –

איתן כבל (העבודה):

העבודה, העבודה.

שר העבודה והרווחה א' ישי:

העבודה, העבודה – א.קיי. אני רוצה לומר לך, שהפערים האלה והאפלויות כל כך צועקים לשמים, ידידי חבר הכנסת איתן כבל. באמת, מה עשתה מפלגת העבודה בתקופה שהיא היתה בשלטון? כשהשר שהיה ממונה על חברת החשמל היה איש מפלגת העבודה – מה הוא עשה? אז לא היו תלונות? מה קרה אז? דווקא בתקופה הזאת הממשלה – – –

איתן כבל (העבודה):

אדוני השר, אנחנו נמליץ על הממשלה להדליק משואה. אני מדבר על מה שהממשלה הזאת עושה.

שר העבודה והרווחה א' ישי:

חבר הכנסת כבל, במקרה הזה הממשלה הזאת ראויה לכל התשבחות שבעולם על השוויון שהיא ביצעה. גם בהחלטת הממשלה שנתקבלה לפני חודשים מספר נאמר שיש לתת עדיפות במכרזים לערבים. שום ממשלה לא עשתה זאת, עם כל הכבוד. לכן, ראוי באמת לציין לשבח את הממשלה הזאת, ובמקרה הזה בוודאי. יש חילוקי דעות, תמיד יש; אבל במקרה הזה ראוי לציין לשבח את החלטת הממשלה.

אליהו גבאי (מפד"ל):

אדוני השר, האם זה נכון שבחברת החשמל מעסיקים בנים של אנשים שעבדו בחברת החשמל?

שר העבודה והרווחה א' ישי:

אני מוכן להעביר את השאלה הזאת לשר התשתיות. אני לא שר התשתיות. אני עונה כרגע בשמו. אבל זו שאלה טובה. אבקש ממנו שיענה לך על כך ישירות.

היו"ר א' זנדברג:

תודה. השר לא הציע הצעה. אם השר לא מציע הצעה, משמעות הדבר היא שהשר מציע להסיר את הנושא מסדר-היום, כאשר קם המציע ומבקש לקיים דיון במליאה. היות שהשר לא שב לומר דבר אחר, חבר הכנסת בן-צור מבקש להעביר את ההצעה לסדר-היום לוועדה. בבקשה, במסגרת דקה.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, ראשית, אני מודה לך שאפשרת לי. חבר הכנסת, חברי הטוב איתן כבל, ממפלגת העבודה, רצה לקלל ונמצא מברך, שהרי הנה אנחנו רואים – – –

איתן כבל (העבודה):

אתה אומר שאני כמו בלעם?

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

לא, לא. הנה, רצית להלקות את ממשלת הליכוד, את הקואליציה – – –

איתן כבל (העבודה):

— — —

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

לא הפרעתי לך. אתה יודע שאני לא מפריע לך.

איתן כבל (העבודה):

ועוד איך הפרעת לי.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

לא, אני מעולם לא הפרעתי בבית הזה.

היו"ר א' זמברג:

חבר הכנסת בן-צור, נא לסיים.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אני מסיים. והנה כי כן, נמצאנו למדים שמה שלא עשתה מפלגת העבודה בקדנציה הקודמת – ממשלת הליכוד עם מפלגות ש"ס והמפד"ל פותרות את הבעיות שיצרה מפלגת העבודה בקדנציה הקודמת.

איתן כבל (העבודה):

זה פשוט מדהים.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

זה מדהים. זאת האמת לאמיתה.

היו"ר א' זמברג:

אני מבקש לסיים.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

נכון שאתם יצרתם הרבה בעיות. אבל תהיה סמוך ובטוח שאנחנו נפתור את כל הבעיות שאתם יצרתם.

היו"ר א' זמברג:

תודה. האם המציע מסכים להצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה?

איתן כבל (העבודה):

כן.

היו"ר א' זמברג:

אם כך, חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. בעד – המשמעות היא להעביר את הדין לוועדה. נגד – המשמעות היא להסיר מסדר-היום.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

בעד או נגד?

היו"ר א' זמברג:

ההצעה לסדר-היום בעניין קבלת עובדים ערבים לחברת החשמל. בעד – המשמעות להעביר לוועדה, נגד – המשמעות – – –

קריאות:

– – –

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

השר יכול להסיר.

היו"ר א' זמברג:

השר לא אמר דבר, המשמעות היא שהוא מציע, בעצם, להסתפק בדבריו או להסיר מסדר-היום.

קריאות:

– – –

היו"ר א' זמברג:

בעד – לוועדה, נגד – המשמעות היא להסיר מסדר-היום.

הצבעה מס' 22

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 3

נגד – 5

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה לא נתקבלה.

היו"ר א' זמברג:

שלושה בעד, חמישה נגד. אני קובע, כי ההצעה לסדר-היום בעניין קבלת עובדים ערבים לחברת החשמל הוסרה מסדר-היום של הכנסת.

הצעות לסדר-היום המדד הנמוך של חודש פברואר 1998 והמדיניות הכלכלית;

הצהרת שר האוצר כי לא יעלה מסים

היו"ר א' זמברג:

אנחנו עוברים לנושא הבא שעל סדר-היום, הצעות דחופות לסדר היום מס' 4195 ו-4207, בעניין: המדד הנמוך של חודש פברואר 1998 והמדיניות הכלכלית; הצהרת שר האוצר כי לא יעלה מסים. ראשון המציעים הוא חבר הכנסת אברהם פורז. אני מזמין אותו.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, האמת היא, שההצעה, כפי שהיא מנוסחת, היא חיבור של שתי הצעות נפרדות, של חבר הכנסת בויס ושלי, אבל הן חוברו על מנת לאפשר לשר האוצר להשיב על

שתיהן בפעם אחת ולחסוך זמן. יש לי הרושם, שהחיסכון יהיה עוד יותר גדול, כי איש לא ישיב לנו. אני לא יודע אם שר העבודה והרווחה אמור להשיב גם על ההצעה הזאת.

היו"ר א' זמברג:

יש חיסכון בהצבעות בכל מקרה, כי נצביע פעם אחת על שתי ההצעות. גם זה חיסכון.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

אז יש חיסכון בכל זאת.

היו"ר א' זמברג:

חסכון.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

אני מדבר, בעיקר, על הנושא של הצהרת שר האוצר כי לא יעלה מסים במשך תקופת כהונתו כשר. אני מקווה מאוד שהוא אכן יעמוד בהבטחה, אבל אני רוצה לומר שבכך לא די. אני חושב, שמן הראוי שבמהלך השנים הקרובות תתבצע בהדרגה מדיניות של הפחתת מסים, ובעיקר המסים הישירים, לשכבות הביניים.

אדוני היושב-ראש, מי שמשכר היום בישראל שכר שבין 9,000 עד 24,000 שקל בחודש, יש לו לשלם, באחוזים השוליים – וכשאני מדבר על מס הכנסה, אני כולל בזה גם את מס הבריאות והביטוח הלאומי, שהם מסים ישירים – שיעור של 55%–60%. שיעורי מס כאלה בדרגות ביניים אין להם דוגמה במערב. ואכן, נוצר אצלנו אבסורד, שלמעשה אחרי הכנסה של פי-ארבעה מהשכר הממוצע במשק, קרי מעל 24,000 שקל בחודש בערך, שיעור המס, למרבה ההפתעה, יורד מ-60% ל-50%, וזה קורה משום שפשוט משלמים אצלנו מס בריאות וביטוח לאומי, ובצדק, עד פי-ארבעה מהשכר הממוצע במשק, ולא יותר.

קבוצה של חברי כנסת מכל המפלגות הגישה לכנסת הצעת חוק שמטרתה להפחית את שיעור המס. אני יודע, ששר האוצר הנוכחי וגם מנכ"ל משרד ראש הממשלה משה ליאון חוזרים ומצהירים, חוזרים ומדברים על הצורך להפחית את המיסוי הישיר על שכבות הביניים, אבל בינתיים זה בשלב ההצהרות.

אני לא רוצה, חלילה, לנגח, כי שר האוצר הנוכחי נמצא בתפקידו תקופה קצרה יחסית והוא אמר שהוא יביא את המדיניות הזאת, את הרפורמה הזאת, את הפחתת המסים, בתקופה הקרובה. אנחנו אכן מצפים לראות אם הדברים האלה אכן יקרו.

אדוני היושב-ראש, אני חושב, שכל הנושא הזה של מדיניות פיסקלית, שיעורי מס בישראל, ראוי לדיון פה בכנסת, במליאה. הכנסת סוערת בדיונים על פיגועים, על תהליך השלום, על הפלסטינים, על לבנון, על סוריה, על יחסי דתיים-חילונים, על אלימות ועל מה לא, והנושאים הכלכליים הרציניים – והחשובים הללו, של הכלכלה שאליה אנחנו הולכים, מה קורה עם הצמיחה, מה קורה עם המיסוי – לא זוכים לדיון. אומנם מתרחש פה איזה קרנבל שנתי סביב חוק התקציב, כשכל אחד מדבר ואולי מדברים הרבה זמן, אבל אני חושב שהגיע הזמן לערוך בעניין הזה דיון במליאה, ולכן כך הייתי מבקש.

היו"ר א' זמברג:

תודה לחבר הכנסת אברהם פורז. אני מזמין את חבר הכנסת זאב בויס.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אולי הערה לנושא הקודם. אף שחבר הכנסת איתן כבל לא נמצא כאן, אני רוצה לומר, שכל הצעתו, כל גישתו נראית לי פופוליסטית ביחס למגזר הערבי, אזרחי מדינת ישראל. אני הייתי מעדיף שחבר הכנסת סעד, למשל, שנמצא אתנו כאן – אני חושב שהוא נציג הרבה יותר אותנטי – – –

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

הגשתי הצעה רגילה – – –

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אני מסיר את הכובע בפני הנציגים הערבים על פעילותם למען שולחיהם אזרחי מדינת ישראל במגזר הערבי, אבל כשעומד כאן איתן כבל ומנסה להציג את העניין הזה, זה נראה לי קצת מזויף.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

– – – לא מעניין את היהודים?

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

לא, לא, זה נראה לי מזויף בדרך שהוא עושה את זה, כי אני לא ראיתי מה הם עשו כשהם היו בקואליציה בעמדות ממשלה ובעמדות מפתח. ראינו גם את זה, חזרנו על זה, בהרבה תחומים אנחנו חוזרים על זה.

אדוני היושב-ראש, מדד המחירים לצרכן – האינדקס בלעז – האחרון שהתפרסם, היה, כמדומני, מדד שלילי, והוא עמד על מינוס 0.1. יודעי דבר אומרים, שהאינפלציה במונחים שנתיים עומדת על משהו בסדר גודל של כ-5%, אולי אפילו פחות.

צריך לומר, שהידיעה הזאת עברה בשקט יחסי. אני מעז לשער, שאילו היה זה הפוך – היתה עולה עד השמים הזעקה על אינפלציה גבוהה. אני חושב, שראוי, במצב כזה, שצריך לראות בו הישג לממשלה – אפשר לציין זאת. ולכן גם העליתי את הנושא לסדר-היום, כדי להשתבח בהישג הזה, כי יש בכך משום הישג.

אנחנו לא צריכים להיות יותר מדי ותיקים במדינה הזאת כדי להיזכר מה קרה רק, נאמר, לפני שמונה שנים, עשר שנים, בשנות ה-80, איך השתוללה פה אינפלציה נוראית; איך כל כך קשה היה להדביר אותה; איזו תוכנית כלכלית לאומית היה צריך בשנת 1985 – לחבור בממשלה לאומית משותפת, ראש הממשלה שמעון פרס ושר האוצר יצחק מודעי, כדי להדביר את האינפלציה; אילו נזקים בלתי רגילים. אנחנו מדברים היום על מדד שבחיים לא חלמנו עליו, אבל ידענו ימים שבהם לא מדדו את המדד כל חודש ולא מדדו את האינפלציה כל שבוע, מדדו אותה אפילו יותר מפעם אחת ביום, עד כדי כך.

לכן, אני חושב שאפשר להשתבח. כי המשמעות האמיתית של ההישג הזה היא, שהכסף שנמצא בידי הציבור כולו, לא רק אלה שיש להם כסף, גם אלה שיש להם פחות כסף, גם אלה שחיים על שכר מינימום – הכוח של הכסף הזה יותר חזק; וזה מה שחשוב. יש פה רווח ממשי לכלל ישראל, לעניים, לעשירים, לכולם. אני רק אתן דוגמה. ודאי שהרבה מאוד בעלי משכנתאות יש להם רווח עצום מהעובדה שהמדד הוא מדד שלילי מהסוג הזה. הוא יכול להימדד בחודש במאות שקלים למשפחה –

היו"ר א' זמברג:

אבקש שתתחיל לסיים.

זאב בונים (הליכוד-גשר-צומת):

– – שיש בה משכנתה.

אני רוצה, ברשותך, לעבור – – –

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

אכן, המדד חיובי, חיובי מאוד אפילו, אבל יש כמה – – –

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אני מגיע, אם ייתן לי היושב-ראש, אני מקווה, עוד דקה או שתיים.

היו"ר א' זנדברג:

ממש דקה אחת, אני מבקש, כי אנחנו צריכים להקפיד על הכללים.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אני רוצה להראות גם שלמטבע הזה, כפי שחבר הכנסת פורז רומז על כך או אומר, יש שני צדדים.

במקרו-כלכלה לא רק הממשלה יכולה להשתבח בשבח עצמי אלא יש גם מומחי קרן המטבע הבין-לאומית, שעושים את הביקורות שלהם ומשבחים על האינדיקטורים של המקרו-כלכלה. אלא מה אתה אומר ומה אני מסכים? שעם המקרו-כלכלה – איך אומרים בשפתנו? – לא הולכים למכולת.

יש לנו בעיות קשות מאוד במשק, וכולם מסכימים שיש מיתון במשק. יש כאלה שמנסים להקל, אז אומרים: האטה, אבל בענפים הכבדים של המשק, במסחר, בענף הבנייה, בתיירות – יש שפל גדול מאוד ויש מיתון. אוסיף, כחבר כנסת שהוא גם יושב-ראש שדולת הנגב ומייצג את האזור הזה, שהאבטלה שפוסה בארץ כולה חריפה במיוחד באזורי הפריפריה.

לכן אני רק רוצה לסיים ולומר: בצד ההישגים של המקרו-כלכלה הממשלה חייבת להיכנס למיקרו, והיא חייבת להתערב באופן נקודתי. אגב, אפרופו אופקים, לדעתי היתה התערבות נכונה כדי להקל וגם כדי להשקיע משהו לגבי העתיד, אם בהבאת לפחות מפעל אחד ואם בהסבות מקצועיות, בהסעות ובפתרונות כאלה. אופקים יכולה בהחלט להיות מודל, במובן החיובי, לדרך של טיפול נקודתי והתערבות של הממשלה במוקדי מצוקה.

אני רוצה להוסיף דבר אחרון, שאולי יפתיע, ואני מקווה שלא, והוא שאני סבור שלתהליך השלום, להתקדמות בתהליך השלום עשויה להיות השפעה חיובית על המשק. אני לא סבור שהממשלה צריכה להכפיף את המדיניות שלה לעניין הכלכלי, אבל אני כן סבור שראוי שהיא תתקדם בתהליך על-פי שיטתה; ואני לא נכנס לזה עכשיו. אני מעריך, שהתקדמות – על סדר-היום עומדת הפעימה השנייה – בהחלט עשויה לתרום, כי אין ספק שלאווירה כזאת, אווירה של הליכה במסלול של שלום, יש השפעה על התפתחות המשק במובן החיובי.

היו"ר א' זמברג:

תודה לחבר הכנסת בויים. היות שאין שר ששייב על ההצעות, אנחנו ניגשים להצבעה.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

בעד – זה דיון במליאה.

היו"ר א' זמברג:

רבותי חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על ההצעות לסדר-היום: המדד הנמוך של חודש פברואר 1998 והמדיניות הכלכלית; הצהרת שר האוצר כי לא יעלה מסים. בעד – דיון במליאה, נגד – להסיר. בבקשה.

הצבעה מס' 23

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 5

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר א' זמברג:

בעד – 5, אין מתנגדים ואין נמנעים. אני קובע, כי ההצעות לסדר-היום: המדד הנמוך של חודש פברואר 1998 והמדיניות הכלכלית; הצהרת שר האוצר כי לא יעלה מסים, של חברי הכנסת אברהם פורז וזאב בויים נתקבלו, והן עוברות לדיון במליאה.

הצעה לסדר-היום התוכנית לאפשר לישראלים לרכוש דירות ולפתוח חשבונות בנק
בחוץ-לארץ

היו"ר א' זמברג:

אנחנו ניגשים לנושא הבא שעל סדר-היום: התוכנית לאפשר לישראלים לרכוש דירות ולפתוח חשבונות בנק בחוץ-לארץ – הצעה דחופה לסדר-היום, מס' 4239, הצעה של חבר הכנסת אברהם פורז. בבקשה.

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, קודם אני רוצה להעיר הערה פרוצדורלית, כדי שלא יחשבו שהשתבש משהו בתקנון הכנסת. ההצעה הראשונה, שנדונה אך לפני כמה דקות, היתה אמורה להידון בשבוע שעבר, אבל יושב-ראש הכנסת דחה את הדיון בחלק מההצעות לשבוע הזה, מהטעם שהיתה צפויה בירושלים סופת שלגים, והוא חשב, לדעתי בצדק, שאנחנו עלולים להיתקע פה ולא נוכל לצאת את ירושלים. לכן זה נדחה בשבוע. הנושא השני הוא כבר נושא של השבוע. לכן, בעצם, התחברו פה נושאים של שבועיים.

אדוני היושב-ראש, היו פרסומים, גם מטעם בנק ישראל וגם מטעם הממשלה, שיש כוונה לבצע ליברליזציה מקפת בנושא הפיקוח על מטבע חוץ. האמת היא, שהיה ניסיון דומה לזה בתקופת ממשלת הליכוד, לאחר המהפך, ב-1978; שר האוצר המנוח, שמחה ארליך, הכריז אז על ליברליזציה טוטלית, אך בתוך זמן קצר הממשלה חזרה בה, ועד היום אנחנו נמצאים במשטר של פיקוח על מטבע חוץ.

בשנים האחרונות חלה הקלה רבה בכל הנוגע להשקעות בחוץ-לארץ. היום ישראלים יכולים להוציא לכל נסיעה לחוץ-לארץ 8,000 דולר אפילו, אם מדובר בנסיעה קרובה, לטורקיה או לקפריסין. אנחנו זוכרים את הימים האפלים, בעיני – דרך אגב, דווקא לא בימי הליכוד – שבהם בלילינבלום עסקו בסחר של שוק שחור, וההקצבה של מטבע חוץ לישראלי היתה 50 דולר, וזה היה בלתי אפשרי גם באותם ימים שהדולר היה יותר חזק.

לכן, באופן כללי, המגמה היא מאוד מעניינת.

השאלה הנשאלת היא: האם לאור מצבנו, גם הכלכלי וגם הביטחוני, לא עלולה להתפתח תופעה, שישראלים בהמוניהם, בצורה מסיבית ואולי אפילו בצורה קצת היסטורית, יעוטו על המדיניות החדשה, ימהרו להשקיע את הכסף בבנקים זרים, ימהרו לקנות נכסי דלא נידי בחוץ-לארץ, וכתוצאה מזה יתרות מטבע חוץ של ישראל עלולות להידלדל? אינני אומר כרגע שהמדיניות היא שלילית. בעיני, ליברליזציה במטבע חוץ, באופן עקרוני, היא דבר חיובי. אני חושב שבגדול, ישראל, כמדינה שיש לה תל"ג לנפש של 17,000 דולר בשנה, היא מדינה מפותחת, והיא חלק מהמערב. אנחנו רוצים שהיא תהיה עוד יותר מפותחת. אנחנו גם מאמינים, כמו שחבר הכנסת בויס ציין, בצדק – ודרך אגב, אני שמח לשמוע את זה ממך – שתהליך השלום מסייע לכלכלה, ואי-אפשר לבנות כלכלה משגשגת בתקופה של מתיחות, בתקופה של סכנת מלחמה. אבל, למרות הכול, זהו צעד בהחלט נועז, מעניין וחשוב.

לכן אני חושב שאי-אפשר שהוא יבוא כאילו לא קרה שום דבר, ומן הראוי שהכנסת תתייחס. אדוני היושב-ראש, לי אין אפשרות להציע שום דבר זולת דיון במליאה. אבל לו היתה דעתי נשמעת, ולו היה מישהו מחברי הכנסת מושיע אותי ומציע להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכספים, הייתי אסיר תודה. לדעתי, בוועדת הכספים הנושא הזה יכול להתלבן בצורה הרבה יותר טובה. שם אפשר להזמין גם את נציגי הממשלה והאוצר ובנק ישראל, לשמוע את הבעד והנגד ולקיים דיאלוג מעניין. תודה רבה. אני מבקש עזרה.

היו"ר א' זמברג:

תודה לחבר הכנסת אברהם פורז. הרי לפנינו מושיע – חבר הכנסת זאב בויס מבקש להעביר את ההצעה לדיון בוועדה.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אני לא ארחיב בנימוקים על בסיס הבקשה, כי אני סבור שבמציאות הזאת, עם פנייתו הנרגשת של חבר הכנסת, ידידי, אברהם פורז, ונוסף על העובדה שאני עצמי חבר ועדת הכספים – הבקשה הזאת נכונה. אם רוצים באמת דיון מעמיק ויסודי בסוגיה הזאת, ראוי שהיא תובא לוועדת הכספים.

היו"ר א' זמברג:

תודה לחבר הכנסת זאב בויס.

חבר הכנסת פורז מקבל את הצעתו של חבר הכנסת זאב בויס –

אברהם פורז (מרצ – רצ, מפ"ם, שינוי):

אני אסיר תודה מקרב לב.

היו"ר א' זמברג:

– – והוא אסיר תודה מקרב לב, על-פי הגדרתו.

אם כך, אנחנו עוברים להצבעה על הצעה דחופה לסדר-היום בעניין התוכנית לאפשר לישראלים לרכוש דירות ולפתוח חשבונות בנק בחוץ-לארץ. משמעות ההצבעה בעד היא העברה לוועדה – ועדת הכספים, ומשמעות ההצבעה נגד היא הסרה מסדר-היום. נא להצביע.

הצבעה מס' 24

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 5

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר א' זמברג:

בעד – 5, אין מתנגדים ואין נמנעים. אני קובע, שהצעה דחופה לסדר-היום בעניין התוכנית לאפשר לישראלים לרכוש דירות ולפתוח חשבונות בנק בחוץ-לארץ, של חבר הכנסת אברהם פורז, תעבור לדיון בוועדת הכספים של הכנסת.

הצעה לסדר-היום

המצוקה הכלכלית ביישובים הערביים

היו"ר א' זמברג:

אנחנו עוברים לנושא הבא שעל סדר-היום – הצעה רגילה לסדר-היום בעניין המצוקה הכלכלית ביישובים הערביים, הצעה מס' 4212. אני מזמין את חבר הכנסת אחמד סעד, המציע. לרשותך עשר דקות. בבקשה.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, לא רבים במערכת הכלכלית היו שותפים לשמחתו של נגיד בנק ישראל על הורדת האינפלציה השנתית. נהפוך הוא, מכל קצות הקשת התעסוקתית, החל בנשיא התאחדות התעשיינים וכלה ביושב-ראש ההסתדרות, נשמעו ביקורות קשות על מדיניותו של הנגיד, אשר מתנהלת במישורים סטטיסטיים יבשים, המנותקים לחלוטין מן המציאות החברתית-הכלכלית שבה אנו חיים.

כדי שהאינפלציה תרד ב-3%, מוכנים הנגיד ותומכיו בממשלה להקריב את פרנסתם של אלפי אזרחים מעוטי יכולת, אשר גם כך מתקשים להבטיח למשפחותיהם קיום סביר, שכן ידוע לכול כי הורדת האינפלציה כצעד מבודד ומנותק מתוכנית כלכלית מקיפה, תוך שמירה על ריבית גבוהה במשק, אינה יכולה אלא להוביל לאבטלה המונית ולעצירת הצמיחה במשק. זה מה שאנחנו רואים.

ואכן, נתוני האבטלה העדכניים מבהילים. כ-153,000 אזרחים, רובם תושבי יישובי הפריפריה, נרשמים בלשכות התעסוקה מדי שבוע. ציבור זה הטרורגני מאוד: יש בו יהודים וערבים, אשכנזים ומזרחיים, ותיקים ומהגרים חדשים. למעשה אפשר לומר, כי האבטלה היא כור ההיתוך הישראלי החדש. מחלומה, או שמא עלינו לומר הזייתה, של הציונות על חברה פרודוקטיבית ושוויונית יצא האוויר לגמרי, והוא מסתופף כעת, רופס ומבוש, במסדרונות ובחדרים הקודרים של לשכות התעסוקה.

בישראל יש היום כ-18 מוקדי אבטלה אשר שיעור האבטלה בהם עולה על 18%. ביישובים אלו נסגרו מפעלים, פוטרו עובדים ולא נמצאה כל אלטרנטיבה תעסוקתית לתשתית שחרבה. מעניין לציין, כי הענפים אשר בהם פגע המיתון במיוחד ואשר פיטרו את מירב העובדים הם הענפים הפרודוקטיביים של התעשייה והבניין. זאת, בעוד בענפי התיווך השונים, כמו תחומי הביטוח והפיננסים, לא ניכרת פגיעה כזו, אלא דווקא עלייה במספר המועסקים. ישראל מסבירה את פניה לספסר ולספקולנט גם בימים קשים. ויש, כמובן, גם הבכירים. אלו אינם מודעים כלל לקיומו של מיתון. אפשר להבין אותם: קשה באמת לחשב שחיקה בשכר חודשי של חצי מיליון שקלים.

אולם, חברי הכנסת, רצוני לדון היום דווקא באלו השקועים עמוק בביצת האבטלה. כוונתי ליישובים הערביים. אביא שתי דוגמאות בולטות. בראש טבלת האבטלה ניצבת העיירה כסייפה שבדרום. עיירה זו מונה כ-6,000 תושבים, ורוב רובו של כוח העבודה במקום מועסק בתחום השירותים. אולם, עם התמוטטות מערך התעסוקה בדרום והתגברות המיתון, פוטרו רבים מתושבי העיירה מעבודתם, והאבטלה עלתה לשיא של 16.4%. יש לציין, כי בכסייפה אין מוסדות ציבור הערוכים להתמודד עם אבטלה המונית. שירותי הרווחה עלובים, ואין שום מקום בילוי אשר בו יכולים המובטלים לשהות במהלך היום, למעט המסגד. מצב זה, של מאות אנשים המסתובבים חסרי מעש ברחובות, נאשים לפרנסה, הוא חבית חומר נפץ הן עבור היישוב עצמו והן עבור סביבתו, אשר תספוג את הדף ההתפוצצות החברתית.

דוגמה שנייה היא העיירה עין-מאהל. בעיירה כ-8,500 תושבים, אשר בעקבות הפקעת אדמות הכפר לטובת נצרת-עילית נאלצו לחדול מעיסוקם בחקלאות ולעבור לתחום השירותים והבניין. גם שם הכה המיתון והביא לאבטלה בשיעור של כ-13%. גם שם אין מסגרות המסוגלות להתמודד עם המצב.

מצב קשה קיים גם ביישובים רהט, אבו-רביעה, כפר-כנא, כפר-מנדא, דיר-חנא, כאבול וערערה. גם בנצרת נרשמה עלייה של כ-90% באבטלת הנשים מאז חודש דצמבר. בסח'נין רשומים למעלה מ-1,000 מובטלים.

דוגמאות אלו ממחישות מצב בסיסי קשה מאוד במגזר הערבי. העדר הקרקעות משום מדיניות הגזל הרשמית, האפליה התקציבית בשמם של פרויקטים גזעניים שונים כגון "יהוד הגליל" ואי-השקעה בתשתית תעשייתית ובהכשרת כוח-אדם מיומן יוצרים מעגל קסמים של אבטלה, תעסוקה מזדמנת בתעשיות עתירות כוח-אדם, ושוב, אבטלה ברגע שמכה המיתון.

אותותיו של מצב קשה זה ניכרים לא רק בתחום הכלכלי, אלא גם בתחומים נוספים המושפעים ממנו, כמו תחום החינוך. נתונים שפורסמו היום מורים, כי במגזר הערבי הבדואי, הסובל מאחוזי אבטלה גבוהים, קיימת נשירה של תלמידים ממערכת החינוך בשיעור מדהים של 67%. זאת בניגוד ל-15% בלבד במגזר היהודי. רק 10% מן התלמידים הבדואים מצליחים להשיג תעודת בגרות. תופעת

הנשירה גורמת להתגברות של בעיות חברתיות חמורות, כגון שימוש בסמים ופשע. זהו מעגל של ייאוש: הנשירה מבית-הספר, החמורה כשלעצמה, הופכת לפצצה חברתית כאשר אין לנושרים אפשרות למצוא תעסוקה.

כיצד קורה, חברי הכנסת, שמתוך 18 היישובים המוגדרים כמוקדי אבטלה, 10 הם יישובים ערביים? טענתו של שירות התעסוקה היא, כי הסיבה לכך נעוצה במיקומם הגיאוגרפי של יישובים אלו. אולם עיינו בבקשה במפה: כל אחד מן היישובים שהוזכרו נמצא בקרבה למרכז עירוני זה או אחר. אולי דוגמה קלאסית לאי-נכונותה של טענת שירות התעסוקה היא המקרה של העיר נצרת, העיר הערבית הגדולה בישראל. הסמיכות בין נצרת לבין נצרת-עילית, היושבת על אדמותיה, היא כמו זו שבין שתי שכונות. למרות זאת, נהנית נצרת-עילית מתקציב פיתוח ומהשקעה בתשתית, משום היותה אזור עדיפות לאומית, בעוד נצרת הערבית אינה זוכה אף לא לפירור מתקציבים אלו. הטיעון הגיאוגרפי, אם כן, אין בו כל ממש, אלא הוא בא להסוות מדיניות ברורה של אפליה וקיפוח.

אדרבה, אם חושבת הממשלה כי הכפרים הערביים מרוחקים מכדי להיכלל במרכזים האורבניים שסביבם, ישקיעו נא בתיעוש הכפרים עצמם; יזרימו נא תקציבים לפיתוח תשתית מודרנית; יפעילו תוכניות להכשרה מקצועית. את מה שאפשר לעשות באופקים, אשר יצאה לחלוטין מרשימת מוקדי האבטלה, אפשר לעשות גם ברהט, בכסיפה ובמקומות אחרים.

אם כך, מדוע לא נעשה דבר? מדוע אין אנו רואים תוכניות רציניות לפתרון בעיית האבטלה ולפיתוח תשתית תעסוקתית ביישובים הערביים? התשובה על כך הרי ידועה: מדינת ישראל מאז הקמתה מתחמקת בעקביות מהתמודדות עם בעיות יסוד, שכן עוד בימיו של בן-גוריון נקבע העיקרון, שאלתור טוב וקומבינה מוצלחת עדיפים על פתרון יסודי. בבסיס עיקרון זה עומד החשש, שחיטוט מעמיק מדי בבעיותיה של המדינה יחשוף עוולות, פשעים ועיוותים אבסורדיים אשר נחבאים בין דפי ספר החוקים ובין עשרות אלפי התקנות, הצווים ופסקי-הדין. הרי ההכרה במצוקתו של המגזר הערבי פירושה הכרה בקיומה של מדיניות מקפחת, והכרה כזו פירושה הודאה באפליה ממוסדת ועקבית. מדוע להודות בכך? מישהו הודה עד היום בניצולם המחפיר במשך שנים רבות של המהגרים היהודים מארצות ערב לצורכי עבודה שחורה? מישהו מדיר שינה מעיניו עקב קיומם של מאות אלפי עבדים זרים בקרבנו? ודאי שלא. אם כך, מדוע לפתוח את תיבת פנדורה של מדיניות הממשלות עד כה ביחס לאוכלוסייה הערבית?

אבל, המחשבה שניתן למשוך זמן ולהתעלם מן הבעיות מגוחכת וילדותית. עשרות אלפי המובטלים הערבים לא ישבו בחיבוק ידיים בעוד משפחותיהם סובלות חרפת רעב וילדיהם נחשפים לפיתיון של עולם הפשע. התסיסה כבר קיימת, והיא רק תחריף.

אין לי אשליות באשר לנכונותה של הממשלה הנוכחית לטפל בבעיה. קוצר הראייה החברתי-הכלכלי שלה חמור בדיוק כמו קוצר הראייה המדיני שלה. אולם אני קורא לאלו המחזקים אותה בקואליציה להתעשת ולהפעיל את כוחם הפוליטי לסיכול המדיניות הכלכלית הנוכחית, בטרם יהיו נזקיה בלתי הפיכים. תודה רבה.

היו"ר א' זמברג:

תודה לחבר הכנסת אחמד סעד. באין שר משיב, אני מזמין את חבר הכנסת זאב בויס להסיר את ההצעה מסדר-היום.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת סעד, אני לא מבקש להסיר את ההצעה. אני אתמוך. רק מבחינה טכנית אני משתמש במיקרופון הזה כדי להביע הזדהות עם מה שאמרת על המצב הכלכלי הקשה גם ביישובים הערביים.

הנתונים, כפי ששמענו, פרוסים לפנינו. שמענו את יושב-ראש מפלגת העבודה מתנצל בשם מפלגת העבודה לדורותיה כלפי אזרחי מדינת ישראל המזרחיים. אני חושב, שהוא יצטרך להתנצל בשם אותה מפלגה לדורותיה גם על יחס האפליה כלפי המגזר הערבי, שאנשיו הם אזרחי מדינת ישראל.

נדמה לי שגם אנשים במגזר הערבי יסכימו, שעדנה מסוימת, התקדמות מסוימת, היתה בתקופות ממשלת הליכוד. למשל, כשהשר ארנס והשר אהוד אולמרט היו ממונים על ענייני ערבים, היה קידום במגזר הזה. אני בטוח שהממשלה הזאת צריכה לעשות ותעשה כדי לשפר את המצב הכלכלי במגזר הערבי. אני בטוח שזה מה שתעשה הממשלה הנוכחית, אבל על-פי הטכניקה, אני מבקש להסיר את ההצעה.

היו"ר א' זמברג:

תודה לחבר הכנסת זאב בויס.

אנחנו עוברים להצבעה על הצעה לסדר-היום בעניין המצוקה הכלכלית ביישובים הערביים.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

היו"ר א' זמברג:

לא היה חבר כנסת שהציע לוועדה, ואוטומטית על-פי התקנון המציע מבקש לקיים דיון במליאה, אלא אם כן – –

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

אליהו גבאי (מפד"ל):

מה אתה רוצה?

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

היו"ר א' זמברג:

או. קי., אנחנו עוברים להצבעה. רבותי, אפשר להצביע.

הצבעה מס' 25

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 3

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר א' זמברג:

שלושה בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים. אני קובע, שההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת אחמד סעד בעניין המצוקה הכלכלית ביישובים הערביים התקבלה, והיא עוברת לדיון במליאת הכנסת.

הצעה לסדר-היום

עידוד יזמות לעסקים קטנים

היו"ר א' זמברג:

אנחנו עוברים לנושא הבא על סדר-היום: הצעה רגילה לסדר-היום בעניין עידוד יזמות לעסקים קטנים, מס' 4189, של חבר הכנסת אלי גבאי. בבקשה.

אליהו גבאי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זה עתה שמענו על המצוקה הכלכלית הקשה עקב האבטלה השוררת ביישובים שונים, אם ביישובים ערביים ואם בעיירות פיתוח ובשכונות מצוקה במדינת ישראל. ידוע לנו, שהאבטלה במשק היא פצצת זמן לחברה, היא הורסת את המרקם החברתי, היא משפיעה על המשפחה וגורמת לבעיות קשות בחינוך ובכל מגזרי החיים. לכן עלינו לתת את הדעת על השאלה כיצד להתמודד עם בעיות האבטלה.

המלחמה באבטלה היא אחת המשימות הקשות הניצבות בפני ממשלת ישראל בתחום הכלכלי. הנושא מעסיק רבות את הציבור הישראלי, וחשיבה רבה מוקדשת לבעיה זו על-ידי הממשלה, נבחר ציבור וארגונים כלכליים. במסגרת מאבק זה יש מקום לחזור וללמוד ממדינות אחרות בעולם, כדוגמת גרמניה ועוד מדינות בארצות המערביות, אשר משתמשות בעסקים הקטנים וביזמים ככלי ליצירת מקומות עבודה וככלי לפיתוח ולתמיכה בזמן קצר ובעלות נמוכה.

בשנים האחרונות נוכחנו לדעת מה חשיבותם של העסקים הקטנים למשק, בהיותם גורם חיוני משלים לעסקים גדולים ולצמיחה הכלכלית, הנעשית בו זמנית בעסקים קטנים וגדולים. למגזר העסקים הקטנים פוטנציאל רב בצמצום האבטלה, בהיותם יחידות דינמיות, בעלות יכולת תגובה מהירה וכושר הסתגלות לדרישות המשתנות של המשק.

עסקים קטנים מעודדים התחדשות ויעילות כלכלית של החלפת עסקים כושלים בחדשים, והם מהווים מקור חשוב ליצירת מקומות עבודה חדשים בעלות נמוכה ובזמן קצר. העלות למדינה ביצירת מקום עבודה בעסק קטן נמוכה בהרבה מהעלות הנדרשת ליצירת מקומות עבודה במגזרים אחרים. היתרונות העיקריים בכך נובעים מהפוטנציאל הטמון במה שנוגע לחדשנות, לגמישות, לעלות הקמה נמוכה, לפיתוח מהיר ולפיזור הסיכון. כל אלה מספקים פתרונות לבעיות התעסוקה של קבוצות אוכלוסייה ייחודיות כעולים חדשים, נשים וחיילים משוחררים. השפעתם חשובה במיוחד לפיתוח אזורי הפריפריה, כפי שאמרנו לפני כן, שבהם נמצא מקור המצוקה והאבטלה.

רק נאמר לדוגמה מה נדרש מפיתוח מקומות עבודה בעסקים קטנים: עלות תוספת מקום עבודה אחד בעסקים קטנים היא 1,800 דולר לעובד, בהשוואה לעלות של כ-40,000 דולר לעובד על-פי החוק לעידוד השקעות הון.

למעלה מ-90% מהעסקים בארץ הם עסקים קטנים, של עד 50 עובדים. השפעת העסקים הקטנים חשובה במיוחד לפריפריה, כפי שאמרנו, שכן שם נמצא מוקד האבטלה. העסקים הקטנים – עד 50 עובדים – הוסיפו בשמונה השנים האחרונות כ-250,000 מקומות עבודה, לעומת עסקים המונים יותר מ-150 עובדים, שצמצמו ב-120,000 מקומות עבודה באותן שנים.

עלות תוספת מקום עבודה אחד בעסקים הקטנים – 1,800 דולר לעובד, בהשוואה לעלות של 40,000 לעובד. חשבו לדוגמה עד כמה יכולנו לתרום כאשר הטלנו את מלוא כובד המשקל בשנים האחרונות על פיתוח מפעלים אדירים, שקיבלו תקציבי ענק ולא תרמו בהרבה ליצירת מקומות תעסוקה.

על אף חשיבותם העצומה של העסקים הקטנים לתעסוקה, מאפיינים אותם שני חסמים מרכזיים: יותר מ-95% מהעסקים הקטנים באים לעולם ללא מודעות וידע של הבעלים בניהול. כתוצאה מכך חלק גדול מהם נקלעים לקשיים במהלך השנים הראשונות לפעילותם, וחלק לא מבוטל מהם אף נסגרים. הבעיה המרכזית היא העדר ביטחונות שיש בהם כדי להשיג אשראי בנקאי להשקעות, ובמיוחד להון חוזר. ידוע לנו, שהבנקים די נדיבים כאשר מדובר בעסקים הגדולים, אך בעסקים הקטנים אין להם ביטחון ואין להם רצון לסייע. יש יחס חשדני ומפלה לרעה של הבנקים לעסקים הקטנים, בהשוואה, כפי שאמרתי, לעסקים הגדולים.

הביקוש גדול מאוד, והוא מוגבל רק בשל חוסר התקציב, לצערנו. תקציב ההפעלה בשנת 1997 היה 15 מיליון ש"ח, ובשנת 1998 התקציב הוקטן ל-11.5 מיליון, דווקא כאשר האבטלה גברה, המצוקה התרחבה; במקום להכפיל את התקציב – הקטינו אותו. כיצד אפוא נוכל לסייע במצב כזה להתמודדות עם מצוקת האבטלה?

הסיוע שניתן במרכזים לעסקים הקטנים כולל הדרכה בהכנת תוכנית עסקית, מתן קורסים מקצועיים, סיוע בהשגת אשראי בנקאי לצורך ההשקעה, והחשוב ביותר – מתן ליווי מקצועי בתקופת ההרצה של העסק. במהלך השנים 1991-1996 טופלו כ-100,000 יזמים והוקמו 20,000 עסקים חדשים.

מקורות המימון של העסקים הקטנים באים מכמה גורמים: הסוכנות, ה"ג'וינט", העריות, משרד הקליטה והרשות לעסקים קטנים. ה"ג'וינט", לצערנו, הפסיק לאחרונה את תמיכתו, ויתר הגורמים אינם יציבים. בשל הקשיים התקציביים ואי-יציבות הגופים התומכים נלחמים היום רוב מרכזי העסקים לסיוע על קיומם, וחלקם נסגרו. חמישה מרכזי עסקים לסיוע לעסקים קטנים נסגרו – נמצאים בשלבי סגירה המרכזים בתל-אביב, בלוד, בסח'נין ובחדרה.

לא ארחיב, יש עוד כמה דוגמאות והצעות, ורק אמליץ כאן כמה המלצות. הייתי רוצה שלאחר מכן יבואו הדברים האלה לוועדת הכספים, ושם נמצא דרך לסייע ולקבל את המימון.

המלצות – תקציב נוסף בסך של 50 מיליון ש"ח לעסקים הקטנים יתרום להגדלת התעסוקה בלי כל יחס לטיפול האלטרנטיבי האחר. שימו לב, 50 מיליון שקל בלבד. 10 מיליונים מהתוספת ייועדו לפרויקט חונכות ויאפשרו חדירה לשני מגזרים שלא הצלחנו לחדור אליהם משמעותית, והם: אזורי פיתוח ועסקים של עולים. 40 מיליון ש"ח ייועדו לתחזוקה של כל רשת המס"קים – מרכז הסיוע לעסקים הקטנים – באופן שניתן יהא לקבוע מדיניות פיתוח מסודרת ואגרסיבית תחת יד מרכזת אחת. שיפור התנאים של הקרן לעסקים קטנים על-ידי הגדלת הערבות הממשלתית של הלוואות עד לסך של 200,000 ש"ח מ-80% כפי שקיים היום ל-95%.

אני רוצה לומר: עלינו להתגייס לנושא של העסקים הקטנים. בתוך משרד התעשייה והמסחר יש גוף יעיל וטוב, אבל, לצערי, הוא לא מקבל את הסיוע הנדרש ואת התקציבים הראויים.

נניח שנדאג לחונכות של 1,000 בחורים בעיירות הפיתוח, וניתן להם כ-1,000 שעות בתוכנה במחשבים. זה יכול להביא למהפכה ביישובים, בעיירות הפיתוח, שבהם עיקר התעסוקה הוא לא במקצועות ההיי-טק. אם נגרור את מפעלי ההיי-טק ממרכז הארץ לפריפריה, לעיירות הפיתוח, לאחר שהכשרנו לזה שם נוער וציבור, הדבר ישנה את פני עיירות הפיתוח והפריפריה. עקב כך שהשכר בעיירות הפיתוח ובפריפריה נמוך, כל היישוב נמצא במצב של עוני, ואנו מוצאים משפחות אשר אין בכוחן לשלם את תשלומי הארנונה ואין בכוחן אפילו לעמוד בהוצאות החינוך עקב מצבן הכלכלי הרעוע. לכן, בואו נפתח את מרכזי העסקים ליזמות העסקית הזו, וכך נוכל להביא ישועה, להביא פריחה ליישובים הקטנים.

אני ממליץ להעביר את הנושא לוועדת הכספים, כדי ששם נוכל למצוא את המימון הדרוש, או ללחוץ, ככל יכולתנו, על משרד התעשייה והמסחר או על שר האוצר למצוא את המימון, כדי להביא את הישועה ליישובים ולשים את האצבע על הפתרונות לאבטלה שקיימים במשק. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר א' זמברג:

תודה לחבר הכנסת גבאי. אני חייב להעיר, שהמציע לא יכול לבקש להעביר לוועדה, אלא לקיים דיון במליאה, וחבר הכנסת היחיד הנוכח כרגע באולם הוא חבר הכנסת זאב בויס.

אליהו גבאי (מפד"ל):

סליחה, אני חוזר בי. אם כך, אני מציע לקיים דיון בנושא במליאה בהקדם.

היו"ר א' זמברג:

תודה לחבר הכנסת גבאי.

בהעדר שר שמשיב, אנו עוברים להצבעה על ההצעה לסדר-היום בעניין: עידוד יזמות לעסקים קטנים, הצעה של חבר הכנסת אלי גבאי. אני אאפשר למציע להגיע למקומו על מנת להצביע. אנו עוברים להצבעה.

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 3

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר א' זמברג:

שלושה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע, כי ההצעה לסדר-היום בעניין עידוד יזמות לעסקים קטנים, של חבר הכנסת אלי גבאי, נתקבלה, והיא תידון במליאת הכנסת.

אנו עוברים להצעה לסדר-היום בעניין תדמית העלייה מארצות חבר העמים, של חבר הכנסת יורי שטרן. חבר הכנסת יורי שטרן אינו נוכח כאן, ולכן ההצעה מוסרת מסדר-היום.

הצעת חוק איסור אפיית לילה (תיקון מס' 4) (ביטול החוק), התשנ"ח-1998

(קריאה ראשונה)

היו"ר א' זמברג:

אנו עוברים לנושא האחרון בסדר-היום: הצעת חוק איסור אפיית לילה (תיקון מס' 4) (ביטול החוק), התשנ"ח-1998, בקריאה ראשונה, שלי. הואיל ואני יושב כאן בתוקף תפקידי כסגן יושב-ראש הכנסת וכיושב-ראש הישיבה, יציג את הצעת החוק חבר הכנסת זאב בויס. בבקשה.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, יש לי הכבוד להציג את הצעת החוק שאתה יזמת ולבקש את אישורה בקריאה ראשונה.

הצעת חוק איסור אפיית לילה (תיקון מס' 4) (ביטול החוק), התשנ"ח-1998, אומרת: "1. חוק איסור אפיית לילה, התשי"א-1951 – בטל".

דברי ההסבר להצעת החוק: "חוק איסור אפיית לילה, התשי"א-1951 (להלן – החוק), אוסר על אפייה בין השעות 22:00 ל-06:00. בדברי ההסבר לחוק שפורסמו בהצעות חוק התשי"א, עמוד 153, נאמר, כי האפייה בלילה מזיקה לבריאות העובד ויש לה השפעה רעה על כל אורח החיים של העובד, ומכיוון שאין היא הכרחית לקיום האספקה הוצע לאסור את האפייה בלילה. נוכח התקדמות החקיקה הסוציאלית לעניין ההגנות הניתנות לעובד ולאור הסתירה שבין הוראות החוק והוראות חוק-יסוד: חופש העיסוק, מוצע לבטל את החוק ולאפשר אפייה גם בלילה".

אם כן, זו הצעת החוק, אלה דברי ההסבר של חבר הכנסת אליעזר זנדברג, יושב-ראש הישיבה, ויש לי הכבוד להביא אותם, ואני גם אתמוך בהצעת חוק זו, ונעביר אותה הלאה.

היו"ר א' זנדברג:

תודה לחבר הכנסת בוימ. הואיל ורשימת הדוברים סגורה, אבל איש מהדוברים אינו נוכח כאן, נעבור ישירות להצבעה, אלא אם כן המציג מבקש להשיב, אבל אין לו מה להשיב.

אני רק רוצה להעיר, שבשעה 22:00, בלילה, עבריינים אופים לחם, כיוון שכל מי שאופה בשעה הזאת הוא עבריין על-פי החוק, ואני מקווה שאת המצב הלא-סביר הזה נתקן באמצעות הצעת החוק.

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה על הצעת חוק איסור אפיית לילה (תיקון מס' 4) (ביטול החוק), התשנ"ח-1998.

הצבעה מס' 27

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 2

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק איסור אפיית לילה (תיקון מס' 4) (ביטול החוק), התשנ"ח-1998, לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר א' זנדברג:

שניים בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע, כי הצעת חוק איסור אפיית לילה (תיקון 4) (ביטול החוק), התשנ"ח-1998, עברה בקריאה ראשונה – –

זאב בוימ (הליכוד-גשר-צומת):

ברוב מוחץ.

היו"ר א' זמברג:

– – ברוב מוחץ, והיא עוברת לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת להמשך ההכנה לקראת קריאה שנייה וקריאה שלישית. תודה לחבר הכנסת זאב ביום.

הישיבה נעולה. הישיבה הבאה – מחר, 25 בחודש מרס 1998, כ"ז באדר התשנ"ח, בשעה 10:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 22:26.